

การจดทะเบียนสิทธิเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ซึ่งได้มาโดยมรดก

ความหมาย

การจดทะเบียนโอนมรดก หมายถึง การจดทะเบียนสิทธิเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ซึ่งได้มาโดยหลักกฎหมายมรดกที่รับรองให้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของผู้ตายตกแก่ทายาท และทายาทมีสิทธิเป็นเจ้าของทรัพย์สินมรดกนั้นทันทีที่เจ้ามรดกตาย

การจดทะเบียนโอนมรดกตามประมวลกฎหมายที่ดินสามารถดำเนินการได้ ๒ วิธี คือ

๑. การจดทะเบียนโอนมรดกตามมาตรา ๘๑ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

๒. การจดทะเบียนโอนมรดกตามมาตรา ๘๒ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

กฎหมาย กฎกระทรวงและระเบียบที่เกี่ยวข้อง

๑. ป.พ.พ. บรรพ ๖ มาตรา ๑๕๕๕ - ๑๖๕๕

๒. ประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา ๘๑ - ๘๒

๓. กฎกระทรวง ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๑๖) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๔๕๗

๔. ระเบียบกรมที่ดินว่าด้วย การจดทะเบียนสิทธิเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ซึ่งได้มาโดยทางมรดก พ.ศ. ๒๕๔๘ ลงวันที่ ๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๘

ประเภทการจดทะเบียน

๑. การจดทะเบียนโอนมรดกตามมาตรา ๘๑ แห่ง ประมวลกฎหมายที่ดิน หรือเป็นการโอนมรดกโดยจดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดกแล้วโอนมรดกให้แก่ทายาทตามมาตรา ๘๒ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน และไม่ว่าผู้รับมรดกจะเป็นทายาทโดยธรรมหรือเป็นทายาทโดยพินัยกรรม ก็ใช้ประเภทการจดทะเบียนเช่นเดียวกัน ดังนี้

- โอนมรดก หมายถึง หนังสือแสดงสิทธิในที่ดินมีชื่อผู้ถือกรรมสิทธิ์คนเดียวหรือหลายคนก็ได้ แต่ทุกคนต้องถึงแก่กรรม ผู้รับมรดกจะมีคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ ถ้าหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินมีชื่อผู้ถือกรรมสิทธิ์หลายคน ผู้รับมรดกต้องรับมรดกของผู้ถือกรรมสิทธิ์ทุกคนไปพร้อมกันทั้งแปลง

- โอนมรดกบางส่วน หมายถึง หนังสือแสดงสิทธิในที่ดินมีชื่อผู้ถือกรรมสิทธิ์คนเดียวหรือหลายคนก็ได้ แต่ทุกคนต้องถึงแก่กรรม ผู้รับมรดกจะมีคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ ถ้าหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินมีชื่อผู้ถือกรรมสิทธิ์หลายคน ผู้รับมรดกต้องรับมรดกของผู้ถือกรรมสิทธิ์ทุกคนไปพร้อมกันแต่รับไปเพียงบางส่วนไม่หมดทั้งแปลง ยังคงมีส่วนที่เหลืออยู่อีก

- โอนมรดกเฉพาะส่วน หมายถึง หนังสือแสดงสิทธิในที่ดินมีชื่อผู้ถือกรรมสิทธิ์หลายคน ผู้ถือกรรมสิทธิ์บางคนถึงแก่กรรม หรือทุกคนถึงแก่กรรมหมด ผู้รับมรดกรับมรดกไปเฉพาะส่วนของผู้ถือกรรมสิทธิ์บางคนทั้งหมด ผู้รับมรดกจะมีคนเดียวหรือหลายคนก็ได้

- โอนมรดกเฉพาะส่วนเพียงบางส่วน หมายถึง หนังสือแสดงสิทธิในที่ดินมีชื่อผู้ถือกรรมสิทธิ์หลายคน ผู้ถือกรรมสิทธิ์บางคนถึงแก่กรรม หรือทุกคนถึงแก่กรรมหมด ผู้รับมรดกรับมรดกเฉพาะส่วนของผู้ถือกรรมสิทธิ์บางคนไปเพียงบางส่วน ยังคงมีส่วนของผู้ถือกรรมสิทธิ์นั้นเหลืออยู่อีก ซึ่งผู้รับมรดกจะมีคนเดียวหรือหลายคนก็ได้

- การแบ่งโอนมรดก หมายถึง กรณีที่ผู้จัดการมรดกที่มีชื่อในหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินก่อน แล้วขอแบ่งแยกที่ดินและโอนมรดกให้แก่ทายาท โดยโอนค้ำใหม่ออกเป็นชื่อของทายาทผู้รับมรดก

- การโอนมรดกสิทธิการไถ่ โอนมรดกสิทธิการรับจํานอง โอนมรดกสิทธิเหนือพื้นดิน ฯลฯ หมายถึง เป็นการโอนมรดกในกรณีที่หนังสือแสดงสิทธิในที่ดินได้จดทะเบียนสิทธิอย่างอื่นอยู่ เช่น ขายฝาก จํานอง สิทธิเหนือพื้นดิน ต่อมาผู้ทรงสิทธิได้ถึงแก่กรรม ทายาทของผู้ทรงสิทธิดังกล่าวมาขอรับสิทธินั้น

๒. การจดทะเบียนลงชื่อเป็นผู้จัดการมรดกในหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน ตามมาตรา ๘๒ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ไม่ว่าจะเป็นผู้จัดการมรดกตามพินัยกรรม หรือโดยคำสั่งศาล ก็ใช้ประเภทการจดทะเบียนเช่นเดียวกัน

- ผู้จัดการมรดก หมายถึง หนังสือแสดงสิทธิในที่ดินจะมีชื่อผู้ถือกรรมสิทธิ์คนเดียวหรือหลายคนก็ได้ แต่ทุกคนจะต้องถึงแก่กรรม ผู้จัดการมรดกขอจดทะเบียนลงชื่อเป็นผู้จัดการมรดกไปทั้งแปลง กรณีที่ผู้ถือกรรมสิทธิ์มีหลายคน ผู้จัดการมรดกของผู้ถือกรรมสิทธิ์ทุกคนจะต้องมีผู้จัดการมรดกเป็นบุคคลคนเดียวหรือชุดเดียวกัน

- ผู้จัดการมรดกเฉพาะส่วน หมายถึง หนังสือแสดงสิทธิในที่ดินต้องมีชื่อผู้ถือกรรมสิทธิ์หลายคน ผู้ถือกรรมสิทธิ์บางคนหรือทุกคนถึงแก่กรรม ผู้ขอได้จดทะเบียนลงชื่อเป็นผู้จัดการมรดกเฉพาะบางคน

- เปลี่ยนผู้จัดการมรดก หมายถึง หนังสือแสดงสิทธิในที่ดินมีการจดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดกอยู่ก่อนแล้ว ต่อมาศาลสั่งถอนการเป็นผู้จัดการมรดก แล้วตั้งบุคคลอื่นเป็นผู้จัดการมรดกแทน ผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้จัดการมรดกใหม่ มาขอจดทะเบียนลงชื่อเป็นผู้จัดการมรดก

- โอนเปลี่ยนนามผู้จัดการมรดก หมายถึง หนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน มีการจดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดกอยู่ก่อนแล้ว ต่อมาผู้จัดการมรดกได้ถึงแก่กรรม ศาลได้ตั้งผู้จัดการมรดกขึ้นใหม่ ผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้จัดการมรดกใหม่ มาขอจดทะเบียนลงชื่อเป็นผู้จัดการมรดก

- เลิกผู้จัดการมรดก หมายถึง หนังสือแสดงสิทธิในที่ดินมีการจดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดกไว้ ต่อมาผู้จัดการมรดกได้ถึงแก่กรรมหมดทุกคน ทายาทไม่ประสงค์ให้ตั้งผู้จัดการมรดกขึ้นใหม่อีก แต่ต้องการขอจดทะเบียนรับโอนมรดกไปตามมาตรา ๘๑ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ทายาทมาขอจดทะเบียนเลิกผู้จัดการมรดก

สาระสำคัญ

- เมื่อบุคคลใดตาย มรดกของบุคคลนั้นตกทอดแก่ทายาท ทายาทที่มีสิทธิรับมรดก ได้แก่ “ทายาทโดยธรรม” และ “ผู้รับพินัยกรรม” (ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๕๕, ๑๖๐๓)

- ทรัพย์สินของพระภิกษุที่ได้มาระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศ เมื่อพระภิกษุนั้นถึงแก่มรณภาพให้ตกเป็นสมบัติของวัดที่เป็นภูมิลำเนาของพระภิกษุนั้น เว้นแต่พระภิกษุนั้นจะได้จำหน่ายไปในระหว่างมีชีวิตหรือโดยพินัยกรรม (ป.พ.พ.มาตรา ๑๖๒๓)

- ทายาทโดยธรรมมีหลักลำดับเท่านั้น แต่ละลำดับมีสิทธิได้รับมรดกก่อนหลังดังต่อไปนี้ คือ

- (๑) ผู้สืบสันดาน
- (๒) บิดา มารดา
- (๓) พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน
- (๔) พี่น้องร่วมบิดาหรือมารดาเดียวกัน
- (๕) ปู่ ย่า ตา ยาย
- (๖) หลง ป้า น้า อา

คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่นั้นก็เป็นทายาทโดยธรรม ภายใต้บังคับของบทบัญญัติพิเศษแห่งมาตรา ๑๖๓๕ (ป.พ.พ.มาตรา ๑๖๒๕)

- กรณีที่จะรับมรดกแทนที่ มีได้ ๒ กรณี คือ

- (๑) ทายาทโดยธรรมที่มีสิทธิรับมรดกถึงแก่ความตายก่อนเจ้ามรดกตาย
 - (๒) ทายาทโดยธรรมที่มีสิทธิรับมรดกถูกจำกัดมิให้รับมรดกก่อนเจ้ามรดกตาย
- ถ้าไม่เป็นไปตามกรณีดังกล่าวก็ไม่มีสิทธิรับมรดกแทนที่กันได้ (ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๓๕)

- ผู้สืบสันดานของทายาทโดยธรรมเท่านั้นที่มีสิทธิรับมรดกแทนที่ (ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๔๒)

- พินัยกรรมที่ต้องทำตามแบบ (ป.พ.พ.มาตรา ๑๖๔๘) ได้แก่

- (๑) แบบธรรมดา (ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๕๖)
- (๒) แบบเขียนด้วยลายมือตนเองทั้งฉบับ (ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๕๖)
- (๓) แบบทำเป็นเอกสารฝ่ายเมือง (ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๕๘)
- (๔) แบบเอกสารลับ (ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๖๐)
- (๕) แบบทำด้วยวาจา (ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๕๖)

(๖) แบบซึ่งกฎหมายของต่างประเทศที่คนในบังคับไทยทำพินัยกรรมในต่างประเทศ (ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๖๓)

- พินัยกรรมที่มีได้ลงวัน เดือน ปี ที่ทำพินัยกรรมไว้ย่อมตกเป็นโมฆะ (ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๐๕) สำหรับพินัยกรรมลับตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๖๐ กฎหมายมิได้บังคับให้ผู้ทำพินัยกรรมต้องลงวัน เดือน ปี ในพินัยกรรมด้วย ดังนั้น แม้ผู้ทำพินัยกรรมเอกสารลับจะไม่ได้ลงวัน เดือน ปี ที่ทำพินัยกรรมไว้ในพินัยกรรมก็ใช้ได้ (ฎีกาที่ ๑๒๖/๒๕๑๘)

- ผู้เขียนหรือพยาน และคู่สมรสของผู้เขียนหรือพยาน เป็นผู้รับทรัพย์ตามพินัยกรรมนั้นไม่ได้ (ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๕๓) ถ้าพินัยกรรมระบุให้ผู้เขียน พยาน หรือคู่สมรสของผู้เขียนและพยาน เป็นผู้รับมรดกพินัยกรรมนั้นคงตกเป็นโมฆะเฉพาะข้อกำหนดพินัยกรรมที่กำหนดให้ตกให้แก่ผู้เขียน พยาน หรือคู่สมรส

ของผู้เขียน และคู่สมรสของพยานเท่านั้น ส่วนข้อกำหนดในพินัยกรรมส่วนอื่นยังคงใช้ได้ (ฎีกาที่ ๗๓๐/๒๔๘๕, ๓๐๖/๒๕๐๓)

- พินัยกรรมซึ่งบุคคลที่มีอายุยังไม่ครบสิบห้าปีบริบูรณ์ทำขึ้นนั้น เป็นโมฆะ (ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๐๓)
- ผู้จัดการมรดกที่ตั้งขึ้นด้วย ๒ กรณี คือ ผู้จัดการมรดกที่ตั้งขึ้นโดยพินัยกรรม (ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๑๒) และผู้จัดการมรดกที่ตั้งขึ้นโดยคำสั่งศาล (ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๑๓)
- ผู้จัดการมรดกที่ชอบด้วยกฎหมาย และได้ทำการทั้งหลายภายในขอบอำนาจ ในฐานะผู้จัดการมรดกเท่านั้น จึงจะผูกพันทายาทต่อบุคคลภายนอก (ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๒๔)

- การจดทะเบียนโอนมรดก ตามมาตรา ๘๑ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ทรัพย์มรดกจะเป็นที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์ก็ชอบที่จะขอจดทะเบียนได้ แต่การขอจดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดกตามมาตรา ๘๒ วรรคแรก แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ทรัพย์มรดกจะต้องเป็นที่ดินเท่านั้น และที่ดินนั้นจะต้องมีหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินแล้ว

- หลักเกณฑ์และวิธีการจดทะเบียนสิทธิเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ซึ่งได้มาโดยมรดกตามมาตรา ๘๑ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ได้แก่ การยื่นคำขอและการสอบสวน การเรียกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินจากผู้ยึดถือ และการเก็บรักษาไว้ระหว่างรอการจดทะเบียน การลงบัญชีรับทำการและบัญชีแยกประเภทคุมเรื่องมรดก ประกาศ การรับคำขอโต้แย้งและการเปรียบเทียบมรดก การจดทะเบียนมรดก การแจ้งเดือนผู้มาขอจดทะเบียนและการยกเลิกคำขอ และหลักเกณฑ์วิธีการขอจดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดกในหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน และจดทะเบียนสิทธิในที่ดินให้แก่ทายาท ตามมาตรา ๘๒ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ได้แก่ การยื่นคำขอและการสอบสวน การจัดการทรัพย์มรดกของผู้จัดการมรดก ตลอดจนการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมเป็นไปตามระเบียบกรมที่ดินว่าด้วย การจดทะเบียนสิทธิเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ซึ่งได้มาโดยทางมรดก พ.ศ. ๒๕๔๘ ลงวันที่ ๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ ปรากฏรายละเอียดที่แนบท้าย

- การปิดประกาศการขอจดทะเบียนสิทธิเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ซึ่งได้มาโดยทางมรดก ตามมาตรา ๘๑ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ให้ปิดประกาศทุกแห่งที่กฎหมายกำหนด เว้นแต่ในท้องที่ซึ่งอสังหาริมทรัพย์ที่ขอจดทะเบียนตั้งอยู่ไม่มีสถานที่นั้นให้ปิด เช่น มีแต่สำนักงานเทศบาล ไม่มีที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลเนื่องจากที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลได้ยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลแล้ว กรณีจึงต้องปิดเฉพาะที่สำนักงานเทศบาลไม่อาจปิดที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้ เป็นต้น

(หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๕๑๕/ว ๔๐๑๕ ลงวันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๔๘)

- ผู้มีอำนาจในการสั่งจดทะเบียนโอนมรดก ได้แก่

(๑) กรณีสำนักงานที่ดินจังหวัดและสำนักงานที่ดินจังหวัดสาขา ให้บันทึกเสนอเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดหรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขา หากเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดหรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขาไม่อยู่หรืออยู่แต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้หัวหน้าฝ่ายทะเบียน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ฝ่ายทะเบียนซึ่งได้รับมอบหมายจากเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขา เป็นผู้พิจารณาสั่งให้จดทะเบียนแล้วแต่กรณี

(๒) กรณีสำนักงานที่ดินจังหวัดหรือสำนักงานที่ดินสาขาส่วนแยก ให้บันทึกเสนอเจ้าพนักงานที่ดินหัวหน้าส่วนแยก หากเจ้าพนักงานที่ดินหัวหน้าส่วนแยกไม่อยู่หรืออยู่แต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ด้านทะเบียนซึ่งได้รับมอบหมายจากเจ้าพนักงานที่ดินหัวหน้าส่วนแยก เป็นผู้พิจารณาสั่งให้จดทะเบียน

(๓) กรณีสำนักงานที่ดินอำเภอและสำนักงานที่ดินกิ่งอำเภอ ให้บันทึกเสนอนายอำเภอ หรือ ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ เป็นผู้พิจารณาสั่งให้จดทะเบียนแล้วแต่กรณี

ทั้งนี้ เป็นไปตามระเบียบกรมที่ดิน ว่าด้วยการจดทะเบียนสิทธิเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ซึ่งได้มาโดยทางมรดก (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ลงวันที่ ๑๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๕

(หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๕๑๕/ว ๑๓๘๕๓ ลงวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๔๕)

แนวทางการวินิจฉัยที่สำคัญเกี่ยวกับการโอนมรดก

๑. กรณีตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๕๕ ทายาทย่อมได้สิทธิในทรัพย์มรดกตั้งแต่เจ้ามรดกตาย แม้จะยังไม่ได้จดทะเบียนสิทธินั้นก็ตาม แต่การได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์โดยทางมรดกเป็นการได้มาโดยทางอื่น นอกจากนิติกรรม สิทธิของผู้ได้มานั้นถ้ายังไม่ได้จดทะเบียนได้มา ก็ไม่สามารถจะทำการเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนต่อไปได้ ทั้งนี้ ตาม ป.พ.พ. ๑๒๕๕ วรรคสอง เมื่อเรื่องนี้ปรากฏว่า ส. ทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกที่ดินตามพินัยกรรมของ ต. ถึงแก่กรรมลงก่อนที่จะจดทะเบียนโอนมรดก โฉนดที่ดินจึงยังคงมีชื่อ ต. เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ พนักงานเจ้าหน้าที่จึงไม่สามารถจดทะเบียนลงชื่อ จ. เป็นผู้จัดการมรดกของ ส. ตาม ป. ที่ดินมาตรา ๘๒ ได้ การโอนมรดกที่ดินดังกล่าวให้แก่ทายาทของ ส. สามารถดำเนินการได้ ๒ วิธีการ ดังนี้

๑) จ. ในฐานะของผู้จัดการมรดกของ ส. ขอรับโอนมรดกที่ดินของ ต. ให้กับ ส. ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในมาตรา ๘๑ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน โดยจดทะเบียนลงชื่อ จ. ผู้จัดการมรดกของ ส. เป็นผู้รับโอน และหากได้ดำเนินการตามนัยดังกล่าว จนมีชื่อ จ. ผู้จัดการมรดกของ ส. เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์โฉนดที่ดินแล้ว จ. ก็ย่อมจะดำเนินการจดทะเบียนโอนมรดกให้แก่ทายาทของ ส. หรือจัดการโดยประการอื่น ตามสิทธิและหน้าที่ของผู้จัดการมรดกเช่นเดียวกับกรณีได้จดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดกตามนัยมาตรา ๘๒ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

๒) โดยที่มรดกที่ดินของ ต. ซึ่งตกแก่ ส. ได้ตกทอดแก่ทายาทของ ส. แล้ว ตั้งแต่เมื่อ ส. ตาย (ตาม ป.พ.พ.มาตรา ๑๕๕๕) ทายาทของ ส. จึงมีสิทธิที่จะขอรับมรดกไปโดยตรงตามมาตรา ๘๑ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน โดย จ. ผู้จัดการมรดกของ ส. ให้ความยินยอม และเมื่อตามคำสั่งศาลซึ่งตั้ง จ. เป็นผู้จัดการมรดกของ ส. ปรากฏว่าก่อนตาย ส. มิได้ทำพินัยกรรมไว้ หาก ส. มีทายาทที่มีสิทธิรับมรดกหลายคน กรณีทายาทบางคนมาขอจดทะเบียนรับมรดกทั้งหมดจะต้องมีคำยินยอมจากทายาทอื่นๆ ของ ส. หรือมีหลักฐานการไม่รับมรดกของทายาทอื่นมาแสดงตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๑๖) ๗ ข้อ ๔ (๒)

นอกจากนี้การโอนมรดกในกรณีที่จะต้องบรรยายในคำขอและในประกาศมรดกให้ชัดเจนว่าผู้รับโอนมรดก มีสิทธิรับโอนมรดกต่อเนื่องกันอย่างไรด้วย

๒. กรณีเมื่อศาลได้มีคำสั่งตั้ง จ. เป็นผู้จัดการมรดกของ น. แล้ว การจัดการต่างๆ เกี่ยวกับทรัพย์สินมรดกของ น. จึงอยู่ในอำนาจหน้าที่ของ จ. ผู้จัดการมรดกที่จะต้องจัดการต่อไปตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๑๕ และนับแต่วันที่ศาลแต่งตั้งผู้จัดการมรดกแล้ว บรรดาทายาททั้งหลายย่อมหมดสิทธิที่จะเข้าจัดการมรดก แม้จะไม่มีกฎหมายห้ามไว้ก็ต้องถือว่าเป็นเช่นนั้น เพราะมีฉะนั้นจะเป็นการจัดการมรดกซ้อนอำนาจผู้จัดการมรดกที่ศาลตั้ง ทั้งนี้ ตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๖๖๗/๒๕๐๕ และ ๖๔๔๕/๒๕๔๔ เมื่อสำนักงานที่ดินได้ประกาศโอนมรดกตามพินัยกรรมครบกำหนดแล้ว แต่เมื่อยังมีได้จดทะเบียนโอนมรดก และผู้จัดการมรดกคัดค้านการจดทะเบียนโอนมรดกไม่ว่าเหตุใดก็ตาม พนักงานเจ้าหน้าที่ย่อมไม่อาจจดทะเบียนโอนมรดกต่อไปได้ เนื่องจากทรัพย์สินมรดกทั้งหมดอยู่ในอำนาจหน้าที่ของผู้จัดการมรดกที่จะดำเนินการต่อไป คำขอโอนมรดกตามพินัยกรรมที่พนักงานเจ้าหน้าที่รับคำขอไว้ย่อมถูกยกเลิกไปโดยปริยาย การจัดการอย่างไรต่อไปเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้จัดการมรดก หากผู้จัดการมรดกจัดการไม่ชอบ ทายาทก็สามารถไปใช้สิทธิทางศาลว่ากล่าวกันเองได้

๓. การสละมรดกของบุคคลวิกลจริตซึ่งศาลได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ และให้อยู่ในความอุปการะแล้วจะต้องขออนุมัติจากศาลตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๑๑ หากศาลมิได้อนุมัติให้สละมรดกผู้อนุบาลก็ไม่อาจสละมรดกของใคร่ความสามารถเองได้

ถ้าหนังสือที่ จ. นำมายื่นเป็นเพียงหลักฐานการแสดงเจตนาไม่รับมรดกที่ดินตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๑๖) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๔๘๗ ข้อ ๔ (๒) ซึ่ง จ. ทำแทน ส. แล้วก็ชอบที่จะทำได้เพราะเป็นการไม่รับมรดก ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๔๖ (๖) และ (๗) มิใช่เป็นการสละมรดก ทั้งไม่ต้องขออนุญาตต่อศาล เนื่องจาก จ. ผู้อนุบาล เป็นภรรยา ส. คนไร้ความสามารถ เข้าข้อยกเว้นไม่ต้องนำบทบัญญัติว่าด้วยการปกครองมาใช้บังคับตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๘๑ ซึ่งเท่ากับว่าข้อจำกัดอำนาจของผู้อนุบาลในกรณีนี้ไม่มีและไม่มีความหมายใดจำกัดอำนาจไว้

๔. กรณีทายาทซึ่งมีสิทธิรับมรดกได้ทำหนังสือยินยอมให้ทายาทคนอื่นรับมรดกไป คนไม่ขอเกี่ยวข้องหรือคัดค้านการรับมรดกของผู้ขอแต่อย่างใด ถือเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความ (เทียบคำพิพากษาฎีกาที่ ๗๓๓/๒๕๒๔) หากภายหลังทายาทที่ทำหนังสือดังกล่าวเปลี่ยนใจรับมรดกด้วย จะต้องให้คู่กรณี (ผู้ขอรับมรดก) ยินยอมจึงจะกระทำได้ ถ้าคู่กรณีไม่ยินยอมก็หมดสิทธิที่จะมาขอรับมรดกได้อีก แต่ถ้ายินยอม พนักงานเจ้าหน้าที่ก็ชอบที่จะจดทะเบียนให้ได้โดยไม่ต้องดำเนินการประกาศใหม่แต่อย่างใด

กรณีทายาทหลายคนได้ขอรับมรดกทั้งหมด และทายาทที่แสดงไว้ในบัญชีเครือญาติทุกคนที่ไม่ขอรับมรดกได้มาให้ถ้อยคำยินยอมให้ทายาทอื่นรับมรดกไป ภายในกำหนดเวลาที่ประกาศตามนัยกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๑๖) แล้ว การที่ทายาทตกลงกันเช่นนี้ถือเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความ มีผลผูกพันทายาทที่ให้ถ้อยคำไม่ขอรับมรดกดังกล่าว ซึ่งจะบอกเลิกสัญญาไม่ได้ เว้นแต่จะมีการตกลงกันใหม่ ดังนั้น เมื่อครบกำหนดประกาศ ทายาทผู้ขอรับมรดกบางคนเปลี่ยนใจไม่รับมรดกและ

ยินยอมให้ทายาทที่ขอรับมรดกร่วมกันรับไป พนักงานเจ้าหน้าที่ก็จะดำเนินการจดทะเบียนต่อไปได้ ไม่เข้าลักษณะต้องยกคำขอตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๑๘)๑ ข้อ ๔ (๒) แต่อย่างไร

๕. โฉนดที่ดิน มีชื่อ ก. กับ ข. เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ร่วมกัน เมื่อ ก. ตายที่ดินเฉพาะส่วนของ ก. จึงเป็นมรดกตกทอดแก่ ย. มารดา น. ภรรยาที่ชอบด้วยกฎหมายและ ผ. ป. ค. บุตรที่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งเป็นทายาทโดยธรรม เป็นเจ้าของร่วมกันไปจนกว่าจะได้แบ่งมรดกกันเสร็จสิ้น การที่ น. ที่ ๑ และ ผ. โดย น. มารดาผู้แทนโดยชอบธรรมที่ ๒ เป็นโจทก์ฟ้อง ข. เป็นจำเลย เรื่องมรดก กรรมสิทธิ์ร่วม แม้โจทก์จำเลยจะตกลงประนีประนอมยอมความและศาลพิพากษาตามยอม โดย ข. จำเลย ยอมให้ ผ. โจทก์ที่ ๒ มีกรรมสิทธิ์ในโฉนดที่ดินดังกล่าว โดยให้ถอนชื่อ ก. ออกแล้วลงชื่อโจทก์ที่ ๒ แทน และทั้งสองฝ่ายจะไปดำเนินการรังวัดแบ่งแยกที่ดินภายใน ๑ วัน นับแต่โจทก์ที่ ๒ มีชื่อถือกรรมสิทธิ์ในโฉนดที่ดิน หากไม่ไปให้ถือเอาคำพิพากษาของศาลเป็นการแสดงเจตนาของอีกฝ่ายหนึ่งก็ตาม คำพิพากษามายอมรับดังกล่าวก็มีใช้คำพิพากษาที่วินิจฉัยถึงกรรมสิทธิ์ของที่ดินพิพาท อันจะมีผลใช้ยัน ย. ป. ค. ทายาทอื่นของ ก. ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกได้ จึงไม่อาจจดทะเบียนโอนที่ดินมรดกโฉนดที่ดินส่วนที่เป็นของ ก. ให้แก่ ผ. แต่เพียงคนเดียว เพื่อให้เป็นไปตามคำพิพากษามายอมรับ ควรให้ทายาทของ ก. ดำเนินการขอรับโอนมรดกเฉพาะส่วนของ ก. ในโฉนดที่ดินดังกล่าว ตามมาตรา ๘๑ แห่งประมวลกฎหมายที่ดินต่อไป

๖. ต. เป็นโจทก์ฟ้อง ท. ในฐานะทายาทโดยธรรมผู้มีสิทธิรับมรดกของ บ. ต่อมาได้ประนีประนอมยอมความกันโดยศาลพิพากษามายอมรับว่า ท. ยินยอมจดทะเบียนโอนที่ดินให้แก่ ต. ทั้งแปลง เช่นนี้ย่อมไม่มีผลผูกพัน บ. ผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินดังกล่าวและทายาทอื่นของ บ. แต่อย่างไร เพราะสัญญาประนีประนอมยอมความย่อมมีผลผูกพันเฉพาะคู่กรณีที่ได้ตกลงประนีประนอมยอมความกันเท่านั้น ไม่มีผลผูกพันบุคคลภายนอก (เทียบคำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๑๑/๒๕๐๔ และ ๕๓๓/๒๕๑๕) เมื่อ ท. ทายาทของ บ. ยังไม่จดทะเบียนรับโอนมรดก ท. จะทำการเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนไม่ได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๒๕๕ วรรคสอง แม้สัญญาประนีประนอมยอมความจะระบุไว้ว่าหาก ท. ไม่ยอมไปโอนให้ถือเอาคำพิพากษาของศาลแทนการแสดงเจตนาของ ท. ด้วย ก็ไม่อาจจดทะเบียนให้ได้ เพราะแม้ ท. จะมาขอจดทะเบียนเองก็ยังทำไม่ได้เนื่องจากขัดกับ ป.พ.พ. มาตรา ๑๒๕๕ วรรคสอง ดังนั้น ทายาทของ บ. จะต้องรับมรดกหรือผู้จัดการมรดกจดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดกเสียก่อนจึงจดทะเบียนใดๆ ต่อไปได้

๗. ตามพินัยกรรมแปลความได้ว่าผู้ทำพินัยกรรมมีเจตนายกทรัพย์สินที่อยู่ในขณะนี้และที่จะเกิดมีขึ้นในภายหน้าทั้งหมดให้เป็นกรรมสิทธิ์ของ ป. พ. ส. ว. และ อ. โดยส่วนแบ่งให้ได้รับคนละเท่าๆ กัน มิได้กำหนดเจาะจงให้บุคคลใดได้รับทรัพย์สินเฉพาะสิ่งเฉพาะอย่างหรือให้ได้รับทรัพย์สินทั้งหมดร่วมกันอย่างเช่น เจ้าของรวมจึงเป็นพินัยกรรมลักษณะทั่วไป ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๕๑ (๑) ส่วนที่ดินที่ระบุไว้ในพินัยกรรมข้ออื่นนั้น ผู้ทำพินัยกรรมมีเจตนาเพียงต้องการแจกแจงรายละเอียดเพื่อให้ผู้รับพินัยกรรมทราบว่าเมื่อผู้ทำพินัยกรรมถึงแก่ความตายไปแล้ว ที่ดินซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์เฉพาะส่วนของผู้ทำพินัยกรรมจำนวนเนื้อที่ที่ระบุไว้เนื้อที่เท่าไรที่จะตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้รับพินัยกรรม ที่ดินตามพินัยกรรมข้ออื่นๆ จึงไม่ใช่ทรัพย์สินเฉพาะสิ่งเฉพาะอย่างซึ่งเจาะจงไว้โดยเฉพาะ หรือแยกต่างหากเป็นพิเศษจากกองมรดก แต่เป็น

ทรัพย์สินซึ่งรวมอยู่ในทรัพย์สินทั้งหมดที่ตกให้แก่ผู้รับพินัยกรรม ตามรายชื่อที่ระบุไว้คนละเท่าๆ กัน ดังนั้นผู้รับพินัยกรรมที่ดินดังกล่าวจึงไม่ใช่ผู้รับพินัยกรรมลักษณะเฉพาะ แต่เป็นผู้รับพินัยกรรมลักษณะทั่วไปตามป.พ.พ. มาตรา ๑๖๕๑ (๑) ซึ่งการจัดแบ่งทรัพย์สินมรดกโดยพินัยกรรมลักษณะทั่วไปกรณีที่ดินได้วางทางปฏิบัติว่าเหมือนกับการจัดแบ่งมรดกให้แก่ทายาทโดยธรรมนั่นเอง ผู้จัดการมรดกย่อมมีสิทธิที่จะใช้ดุลยพินิจของตนเองว่าการแบ่งปันทรัพย์สินมรดกอย่างไรจึงจะให้ทายาทได้รับส่วนแบ่งเท่าๆ กัน ไม่จำเป็นว่าผู้จัดการมรดกจะต้องโอนทรัพย์สินหรือที่ดินแต่ละแปลงให้แก่ทายาทตามพินัยกรรมทุกคนรับร่วมกันไป อำนาจของผู้จัดการมรดกที่จะโอนมรดกที่ดินแปลงใดให้แก่ทายาทคนใดนั้นอยู่ในความรับผิดชอบของผู้จัดการมรดกเอง พนักงานเจ้าหน้าที่ไม่มีหน้าที่จะเข้าไปควบคุมการจัดการมรดกกว่าผู้จัดการมรดกจะจัดการแบ่งอย่างไรทรัพย์สินทั้งหมดมิเท่าใด ใครได้เปรียบหรือเสียเปรียบอย่างไร มิฉะนั้นจะกลายเป็นว่าพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้จัดการแบ่งปันทรัพย์สินมรดกด้วย

๘. กรณี ม. ขอจดทะเบียนโอนที่ดินซึ่งมีชื่อ ข. เป็นเจ้าของกลับคืนสู่กองมรดกของ บ. ตามสัญญาประนีประนอมยอมความและคำพิพากษตามยอม เห็นว่าตามที่คู่ความตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความและศาลได้มีคำพิพากษตามยอมว่าจำเลยยินยอมดำเนินการเพิกถอนนิติกรรมประเภทโอนมรดกที่ดินนั้น พนักงานเจ้าหน้าที่จะดำเนินการเพิกถอนรายการจดทะเบียนดังกล่าวตามนัยมาตรา ๖๑ วรรคแปด แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประมวลกฎหมายที่ดิน (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๓ ได้จะต้องเป็นกรณีที่ศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดให้เพิกถอนรายการจดทะเบียนโดยตรง แต่ข้อเท็จจริงของเรื่องนี้ปรากฏว่าคู่ความได้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความและคำพิพากษตามยอมให้เพิกถอนรายการจดทะเบียน ซึ่งศาลได้พิพากษตามยอมโดยที่มิได้มีการวินิจฉัยประเด็นแห่งคดีว่า การจดทะเบียนผิดพลาดคลาดเคลื่อนจริงหรือไม่ และมีได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้เพิกถอนรายการจดทะเบียนซึ่งยังถือไม่ได้ว่าศาลได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้เพิกถอนตามมาตรา ๖๑ วรรคแปด แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน พนักงานเจ้าหน้าที่จะดำเนินการเพิกถอนไปตามคำพิพากษตามยอมตามนัยมาตรา ๖๑ วรรคแปด ไม่ได้ และการที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้จดทะเบียนโอนมรดกกรณี ข. ในฐานะผู้จัดการมรดกโอนมรดกให้แก่ตนเองในฐานะทายาทโดยธรรมของเจ้ามรดก ถือว่าเป็นการจดทะเบียนไปโดยชอบแล้ว จึงไม่อาจจะเพิกถอนรายการจดทะเบียนดังกล่าวตามมาตรา ๖๑ วรรคแรก ได้เช่นกัน แต่กรณีที่คู่ความได้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความและศาลมีคำพิพากษตามยอมว่าจำเลยตกลงจะทำนิติกรรมโอนที่ดินดังกล่าวให้กับกองมรดกของ บ. เพื่อประโยชน์ในการจัดการทรัพย์สินมรดกนั้น ข้อเท็จจริงปรากฏว่า ข. ในฐานะผู้จัดการมรดกของ บ. ได้จดทะเบียนโอนมรดกให้แก่ตนเองเพียงผู้เดียว ซึ่ง ม. โจทก์เห็นว่าเป็นการกระทำที่ไม่ชอบ ม. จึงต้องฟ้องเพิกถอนการจดทะเบียนโอนมรดกที่ผู้จัดการมรดกกระทำโดยไม่ชอบนั้น แต่ยังไม่ทันได้ฟ้องร้องคดี ข. ก็ถึงแก่กรรมลงก่อน ทรัพย์สินรวมทั้งสิทธิและหน้าที่เกี่ยวกับทรัพย์สินดังกล่าวย่อมตกทอดแก่ทายาทของ ข. ม. จึงมีสิทธิฟ้องทายาทของ ข. ให้รับผิดชอบได้ และเมื่อคู่ความได้ตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันโดยศาลได้มีคำพิพากษตามยอมแล้ว แม้จะมีผู้เยาว์เป็นคู่ความด้วย แต่ก็มีผู้แทนโดยชอบธรรมในคดีอยู่แล้ว คำพิพากษตามสัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าวย่อมผูกพัน

คู่ความที่จะต้องปฏิบัติตาม (ตามนัยมาตรา ๑๔๕ แห่ง ป.วิ.พ.) กรณีนี้จึงควรดำเนินการตามคำพิพากษาได้ โดยจดทะเบียนประเภท “โอนตามคำสั่งศาล”

สำหรับการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมให้เรียกเก็บทำนองเดียวกับการโอนมรดกหรือให้ ระหว่าง บุพการีกับผู้สืบสันดานร้อยละ ๕๐ สตางค์ ตามราคาประเมินทุนทรัพย์ ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ ๔๗ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๕๔๗ ข้อ ๒ (๓) (ง) และ เนื่องจากการโอนกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในอสังหาริมทรัพย์ตามคำพิพากษาศาลกรณีนี้ไม่ถือเป็นการขายตามมาตรา ๓๕ แห่งประมวลรัษฎากร จึงไม่อยู่ในบังคับต้องเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาไม่ต้องมีการหักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่าย และไม่ต้องเสียอากรแสตมป์ตามลักษณะแห่งตราสาร ๒๘ (ข) แห่งบัญชีอัตราอากรแสตมป์แต่อย่างใด

๕. กรณีที่ศาลมีคำพิพากษาสั่งให้ไล่ชื่อ ป. และ ส. ลงในโฉนดที่ดินเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ไว้แทน ทายาทอื่นๆ ก็เพื่อให้ ป. และ ส. ซึ่งเป็นผู้รับมรดกความถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินไว้แทนทายาทของ ร. เจ้ามรดกทุกคนแต่เมื่อปรากฏว่าศาลได้มีคำสั่งตั้งให้ ป. เป็นผู้จัดการมรดกของเจ้ามรดกแล้ว อำนาจการจัดการมรดกก็ย่อมตกเป็นของผู้จัดการมรดก (เทียบฎีกาที่ ๑๑๖๗/๑๕๐๕) ประกอบกับผู้รับมรดกความก็ไม่ประสงค์จะลงชื่อถือกรรมสิทธิ์ในที่ดินที่พิพาทไว้แทนทายาทตามคำพิพากษาต่อไปและไม่ขัดข้องที่ ป. ผู้จัดการมรดก ร. เจ้ามรดก จะจดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดกในโฉนดที่ดินที่พิพาท ป. เองก็ยังให้ถ้อยคำยืนยันไว้ด้วยว่า เมื่อจดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดกในโฉนดที่ดินดังกล่าว ก็จะโอนให้แก่ทายาทของ ร. เจ้ามรดก ทุกคนในทุกโฉนดจึงควรจดทะเบียนโอนที่ดินดังกล่าวให้เป็นของกองมรดกของ ร. เจ้ามรดก ตามคำพิพากษาได้ในประเภท “โอนตามคำสั่งศาล (ตามคำพิพากษา..... ลงวันที่.....)” โดยลงชื่อ “ป. ผู้จัดการมรดก ร.” เป็นผู้รับโอน ซึ่งการโอนในกรณีเช่นนี้ถือว่าเป็นการจดทะเบียนในประเภทไม่มีทุนทรัพย์ เรียกเก็บค่าธรรมเนียมแปลงละ ๕๐ บาท เพราะตามคำพิพากษาดังกล่าว ศาลวินิจฉัยว่ากรรมสิทธิ์ในที่ดินที่พิพาทยังไม่ตกเป็นของจำเลย

๑๐. การรับมรดกของบุตรนอกสมรสซึ่งบิดาเป็นเจ้ามรดกนั้น ผู้ขอยังไม่ใช่บุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย แต่เป็นบุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้รับรองแล้ว มีสิทธิรับมรดกของบิดาตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๒๗

การพิจารณาว่า ใครเป็นบุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้รับรองแล้วอันถือว่าเป็นผู้สืบสันดาน เหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายที่จะมีสิทธิรับมรดกตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๒๗ ได้หรือไม่ นั้น ให้พิจารณาจากพฤติการณ์ทั่วไป ซึ่งพฤติการณ์ทั่วๆ ไปนั้นให้ศึกษาจากแนวคำพิพากษาฎีกาที่ได้เคยวินิจฉัยไว้เป็นบรรทัดฐาน อันถือได้ว่าเป็นพฤติการณ์ที่พอฟังได้ว่าเป็นบุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้รับรองแล้ว เช่น การลงในสูติบัตร สำเนาทะเบียนบ้านว่าเป็นบุตรและการให้ใช้นามสกุล การเลี้ยงดูโดยให้เรียกว่าบิดาให้เป็นที่รู้โดยทั่วกัน การให้การศึกษาเล่าเรียน เป็นต้น (คำพิพากษาฎีกาที่ ๘๓๒/๒๔๕๗, ๑๕๐๓/๒๔๕๗, ๖๔๕/๒๕๐๐, ๓๒๑-๓๒๒/๒๕๐๔, ๕๓๕/๒๕๐๕, ๑๓๖/๒๕๑๐, ๑๑๔๖/๒๕๑๓, ๑๘๑/๒๕๑๘, ๔๓๖/๒๕๑๘, ๒๖๔๖/๒๕๒๒, ๑๑๕๗/๒๕๒๓, ๒๐๘๗/๒๕๒๓, ๑๔๓/๒๕๒๔)

๑๑. ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๑๕ ผู้จัดการมรดกมีสิทธิและหน้าที่ที่จะกระทำการอันจำเป็นเพื่อแบ่งปันทรัพย์มรดกในการจัดการทรัพย์มรดกจึงเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้จัดการมรดกที่จะจัดแบ่งให้เป็นไปตามคำสั่งหรือโดยปริยายแห่งพินัยกรรม ถ้าไม่มีคำสั่งหรือพินัยกรรมสั่งไว้ผู้จัดการมรดกจะจัดแบ่งอย่างไรหรือแบ่งทรัพย์มรดกใดให้แก่ทายาทคนใด ก็ย่อมทำได้เพราะเป็นอำนาจของผู้จัดการมรดก เมื่อผู้จัดการมรดกได้ใช้อำนาจหน้าที่จัดการแบ่งปันทรัพย์มรดกใดให้แก่ทายาทไปแล้ว จึงต้องถือว่าทายาทที่ได้รับส่วนแบ่งได้สิทธิในทรัพย์มรดกนั้นไปตามที่แบ่งแล้ว แม้การแบ่งปันทรัพย์มรดกอันใดอันหนึ่งจะมีได้แบ่งให้แก่ทายาทครบทุกคน ก็ไม่เป็นเหตุให้ผู้จัดการมรดกจะนำมากล่าวอ้างเพื่อให้มีการจัดแบ่งทรัพย์มรดกกันใหม่ การที่ผู้จัดการมรดกยังจัดการมรดกไม่เสร็จสิ้นเพราะยังมีทรัพย์มรดกอื่นที่ไม่ได้แบ่งผู้จัดการมรดกก็ยังมีสิทธิและหน้าที่ที่จะจัดการทรัพย์มรดกต่อไปได้เฉพาะในส่วนที่ยังไม่ได้จัดแบ่งเพื่อให้การจัดการทรัพย์มรดกได้เสร็จสิ้นไปเท่านั้น ไม่มีอำนาจถึงกับจะนำทรัพย์มรดกที่ตนได้จัดแบ่งไปแล้วมาแบ่งอีกได้ (เทียบคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๐๕/๒๔๘๕) เพราะทรัพย์มรดกที่แบ่งให้แก่ทายาทไปแล้วย่อมพ้นจากสถานะทรัพย์ในกองมรดกที่ผู้จัดการมรดกจะนำมาแบ่งได้อีก

๑๒. พ. ผู้จัดการมรดกของเจ้ามรดกยื่นคำขอจดทะเบียนโอนมรดกที่ดินให้แก่ตนเองในฐานะทายาทโดยธรรมของเจ้ามรดกโดยอ้างว่าเจ้ามรดกได้ทำพินัยกรรมยกที่ดินดังกล่าวให้แก่แล้ว แต่เจ้าอาวาสได้ทำหนังสือสละมรดก กรณีนี้เห็นว่า ที่ดินดังกล่าวได้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของวัดทันทีที่เจ้ามรดกผู้ทำพินัยกรรมเสียชีวิตโดยผลของกฎหมายตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๕๕ ด้วยเหตุนี้ ที่ดินดังกล่าวจึงเป็นกรรมสิทธิ์ของวัดและอยู่ในบังคับของมาตรา ๓๔ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๓๔ แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ การที่เจ้าอาวาสได้แสดงเจตนาสละมรดกที่ดินดังกล่าวไม่มีกฎหมายให้อำนาจเจ้าอาวาสที่จะกระทำได้ ดังนั้น การโอนกรรมสิทธิ์จะกระทำได้อีกก็แต่โดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น และการสละมรดกถือเป็นการโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินของวัดด้วย และต้องกระทำโดยพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกา ฉะนั้นพนักงานเจ้าหน้าที่จึงไม่อาจจดทะเบียนโอนมรดกให้แก่ผู้ขอได้

๑๓. การจดทะเบียนเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ซึ่งได้มาโดยทางมรดกตามมาตรา ๘๑ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน เมื่อมีกรณีโต้แย้งกฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์การดำเนินการไว้ว่า ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสอบสวนคู่กรณี และทำการเปรียบเทียบโดยพิจารณาจากหลักฐานที่ปรากฏ ถ้าเปรียบเทียบแล้วไม่ตกลง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่สั่งการไปตามที่เห็นสมควร พร้อมทั้งแจ้งให้คู่กรณีทราบเพื่อให้ฝ่ายที่ไม่พอใจไปดำเนินการฟ้องศาลภายในกำหนดสามสิบวัน นับแต่วันที่รับทราบคำสั่ง ในกรณีที่ฟ้องศาลแล้วให้รอเรื่องไว้ เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดประการใดจึงดำเนินการไปตามนั้น ถ้าไม่ไปฟ้องศาลภายในกำหนดก็ให้ดำเนินการไปตามที่พนักงานเจ้าหน้าที่สั่ง

สำหรับเรื่องนี้เป็นกรณีที่ผู้คัดค้านได้คัดค้านในประเด็นเกี่ยวกับสิทธิในการรับมรดกแม้จะปรากฏว่าผู้คัดค้านได้ไปฟ้องร้องต่อศาลก่อน แล้วจึงนำหลักฐานการดำเนินคดีทางศาลมาขึ้นคำขอคัดค้านการขอรับมรดกก็ตาม ก็อยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะรับคำคัดค้านได้ กรณีนี้เพื่อให้ครบองค์ประกอบตามที่ มาตรา

๘๑ แห่งประมวลกฎหมายที่ดินบัญญัติไว้ พนักงานเจ้าหน้าที่จึงควรทำการสอบสวนเปรียบเทียบคู่กรณีด้วย และเมื่อปรากฏว่าผู้คัดค้านได้ไปฟ้องคดีต่อศาลแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่จึงต้องรอเรื่องไว้จนกว่าคดีจะถึงที่สุด ตามมาตรา ๘๑ วรรคท้าย เมื่อขณะนี้ยังไม่ปรากฏว่าคดีถึงที่สุดแล้วยังมีอาจจดทะเบียนโอนมรดกตามพินัยกรรมให้แก่ จ. ผู้ขอได้ แม้ จ. จะยืนยันให้จดทะเบียนไปก่อน หากศาลฎีกามีคำพิพากษาเป็นอย่างอื่นตนยินยอมดำเนินการตามคำพิพากษาก็ตาม

๑๔. เมื่อ ข. ผู้มีสิทธิรับมรดกของ ข. เสียชีวิตไปโดยยังไม่ได้รับมรดก แต่มี ส. เป็นผู้จัดการมรดกของ ข. ตามพินัยกรรม ผู้จัดการมรดกของ ข. ก็ชอบที่จะจดทะเบียนโอนมรดกในส่วนของ ข. ให้ ส. ผู้จัดการมรดกของ ข. ได้ กล่าวคือ ถ้า ส. ไปขอให้ศาลตั้งตนเป็นผู้จัดการมรดก ก็ย่อมจะจดทะเบียนโอนมรดกจากผู้จัดการมรดกของ ข. ลงชื่อ ส. ผู้จัดการมรดกของ ข. ได้โดยไม่ต้องประกาศตามนัยมาตรา ๘๒ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน แต่กรณีนี้ ส. ไม่ประสงค์จะไปขอให้ศาลมีคำสั่งตั้งตนเป็นผู้จัดการมรดก แต่จะขอจดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดกตามพินัยกรรม ก็จะต้องดำเนินการประกาศตามนัยมาตรา ๘๒ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

๑๕. กรณี ม. ถึงแก่ความตายโดยไม่มีทายาทโดยธรรมหรือไม่มีพินัยกรรมยกทรัพย์มรดกให้แก่ผู้ใด หรือการตั้งมูลนิธิตามพินัยกรรม ทรัพย์มรดกของ ม. ย่อมตกเป็นของแผ่นดินและเป็นที่ราชพัสดุซึ่งกระทรวงการคลังต้องเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ การที่จะดำเนินการเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนในหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินจาก ม. เป็นของกระทรวงการคลัง สามารถดำเนินการได้ ๒ วิธี

๑) ดำเนินการตามมาตรา ๘๑ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน โดยกระทรวงการคลังต้องนำโฉนดที่ดินพร้อมด้วยหลักฐานในการรับมรดกไปยื่นคำขอต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๘๑ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ซึ่งจะต้องมีการประกาศมรดกมีกำหนดสามสิบวัน หากไม่มีผู้ใดโต้แย้งภายในกำหนดเวลาที่ประกาศ และมีหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าผู้ขอมีสิทธิรับมรดกแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่ก็จะดำเนินการจดทะเบียนโอนมรดกให้

๒) ดำเนินการตามมาตรา ๘๒ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน โดยจดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดกในหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน แล้วผู้จัดการมรดกจึงจดทะเบียนโอนมรดกให้แก่กระทรวงการคลังต่อไป

๑๖. กฎกระทรวง ฉบับที่ ๗ (พ.ศ. ๒๔๕๗) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๔๕๗ โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา ๗๗ และ ๗๘ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ซึ่งมาตรา ๗๗ บัญญัติว่า “การจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์อย่างอื่น ถ้าประมวลกฎหมายนี้มีได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น ให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง” เมื่อมาตรา ๘๑ และ ๘๒ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ได้บัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการจดทะเบียนโอนมรดกไว้แล้ว การจดทะเบียนโอนมรดกให้แก่ทายาทจึงไม่ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง ฉบับที่ ๗ ฯ ดังกล่าวในเรื่องประกาศแต่อย่างใดอีก ดังนั้น เมื่อได้จดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดก (ตามคำสั่งศาลหรือตามพินัยกรรมโดยเจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการประกาศตาม

มาตรา ๘๒ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน) ในหนังสือรับรองการทำประโยชน์แล้วการที่ผู้จัดการมรดกขอจดทะเบียนโอนมรดกให้แก่ทายาทจึงไม่ต้องประกาศ ไม่ว่าจะประกาศตามมาตรา ๘๑ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน หรือ ตามข้อ ๕ แห่งกฎกระทรวง ฉบับที่ ๗ (พ.ศ. ๒๔๙๓) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๔๙๓ ก็ตาม

แนวทางการวินิจฉัยที่สำคัญเกี่ยวกับการโอนมรดกโดยผู้จัดการมรดก

๑. ที่ดินมีชื่อ บ. ข. เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ ข. เสียชีวิต มี ง. และ ศ. เป็นผู้จัดการมรดกของ ข. ร่วมกันตามคำสั่งศาล แต่ยังไม่มีการจดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดกในโฉนดที่ดิน ศ. ได้เป็นโจทก์ฟ้อง ก. ในฐานะทายาทโดยธรรมของ ข. และในฐานะส่วนตัวเป็นจำเลย และ ศ. ในฐานะผู้จัดการมรดกของ ข. ขอจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินตามคำพิพากษา ซึ่งศาลพิพากษาว่า ให้ ง. ในฐานะผู้จัดการมรดกของ ข. โอนที่ดินพิพาทให้แก่โจทก์ มิฉะนั้นให้ถือเอาคำพิพากษาแทนการแสดงเจตนา ศ. จึงนำคำพิพากษามาขอจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ โดยยืนยันว่าไม่ต้องจดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดก เพราะ ง. ผู้จัดการมรดกไม่ยอมมาจดทะเบียนลงชื่อในโฉนดที่ดิน เห็นว่า ง. ถูกฟ้องในฐานะผู้จัดการมรดกของ ข. ให้โอนทรัพย์สินมรดกแก่ ศ. และศาลพิพากษาให้โอนทรัพย์สินมรดก เช่นนี้ คำพิพากษาย่อมผูกพันกองมรดกและทายาทอื่น ๆ ของเจ้ามรดกด้วย ศ. ย่อมใช้คำพิพากษาของศาลแทนการแสดงเจตนาของ ง. ในการจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินได้ ส่วนการจดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดกในโฉนดที่ดิน แม้ในคำพิพากษามีได้ให้ถือเอาคำพิพากษาดังกล่าวเป็นการแสดงเจตนาแทน ง. ในการจดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดก แต่โดยที่การจดทะเบียนให้เป็นไปตามคำพิพากษา จำเป็นจะต้องจดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดกก่อนอันเป็นกระบวนการเพื่อจดทะเบียนให้เป็นไปตามคำพิพากษาต่อไป และเพื่อให้ถูกต้องตามหลักการทางทะเบียน จึงควรดำเนินการจดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดกในโฉนดที่ดินดังกล่าวโดยให้ผู้ขอในฐานะผู้จัดการมรดกร่วมอีกคนหนึ่งเป็นผู้ยื่นคำขอจดทะเบียนลงชื่อ ง. และ ศ. เป็นผู้จัดการมรดก สำหรับ ง. แม้ ง. จะไม่ได้มายื่นคำขอจดทะเบียนด้วย ก็ให้ถือเอาคำพิพากษาของศาลเป็นการแสดงเจตนาแทน ง. แล้วจึงจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินตามคำพิพากษาเป็นของ ศ. ต่อไป

๒. มรดกที่มีผู้จัดการมรดก หากผู้จัดการมรดกไม่ประสงค์จะจดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดกตามมาตรา ๘๒ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน แต่ยินยอมให้ทายาทรับมรดกไปโดยตรง ก็ย่อมกระทำได้ดังนั้นเมื่อ บ. ผู้จัดการมรดก ยินยอมให้ อ. รับมรดกที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างดังกล่าวไปโดยตรง ก็ชอบที่จะดำเนินการจดทะเบียนต่อไปได้ ตามมาตรา ๘๑ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน โดยจะต้องมีการประกาศมรดกมีกำหนด ๓๐ วัน

๓. กรณี บ. ผู้จัดการมรดกของ ค. ตามคำสั่งศาล ได้ไปตกลงประนีประนอมยอมความกับ ศ. ผู้ร้องขอต่อศาลขอให้ถอน ค. ออกจากการเป็นผู้จัดการมรดกของ ค. โดยตกลงกันให้มีผู้จัดการมรดกของ ค. รวม ๕ คน และผู้จัดการมรดกจำนวน ๓ ใน ๕ คน มีอำนาจจัดการได้ และศาลได้มีคำพิพากษายกฟ้องตามยอม ดังนั้น ย่อมถือว่าผู้จัดการมรดกของ ค. คือ บุคคลทั้ง ๕ คนตามคำพิพากษายกฟ้องดังกล่าวและผู้จัดการ

มรดกจำนวน ๓ ใน ๕ คน ย่อมมีอำนาจจัดการมรดกของ ถ. ได้โดยชอบ เมื่อ ป. ว. และ ส. ผู้จัดการมรดกตามคำพิพากษตามยอมดังกล่าวมาขึ้นคำขอจดทะเบียนเปลี่ยนผู้จัดการมรดกและจดทะเบียนขาย เจ้าพนักงานที่ดินก็ชอบที่จะดำเนินการให้ได้ โดยลงชื่อผู้จัดการมรดกทั้ง ๕ คน เป็นผู้จัดการมรดกของ ถ. กล่าวคือ ให้ลงชื่อผู้จัดการมรดกอีก ๒ คน ที่มีได้มาดำเนินการด้วย สำหรับในช่องลงลายมือชื่อทั้งประเภทเปลี่ยนผู้จัดการมรดกและขายให้หมายเหตุว่า “ผู้จัดการมรดก ๓ ใน ๕ คน มีอำนาจจัดการมรดกตามคำพิพากษตามยอม.....”

๔. กรณี ส. และ ม. ได้มาขอรับโอนมรดกตามพินัยกรรมเอกสารฝ่ายเมือง และในพินัยกรรมดังกล่าวได้ตั้งให้บุคคลทั้งสองเป็นผู้จัดการมรดกด้วยก็ตาม แต่การที่ ส. และ ม. ขอรับโอนมรดกตามมาตรา ๘๑ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ถือได้ว่าทายาทขอจัดการมรดก ซึ่งตามแนวคำพิพากษาฎีกาได้วินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานไว้ว่า เมื่อศาลตั้งผู้จัดการมรดกแล้วทายาทอื่นทั้งหลายย่อมหมดสิทธิที่จะจัดการ (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๖๖๗/๒๕๐๕) ดังนั้น เมื่อ ท. ผู้จัดการมรดก ถ. ตามคำสั่งศาลได้ยื่นขอจดทะเบียนเป็นผู้จัดการมรดกแล้ว คำขอรับโอนมรดกของ ส. และ ม. จึงต้องถูกยกเลิกไปและไม่มีกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องทำการเปรียบเทียบตามมาตรา ๘๑ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ควรจดทะเบียนให้กับ ท. ผู้จัดการมรดกที่ศาลตั้งต่อไป

๕. กรณีไม่มีพินัยกรรม ผู้จัดการมรดกมีสิทธิและหน้าที่ที่จะทำการอันจำเป็นเพื่อจัดการมรดกทั่วไป และรวบรวมทรัพย์สิน เสร็จแล้วก็ต้องแบ่งปันทรัพย์มรดก (ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๑๕) การแบ่งปันทรัพย์มรดกผู้จัดการมรดกจะต้องแบ่งปันให้แก่ทายาทโดยธรรม จะแบ่งปันให้แก่บุคคลภายนอกย่อมไม่ได้ ส่วนที่ทายาทโดยธรรมทุกคนตกลงแบ่งมรดกให้บุคคลภายนอกซึ่งไม่ใช่ทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกนั้นไม่ใช่การแบ่งมรดกแต่เป็นการยกให้ การยกทรัพย์มรดกให้แก่บุคคลที่ไม่ใช่ทายาทนั้น ผู้จัดการมรดกไม่มีอำนาจที่จะกระทำได้ แม้แต่การจัดการมรดกทั่วไปตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๑๕ ก็ทำได้แต่เฉพาะการเรียกหนี้หรือชำระหนี้ของมรดก และแม้ทรัพย์มรดกจะตกทอดแก่ทายาทนับแต่เจ้ามรดกถึงแก่ความตายแล้ว ทายาทย่อมจำหน่ายจ่ายโอนได้ กล่าวคือ มีอำนาจที่จะยกที่ดินของมรดกส่วนที่ตกได้แก่ตนให้แก่ใครก็ได้ แต่สำหรับที่ดินเป็นทรัพย์ที่มีทะเบียน จึงต้องอยู่ในบังคับมาตรา ๑๒๕๕ วรรคสอง ที่ว่า เมื่อยังไม่จดทะเบียนจะเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนไม่ได้ ดังนั้นการที่ อ. กับพวก ทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกของ ข. รวมทั้งผู้จัดการมรดกของ ข. ตกลงยกที่ดินของมรดกให้แก่บริษัท ส. ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกที่ไม่ใช่ทายาทโดยธรรม โดยที่ยังไม่ได้จดทะเบียนรับโอนมรดกลงชื่อทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกแต่ละคนเป็นส่วนตัวก่อน จึงไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของผู้จัดการมรดกที่จะกระทำได้

๖. เมื่อศาลได้มีคำสั่งตั้งให้ ท. และ ม. เป็นผู้จัดการมรดกของ น. แล้ว ทรัพย์มรดกทั้งหมดของ น. ไม่ว่าจะเป็นตามพินัยกรรมหรือนอกพินัยกรรม ย่อมตกอยู่ในอำนาจหน้าที่ของผู้จัดการมรดกที่จะจัดการต่อไปตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๑๕ ทายาททั้งหลายย่อมหมดสิทธิที่จะเข้าจัดการ ดังนั้น แม้ว่าพินัยกรรมของ น. จะระบุเฉพาะโรงเรือนให้ตกแก่ ม. แต่เมื่อในพินัยกรรมมิได้ระบุยกที่ดินให้แก่ผู้ใด ที่ดินนั้นจึงเป็นทรัพย์นอกพินัยกรรมซึ่งตกทอดแก่ทายาทโดยธรรม อันอยู่ในอำนาจของผู้จัดการมรดกที่จะจัดการต่อไปเมื่อ ท. และ ม. ในฐานะผู้จัดการมรดกยืนยันให้จดทะเบียนโอนมรดกที่ดินดังกล่าวแก่ ม. ซึ่งเป็นทั้งทายาทตาม

พินัยกรรมและทายาทโดยธรรมเจ้าหน้าที่ก็ชอบที่จะดำเนินการจดทะเบียนให้ได้โดยไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากทายาทอื่นของเจ้ามรดกเสียก่อน

๗. ตามหนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๗๑๐/๐๔๘๔๑ ลงวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒ เว้นโดยหนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๗๑๐/ว ๐๔๘๔๒ ลงวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๒ ข้อ ๓ ที่ว่าในกรณีมีผู้นำคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลแต่งตั้งให้เป็นผู้จัดการมรดก พร้อมหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินมาขอจดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดกในหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน พนักงานเจ้าหน้าที่ย่อมจดทะเบียนผู้จัดการมรดกในหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินตามความประสงค์ของผู้ขอได้โดยไม่ต้องให้ผู้ขอนำหลักฐานที่รับรองว่าคดีถึงที่สุดมาแสดงแต่อย่างใดนั้น เป็นการวางแนวทางปฏิบัติทั้งกรณีมีข้อพิพาทและคดีไม่มีข้อพิพาทในกรณีมีข้อพิพาท และคดียังไม่ถึงที่สุด เช่น มีการอุทธรณ์ การยื่นอุทธรณ์ ย่อมไม่เป็นการทุเลาการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลชั้นต้น หากผู้อุทธรณ์มิได้ขอให้ศาลทุเลาการบังคับหรือขอให้ใช้วิธีการชั่วคราวตาม ป.วิ.พ. ผู้จัดการมรดกตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลก็มีอำนาจเข้าไปจัดการมรดกได้ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้แล้ว เมื่อศาลได้แต่งตั้งให้ พ. เป็นผู้จัดการมรดก แม้คำพิพากษายังไม่ถึงที่สุดเพราะมีการอุทธรณ์คำพิพากษาก็ตาม แต่หากผู้อุทธรณ์มิได้ขอให้ศาลทุเลาการบังคับหรือขอให้ใช้วิธีการชั่วคราว พ. ผู้จัดการมรดกย่อมมีอำนาจเข้าไปจัดการมรดกตามสิทธิและหน้าที่แล้ว ด้วยเหตุนี้จึงไม่ต้องรอให้ผู้ขอนำหลักฐานที่รับรองว่าคดีถึงที่สุดมาแสดงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่แต่อย่างใด

๘. กรณี ป. ทายาทขอรับมรดกสิ่งปลูกสร้างของเจ้ามรดกซึ่งผู้จัดการมรดกยินยอมให้ทายาทรับมรดกได้โดยตรง เมื่อกรณีไม่อาจดำเนินการจดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดกตามมาตรา ๘๒ แห่งประมวลกฎหมายที่ดินได้ เนื่องจากไม่มีเอกสารสิทธิในที่ดิน และหากจะดำเนินการตามมาตรา ๘๑ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ให้กับผู้ขอ ก็จะต้องดำเนินการตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ ๒๔ (พ.ศ. ๒๕๑๖) ฯ โดยให้ทายาทอื่นมาแสดงเจตนาให้ความยินยอม หรือแสดงหลักฐานการไม่รับมรดกต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งไม่ควรเป็นเช่นนั้น เพราะนับแต่วันที่ศาลแต่งตั้งผู้จัดการมรดกแล้ว อำนาจในการจัดการและแบ่งปันทรัพย์มรดกทั้งหมดย่อมเป็นของผู้จัดการมรดกแต่ผู้เดียว บรรดาทายาททั้งหลายย่อมหมดสิทธิที่จะเข้าจัดการมรดก แม้จะไม่มีกฎหมายห้ามไว้ก็ต้องถือว่าเป็นเช่นนั้น เพราะมิฉะนั้นจะเป็นการซ้อนอำนาจผู้จัดการมรดกที่ศาลตั้ง (คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๖๗/๒๕๐๕, ๖๔๔๕/๒๕๔๔) ประกอบกับเรื่องนี้ทายาทบางคนเป็นผู้เยาว์ การแสดงเจตนาไม่ขอรับมรดกจึงไม่อาจกระทำได้เลยแต่ศาลจะอนุญาต หากจะให้ผู้ใช้อำนาจปกครองไปร้องขออนุญาตให้ผู้เยาว์ไม่รับมรดก ศาลอาจไม่รับคำร้อง เนื่องจากมรดกรายนี้มีผู้จัดการมรดกอยู่แล้ว ฉะนั้นเมื่อสิทธิในการจัดการมรดกเป็นของ ป. กับ พ. โดยชอบแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่ก็ควรมีแนวทางปฏิบัติเพื่อรับรองสิทธิอันชอบด้วยกฎหมายของผู้จดทะเบียนสิทธินั้น เมื่อได้พิจารณาตามมาตรา ๗๗ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ซึ่งบัญญัติว่า “การจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับที่ดินหรืออสังหาริมทรัพย์อื่นถ้าประมวลกฎหมายนี้มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น ให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง” แล้วเห็นว่า พนักงานเจ้าหน้าที่ควรดำเนินการจดทะเบียนโอนมรดกบ้านให้กับ ป. โดยอาศัยมาตรา ๗๗ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน และกฎกระทรวง ฉบับที่ ๗ (พ.ศ. ๒๔๙๗) ฯ ข้อ ๕ กล่าวคือ ให้

ผู้จัดการมรดกทั้งสองคนและทายาทผู้ขอรับมรดกยื่นคำขอแล้วดำเนินการประกาศ มีกำหนด ๓๐ วัน หากครบกำหนดประกาศไม่มีการโต้แย้งคัดค้าน พนักงานเจ้าหน้าที่ก็จะดำเนินการจดทะเบียนโอนมรดกบ้านให้แก่ ป. ในฐานะทายาทโดยธรรมได้ อันเป็นการรับรองสิทธิในการจัดการมรดกของผู้จัดการมรดกที่มีอยู่ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๑๕ ได้อย่างถูกต้อง

๙. การที่ ส. มีความประสงค์จะโอนโฉนดที่ดิน (เดิมเป็นทรัพย์สินมรดก) ซึ่งในปัจจุบันมีชื่อตนเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์กลับคืนไปให้เป็นกรรมสิทธิ์ของเจ้ามรดกตามเดิมนั้น เห็นว่าการโอนโฉนดที่ดินดังกล่าวถือว่าเป็นการทำนิติกรรมอย่างหนึ่ง ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๔๕ ซึ่งมีบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วยกันสองฝ่าย คือฝ่ายผู้โอนและฝ่ายผู้รับโอน แต่ตามข้อเท็จจริงข้างต้นปรากฏว่า ผู้รับโอน (เจ้ามรดก) ไม่มีสภาพเป็นบุคคล ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕ เนื่องจากเสียชีวิตไปแล้ว จึงไม่อาจเข้าเป็นคู่กรณี (ผู้รับโอน) ในการทำนิติกรรมได้

ส่วนกรณีที่ ส. มีความประสงค์จะโอนโฉนดที่ดิน (เดิมเป็นทรัพย์สินมรดก) ซึ่งในปัจจุบันมีชื่อตนเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์กลับคืนไปเป็นกรรมสิทธิ์ของตนในฐานะผู้จัดการมรดกของเจ้ามรดกนั้น เห็นว่าตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๑๕ กำหนดหน้าที่ของผู้จัดการมรดกไว้แล้ว ว่ามีสิทธิและหน้าที่โดยทั่วไปเพื่อจัดการและแบ่งปันทรัพย์สินมรดกแก่ทายาทผู้มีสิทธิรับมรดก ดังนั้น การที่ผู้จัดการมรดกจะไปรับโอนที่ดินจากบุคคลอื่น จึงไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของผู้จัดการมรดกที่จะกระทำได้

กรณีผู้จัดการมรดกได้โอนทรัพย์สินมรดกมาเป็นชื่อของตนในฐานะทายาทโดยธรรม ที่ดินแปลงดังกล่าวในทางทะเบียนจึงไม่ใช่ทรัพย์สินมรดกของเจ้ามรดกอีกต่อไป การดำเนินการดังกล่าวจึงถือได้ว่าผู้จัดการมรดกได้จัดการตามหน้าที่ของตน ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๑๕ แล้ว การจดทะเบียนโอนมรดกจึงถูกต้องตามกฎหมาย สิทธิและหน้าที่ของผู้จัดการมรดกสำหรับที่ดินแปลงดังกล่าวย่อมสิ้นสุดลง และผู้จัดการมรดกคงมีหน้าที่จัดการทรัพย์สินในส่วนที่เหลือที่ยังไม่ได้จัดการโอนให้แก่ทายาทหรือตามที่เจ้ามรดกทำพินัยกรรมไว้เท่านั้น เมื่อผู้จัดการมรดกไม่มีสิทธิและหน้าที่ที่จะจัดการทรัพย์สินมรดกที่ดินได้แบ่งปันทรัพย์สินมรดกให้แก่ทายาทของเจ้ามรดกแล้ว จึงถือไม่ได้ว่า ผู้จัดการมรดกเป็นผู้มีส่วนได้เสียในที่ดินตามมาตรา ๘๓ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

๑๐. เมื่อศาลมีคำสั่งตั้งให้ ส. เป็นผู้จัดการมรดกของ ก. แล้ว ส. ย่อมมีสิทธิและหน้าที่ที่จะกระทำการอันจำเป็นเพื่อจัดการทรัพย์สินมรดกโดยทั่วไป หรือเพื่อแบ่งปันทรัพย์สินมรดก ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๑๕ เมื่อปรากฏว่า ก. เจ้ามรดก ได้ทำหนังสือยินยอมยกที่ดิน ซึ่งตนเองมีกรรมสิทธิ์ร่วมกับบุคคลอื่น ต่อมาได้แบ่งแยกเป็นโฉนดให้แก่กรุงเทพมหานคร เพื่อใช้เป็นสถานที่ก่อสร้างโรงเรียน และกรุงเทพมหานครได้สร้างโรงเรียนในที่ดินดังกล่าวแล้วนับแต่รับให้ที่ดินมาจาก ก. โดยเปิดทำการเรียนการสอนเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๐ เป็นต้นมา ก่อนที่ ก. ผู้ยกให้จะถึงแก่กรรมโดยใช้ชื่อว่า “โรงเรียนประชาอุทิศ” ที่ดินดังกล่าวจึงมีอำนาจนำไปใช้เพื่อประโยชน์อย่างอื่นได้นอกจากเป็นที่ตั้งโรงเรียน ดังนั้น การที่ ส. (ผู้จัดการมรดกของ ก.) ขอจดทะเบียนโอนที่ดิน ให้แก่กรุงเทพมหานครเพื่อใช้เป็นที่ตั้งโรงเรียนประชาอุทิศ ตามความประสงค์ของ ก. เจ้ามรดก ถือเป็นการจัดการทรัพย์สินมรดกโดยทั่วไป ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๑๕ มิใช่เป็นการใช้อำนาจหน้าที่โอนทรัพย์สินมรดกให้แก่บุคคลอื่นที่มีอายุทายาทแต่อย่างใด เมื่อคู่กรณียืนยันว่าเจ้ามรดกประสงค์ยกที่ดิน

ให้กับกรุงเทพมหานครที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล และเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่นตามมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๒๘ ซึ่งสามารถรับโอนทรัพย์สินจากการที่มีผู้อุทธรณ์ให้ได้ ตามมาตรา ๑๑๗ แห่ง พ.ร.บ. ดังกล่าวประกอบกับตาม พ.ร.บ. ที่ราชพัสดุ พ.ศ. ๒๕๑๘ มาตรา ๔ และ ๕ บัญญัติให้อสังหาริมทรัพย์ของรัฐบาลหรือเป็นนิติบุคคล และขององค์การปกครองท้องถิ่นไม่ถือเป็นราชพัสดุทำให้กระทรวงการคลังเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ จึงควรที่พนักงานเจ้าหน้าที่จะรับจดทะเบียนให้โดยลงชื่อ “กรุงเทพมหานคร (เพื่อใช้ประโยชน์เป็นที่ตั้งโรงเรียนประชาอุทิศ)” ได้ แต่ในช่องประเภทการจดทะเบียนควรใช้ชื่อประเภท “ให้”

๑๑. การที่ศาลมีคำสั่งแต่งตั้ง ฟ. เป็นผู้จัดการมรดกของ ม. เป็นคำสั่งแรก และได้แต่งตั้ง ล. เป็นผู้จัดการมรดก ม. ตามคำสั่งศาลเป็นคำสั่งที่สอง ซึ่งคำสั่งศาลฉบับหลังไม่ได้เปลี่ยนแปลง หรือแก้ไข หรือให้ยกเลิกอำนาจผู้จัดการมรดกในคำสั่งฉบับแรก คำสั่งศาลทั้งสองคำสั่งจึงเป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย ในกรณีเช่นนี้ต้องถือว่าศาลแต่งตั้งผู้จัดการมรดกไว้หลายคน และเมื่อศาลไม่ได้กำหนดสิทธิหรือหน้าที่ของผู้จัดการมรดกไว้โดยเฉพาะ การจัดการมรดก ผู้จัดการมรดกย่อมมีอำนาจจัดการทรัพย์สินอันเป็นมรดกของเจ้ามรดกทั้งหมด มิใช่มีอำนาจจัดการเฉพาะทรัพย์สินที่ระบุไว้ต่อศาลเท่านั้น (เทียบคำพิพากษาฎีกาที่ ๘๓๐/๒๕๐๑) และผู้จัดการมรดกแต่ละคนจะจัดการไปโดยลำพังไม่ได้ (เทียบคำพิพากษาฎีกาที่ ๓๑๖-๓๒๐/๒๕๐๖) ต้องร่วมกันจัดการ หากตกลงกันไม่ได้ จะต้องให้ศาลเป็นผู้ชี้ขาด ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๒๖ กรณีของเรื่องนี้ควรจดทะเบียนลงชื่อ ฟ. และ ล. เป็นผู้จัดการมรดกในโฉนดที่ดินดังกล่าวทั้ง ๒ แปลง ดังนี้

๑) โฉนดแปลงซึ่งได้จดทะเบียนลงชื่อ ล. แล้วควรจดทะเบียนในประเภท “เปลี่ยนผู้จัดการมรดกเฉพาะส่วน” โดยใส่ชื่อ ๑. ฟ. ๒. ล. (๑-๒) ผู้จัดการมรดก ม. ๓. ล. ในช่องผู้รับสัญญา

๒) โฉนดแปลงที่มีชื่อ ๑. ม. ๒. ฟ. เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ ยังมีได้มีการจดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดกของ ม. ควรจดทะเบียนลงชื่อ ล. และ ฟ. เป็นผู้จัดการมรดกร่วมกัน

๑๒. กรณีที่ศาลตั้งผู้จัดการมรดกไว้ ๖ คน ตายไป ๑ คน ผู้จัดการมรดกที่เหลือ ๕ คน หากจะจัดการมรดกต่อไปจะต้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ผู้จัดการมรดกที่เหลืออยู่มีอำนาจจัดการมรดกได้ต่อไปก่อน ตามนัยคำพิพากษาฎีกาที่ ๔๖๑/๒๕๑๔ และตามที่ศาลมีคำสั่งไว้ในคำร้องว่า “การจัดการมรดกให้เป็นไปตามคำสั่งและกฎหมาย” นั้น เห็นว่าไม่ใช่คำสั่งอนุญาตให้ผู้จัดการมรดกที่เหลืออยู่ ๕ คน มีอำนาจจัดการมรดกได้ต่อไป ในกรณีนี้ต้องไปดำเนินการขอร้องต่อศาลใหม่เพื่อให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ชัดเจน

๑๓. ผู้จัดการมรดกย่อมมีสิทธิและหน้าที่ในการจัดการมรดกตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๑๕ กรณีที่เจ้ามรดกไม่ได้ทำพินัยกรรมไว้ ผู้จัดการมรดกมีสิทธิและหน้าที่ที่จะทำการอันจำเป็นเพื่อจัดการมรดกโดยทั่วไป หรือเพื่อแบ่งปันทรัพย์มรดก ซึ่งผู้จัดการมรดกมีอำนาจทำนิติกรรมใดๆ เกี่ยวกับทรัพย์มรดกได้ หากมีความจำเป็นและไม่ขัดต่อ ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๒๒ ดังนั้น การแบ่งกรรมสิทธิ์ร่วมที่มีชื่อผู้ถือกรรมสิทธิ์ทั้งในฐานะส่วนตัวและในฐานะผู้จัดการมรดกเป็นการกำหนดเขตและเนื้อที่ให้เป็นการแน่นอนของใครอยู่ตรงไหน เนื้อที่เท่าใดย่อมเห็นได้ชัดว่าผู้จัดการมรดกจะเลือกเอาอย่างไรก็ได้จึงถือได้ว่ามีส่วนได้เสียเป็น

ปฏิบัติต่อกองมรดกจึงต้องห้ามตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๒๒ พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการให้ไม่ได้ควรแนะนำให้ผู้ขอไปขออนุญาตต่อศาลก่อนหากผู้ขอไม่สะดวกที่จะโอนให้แก่ทายาทเสียก่อน

๑๔. การจดทะเบียนตามนัยมาตรา ๘๒ ต้องเป็นการจดทะเบียนในหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน จึงมีปัญหาก็จะต้องพิจารณาว่า ใบจองเป็นหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินหรือไม่ ซึ่งเมื่อพิจารณาตามประมวลกฎหมายที่ดินมาตรา ๑ คำว่า “สิทธิในที่ดิน” หมายความว่า กรรมสิทธิ์และให้ความหมายรวมถึงสิทธิครอบครองด้วย ส่วนคำว่า “ใบจอง” หมายความว่า หนังสือแสดงการยอมให้เข้าครอบครองที่ดินชั่วคราว ใบจองก็น่าจะเป็นหนังสือแสดงสิทธิครอบครองในที่ดินด้วย แต่อย่างไรก็ดีตามมาตรา ๖๔ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ได้บัญญัติว่า “ถ้าโฉนดที่ดิน ใบไต่สวน หนังสือรับรองการทำประโยชน์หรือใบจอง ฉบับสำนักงานที่ดินเป็นอันตราย ชำรุด สูญหาย ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ ตามมาตรา ๗๑ มีอำนาจเรียกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินดังกล่าวจากผู้มีสิทธิในที่ดินมาพิจารณาแล้วจัดทำขึ้นใหม่.....” จึงพิจารณาได้ว่าใบจองย่อมเป็นหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินเช่นเดียวกันกับโฉนดที่ดิน ใบไต่สวนและหนังสือรับรองการทำประโยชน์ การจดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดกในใบจองจึงย่อมกระทำได้ตามนัยมาตรา ๘๒ ป.ที่ดิน

๑๕. กรณีผู้จัดการมรดกซึ่งมีฐานะเป็นทั้งผู้จัดการมรดกและผู้รับพินัยกรรมมีความประสงค์ที่จะโอนทรัพย์สินในกองมรดกตามพินัยกรรมในฐานะผู้จัดการมรดกให้แก่บุคคลนอกพินัยกรรมเป็นไปด้วยความสมัครใจของผู้ทำพินัยกรรม ไม่มีทายาทได้แย้งสิทธิในการรับมรดกตามพินัยกรรมหรือกล่าวหาว่าพินัยกรรมปลอมนั้น คณะกรรมการกฤษฎีกาได้ให้ความเห็นว่า ผู้จัดการมรดกตามพินัยกรรมไม่มีอำนาจนำทรัพย์สินในกองมรดกซึ่งพินัยกรรมระบุให้ตกแก่ผู้รับพินัยกรรมไปจำหน่ายจ่ายโอนให้แก่บุคคลภายนอกซึ่งมิได้ระบุไว้ให้ผู้รับพินัยกรรม เพราะอำนาจการจัดการมรดกของผู้จัดการมรดกตามพินัยกรรมมีเพียงเท่าที่บัญญัติไว้ใน ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๑๕ เท่านั้น คือมีสิทธิและหน้าที่จะทำการอันจำเป็นเพื่อให้การเป็นไปตามคำสั่งแจ้งชัดหรือโดยปริยายแห่งพินัยกรรมเท่านั้น ถึงแม้ผู้จัดการมรดกจะมีสองฐานะ คือ มีฐานะเป็นผู้จัดการมรดก และเป็นผู้รับพินัยกรรม เมื่อจะใช้อำนาจในฐานะผู้จัดการมรดกก็ชอบแต่จะจัดการจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินในกองมรดกให้แก่ผู้รับพินัยกรรมตามที่ระบุไว้ในพินัยกรรมนั้นจะโอนให้แก่บุคคลอื่นซึ่งพินัยกรรมมิได้ระบุไว้เป็นผู้รับพินัยกรรมหาได้ไม่

หากเป็นกรณีมีการตกลงประนีประนอมระหว่างทายาทตามพินัยกรรมกับทายาทโดยธรรมก็ไม่ควรนำความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกามาพิจารณา เพราะเห็นว่า คำร้องคัดค้านการตั้ง พ. ทายาทตามพินัยกรรมเป็นผู้จัดการมรดกของเจ้ามรดกแสดงให้เห็นว่า ต่างฝ่ายต่างอ้างสิทธิในฐานะทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดก กล่าวคือ พ. ร้องศาลขอเป็นผู้จัดการมรดกของ บ. เจ้ามรดก โดยอ้างสิทธิการเป็นทายาทตามพินัยกรรม ส่วน ก. กับ ป. ร้องคัดค้าน โดยอ้างสิทธิของการเป็นทายาทโดยธรรม กล่าวหา พ. เบียดบังทายาทและยกยอกทรัพย์สินมรดกของผู้ตายและพินัยกรรมปลอม จึงอยู่ที่ว่าใครจะมีสิทธิดีกว่ากัน พินัยกรรมปลอมจริงดังที่ผู้ร้องคัดค้านกล่าวอ้างหรือไม่ หากเป็นพินัยกรรมปลอม ทรัพย์สินมรดกของ บ. เจ้ามรดก ย่อมไม่ใช่ตกได้กับ พ. เพียงผู้เดียว แต่จะตกไปยังทายาทโดยธรรมของผู้ตาย เมื่อปรากฏว่าคู่กรณีไม่พอใจ ผู้คัดค้านต่อไป โดยต่างฝ่ายต่างตกลงประนีประนอมยอมผ่อนปรนให้แก่กัน โดย พ. ทายาทตามพินัยกรรมยอม

สละสิทธิเรียกร้องตามพันธกรรมโดยยอมโอนโฉนดที่ดิน ให้แก่ ก. พร้อมเงินสดจำนวนหนึ่งให้แก่ ก. และ ป. ผู้ร้องคัดค้านทั้งสอง ฝ่าย ก. กับ ป. ผู้ร้องคัดค้าน ก็ยอมถอนคำร้องคัดค้านคำขอตั้งผู้จัดการมรดก บันทึกข้อตกลงในรายงานกระบวนการพิจารณาชั้นศาลที่ทั้งสองฝ่ายตกลงกันได้ดังกล่าวทำให้ข้อพิพาทที่มีอยู่ทั้งหมดระงับสิ้นไปรวมทั้งสิทธิเรียกร้องของ พ. ทายาทตามพันธกรรม ซึ่งต่อมาได้เป็นผู้จัดการมรดกของ บ. เจ้ามรดกด้วย (ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๘๕๐, ๘๕๒) และต่างฝ่ายต่างได้สิทธิเรียกร้องใหม่ตามที่ได้ตกลงประนีประนอมไว้ ดังนั้น เมื่อสิทธิเรียกร้องตามพันธกรรมระงับไปแล้วพนักงานเจ้าหน้าที่จึงไม่จำเป็นต้องให้ พ. ผู้จัดการมรดกของ บ. เจ้ามรดก โอนมรดกที่ดินดังกล่าวให้แก่ตนเองในฐานะทายาทตามพันธกรรมอีกต่อไป แต่ชอบที่จะดำเนินการจดทะเบียนโอนมรดกที่ดินดังกล่าวให้แก่ ก. ทายาทโดยธรรมตามคำขอของ พ. ผู้จัดการมรดกของ บ. เจ้ามรดก ได้โดยตรง

การที่ พ. ทายาทตามพันธกรรมตกลงประนีประนอมโอนที่ดินให้แก่ ก. ถือว่าเป็นการสละมรดกตามพันธกรรมอันทำให้มรดกตกได้แก่ทายาทโดยธรรมหรือไม่นั้น เห็นว่า ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๑๑ วรรคหนึ่ง การสละมรดกจะสละแต่เพียงบางส่วนไม่ได้ เมื่อตามคำร้องขอเป็นผู้จัดการมรดกของ บ. เจ้ามรดกปรากฏว่าทรัพย์สินของผู้ตายนอกจากจะมีที่ดินแปลงที่จะโอนให้แก่ ก. แล้วยังมีทรัพย์สินอื่นอีก ประกอบกับการที่ พ. ตกลงยินยอมโอนที่ดินดังกล่าวให้แก่ ก. ก็เนื่องจาก ก. และ ป. คัดค้านคำร้องขอเป็นผู้จัดการมรดกของ พ. เพื่อไม่ต้องมีข้อพิพาทสู่ศาลกับผู้ร้องคัดค้านทั้งสองให้เป็นการยุ่งยากต่อไปจึงยอมรับที่จะโอนที่ดินดังกล่าวให้แก่ ก. และเงินสดอีกจำนวนหนึ่งให้แก่ ก. กับ ป. การตกลงยินยอมโอนทรัพย์สินมรดกเพียงบางส่วนดังกล่าวจึงมิใช่การสละมรดก ส่วนปัญหาว่าพันธกรรมชอบด้วยกฎหมายใช้บังคับได้หรือไม่ เมื่อศาลยังมิได้พิจารณาวินิจฉัยในประเด็นนี้ ก็ต้องถือว่ามิผลบังคับอยู่ เพียงแต่ พ. ไม่คิดใจจะได้แย้งและเรียกร้องตามพันธกรรมนั้นต่อไป ซึ่งข้อตกลงในรายงานกระบวนการพิจารณาคชั้นศาลดังกล่าวถือได้ว่าเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความอันมีผลใช้บังคับได้ระหว่างคู่กรณีทั้งสองฝ่ายเท่านั้น (มาตรา ๑๔๕ วรรคสอง แห่ง ป.วิ.พ.) ทายาทอื่นจะอ้างสิทธิเรียกร้องด้วยไม่ได้ ข้อตกลงประนีประนอมของ พ. จึงมิใช่การสละมรดกตามพันธกรรม และไม่ทำให้มรดกตกได้แก่ทายาทโดยธรรมแต่อย่างใด

๑๖. เมื่อศาลมีคำสั่งแต่งตั้งให้ ส. เป็นผู้จัดการมรดกของ อ. แม้คำสั่งดังกล่าวจะยังไม่ถึงที่สุดเนื่องจากอยู่ในระหว่างอุทธรณ์ แต่การยื่นอุทธรณ์ไม่เป็นการทุเลาบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลชั้นต้น อีกทั้งศาลอุทธรณ์ได้สั่งยกคำร้องขอทุเลาการบังคับของ ง. ผู้คัดค้านแล้ว โดยวินิจฉัยว่าเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้จัดการมรดกตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ทายาทย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายอยู่แล้ว ดังนั้น トラบโดที่ ง. ผู้ยื่นอุทธรณ์มิได้ขอให้ใช้วิธีการชั่วคราวตาม ป.วิ.พ. ส. ผู้จัดการมรดก ของ อ. ก็มีอำนาจเข้าไปจัดการมรดกโดยอาศัยสิทธิและหน้าที่ที่มีอยู่ตามกฎหมายได้

๑๗. การจดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดกในหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินมาตรา ๘๒ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน เจ้ามรดกจะต้องมีชื่อเป็นผู้มีสิทธิในหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน จึงจะจดทะเบียนให้ได้ สำหรับเรื่องนี้ข้อเท็จจริงปรากฏว่าที่ดินที่ พ. ผู้จัดการมรดกของ ง. ตามคำสั่งศาล นำมาขอจดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดกนี้มีชื่อบุคคลอื่นซึ่งมิใช่เจ้ามรดกเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์อยู่ ซึ่งผู้มีชื่อในโฉนดที่ดินยอมได้รับข้อ

สันนิษฐานของกฎหมายว่าเป็นผู้มีสิทธิครอบครองตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๓๗๓ ประกอบกับในการร้องขอตั้งผู้จัดการมรดกนั้น แม้จะมีการระบุบัญชีเกี่ยวกับที่ดินดังกล่าวแสดงต่อศาลโดยอ้างว่าเป็นทรัพย์สินของเจ้ามรดกก็ตาม แต่ศาลก็มีคำสั่งให้ปรากฏว่าเป็นทรัพย์สินของเจ้ามรดกแต่อย่างใด จึงรับฟังไม่ได้ว่าที่ดินดังกล่าวเป็นทรัพย์สินมรดกของ ง. เจ้ามรดก พ. ผู้จัดการมรดกจึงไม่มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๓๑๕

แม้ข้อเท็จจริงจะรับฟังได้ว่า ภายหลังที่เจ้ามรดกเสียชีวิตแล้ว ทายาทได้นำเงินของกองมรดกไปซื้อที่ดินดังกล่าวและลงชื่อทายาทแต่ละคนเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ไว้ ก็ต้องถือว่าทายาทแต่ละคนซื้อที่ดินเพื่อตนเอง ส่วนเงินที่นำมาซื้อนั้นทายาทก็มีหน้าที่ต้องชำระคืนให้แก่กองมรดกซึ่งอาจจะชำระเป็นตัวเงินหรือจะโอนที่ดินเป็นการชำระหนี้ก็ได้

๑๘. ผู้จัดการมรดกที่ศาลตั้งโดยที่มิได้มีพินัยกรรมตั้งผู้จัดการมรดกไว้ เมื่อผู้จัดการมรดกคนหนึ่งคนใดถึงแก่กรรมไป ผู้จัดการมรดกที่เหลือจะจัดการต่อไปได้ ก็จะต้องให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตก่อน แต่เรื่องนี้ศาลได้มีคำพิพากษาให้ผู้จัดการมรดกของ พ. ที่เหลือ ๓ คน (จำเลย) ไปจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินดังกล่าว พร้อมสิ่งปลูกสร้างให้แก่โจทก์ จึงถือว่าศาลได้มีคำสั่งอนุญาตให้ผู้จัดการมรดกที่เหลือ ๓ คน มีอำนาจจัดการมรดก เพื่อให้เป็นไปตามคำพิพากษานี้ได้ไม่จำเป็นจะต้องไปขอให้ศาลสั่งอนุญาตอีก แต่ถ้ามองเป็นการจัดการมรดกที่ไม่เกี่ยวกับคำพิพากษานี้ เห็นว่าผู้จัดการมรดกที่เหลือไม่มีอำนาจจะกระทำได้ จะต้องไปขอให้ศาลสั่งอนุญาตเป็นอีกเรื่องหนึ่งต่างหาก

การดำเนินการจดทะเบียนโอนมรดกเพื่อให้เป็นไปตามคำพิพากษาดังกล่าวจะต้องมีการจดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดกแล้วจึงจดทะเบียนโอนให้แก่โจทก์ในฐานะผู้จัดการมรดกของ ส. สำหรับโฉนดที่ดินที่โอนไปทั้งแปลงจึงไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการจัดการมรดกต่อไป แต่โฉนดที่ดินที่มีการโอนมรดกบางส่วน (ครึ่งหนึ่ง) เมื่อโอนมรดกให้แก่โจทก์แล้ว จะมีชื่อผู้จัดการมรดกของ พ. เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์รวมอยู่ด้วย การจัดการมรดกส่วนที่เหลือของผู้จัดการมรดกดังกล่าวต่อไป ไม่ถือว่าเป็นการจัดการเพื่อให้เป็นไปตามคำพิพากษา ผู้จัดการมรดกที่เหลือจะจัดการต่อไปได้จะต้องให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตก่อน

๑๙. กรณีนี้ศาลตั้งผู้จัดการมรดกของ บ. ไว้จำนวน ๘ คน ผู้จัดการทั้ง ๘ คน ได้จดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดกในโฉนดที่ดิน และเจ้าพนักงานที่ดินได้จดทะเบียนให้แล้ว ต่อมาผู้จัดการมรดกจำนวน ๖ คน ได้ยื่นคำขอจดทะเบียนโอนมรดกบางส่วนโฉนดแปลงหนึ่ง และยื่นคำขอจดทะเบียนโอนมรดกโฉนดที่ดินอีกแปลงหนึ่ง ให้แก่ทายาทของเจ้ามรดกบางคน โดยไม่มีผู้จัดการมรดกอีกผู้หนึ่งยื่นคำขอดำเนินการด้วย และผู้จัดการมรดกอีกผู้หนึ่งมีหนังสือคัดค้านไว้ก่อนแล้ว การตกลงดำเนินการขอจดทะเบียนของผู้จัดการมรดกจำนวน ๖ คนดังกล่าว ถ้าได้มีการแจ้งให้ผู้จัดการมรดกอีกสองคนได้ทราบแล้ว ถึงแม้ผู้จัดการมรดกที่มีได้มายื่นคำขอจดทะเบียนจะคัดค้าน ก็ถือได้ว่าการจัดการมรดกทั้ง ๖ คน เป็นการจัดการของผู้จัดการมรดกที่เห็นด้วยเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งถือเป็นเสียงข้างมากสามารถที่จะดำเนินการได้ตามคำพิพากษานี้ที่ ๓๘๒/๒๕๑๑ และ ๒๕๑๖,๒๕๑๗/๒๕๒๑

แนวทางการวินิจฉัยที่สำคัญเกี่ยวกับพินัยกรรม

๑. ตามพินัยกรรมมีข้อหนึ่งซึ่งระบุไว้โดยเฉพาะเจาะจงไว้เพียงว่า ให้ที่ดินแปลงนี้ตกแก่ทายาทโดยธรรม เช่นนี้ ถือเป็นพินัยกรรมลักษณะเฉพาะ ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๕๑ (๒) ดังนั้น ผู้มีสิทธิรับมรดกแปลงนี้จึงได้แก่ผู้ที่เป็นทายาทโดยธรรมของเจ้ามรดกทุกคน โดยรวมถึงผู้มีสิทธิรับมรดกแทนที่ด้วย ซึ่งผู้จัดการมีหน้าที่จะต้องจัดการให้เป็นไปตามคำสั่งแจ้งชัดในพินัยกรรมนั้น การที่ผู้จัดการมรดกขอโอนมรดกให้แก่ทายาทเพียงบางคน จึงเป็นการขัด ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๑๕ มีอาจะกระทำได้

๒. การรับรองลายมือชื่อของพยานนั้น แม้จะไม่มีข้อความรับรองลายมือชื่อไว้ด้วย ถ้าปรากฏว่าผู้ทำพินัยกรรมได้ลงลายมือชื่อต่อหน้าพยานก็ต้องถือว่าพินัยกรรมสมบูรณ์ (เทียบคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๑๕/๒๔๕๑) แม้พินัยกรรมของ บ. จะไม่มีข้อความว่าพยานรับรองลายมือชื่อผู้ทำพินัยกรรม แต่ก็ปรากฏข้อความว่าผู้ทำพินัยกรรมได้ลงลายมือชื่อไว้ต่อหน้าพยาน ดังนั้น หากไม่มีหลักฐานหรือมีผู้ใดได้แย้งคัดค้านว่าผู้ทำพินัยกรรมไม่ได้ลงลายมือชื่อไว้ต่อหน้าพยานและพยานไม่ได้ลงลายมือชื่อในขณะนั้น ก็ไม่มีเหตุที่พนักงานเจ้าหน้าที่จะยกเป็นเหตุขัดข้องที่จะไม่จดทะเบียนให้ตามพินัยกรรมดังกล่าว

๓. การที่ น. ซึ่งเป็นผู้รับมรดกตามพินัยกรรมได้ลงลายมือชื่อเป็นผู้เขียนพินัยกรรม ข้อกำหนดในพินัยกรรมส่วนที่กำหนดให้ น. เป็นผู้รับทรัพย์มรดกย่อมเป็นโมฆะตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๕๓ วรรคหนึ่ง และ มาตรา ๑๗๐๕ แต่ข้อกำหนดในพินัยกรรมส่วนที่เกี่ยวกับทายาทอื่นยังคงสมบูรณ์ใช้ได้โดยไม่ตกเป็นโมฆะไปด้วย (เทียบคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๐๖/๒๕๐๓)

๔. คู่สมรสของผู้เขียนหรือพยานในพินัยกรรมที่จะรับทรัพย์ตามพินัยกรรมไม่ได้ ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๕๓ วรรคสอง หมายถึงคู่สมรสที่ชอบด้วยกฎหมายในขณะที่เจ้ามรดกทำพินัยกรรมเท่านั้นกรณีนี้เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า ในขณะที่เจ้ามรดกทำพินัยกรรม ส. ยังไม่ได้จดทะเบียนสมรสกับ ม. พยานในพินัยกรรมก็ยังถือไม่ได้ว่า ส. เป็นคู่สมรสที่ชอบด้วยกฎหมายของ ม. จึงไม่ต้องห้าม ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๕๓ จึงดำเนินการจดทะเบียนโอนมรดกให้ผู้ขอต่อไปได้

๕. ตาม ป.พ.พ. ไม่ได้จำกัดไว้ว่าพินัยกรรมจะทำเป็นภาษาอื่นนอกจากภาษาไทยไม่ได้ หากข้อความในหนังสือนั้นเป็นการกำหนดการเพื่อตายในเรื่องทรัพย์สิน หรือในการอื่นๆ เพื่อให้มีผลเมื่อตนตายแล้วก็ย่อมจะถือเป็นพินัยกรรมได้

น. ได้ทำเป็นหนังสือภาษายาวี คณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีได้แปลเป็นภาษาไทยว่า “หนังสือนาศาร์” ทำขึ้นเพื่อเป็นหลักฐานว่าได้ยกทรัพย์สินให้แก่บุคคลที่ระบุชื่อไว้.....โดยผู้ทำหนังสือต้องการให้ทรัพย์สินตกเป็นกรรมสิทธิ์แก่ผู้รับก่อนวันที่ตนถึงแก่ความตาย ๓ วัน แต่การที่จะทราบว่าการมรดกในทรัพย์สินตกเป็นของผู้รับในวันใดแน่นอนก็จะต้องมีความตายของผู้ทำเกิดขึ้นเสียก่อนแสดงว่าหนังสือนี้จะมีผลเมื่อผู้ทำตายแล้ว จึงน่าจะถือได้ว่าข้อความดังกล่าวเป็นการกำหนดการเพื่อตายในเรื่องทรัพย์สิน อันมีผลเมื่อตนตายแล้วเข้าลักษณะเป็นพินัยกรรม ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๔๖ หนังสือฉบับนี้ผู้ทำได้ลงลายมือชื่อลงวัน เดือน ปี ที่ทำ พร้อมทั้งมีพยานลงชื่อครบถ้วน ถูกต้องตามแบบพินัยกรรมธรรมดา ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๕๖ ประกอบกับเคยมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๗๖๕/๒๕๐๕ วินิจฉัยเกี่ยวกับ

หนังสือนาศาร์ไว้แล้วว่าเป็นพินัยกรรมตามกฎหมายอิสลาม ไม่ใช่การยกให้เพราะหนังสือนี้มีผลเมื่อผู้ทำตายแล้ว แต่ไม่ใช่พินัยกรรมธรรมดาเพราะมีผลย้อนหลังไปถึงวันที่กำหนด คือก่อนเจ็บตาย ๓ วัน ดังนั้น จึงเห็นว่าหนังสือนาศาร์ของ น. เป็นพินัยกรรม สมบูรณ์ตามกฎหมาย เห็นควรจดทะเบียนโอนมรดกให้ผู้ขอได้

๖. กรณีที่ดินตามพินัยกรรมดังกล่าวไม่ได้ระบุเลขที่โฉนดที่ดิน แต่ก็ได้รับรายละเอียดเกี่ยวกับที่ดินว่ามีทิศใดติดต่อกับที่ดินของใครบ้างก็ย่อมจะสอบสวนได้ว่าเป็นที่ดินแปลงใด ฉะนั้นหากสอบสวนแล้วปรากฏว่าเป็นที่ดินแปลงเดียวกันกับที่ผู้รับพินัยกรรมนำมาขอจดทะเบียน เช่น ข้างเคียงถูกต้องหรือที่ดินที่เป็นที่นาในตำบล อำเภอดังกล่าวของเจ้ามรดกมีเพียงแปลงเดียว ก็ชอบที่จะดำเนินการจดทะเบียนให้ผู้ขอต่อไปได้

๗. ตามพินัยกรรมแบบเอกสารฝ่ายเมืองของ ง. ปรากฏว่า เจ้ามรดกทำพินัยกรรมมีข้อกำหนดยกที่ดินพร้อมบ้านให้แก่ น. และ ม. คนละเท่ากันแม่ น. จะลงลายมือชื่อ เป็นพยานรับรองลายพิมพ์นิ้วมือของผู้จัดทำพินัยกรรมไว้ด้วย แต่ในพินัยกรรมฉบับดังกล่าวมีข้อความระบุว่า ง. เจ้ามรดกได้ทำพินัยกรรมต่อหน้าปลัดอำเภอ ป. กับ ร. พยาน แสดงว่า จ. ไม่ใช่พยานในการทำพินัยกรรม การที่ จ. ลงลายมือชื่อเป็นพยานรับรองลายพิมพ์นิ้วมือของผู้ทำพินัยกรรม จึงถือไม่ได้ว่า จ. ได้ลงลายมือชื่อเป็นพยานรับรองพินัยกรรม ไม่มีผลให้ข้อกำหนดในพินัยกรรมของ ง. ฉบับนี้ในเรื่องยกทรัพย์มรดกให้แก่ จ. เป็นโมฆะ (เทียบคำพิพากษาฎีกาที่ ๔๐/๒๕๓๕)

๘. กรณีพินัยกรรมของ ฉ. มีข้อความว่า “เมื่อข้าฯ ถึงแก่กรรมลงที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างของข้าฯ ขอยกให้แก่ พ. สามิแต่เพียงผู้เดียวหาก พ. ถึงแก่กรรมก่อนข้าฯ และเมื่อข้าฯ ถึงแก่กรรมลงทรัพย์สินของข้าฯ ขอยกให้ น.” นั้นมีความหมายว่าถ้า พ. สามิตายก่อน ฉ. ที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างให้ตกแก่ น. แต่ถ้า พ. สามิตายหลัง ฉ. ให้ พ. ได้มรดกดังกล่าวโดยเด็ดขาดไม่ให้ตกเป็นทรัพย์ของ น. ดังนี้ เมื่อ พ. ตายหลัง ฉ. ทรัพย์มรดกดังกล่าวย่อมตกได้แก่ พ. โดยสิ้นเชิง นับแต่ ฉ. ผู้ทำพินัยกรรมถึงแก่กรรมเป็นต้นไป ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๗๓ (ฎีกาที่ ๑๖๑๕/๒๕๐๖) พ. ในฐานะผู้จัดการมรดกจึงมีหน้าที่ทำการอันจำเป็นเพื่อให้การเป็นไปตามพินัยกรรมที่จะต้องโอนที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างแก่ตนเองในฐานะทายาทตามพินัยกรรมตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๑๕ และโดยที่การได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์โดยทางมรดกเป็นการได้มาโดยทางอื่นนอกจากนิติกรรม หากยังมีได้จดทะเบียนการได้มาจะมีการเปลี่ยนแปลงทางทะเบียนต่อไปไม่ได้ ทั้งนี้ ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๒๕๕ วรรคสอง ดังนั้น หาก พ. ประสงค์จะโอนที่ดินนั้นให้แก่ น. ก็ต้องขอรับมรดกให้ปรากฏชื่อของตนในทางทะเบียนเสียก่อน มิฉะนั้นแล้วพนักงานเจ้าหน้าที่ย่อมไม่สามารถจดทะเบียนโอนที่ดินให้แก่ น. ได้

๙. กรณีในพินัยกรรมของ ว. ลงวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๔๕ ฉบับภาษาอังกฤษ ผู้ทำพินัยกรรมระบุในพินัยกรรมฉบับนี้ว่าเป็นพินัยกรรมฉบับสุดท้าย และมีข้อกำหนดให้มีผลยกเลิกพินัยกรรมฉบับก่อนๆ ที่ผู้ทำพินัยกรรมได้ทำไว้ทั้งหมด ส่วนในพินัยกรรมลงวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๔๕ ฉบับภาษาไทย ผู้ทำพินัยกรรมมิได้ระบุเป็นพินัยกรรมฉบับสุดท้าย อันแสดงให้เห็นว่า ว. ได้ทำพินัยกรรมฉบับภาษาไทยขึ้นก่อนพินัยกรรมฉบับภาษาอังกฤษ เมื่อผู้ทำพินัยกรรมได้แสดงเจตนาไว้ในพินัยกรรมภาษาอังกฤษดังกล่าว

ย่อมมีผลเป็นการเพิกถอนพินัยกรรม ลงวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๔๕ ฉบับภาษาไทยด้วย ส. จึงมีสิทธิรับมรดกบ้านและที่ดิน ซึ่งเป็นที่ตั้งบ้านดังกล่าว ตามข้อกำหนดในพินัยกรรมของ ว. ลงวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๔๕ ฉบับภาษาอังกฤษ แต่ไม่มีสิทธิรับมรดกห้องแถวตามที่ระบุไว้ในพินัยกรรมฉบับภาษาไทย และที่ดินที่เป็นที่ตั้งห้องแถวดังกล่าว

๑๐. กรณี ส. ซึ่งเป็นผู้รับทรัพย์มรดกตามพินัยกรรมเป็นผู้เขียนพินัยกรรมด้วยตนเอง ข้อกำหนดในพินัยกรรมส่วนที่กำหนดให้ ส. เป็นผู้รับทรัพย์มรดกย่อมเป็นโมฆะตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๕๓ วรรคแรก และมาตรา ๑๗๐๕ แต่ข้อกำหนดในพินัยกรรมส่วนที่เกี่ยวกับทายาทอื่นยังสมบูรณ์ใช้ได้โดยไม่ตกเป็นโมฆะด้วย สำหรับมรดกส่วนที่ ส. จะได้รับตามพินัยกรรมนั้น เมื่อข้อกำหนดในพินัยกรรมเป็นโมฆะไปแล้ว เช่นนี้ มรดกในส่วนนี้ถ้าเป็นพินัยกรรมมิได้กำหนดไว้ให้ตกเป็นของผู้ใด ก็ย่อมตกแก่ทายาทโดยธรรมตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๕๕ ดังนั้น หาก ส. ผู้เขียนพินัยกรรม และ ป. กับ ท. ผู้มีสิทธิได้รับมรดกตามพินัยกรรมเป็นทายาทโดยธรรมของเจ้าของมรดกแล้ว บุคคลทั้งสามก็ย่อมมีสิทธิได้รับมรดกในส่วนนี้ร่วมกับทายาทอื่นๆ (ถ้ามี) ด้วย สำหรับวิธีการจดทะเบียนนั้น คำเนิการได้ดังนี้

๑) กรณีที่ทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกตามพินัยกรรม และทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกในส่วนที่พินัยกรรมไร้ผลในฐานะทายาทโดยธรรม มาขอจดทะเบียนโอนมรดกในคราวเดียวกัน ให้ทายาทผู้ขอยื่นคำขอจดทะเบียนในฉบับเดียวกัน และระบุไว้ในคำขอให้ชัดเจนถึงความเป็นมาและสิทธิในการ ขอรับมรดกของผู้ขอแต่ละคนว่า ผู้ขอคนใดขอรับโอนมรดกตามพินัยกรรมและผู้ขอคนใดขอรับโอนมรดกในส่วนที่พินัยกรรมไร้ผลในฐานะทายาทโดยธรรม รวมทั้งระบุไว้ให้ชัดเจนในการประกาศขอรับโอนมรดกด้วย แล้วจึงจดทะเบียนให้รับมรดกร่วมกันไปในคราวเดียวกัน

๒) กรณีที่ทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกตามพินัยกรรม และทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดกในส่วนที่พินัยกรรมไร้ผลในฐานะทายาทโดยธรรม มิได้มาขอจดทะเบียนโอนมรดกในคราวเดียวกันก็ชอบที่จะดำเนินการให้แก่ผู้ขอไปตามที่ขอในแต่ละคราวได้

๑๑. พินัยกรรมที่มีเงื่อนไขให้ผู้รับพินัยกรรมจำหน่ายทรัพย์สินที่ยกให้โดยพินัยกรรมนั้นแก่บุคคลอื่น อันเป็นกรณีต้องตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๐๗ ซึ่งบัญญัติไว้ชัดเจนว่า เงื่อนไขเช่นว่านั้นให้ถือว่าเป็นอันไม่มีเลย ดังนั้น เมื่อ ท. ผู้จัดการมรดก พ. ยื่นคำขอโอนมรดกให้แก่ตนเองในฐานะทายาทซึ่งเป็นผู้มีสิทธิได้รับมรดกตามข้อกำหนดในพินัยกรรมนั้น ก็ชอบที่จะจดทะเบียนโอนมรดกให้แก่ ท. ต่อไปได้ ส่วนเมื่อ ท. ได้รับโอนมรดกแล้ว จะโอนต่อให้ ส. หรือไม่นั้นย่อมเป็นสิทธิของ ท.

๑๒. เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า พินัยกรรมที่ผู้ขออ้างเป็นพินัยกรรมแบบผู้ทำพินัยกรรมเขียนเองทั้งฉบับซึ่งพินัยกรรมแบบนี้กฎหมายบังคับว่า ผู้เขียนจะต้องลง วัน เดือน ปี ที่ทำพินัยกรรมไว้ ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๕๗ เมื่อผู้ทำพินัยกรรมมิได้ ลง วัน เดือน ปี ที่ทำพินัยกรรมทั้งสองฉบับจึงตกเป็นโมฆะตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๐๕

โดยที่ข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏตามคำสั่งศาลตั้งผู้จัดการมรดก ส. ผู้จัดการมรดกก็เป็นทายาทโดยธรรมอยู่ด้วย กรณีนี้จึงควรให้พนักงานเจ้าหน้าที่สอบสวนว่า ส. เป็นทายาทโดยธรรมมีสิทธิรับโอนมรดก

ของเจ้ามรดกรายนี้หรือไม่ ถ้าเป็นทายาทโดยธรรม ส. ผู้จัดการมรดกจะโอนมรดกที่ดินดังกล่าวให้แก่ ส. ในฐานะทายาทโดยธรรม ก็ควรดำเนินการให้ได้

๑๓. กรณีพินัยกรรมได้ระบุที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างและบรรดาทรัพย์สินทั้งหมดให้แก่ น. ก. และ จ. คนละหนึ่งส่วนเท่าๆ กัน หากแปลความพินัยกรรมดังกล่าวว่า เจ้ามรดกมีเจตนายกทรัพย์สินทุกอย่างรวมถึงที่ดินให้แก่ทุกคนโดยให้ทุกคนมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินแต่ละอย่างคนละหนึ่งส่วนเท่าๆ กัน แม้ผู้รับโอนมรดกจะมีผู้เยาว์ รวมอยู่ด้วยกันก็ตาม ก็สามารถจะจดทะเบียนบรรยายส่วนได้ เพราะเป็นการบรรยายส่วนไปตามเจตนาของเจ้ามรดกที่ระบุในพินัยกรรม การบรรยายส่วนมิได้ทำให้กรรมสิทธิ์ในที่ดินของผู้เยาว์เปลี่ยนแปลงไปแต่อย่างใด

แต่อย่างไรก็ดีกรณีของเรื่องนี้เห็นว่า การที่พินัยกรรมได้ระบุไว้ดังกล่าวไม่ได้เป็นการระบุเฉพาะเจาะจงว่าจะต้องโอนมรดกให้ทายาททุกคนเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ร่วมในทรัพย์สินทุกอย่างร่วมกันอย่างละเท่าๆ กัน การแบ่งปันมรดก ผู้จัดการมรดกอาจใช้ดุลยพินิจแบ่งปันมรดกอย่างไรก็ได้โดยให้ทายาทได้รับส่วนแบ่งคิดเป็นมูลค่าเท่าๆ กัน ถึงแม้จะจดทะเบียนโอนมรดกลงชื่อทายาททั้ง ๔ คนเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ในโฉนดที่ดิน ผู้รับโอนมรดกแต่ละคนก็อาจได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินไม่เท่ากันก็ได้ หากผู้จัดการมรดกมีเจตนาจะแบ่งปันมรดกโดยให้ทุกคนมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินคนละเท่าๆ กัน ก็ควรจะต้องมีการบรรยายส่วนไว้ในขณะที่จดทะเบียนโอนมรดกด้วย เมื่อผู้จัดการมรดกได้โอนมรดกให้แก่ผู้รับพินัยกรรมเรียบร้อยแล้ว ถือว่าการจัดการมรดกของผู้จัดการมรดกเสร็จสิ้นแล้ว ผู้จัดการมรดกไม่อาจมาขอให้พนักงานเจ้าหน้าที่จดทะเบียนบรรยายส่วนที่ดินที่ได้จดทะเบียนโอนมรดกไปเสร็จสิ้นแล้วได้อีก หากจะมีการบรรยายส่วนก็ต้องให้ผู้เป็นเจ้าของมาขึ้นคำขอบรรยายส่วนร่วมกัน แต่โดยที่การบรรยายส่วนเป็นเรื่องที่ผู้เป็นเจ้าของรวมตกลงกันกำหนดส่วนของแต่ละคน เพื่อให้ทราบว่าผู้ถือกรรมสิทธิ์ร่วมแต่ละคนมีกรรมสิทธิ์คนละมากน้อยเท่าใด อันถือว่าเป็นการระงับข้อพิพาทที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต จึงถือเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความตาม ป.พ.พ. มาตรา ๘๕๐ ซึ่งในกรณีที่ผู้เยาว์ได้รับทรัพย์สินจากผู้เยาว์ ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๗๔ (๑๒) บัญญัติว่า ผู้ใช้อำนาจปกครองจะกระทำมิได้ เว้นแต่ศาลจะอนุญาต พนักงานเจ้าหน้าที่จึงยังไม่อาจจดทะเบียนบรรยายส่วนให้ตามที่ร้องขอได้

๑๔. กรณีพินัยกรรมของ ข. ระบุว่า “ข้าฯ มีเจตนาประสงค์ที่จะยกทรัพย์สินทั้งหมดของข้าฯ ให้แก่ บ. ซึ่งเป็นภรรยาของข้าฯ และ ล. ซึ่งเป็นมารดาของข้าฯ ข้าฯ ขอแต่งตั้งให้บุคคลทั้งสองเป็นผู้รับมรดกของข้าฯ และให้มีสิทธิเท่าเทียมกันทุกประการ” มิได้กำหนดเจาะจงให้ บ. และ ล. รับทรัพย์สินทั้งหมดร่วมกันอย่างเช่นเป็นเจ้าของรวม แต่กำหนดว่าให้ทรัพย์สินทั้งหมดตกเป็นของใครบ้างเท่านั้น จึงเป็นพินัยกรรมลักษณะทั่วไปตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๕๑ (๑) ผู้จัดการมรดกย่อมมีสิทธิจัดแบ่งทรัพย์สินมรดกแก่ทายาทให้ได้รับส่วนแบ่งเท่าๆ กันได้ ไม่จำเป็นต้องโอนทรัพย์สินหรือที่ดินแต่ละแปลงให้แก่ทายาททุกคนจะโอนให้แก่ทายาทคนใดนั้นอยู่ในความรับผิดชอบของผู้จัดการมรดก พนักงานเจ้าหน้าที่ไม่มีหน้าที่ที่จะเข้าไปควบคุมการจัดการมรดกจะจัดแบ่งกันอย่างไร ใครได้เปรียบเสียเปรียบอย่างไร ดังนั้น บ. และ ล. ในฐานะผู้จัดการมรดกของ ข. จึงมีอำนาจที่จะทำการโอนมรดกที่ดินให้แก่ ล. ทายาทโดยธรรมรับไปแต่ผู้เดียวได้

คำพิพากษาฎีกาที่เกี่ยวกับมรดก

๑. คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๓๕/๒๔๙๕ พระภิกษุถึงแก่กรรมภาพโดยไม่มีพินัยกรรม ก่อนที่มรดกจะตกเป็นของวัดจะต้องใช้หนี้แก่เจ้าหนี้ของพระภิกษุผู้มรณภาพเสียให้สิ้นเชิงก่อน เพราะมรดกจะตกเป็นของสงฆ์ต่อเมื่อได้ชำระหนี้สินของพระภิกษุผู้มรณภาพเสียก่อน.....

๒. คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๘/๒๔๙๑ บุตรบุญธรรมจะมีสิทธิรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมได้ ก็ต่อเมื่อได้จดทะเบียนการรับบุตรบุญธรรมแล้ว.....

๓. คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๑๐/๒๔๙๑ ในกรณีที่ศาลพิพากษารับรองว่าเป็นบุตรนั้น มีผลนับแต่วันคำพิพากษาถึงที่สุด

ศาลพิพากษารับรองว่าเป็นบุตรภายหลังที่บิดาตายแล้วย่อมไม่สิทธิได้รับมรดกของบิดา.....

๔. คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๔๔/๒๔๙๑ น้ำหรืออาซึ่งเป็นญาติในลำดับ ๖ นั้น มิได้แยกเป็นญาติหรือห่างดังญาติในลำดับ ๓ หรือ ๔ แม้เป็นอาหรือน้ำที่ร่วมบิดาหรือมารดาอย่างเดียวกับบิดาหรือมารดาของเจ้ามรดก ก็คงมีสิทธิได้รับมรดกอย่างเดียวกับผู้ที่ร่วมทั้งบิดามารดาเดียวกัน

ญาติในลำดับ ๖ แห่งมาตรา ๑๖๒๕ ย่อมรับมรดกแทนที่กันได้ ตามมาตรา ๑๖๓๕

๕. คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๗๒/๒๔๙๒ น้ำของเจ้ามรดกเป็นทายาทของเจ้ามรดกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๒๕ (๖) อยู่แล้วแม้จะตายไปก่อนเจ้ามรดก ผู้สืบสันดานของเขาย่อมมีสิทธิรับมรดกแทนที่ตามมาตรา ๑๖๓๕ โดยตรง

๖. คำพิพากษาฎีกาที่ ๘๐๕/๒๔๙๒ ภรรยาได้ประกาศรับมรดกที่ดินของสามีแล้วโอนขายให้บุคคลอื่น แม้จะปรากฏว่าภรรยามีได้จดทะเบียนสมรสก็ดี แต่ได้มีการไหว้ผีตามประเพณี และอยู่ร่วมกันโดยเปิดเผยจนมีบุตรด้วยกัน ๓ คน การที่โอนขายให้แก่บุคคลผู้นั้น ก็เนื่องจากสัญญาเดิมที่สามีได้ทำไว้ ซึ่งเป็นการชอบด้วยศีลธรรม เมื่อภรรยาประกาศรับมรดกโจทก์ก็ไม่มาคัดค้าน ปล่อยให้ภรรยาได้รับมรดกมาโอนขายแก่บุคคลผู้นั้น ๆ รับ ชื่อไว้โดยสุจริตและเสียค่าตอบแทน โจทก์จึงขอให้เพิกถอนนิติกรรม ดังนี้ย่อมได้ชื่อว่าโจทก์ใช้สิทธิโดยไม่สุจริตตาม ป.พ.พ. มาตรา ๕ จะมาขอให้เพิกถอนนิติกรรมนั้นไม่ได้

๗. คำพิพากษาฎีกาที่ ๘๑๕/๒๔๙๒ เจ้ามรดกทำพินัยกรรมมีความว่า เมื่อตนถึงแก่ความตายแล้ว ขอยกทรัพย์มรดกสมบัติให้แก่ ร. และ ส. โดยให้คนละครึ่งเท่าๆ กัน ผู้อื่นจะเรียกร้องขอแบ่งปันทรัพย์ของตนไม่ได้ ปรากฏว่า ร. ถึงแก่ความตายก่อนเจ้ามรดก ข้อกำหนดในพินัยกรรมที่ยกให้ ร. จึงเป็นอันตกไปตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๕๘ (๑) และต้องบังคับตามมาตรา ๑๖๕๕ ประกอบกับมาตรา ๑๖๒๐ วรรค ๒ คือเมื่อเจ้ามรดกมีทายาทโดยธรรม ก็ตกทอดแก่ทายาทโดยธรรมของเจ้ามรดก

การรับมรดกแทนที่ตามมาตรา ๑๖๔๒ ให้ใช้แต่เฉพาะในระหว่างทายาทโดยธรรม ไม่รวมถึงผู้รับพินัยกรรม

๘. คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๔๖/๒๔๙๓ บุตรนอกกฎหมาย ซึ่งมีหลักฐานฟังได้ว่าบิดาได้รับรองว่าเป็นบุตรนั้น ย่อมมีสิทธิรับมรดกของบิดาตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๒๗

๘. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๕๗๔/๒๔๕๓ ขามีภรรยาอยู่แล้วตั้งแต่ก่อนใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ ครั้นเมื่อใช้ ป.พ.พ. บรรพ ๕ แล้วมีภรรยาอีกคนหนึ่ง แม้จะได้ทะเบียนสมรสกับภรรยาคนหลังนี้การสมรสนั้นก็เป็นการผิดกฎหมาย ภรรยาคนหลังจึงไม่มีสิทธิได้รับมรดกของชายผู้เป็นสามี

๑๐. คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๐๕/๒๔๕๔ บุตรนอกกฎหมายที่รับรองแล้ว ไม่จำเป็นต้องเป็นการรับรองในทางจดทะเบียนรับรองบุตร การรับรองโดยกิริยาความประพฤติเป็นที่เปิดเผย ก็ย่อมเพียงพอให้บุตรนอกกฎหมายนั้นมีสิทธิรับมรดกเหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายได้

๑๑. คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๘๘/๒๔๕๔ ผู้รับพินัยกรรมคนหนึ่งทำหนังสือยอมมอบสิทธิการรับมรดกของตนตามพินัยกรรมซึ่งมรดกนั้นตกอยู่กับจำเลยให้แก่โจทก์ผู้รับพินัยกรรมอีกคนหนึ่ง ดังนี้ มิใช่เป็นการสละมรดกการโอนสิทธิเช่นนี้ย่อมใช้ได้ โจทก์ผู้รับโอนย่อมมีสิทธิฟ้องเรียกมรดกส่วนที่โอนนั้นจากจำเลยผู้ยึดถือทรัพย์มรดกนั้นได้อยู่ได้

๑๒. คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๕๐/๒๔๕๔ บุตรบุญธรรมนั้นตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๒๗ ให้ถือเป็นผู้สืบสันดานเหมือนบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย จึงเป็นทายาทโดยธรรมอันดับ ๑ ตามความในมาตรา ๑๖๒๕ เมื่อบุตรบุญธรรมตายก่อนผู้รับบุตรบุญธรรม บุตรของบุตรบุญธรรมย่อมมีสิทธิรับมรดกแทนกันได้ตามสิทธิที่กฎหมายให้ไว้ตามมาตรา ๑๖๓๕

๑๓. คำพิพากษาฎีกาที่ ๘๗๐/๒๔๕๔ ย่าของโจทก์เป็นป้าผู้ตาย เมื่อผู้ตายไม่มีทายาทในอันดับ ๑ ถึง ๕ และไม่มีผู้รับมรดกแทนที่แล้ว ย่าของโจทก์เป็นป้าผู้ตายย่อมเป็นทายาท (อันดับที่ ๖) ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๒๕ มีสิทธิได้รับมรดกผู้ตาย และเมื่อย่าของโจทก์และบิดาของโจทก์ตายแล้ว โจทก์ก็ย่อมมีสิทธิได้รับมรดกแทนที่ ดังที่บัญญัติไว้ใน ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๓๕

๑๔. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๕๑-๑๑๕๓/๒๔๕๔ บุตรที่เกิดจากการค้าซึ่งมิได้จดทะเบียนสมรสกับบิดานั้น เมื่อบิดาได้ไปแจ้งให้อำเภอจดทะเบียนสำมะโนครัวว่าเด็กนั้นเป็นบุตรตนและอยู่กับตนนั้นย่อมเป็นการเพียงพอที่จะฟังว่าบิดาได้รับรองแล้วว่าเด็กนั้นเป็นบุตรของเขา และบุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองแล้ว เช่นนี้ ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๒๗ ให้ถือว่าเป็นผู้สืบสันดานเหมือนบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย.....

๑๕. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๕๘๐/๒๔๕๔ บุตรที่เกิดในระหว่างที่บิดามารดาสมรสอยู่กินด้วยกันฉันสามีภรรยา และจดทะเบียนสมรสกันแล้ว จนกระทั่งบิดาถึงแก่กรรม แล้วจึงมีคำพิพากษาชี้ขาดว่าการจดทะเบียนสมรสระหว่างบิดามารดานั้นไม่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะขณะนั้นบิดายังมีภรรยาเดิมอยู่มิได้หย่าขาดกัน ดังนี้ ก็ต้องถือว่าบุตรนั้นเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของบิดามารดาตลอดมา และมีสิทธิได้รับมรดกของบิดา

๑๖. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๗๔๕/๒๔๕๔ ทายาทด้วยกันต่างได้แย่งคัดค้านการประกาศรับมรดกที่ดินซึ่งกันและกัน เจ้าพนักงานที่ดินจึงเปรียบเทียบ ซึ่งเป็นการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัติการออกโฉนดที่ดิน ร.ศ.๑๒๗ มาตรา ๕๒ โดยสั่งให้ลงชื่อทายาทบางคนลงในโฉนดแปลงหนึ่ง และสั่งให้ลงชื่อทายาทอื่นลงในโฉนดอีกแปลงหนึ่ง และให้ฝ่ายที่ไม่พอใจไปฟ้องศาลภายใน ๓๐ วัน เมื่อถึงกำหนดไม่มีใครไปฟ้องร้องเจ้าพนักงานที่ดินจึงได้ลงชื่อทายาทในโฉนดตามที่สั่งแล้วนั้น ดังนี้ จะถือว่าทายาทคนที่ไม่ถูกลง

ชื่อในโฉนดได้สละมรดกส่วนของตนในโฉนดนั้นยังไม่ได้และจะว่าเป็นการประนีประนอมยอมความก็ไม่ได้ ทายาทผู้ไม่ลงชื่อในโฉนดนั้นย่อมมีสิทธิฟ้องขอแบ่งที่ดินต่อศาลได้ภายในอายุความ

๑๗. คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๑๕/๒๔๕๕ เมื่อเจ้ามรดกถึงแก่กรรม สิทธิในทางทรัพย์สินของผู้ตายย่อมตกทอดไปยังทายาททันที ซึ่งย่อมรวมตลอดทั้งสิทธิไถ่ถอนทรัพย์สินที่ขายฝากด้วย ฉะนั้น ทายาทจึงมีสิทธิที่จะไถ่ถอนทรัพย์สินที่ผู้ตายขายฝากไว้ได้ โดยไม่ต้องรอให้รับโอนมรดกก่อน

๑๘. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๒๖๕/๒๔๕๕ พระภิกษุมรณภาพในขณะที่เป็นพระภิกษุอยู่ โดยมีได้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินมรดกให้ใครมรดกของพระภิกษุนั้นย่อมตกได้แก่วัดที่พระภิกษุนั้นอยู่ แม้ทายาทจะครอบครองที่ดินมรดกของพระภิกษุนั้นเกิน ๑๐ ปี นับแต่วันมรณภาพ ทายาทนั้นก็จะเอาที่ดินมรดกนั้นไม่ได้ เพราะที่ดินมรดกนั้นเป็นของวัด จะใช้อายุความ ๑๐ ปี ยันวัดให้เสียสิทธิหาได้ไม่

๑๙. คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๒๐/๒๔๕๖ เด็กเกิดเมื่อบิดาตายไปแล้ว ไม่มีโอกาสที่บิดาจะรับรองว่าเป็นบุตรได้ จึงไม่มีทางที่จะเป็นทายาทตามมาตรา ๑๖๒๗

๒๐. คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๕๑/๒๔๕๗ เมื่อปรากฏมีทายาทอันดับแรกตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๒๕ แล้ว ทายาทที่อยู่ในลำดับถัดลงไป ก็ไม่มีสิทธิในทรัพย์สินมรดกของผู้ตายตามมาตรา ๑๖๓๐ วรรคแรก

บิดาได้เลี้ยงดูบุตรตลอดมา แสดงว่าได้รับรองเด็กนั้นเป็นบุตรของตน เด็กนั้นจึงมีสิทธิได้รับมรดกของบิดาในฐานะผู้สืบสันดานตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๒๗ และ ๑๖๒๕ (๑) โจทก์ซึ่งเป็นทายาทในลำดับถัดลงไป จึงไม่มีสิทธิในทรัพย์สินมรดกของผู้ตายตามมาตรา ๑๖๓๐ วรรคแรก

๒๑. คำพิพากษาฎีกาที่ ๖๔๘/๒๔๕๗ ภรรยาไม่มีสิทธิรับมรดกแทนที่สามีซึ่งถึงแก่ความตาย เพราะมิใช่ผู้สืบสันดาน

๒๒. คำพิพากษาฎีกาที่ ๘๐๕/๒๔๕๗ การสละสิทธิการรับมรดก ถึงแม้ต้องแสดงเจตนาชัดเจนเป็นหนังสือหรือทำเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความก็ตาม แต่ทายาทคนหนึ่งยินยอมให้ผู้อื่นลงชื่อรับมรดกในโฉนดที่ดินรวมทั้งส่วนของตนด้วย ถือได้ว่าผู้มีชื่อในโฉนดยอมได้รับกรรมสิทธิ์โดยสมบูรณ์ตามกฎหมายแล้ว จะมาร้องขอให้เพิกถอนหาได้ไม่

๒๓. คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๓๐/๒๔๕๗คำสั่งศาลว่าเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายนั้น มีผลตั้งแต่วันที่คดีถึงที่สุด แต่ทรัพย์สินมรดกย่อมตกทอดแก่ทายาทโดยทันทีที่เจ้ามรดกตาย ฉะนั้น เมื่อศาลสั่งว่าโจทก์เป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายภายหลังเจ้ามรดกตายแล้ว ไม่มีทรัพย์สินมรดกเหลืออยู่ โจทก์ก็ไม่มีทางได้รับส่วนแบ่ง

๒๔. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๖๐/๒๔๕๗ พินัยกรรมข้อ ๓ ระบุที่ดินแปลงหนึ่งให้ตกได้แก่ น. ข้อ ๔ ระบุทรัพย์สินนอกจากที่ดินในข้อ ๓ ให้ตกได้แก่ ก. ข. ค. น. ฯลฯ น. ตายก่อนผู้ทำพินัยกรรม ที่ดินตามข้อ ๓ และส่วนของ น. ในพินัยกรรมข้อ ๔ ต้องตกเป็นมรดกแก่ทายาทโดยธรรม (ที่ไม่ถูกตัดมรดก) ไม่เอาไปรวมแบ่งให้ ก.ข.ค. ฯลฯ ตามพินัยกรรมข้อ ๔

๒๕. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๕๐๓/๒๔๕๗ บุตรเกิดจากบิดามารดาแต่งงานอยู่กินกันหลายปี โดยไม่จดทะเบียน บิดาไปแจ้งทะเบียนคนเกิดว่าเป็นบุตรเกิดแต่บิดา แต่อยู่ด้วยกันจนบิดาตาย เป็นบุตรนอก

กฎหมายที่บิดารับรองแล้ว ตามมาตรา ๑๖๒๗ และเป็นทายาทอันดับ ๑ ตัดโจทก์ซึ่งเป็นญาติห่างกว่าออกไปจากกองมรดก โจทก์จึงไม่มีสิทธิรับมรดกรายนี้

๒๖. คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๗๘/๒๕๐๑ พิณักรรมยกทรัพย์ให้ทายาท ๕ คนโดยระบุทรัพย์เป็นรายๆ ส่วนที่เหลือระบุให้ได้แก่ ๒ คนใน ๕ คนนั้นด้วย ถ้าทายาทคนหนึ่งตายก่อนผู้ทำพินัยกรรม ส่วนของทายาทที่ตายนี้ตกได้แก่ทายาทโดยธรรม ซึ่งรวมอยู่ใน ๕ คนนั้นด้วย ไม่ตกได้แก่ทายาทที่ระบุให้ได้ทรัพย์ ส่วนที่เหลือจากยกให้ผู้อื่น เพราะทรัพย์นั้นได้ระบุให้ผู้รับพินัยกรรมคนหนึ่งแล้วแต่ตายไปเสียก่อนผู้ทำพินัยกรรมเท่านั้น

๒๗. คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๔๑/๒๕๐๒ บุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองตามมาตรา ๑๖๒๗ นั้น ย่อมหมายถึงทารกที่อยู่ในครรภ์มารดาขณะที่ยังมีชีวิตเป็นทายาทได้ ถ้าหากภายหลังได้เกิดมารอดอยู่ และโดยมีพฤติการณ์ที่บิดารับรองทารกในครรภ์ว่าเป็นบุตรตน

๒๘. คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๘/๒๕๐๓ การประกาศขอรับมรดกที่ดิน (มีโฉนด) ของผู้วายชนม์นั้น แม้ทายาทอื่นจะทราบประกาศแล้วไม่ไปคัดค้านเสียภายในกำหนดก็ถือว่าไม่ตัดสิทธิทายาทนั้น ที่จะฟ้องขอแบ่งมรดกรายนี้ตามประกาศนั้น เพราะไม่มีกฎหมายห้ามว่าไม่คัดค้านการประกาศรับมรดกเช่นคดีนี้แล้วฟ้องไม่ได้

๒๙. คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๖๖/๒๕๐๕ การสละมรดกก่อนเข้ามรดกถึงแก่กรรมเป็นการขัดกับ ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๑๕ ย่อมเสียไปและไม่มีทางแสดงเจตนาให้กลับมีผลขึ้นได้อีกแต่อย่างไร ถ้าหากภายหลังที่เข้ามรดกถึงแก่กรรมแล้วยังมีความตั้งใจสละมรดกอยู่เช่นเดิม ก็ต้องมีการแสดงเจตนาใหม่ให้ถูกต้องตามวิธีการ ตามมาตรา ๑๖๑๒ อีกชั้นหนึ่งจึงจะผูกพัน

๓๐. คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๘๘/๒๕๐๖ ทารกที่อยู่ในครรภ์มารดาขณะที่ยังมีชีวิตเป็นทายาทได้ ถ้าหากภายหลังได้เกิดมารอดอยู่และโดยมีพฤติการณ์ที่บิดารับรองทารกในครรภ์ว่าเป็นบุตรตน.....

๓๑. คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๐๐/๒๕๐๖ จำเลยไปยื่นคำขอรับมรดกที่ดินของพี่ชาย ณ หอทะเบียนโจทก์ซึ่งเป็นน้องต่างบิดาคัดค้าน ภายหลังโจทก์จำเลยตกลงกัน โดยจำเลยยอมแบ่งที่ดินให้โจทก์ครึ่งหนึ่ง ส่วนที่ดินโจทก์ไม่เกี่ยวข้อง ดังนี้ การที่โจทก์ลงชื่อขอถอนคำคัดค้านโดยเจ้าพนักงานที่ดินบันทึกไว้ว่าโจทก์ไม่ติดใจเกี่ยวกับที่พิพาท ยอมให้จำเลยรับมรดกไปได้ผู้เดียว นั้น บันทึกดังกล่าวแม้โจทก์จะทำกับเจ้าพนักงานผู้ใกล้เคียงเปรียบเทียบก็ตาม ก็ย่อมถือว่าเป็นหลักฐานของสัญญาประนีประนอมยอมความอันมีผลบังคับได้อย่างหนึ่ง

๓๒. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๒๗๑/๒๕๐๖ การที่บิดากับบุตรเป็นทายาทและมีสิทธิรับมรดกซึ่งกันและกันตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๒๕ นั้น หมายถึงบิดาและบุตรต่อกันตามกฎหมาย มาตรา ๑๖๒๗ เป็นบทยกเว้นให้บุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายแต่บิดาได้รับรองแล้วมีสิทธิได้รับมรดกของบิดาจึงต้องตีความโดยเคร่งครัด มาตรา ๑๖๒๗ นี้ให้ถือว่าบุตรนั้นเป็นผู้สืบสันดานเหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย แต่จะถือว่าบิดานั้นเป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมายไม่ได้ บิดาจึงไม่มีสิทธิรับมรดกของบุตรที่ตนได้รับรอง

๓๓. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๖๑๕/๒๕๐๖ ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๔๕ ทายาทย่อมได้สิทธิในทรัพย์มรดกตั้งแต่เข้ามรดกตาย แม้จะยังไม่ได้จดทะเบียนสิทธินั้นตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๔๕ ก็ตาม ฉะนั้นแม้

ทรัพย์พิพาทซึ่งตกได้แก่โจทก์ตามพระราชพินัยกรรมจะยังไม่ได้โอนแก่ทะเบียนโฉนดที่ดิน อำนาจฟ้องของโจทก์ก็ย่อมมีอยู่โดยสมบูรณ์แล้ว

๓๔. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๘๓๗/๒๕๐๖ บุตรบุญธรรมตามกฎหมายเก่าและไม่ได้จดทะเบียนตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๘๕ (มาตรา ๑๕๘๘/๒๗ บรรพ ๕ ปัจจุบัน) ไม่มีสิทธิรับมรดก ตามที่ ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๒๗ บัญญัติว่าบุตรบุญธรรมรับมรดกได้นั้น หมายถึง บุตรบุญธรรมที่ได้จดทะเบียนตาม ป.พ.พ. ๑๕๘๕ (มาตรา ๑๕๘๘/๒๗ บรรพ ๕ ปัจจุบัน) เท่านั้น

๓๕. คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๘๑/๒๕๐๘ ในกรณีที่เจ้ามรดกทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้แก่สถานที่สักการะบรรพบุรุษ เมื่อสถานที่นั้นไม่ใช่บุคคลจึงไม่อาจเป็นผู้ทรงสิทธิเหนือทรัพย์สินได้ ดังนั้น ข้อกำหนดตามพินัยกรรมจึงไม่มีผลใช้บังคับตามกฎหมาย ไม่ว่าในฐานะพินัยกรรมธรรมดาหรือพินัยกรรมก่อตั้งทรัสต์

๓๖. คำพิพากษาฎีกาที่ ๖๑๕/๒๕๐๘ การสละมรดกจะต้องแสดงเจตนาชัดเจนเป็นหนังสือมอบไว้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่หรือทำเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความ

การที่มารดาจะสละมรดกแทนผู้เยาว์ได้ จะต้องได้รับอนุญาตจากศาลก่อน จึงจะสละมรดกได้ตามกฎหมายดังที่บัญญัติไว้ใน ป.พ.พ.มาตรา ๑๖๑๑ (๑)

๓๗. คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๘๘/๒๕๐๕ ไม่มีบทกฎหมายใดบัญญัติว่าการรับเด็กซึ่งเป็นบุตรของผู้อื่นมาเลี้ยงเหมือนกับบุตรของตนแล้วให้ถือว่าเป็นบุตรตามกฎหมายของตน

๓๘. คำพิพากษาฎีกาที่ ๖๐๓/๒๕๐๕ บุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองแล้ว มีสิทธิรับมรดกของบิดา และมีสิทธิฟ้องคดีขอไถ่ถอนการขายฝาก โดยไม่จำเป็นต้องขอให้ศาลตั้งแสดงว่าเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของบิดาก่อน

๓๙. คำพิพากษาฎีกาที่ ๖๖๖ - ๖๖๗/๒๕๐๕ เมื่อเจ้ามรดกตาย ที่ดินของเจ้ามรดกจึงตกได้แก่บุตรของเจ้ามรดกซึ่งเป็นทายาทโดยธรรมอันดับแรกตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๒๕ ตัวพี่สาวเจ้ามรดกย่อมถูกตัดออกจากการทายาทตามมาตรา ๑๖๓๐

๔๐. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๒๓๑ - ๑๒๓๒/๒๕๑๐ บุตรบุญธรรมที่มีได้มีการจดทะเบียนตามกฎหมาย ไม่มีสิทธิรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรม เพราะการรับบุตรบุญธรรมจะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้จดทะเบียนตามกฎหมาย.....

๔๑. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๒๒๔/๒๕๑๑ มารดาโจทก์เช่าที่ดินและให้จำเลยอาศัยอยู่ในที่ดินที่เช่าบางส่วน ต่อมามารดาโจทก์ตายและสัญญาเช่าก็ระงับ แต่โจทก์ยังมีสิทธิและหน้าที่และความรับผิดชอบต่าง ๆ (ตามสัญญาเช่า) ตกทอดจากมารดาโจทก์ เมื่อโจทก์เป็นผู้ครอบครองที่ดินอยู่ และได้ทำสัญญาเช่าที่ดินต่อจากผู้ให้เช่าแล้ว จึงมีสิทธิฟ้องขับไล่จำเลยได้โดยผู้ให้เช่าไม่จำเป็นต้องส่งมอบที่ดินให้โจทก์อีก

๔๒. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๗๔๒/๒๕๑๑บุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองแล้ว ย่อมมีสิทธิได้รับมรดกของบิดาผู้วายชนม์ตามกฎหมายโดยชอบแล้ว จึงไม่มีบทกฎหมายบัญญัติให้ต้องมายื่นคำร้องเพื่อให้ศาลมีคำสั่งเป็นผู้มีสิทธิรับมรดกของบิดาผู้วายชนม์อีก.....

๔๓. คำพิพากษาฎีกาที่ ๗๒/๒๕๑๒ที่ดินและเรือนเป็นทรัพย์สินมรดก แต่หนังสือสัญญาแบ่งปันมรดกกล่าวถึงเฉพาะที่ดินไม่เกี่ยวกับเรือนจึงมิใช่เอกสารสละมรดกตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๑๒ เพราะการสละมรดกจะทำแต่เพียงบางส่วนมิได้ ตามมาตรา ๑๖๑๓ แต่ถึงกระนั้นหนังสือนี้ก็ถือเป็นหลักฐานแห่งสัญญาแบ่งปันมรดกซึ่งโจทก์ลงลายมือชื่อว่าโจทก์เป็นทายาทของเจ้าของมรดกมีสิทธิรับมรดกที่ดิน แต่โจทก์ไม่พึงประสงค์จะรับโอนมรดกต่อไปโจทก์ตกลงยินยอมให้จำเลยผู้เป็นภริยาของเจ้ามรดกเป็นผู้รับโอนไปแต่ผู้เดียว นั้น ย่อมมีผลบังคับเฉพาะที่ดินเท่านั้น ไม่เกี่ยวกับเรือน

๔๔. คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๐๘/๒๕๑๒ โจทก์เป็นน้องชายเจ้ามรดก โจทก์ยอมเป็นทายาทโดยธรรมตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๒๕ แต่โจทก์ไม่มีสิทธิรับมรดกในเมื่อยังมีทายาทโดยธรรมในลำดับก่อนตนยังมีชีวิตอยู่ตามมาตรา ๑๖๓๐ และทั้งนี้ต้องต่อเมื่อเจ้ามรดกมิได้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินมรดกให้โจทก์

๔๕. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๘๘๒/๒๕๑๔ จำเลยที่ ๒ มิใช่บุตรของผู้ตาย แต่ได้ไปขอขึ้นรับมรดกที่ดินมีโฉนดของผู้ตายโดยแจ้งเท็จต่อเจ้าพนักงานที่ดินว่าเป็นบุตร แล้วจดทะเบียนขายฝากที่ดินดังกล่าวไว้แก่จำเลยที่ ๑ และต่อมาได้จดทะเบียนสละสิทธิการไถ่คืน โดยโจทก์ผู้เป็นบุตรและทายาทที่แท้จริงของผู้ตายมิได้รู้เห็นยินยอมด้วย แม้โจทก์จะมีได้นำสืบว่าจำเลยทั้งสองสมคบคิดกันกระทำความชอบในเรื่องนี้ โจทก์ก็มีสิทธิขอให้เพิกถอนนิติกรรมที่จำเลยทั้งสองกระทำต่อกันนั้นได้ เพราะจำเลยที่ ๒ ได้สิทธิทางทะเบียนโดยไม่ชอบ จำเลยที่ ๑ ผู้รับโอนที่ดินจากจำเลยที่ ๒ ย่อมไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน

๔๖. คำพิพากษาฎีกาที่ ๖๕๒/๒๕๑๕ บุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้รับรองแล้ว ถือว่าเป็นผู้สืบสันดานเหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายและมีสิทธิได้รับมรดกของบิดาในฐานะเป็นทายาทตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๒๓ (๑)

เมื่อผู้ตายมีทายาทโดยธรรมตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๒๕ (๑) แล้ว พี่สาวของผู้ตายซึ่งเป็นทายาทโดยธรรมตามมาตรา ๑๖๒๕ (๔) จึงไม่มีสิทธิได้รับมรดกของผู้ตาย

บุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้รับรองแล้ว ถือว่าเป็นผู้สืบสันดานเหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายตาม ป.พ.พ.มาตรา ๑๖๒๕ (๑)

๔๗. คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๗๘๔/๒๕๑๕ เจ้ามรดกทำพินัยกรรมยกที่ดินแปลงหนึ่งให้ ท. ซึ่งเป็นบุตร แต่ ท. ตายก่อนเจ้ามรดก ข้อกำหนดเกี่ยวกับที่ดินแปลงนี้จึงเป็นอันตกไปตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๕๘ (๑) และต้องบังคับตามมาตรา ๑๖๕๕ ประกอบกับมาตรา ๑๖๒๐ วรรค ๒ กล่าวคือที่ดินตกทอดแก่ทายาทโดยธรรมของเจ้ามรดกซึ่งมีแต่ ท. แต่ ท. ตายไปก่อนแล้วผู้สืบสันดานของ ท. จึงเข้ารับมรดกแทนที่เฉพาะที่ดินแปลงนี้

๔๘. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๘๗๓/๒๕๑๗ บุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองแล้ว ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๒๓ ให้ถือว่าเป็นผู้สืบสันดานเหมือนกับบุตรชอบด้วยกฎหมาย มีสิทธิเกี่ยวกับมรดกของชายผู้ให้กำเนิดเท่านั้น ยังไม่ถือเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย การที่บุตรนอกกฎหมายจะเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของชายผู้ให้กำเนิด ก็ต่อเมื่อได้มีการฟ้องคดีให้รับรองบุตรและศาลได้มีคำพิพากษาว่าเป็นบุตรตามมาตรา ๑๕๒๕

(มาตรา ๑๕๕๕(๓) (มาตรา ๑๕๕๖ บรรพ ๕ ปัจจุบัน) เท่านั้น ส่วนมาตรา ๑๕๒๔ เป็นวิธีพิสูจน์การเป็นบุตรที่เกิดในระหว่างสมรสที่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น

๔๙. คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๐๔๙/๒๕๑๓ การที่ผู้ร้องจะจงสละที่ดินมรดกส่วนของผู้ร้องให้จำเลย โดยเฉพาะไม่ใช่สละมรดก ตามความใน ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๑๒ แต่การที่ผู้ร้องและจำเลยตกลงกันโดยทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อไว้ทั้งสองฝ่าย ให้จำเลยเป็นผู้ใช้น้ำของเจ้ามรดกส่วนของตนให้จำเลย เช่นนี้มีลักษณะเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความใช้บังคับได้ และเมื่อผู้ร้องยอมสละส่วนมรดกของตนให้จำเลยไปแล้ว จึงไม่มีสิทธิขอกลับส่วนจากเงินที่ได้จากการขายทอดตลาดที่ดินรายนี้

๕๐. คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๑๒๘/๒๕๑๘ ผู้ร้องซื้อที่ดินที่มีโฉนดเลขที่ ส. ซึ่งเป็นบุตรเป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์แล้วส่ง ส. ไปเช่าเรียนในต่างประเทศ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๑ และผู้ร้องครอบครองที่ดินนี้แทน ส. ต่อมาประมาณ พ.ศ. ๒๔๙๕ ผู้ร้องเข้าใจว่า ส. ถึงแก่กรรม ดังนี้ แม้ได้ความว่า ส. ถึงแก่กรรมจริง ที่ดินนี้ก็ยังเป็นมรดกตกทอดไปยังทายาทของ ส. ซึ่งผู้ร้องยังมีหน้าที่ต้องครอบครองในฐานะเป็นผู้แทนของทายาท ส. ต่อไป ถ้าหากผู้ร้องประสงค์จะเปลี่ยนลักษณะแห่งการยึดถือมาเป็นการครอบครองโดยเจตนาเป็นเจ้าของ ก็ต้องบอกกล่าวไปยังทายาทของ ส. เสียก่อน เมื่อไม่ปรากฏข้อเท็จจริงในคำร้องและในการนำสืบว่า ส. ถึงแก่กรรมไปโดยไม่มีทายาท แม้ผู้ร้องจะครอบครองที่ดินนี้มาด้วยเจตนาเป็นเจ้าของตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๕ จนบัดนี้เกินกว่า ๑๐ ปีแล้ว ผู้ร้องก็ไม่ได้กรรมสิทธิ์

๕๑. คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๑๖๗/๒๕๑๘ การสละมรดกตาม ป.พ.พ. จะกระทำได้ต่อเมื่อหลังจากที่เจ้ามรดกตายแล้ว และผู้สละเป็นผู้มีสิทธิรับมรดกนั้นด้วย หากเจ้ามรดกยังไม่ตายก็ย่อมจะไม่มีมรดกตกทอดเพื่อให้ทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกสละได้ ดังจะเห็นได้จากการที่มาตรา ๑๖๑๕ บัญญัติให้การสละมรดกมีผลย้อนหลังไปถึงเวลาที่เจ้ามรดกตาย.....

๕๒. คำพิพากษาฎีกาที่ ๖๒๑/๒๕๑๙ ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๕๙ บัญญัติว่า “เมื่อบุคคลใดตายมรดกของบุคคลนั้นตกทอดแก่ทายาท” นั้น เห็นได้ว่า ทรัพย์มรดกของผู้ตายย่อม ตกทอดเป็นกรรมสิทธิ์ของทายาทตั้งแต่เจ้ามรดกตาย ผู้จัดการมรดกเอาไปโอนให้แก่ผู้ที่ไม่ใช่ทายาท ทายาทติดตามเอาคืนได้ ในกรณีเช่นนี้ไม่ใช่เพิกถอนการโอน และไม่ใช่คดีเกี่ยวกับการจัดการมรดกและไม่มีอายุความเรียกคืนจนกว่าจะหมดสิทธิตามมาตรา ๑๓๘๒, ๑๓๘๓

๕๓. คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๔๑/๒๕๒๒ เจ้ามรดกได้จดทะเบียนรับจำเลยที่ ๒ เป็นบุตรบุญธรรม จำเลยที่ ๒ จึงมีฐานะอย่างเดียวกับบุตรชอบด้วยกฎหมายของเจ้ามรดกตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๘๖, ๑๖๒๓ เมื่อเจ้ามรดกถึงแก่กรรมโดยมิได้ทำพินัยกรรม มรดกจึงตกได้แก่จำเลยที่ ๒ แต่ผู้เดียว โจทก์ที่ ๑ ซึ่งเป็นพี่น้องร่วมบิดามารดากับเจ้ามรดกหาสิทธิได้รับมรดกไม่

ก่อนเจ้ามรดกถึงแก่กรรม โจทก์ที่ ๑ และจำเลยที่ ๒ ได้ทำสัญญาแบ่งทรัพย์มรดกกัน แม้สัญญาดังกล่าวจะกระทำเพื่อระงับข้อพิพาทอันจะมีขึ้นในภายหน้าเข้าลักษณะเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความ แต่ก็ยังเป็นสัญญาที่ให้จำเลยที่ ๒ ผู้มีสิทธิได้รับมรดกของเจ้ามรดกแต่ผู้เดียวจำหน่ายโอนสิทธิในการรับมรดกในทรัพย์มรดกบางส่วนให้แก่โจทก์เป็นการต้องห้ามตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๑๙ ไม่มีผลใช้บังคับ

๕๔. คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๖๔/๒๕๒๒ โจทก์ตกลงแลกเปลี่ยนที่พิพาท ซึ่งเป็นที่ดินมือเปล่ากับที่ดินของจำเลย ขณะตกลงแลกเปลี่ยนโจทก์ยังไม่มีสิทธิในที่พิพาท และที่พิพาทเป็นทรัพย์สินมรดกตามพินัยกรรมที่บิดาขอให้โจทก์ ข้อตกลงดังกล่าวจึงไม่มีผลเป็นการแลกเปลี่ยนทั้งเป็นการจำหน่ายโอนมรดกก่อนเจ้ามรดกตาย จัดต่อ ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๑๕ แต่ภายหลังที่บิดาตายแล้วจำเลยได้ครอบครองที่พิพาทเป็นของตนตลอดมาโดยโจทก์ไม่เกี่ยวข้อง ย่อมเป็นปรีชาว่าโจทก์สละสิทธิครอบครองที่พิพาทให้แก่จำเลยภายหลังที่ที่พิพาทตกเป็นของโจทก์แล้วโดยมีเจตนาแลกเปลี่ยนที่ดินกันดังเดิม จำเลยย่อมได้สิทธิครอบครองที่พิพาท โจทก์ต้องไปจดทะเบียนการโอนที่พิพาทให้จำเลยและจำเลยต้องไปจดทะเบียนโอนที่นาของตนที่แลกเปลี่ยนกับที่พิพาทให้โจทก์

๕๕. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๐๖๕-๑๐๗๐/๒๕๒๒ โจทก์ได้กรรมสิทธิ์ที่ดินมาโดยการรับมรดกต้องรับไปทั้งสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบต่าง ๆ โจทก์จึงไม่ใช่บุคคลภายนอกผู้ได้กรรมสิทธิ์มาโดยเสียค่าตอบแทนตามที่บัญญัติไว้ใน ป.พ.พ. มาตรา ๑๒๕๕ จำเลยย่อมยกกรรมสิทธิ์ในที่พิพาทอันได้มาโดยการครอบครองปรปักษ์ขึ้นต่อสู้โจทก์ได้

๕๖. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๗๔/๒๕๒๔ บุตรบุญธรรมตามกฎหมายเก่าและมิได้จดทะเบียนตาม บรรพ ๕ มีฐานะอย่างเดียวกับบุตรชอบด้วยกฎหมาย แต่ไม่มีสิทธิรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมจึงไม่ใช่ทายาทและไม่มีส่วนได้เสียที่จะขอตั้งและถอนผู้จัดการมรดก เพราะตามกฎหมายเก่า บุตรบุญธรรมไม่มีสิทธิรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรม ต่อมาเมื่อประกาศใช้ ป.พ.พ. บรรพ ๕ และ ๖ แล้ว แม้จะมีบทบัญญัติให้บุตรบุญธรรมมีฐานะอย่างเดียวกับบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรม และไม่ถือว่าเป็นผู้สืบสันดานเหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายตาม ป.พ.พ. เท่านั้น มิได้รวมถึงบุตรบุญธรรมตามกฎหมายเก่าด้วย ดังนั้นผู้ร้องจึงไม่มีสิทธิรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมซึ่งถึงแก่กรรมหลังจากที่ใช้ ป.พ.พ. บรรพ ๕ แล้ว

๕๗. คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๒๖๑/๒๕๒๔ จ. เจ้าของที่ดินยื่นเรื่องราวขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมต่อทางอำเภอ แสดงว่าประสงค์จะยกที่พิพาทซึ่งมีหนังสือรับรองการทำประโยชน์ให้แก่จำเลยโดยการทำนิติกรรมและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ หาใช่เป็นกรณีที่ จ. แสดงเจตนาสละการครอบครองและส่งมอบที่พิพาทให้แก่จำเลยโดยสมบูรณ์ไม่ เมื่อ จ. ถึงแก่กรรมโดยยังมิได้จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่การให้ยืมไม่สมบูรณ์ ที่พิพาทยังเป็นมรดกของ จ. อยู่ โจทก์และโจทก์ร่วมมีสิทธิขอแบ่งได้

แต่การที่จะยื่นเรื่องราวขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมประเภทยกให้ต่อทางอำเภอ เป็นกรณีที่ จ. แสดงเจตนาสละการครอบครองและส่งมอบที่พิพาทให้แก่จำเลยโดยสมบูรณ์แล้ว แม้การให้ยังมิได้จดทะเบียนจำเลยก็ย่อมได้สิทธิครอบครองนั้น

๕๘. คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๗๘๕/๒๕๒๔ บุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองแล้วตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๒๗ หาใช่มุ่งหมายเฉพาะบุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้จดทะเบียนรับรองบุตรแล้วเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงบุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้รับรองโดยพฤติการณ์ที่ปรากฏแก่บุคคลทั่วไปว่าเป็นบุตรด้วย.....

๕๙. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๕๓๗/๒๕๒๖ โจทก์ซึ่งเป็นบุตรบุญธรรมตามกฎหมายเก่า และมิได้จดทะเบียนเป็นบุตรบุญธรรมตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ ที่ได้ตรวจชำระใหม่ มาตรา

๑๕๕๘/๒๓ ไม่มีสิทธิรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมซึ่งถึงแก่กรรมหลังจากที่ใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ ที่ได้ตรวจชำระใหม่แล้ว

๖๐. คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๗๑๒/๒๕๒๖ ที่ดินพิพาทเป็นทรัพย์สินที่ ผ. จดทะเบียนยกให้พระภิกษุ ส. ระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศเมื่อพระภิกษุ ส. ถึงแก่กรรมภาพ ที่ดินพิพาทจึงตกเป็นสมบัติของวัดโจทก์ซึ่งเป็นภูมิลำเนาของพระภิกษุ ส. ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๒๓.....

๖๑. คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๓๓/๒๕๒๘ โจทก์ทั้งสามกับจำเลยทั้งสามและ น. กับ ส. ต่างเป็นทายาทของเจ้าของมรดก จำเลยทั้งสามไปขอรับมรดกที่ดินพิพาทโดยระบุบัญชีเครือญาติของเจ้ามรดกว่ามีเฉพาะจำเลยทั้งสามกับ น. และ ส. โดยไม่ระบุโจทก์ทั้งสามด้วย ดังนี้ ยังถือไม่ได้ว่าเป็นเรื่องปิดบังทรัพย์สินมรดกอันจะเป็นเหตุให้จำเลยทั้งสามถูกกำจัดมิให้รับทรัพย์สินมรดกตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๐๕

๖๒. คำพิพากษาฎีกาที่ ๗๓๓/๒๕๒๘ ผู้สืบสันดานโดยตรงตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๔๓ หมายถึงผู้สืบสันดานในทางสืบสายโลหิตโดยแท้จริง หากผู้สืบสันดานโดยอ้อมเพียงการสมมุติของกฎหมายเท่านั้นไม่บุตรบุญธรรมนั้นกฎหมายถือว่าเป็นผู้สืบสันดานเหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย มีสิทธิได้รับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรม แต่บุตรบุญธรรมหาใช่ผู้สืบสันดานโดยตรงของผู้รับบุตรบุญธรรมไม่จึงไม่มีสิทธิรับมรดกของมารดาผู้รับบุตรบุญธรรมแทนที่ผู้รับบุตรบุญธรรมได้

๖๓. คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๘๒๘/๒๕๒๘ การเป็นพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันโดยชอบด้วยกฎหมายบิดามารดาไม่จำเป็นต้องจดทะเบียนสมรสกัน แต่ต้องถือตามความเป็นจริง.....

๖๔. คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๕๒๖/๒๕๓๑ สัญญาต่างตอบแทนยิ่งกว่าสัญญาเช่าธรรมดา ไม่ถือว่าเป็นสิทธิเฉพาะตัว แม้คู่สัญญาตาย สิทธิและหน้าที่ดังกล่าวก็ต้องตกทอดไปยังทายาท

๖๕. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๒๒๗/๒๕๓๓ สิทธิตามนิติกรรมเกี่ยวกับภาระจำยอมที่สามิโจทก์มีสิทธิที่จะใช้ทางผ่านที่ดินจำเลยตามสัญญาที่ทำไว้กับจำเลย และจำเลยได้รับค่าตอบแทนไปแล้วนั้น แม้จะมีได้จดทะเบียนการได้มากับพนักงานเจ้าหน้าที่ ยังไม่เป็นทรัพย์สินที่บริบูรณ์ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๒๕๕ แต่ก็ยังเป็นบุคคลสิทธิใช้บังคับกันได้ระหว่างคู่สัญญา และมีใช้สิทธิที่ตามกฎหมายหรือว่าโดยสภาพแล้วเป็นการเฉพาะตัวของสามิโจทก์โดยแท้ เมื่อสามิโจทก์ตายไปสิทธิดังกล่าวย่อมตกทอดแก่โจทก์ซึ่งเป็นทายาท ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๕๕, ๑๖๐๐

๖๖. คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๗๐/๒๕๓๕ โจทก์ฟ้องว่าหลังจาก ห. ตาย โจทก์และ ล. ได้รับมรดกที่ดินพิพาทและร่วมกันครอบครองโดยมิได้แบ่งแยก ต่อมาโจทก์ไปอุปสมบทเป็นพระภิกษุและ ล. ตาย จำเลยซึ่งเป็นบุตรของ ล. ไปขอออก น.ส.๓ ก. เป็นของตนฝ่ายเดียว ขอให้ศาลบังคับให้จำเลยแบ่งที่ดินพิพาทให้เป็นกรณีโจทก์ฟ้องในฐานะที่โจทก์เป็นเจ้าของรวมมิใช่ในฐานะเป็นทายาทโดยธรรมเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๒๒ เพราะเมื่อ ห. ตาย โจทก์และ ล. ได้รับมรดกมาแล้วที่ดินพิพาทจึงมิใช่มรดกของ ห. อีกต่อไป แต่เป็นทรัพย์สินร่วมกันของโจทก์และ ล. เมื่อจำเลยไม่ยอมแบ่งที่ดินพิพาทให้โจทก์

ยอมเป็นการโต้แย้งสิทธิของโจทก์ ในกรณีเช่นนี้โจทก์จึงมีอำนาจฟ้อง แม้โจทก์จะเป็นพระภิกษุก็ไม่มีกฎหมายห้ามฟ้อง

๖๗. คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๘๓-๕๘๔/๒๕๓๕ การที่เจ้ามรดกได้ทำพินัยกรรมยกให้ผู้ใด โดยอ้างว่าเป็นทรัพย์สินของเจ้ามรดกนั้น มิใช่จะถือว่าทรัพย์สินที่ระบุในพินัยกรรมเป็นของเจ้ามรดกเสมอไป ต้องพิจารณาจากพยานหลักฐานต่าง ๆ ว่าเป็นทรัพย์สินของเจ้ามรดกหรือไม่ เมื่อคดีฟังได้ว่าเจ้ามรดกได้ยกทรัพย์สินบางส่วนให้จำเลยทั้งสองก่อนตาย ทรัพย์สินที่ยกให้ย่อมไม่เป็นของเจ้ามรดกที่จะทำพินัยกรรมยกให้โจทก์ทั้งสองได้

๖๘. คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๐๓/๒๕๓๖ การที่ ข. เช่าซื้อที่พิพาท และชำระค่าเช่าซื้อครบถ้วนก่อนบวชเป็นพระภิกษุ แต่ผู้ให้เช่าซื้อโอนที่พิพาทให้ขณะ ข. บวชเป็นพระภิกษุนั้น ต้องถือว่า ข. ได้ที่พิพาทมาแล้วก่อนที่จะบวช เพราะการจดทะเบียนการได้มาภายหลังเป็นเพียงทำให้การได้มาสมบูรณ์ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๒๕๕ วรรคแรก เท่านั้น แม้ ข. จะถึงแก่กรรมในระหว่างที่อยู่ในสมณเพศที่พิพาท ก็ไม่ตกเป็นสมบัติของวัดตามมาตรา ๑๖๒๓

๖๙. คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๐๕๒/๒๕๓๖ ขณะทำบันทึกการสละมรดกนั้น มรดกมีแต่ที่ดินกับบ้านพิพาทซึ่งเป็นส่วนควบของที่ดินเท่านั้น ฉะนั้น แม้บันทึกการสละมรดกจะไม่มีข้อความระบุถึงบ้านพิพาทก็ต้องถือว่าบรรดาทายาทผู้ให้ถ้อยคำทุกคนมีเจตนาสละบ้านซึ่งเป็นส่วนควบของที่ดินด้วย การสละมรดกจึงมีผลใช้บังคับได้ มิใช่เป็นการสละมรดกเพียงบางส่วน

๗๐. คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๗๒/๒๕๓๗ ผู้ตายจดทะเบียนรับโจทก์ทั้งสองเป็นบุตรบุญธรรมโดยภริยาผู้ตายไม่ได้ให้ความยินยอม การจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมจึงไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายไม่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์รวมทั้งสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายระหว่างผู้ตายกับโจทก์ทั้งสองในฐานะผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรมตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๕๘/๒๘ โจทก์ทั้งสองจึงไม่เป็นทายาทที่จะมีสิทธิรับมรดกของผู้ตายได้

๗๑. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๐๐๘/๒๕๓๗ สัญญาเช่าเป็นสิทธิเฉพาะตัวของผู้เช่ายอมเป็นอันสิ้นสุดลงเมื่อผู้เช่าตายไม่เป็นมรดกที่จะตกทอดแก่ทายาท โจทก์เป็นผู้จัดการมรดกของ บ. ผู้เช่าจึงไม่อาจสงวนสิทธิการเช่าของ บ. ได้ และไม่มีอำนาจฟ้องบังคับจำเลยเกี่ยวกับสิทธิการเช่าดังกล่าวได้อีก เพราะสิทธิการเช่าของ บ. เป็นอันสิ้นสุดไปแล้วตั้งแต่ บ. ตาย ไม่มีสิทธิการเช่าที่จะบังคับแก่จำเลยได้อีกต่อไป

๗๒. คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๕๘๕/๒๕๓๗ แม้ บ. มีสิทธิเช่าอาคารพิพาทจากโจทก์ร่วม แต่สิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิเฉพาะตัว เมื่อ บ. ตาย สิทธิการเช่าย่อมระงับหรือสิ้นสุดลง ไม่ตกทอดไปยังจำเลยซึ่งเป็นทายาท

๗๓. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๘๐/๒๕๓๘ แม้สิทธิอาศัยเป็นสิทธิเฉพาะตัว เมื่อโจทก์ผู้ได้รับสิทธิอาศัยถึงแก่ความตาย สิทธิอาศัยย่อมระงับตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๔๐๔ แต่คำพิพากษาของศาลชั้นต้นที่พิพากษาให้โจทก์มีสิทธิได้รับเช่าใช้ค่าเสียหายจากจำเลยนอกเหนือจากที่ให้เช่าไปนั้นก็มีลักษณะเป็นทรัพย์สินที่อาจเป็นมรดกตกทอดให้แก่ทายาทของโจทก์ได้ ตามมาตรา ๑๕๕๕ มิใช่สิทธิเฉพาะตัวอันทำให้ความมรณะของผู้ความฝ่ายโจทก์ยังให้คดีมีประโยชน์ต่อไป แต่เมื่อพ้นกำหนด ๑ ปี แล้วไม่มีผู้เข้ามาเป็นคู่ความแทนที่ ศาลจึงต้องมีคำสั่งจำหน่ายคดี

๑๔. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒๕๐/๒๕๓๘ การสละมรดกจะต้องแสดงเจตนาชัดแจ้งเป็นหนังสือมอบไว้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่หรือทำเป็นหนังสือประนีประนอมยอมความ ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๑๒ โดยกฎกระทรวงกับ พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๔๐ กำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจในกรณีแรกได้แก่ ผู้อำนวยการเขตถ้าทำในกรุงเทพมหานคร หรือนายอำเภอถ้าทำในต่างจังหวัด ฉะนั้น การที่โจทก์กับ ศ. ทำหนังสือสละมรดกไว้แก่เจ้าพนักงานที่ดิน จึงไม่ใช่หนังสือสละมรดกตาม ป.พ.พ.มาตรา ๑๖๑๒

๑๕. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๘๔๖/๒๕๓๘ การสละมรดกตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๑๒ ต้องทำเป็นหนังสือมอบไว้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ คือนายอำเภอตามกฎกระทรวงมหาดไทย พ.ศ. ๒๕๔๑ และ พ.ร.บ. ระเบียบบริหารราชการแผ่นดินฯ หรือทำเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความตามมาตรา ๘๕๐ ดังนั้น แม้เจ้าพนักงานที่ดินมิใช่พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจดังกล่าว แต่เมื่อข้อความในเอกสารเป็นการประนีประนอมยอมความ โดยโจทก์ผู้รับผิดในฐานะผู้สละมรดกและในฐานะผู้รับมรดกได้ลงชื่อไว้ จึงเป็นการสละมรดกโดยชอบ

๑๖. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๔๘๕/๒๕๓๘ แม้ข้อตกลงตามบันทึกถ้อยคำเอกสารหมายเลข จ. ๑๐ ที่โจทก์ตกลงยินยอมให้จำเลยเป็นผู้รับมรดกที่ดินมิใช่การสละมรดก เพราะไม่ได้แสดงเจตนาเป็นหนังสือมอบให้ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่หรือทำเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความตาม ป.พ.พ.มาตรา ๑๖๑๒ แต่เมื่อข้อเท็จจริงได้ความว่า หลังจากเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย โจทก์จำเลยต่างเข้าทำประโยชน์ในที่ดินตาม น.ส. ๓ จึงเป็นของโจทก์จำเลยร่วมกัน เมื่อโจทก์ได้แสดงความประสงค์ตามบันทึกถ้อยคำเอกสารหมายเลข จ. ๑๐ ให้จำเลยเป็นเจ้าของที่ดินแต่เพียงผู้เดียว จึงถือได้ว่าโจทก์ได้แสดงเจตนาสละสิทธิครอบครองในที่ดินตาม น.ส.๓ ให้แก่จำเลยและจำเลยตกลงรับไว้แล้ว โจทก์จึงไม่มีสิทธิขอแบ่งที่ดินตาม น.ส.๓ ในฐานะที่เป็นทรัพย์มรดกอีก

๑๗. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๖๓๗/๒๕๓๘ เอกสารมีใจความว่า โจทก์และ ศ. ทายาทโดยธรรมของ ล. ยินยอมให้ผู้จัดการมรดกแบ่งสรรที่ดินมรดกแปลงพิพาทให้แก่ทายาทคนใดก็ได้โดยโจทก์และ ศ. ไม่ขอรับและไม่คัดค้านแต่ประการใดทั้งสิ้น โจทก์ ศ. และ บ. ได้ลงชื่อไว้ต่อหน้าพยาน ดังนี้ เมื่อปรากฏว่านอกจากที่ดินดังกล่าวแล้วยังมีบ้านพิพาทเป็นทรัพย์มรดกอีกส่วนหนึ่งด้วย เอกสารทั้งสองฉบับกล่าวถึงที่ดินแต่ไม่กล่าวถึงบ้านด้วย จึงเป็นการสละสิทธิบางส่วน ถือว่าเป็นการสละมรดกไม่ได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๑๓ แต่การที่โจทก์ ศ. และ บ. ทำเอกสารทั้งสองฉบับดังกล่าวไว้นั้น แสดงถึงเจตนาของโจทก์ที่จะไม่รับมรดกที่ดินพิพาทและยอมให้ผู้จัดการมรดกแบ่งให้ทายาทคนใดก็ได้ จึงเป็นสัญญาแบ่งปันมรดกระหว่างโจทก์ ศ. และ บ. ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๕๐ แม้จำเลยไม่ได้ลงชื่อด้วย สัญญาดังกล่าวก็ไม่เสียไปและมีผลผูกพันโจทก์ผู้ต้องรับผิดที่ลงชื่อในสัญญาไว้ให้ต้องปฏิบัติตามสัญญาดังกล่าว ดังนั้น การที่ บ. ผู้จัดการมรดกโอนที่ดินพิพาทให้แก่จำเลยโดยไม่แบ่งให้โจทก์ก็เกินไปตามเจตนาของโจทก์ตามสัญญาดังกล่าว จึงเป็นการโอนโดยชอบแล้ว โจทก์ไม่มีสิทธิฟ้องเรียกให้จำเลยโอนที่ดินพิพาทให้แก่โจทก์ แต่บ้านพิพาทโจทก์มิได้สละสิทธิด้วย โจทก์มีสิทธิเรียกร้องให้จำเลยแบ่งให้โจทก์ตามส่วน

๓๘. คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๔๘๓/๒๕๓๘ จ. ครอบครัวที่ดินโดยสงบและเปิดเผยโดยเจตนาเป็นเจ้าของตลอดมาจนถึงแก่ความตายเป็นเวลาเกินกว่าสิบปีแล้ว จ. จึงได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินโดยการครอบครองตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๓๘๒ ซึ่งการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ดังกล่าวเป็น ทรัพย์สินอย่างหนึ่งซึ่งเป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทได้ตามมาตรา ๑๕๕๕ และมาตรา ๑๖๐๐ จึงตกทอดแก่โจทก์ซึ่งเป็นบุตรของ จ. แม้โจทก์มิได้ครอบครองต่อเนื่องในที่ดินนั้น โจทก์ก็ได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินโดยทางมรดก

๓๙. คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๕๒๕/๒๕๓๘ ตามสัญญาจะซื้อขายที่ดินและบ้านพิพาท เป็นสัญญาระหว่าง พ. กับจำเลย กำหนดจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ในวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๓๕ พ. ถึงแก่ความตายก่อนวันนัดจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ ดังนั้น สิทธิการรับโอนกรรมสิทธิ์และหน้าที่การชำระเงินที่เหลือของที่ดินและบ้านพิพาทตามสัญญาจะซื้อจะขายดังกล่าวย่อมเป็นกองมรดกของ พ. ผู้ตายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๐๐ การเรียกร้องสิทธิของจำเลยในฐานะเจ้าหนี้กองมรดกต้องบังคับต่อทายาทหรือผู้จัดการมรดก

๔๐. คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๑๘๘/๒๕๓๘ การรับมรดกแทนที่กันจะมีได้เฉพาะผู้สืบสันดานรับมรดกแทนที่บิดามารดาเท่านั้น ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๓๕ และ ๑๖๔๒ โจทก์ที่ ๑ เป็นภรรยาของ ส. มิใช่ผู้สืบสันดานของ ส. จึงไม่มีสิทธิรับมรดกแทนที่ ส.

๔๑. มีบุตร ๓ คน คือ พ. โจทก์ที่ ๒ และที่ ๓ พ. สละมรดกของ ส. เท่านั้น ไม่ได้สละสิทธิในการรับมรดกของ ก. อันเป็นการรับมรดกแทนที่ ส. ดังนี้ พ. มีสิทธิรับมรดกแทนที่ ส. ในการสืบมรดกของ ก. ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๕๕ โจทก์ที่ ๒ และที่ ๓ จึงมีสิทธิรับมรดกแทนที่ ส. ในการสืบมรดกของ ก. คนละหนึ่งในสาม

๔๒. คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๓๘๒-๕๓๘๓/๒๕๓๘ จำเลยที่ ๒ ไปรับโอนมรดกแต่ผู้เดียว และนำที่ดินทรัพย์มรดกซึ่งตกได้แก่โจทก์ทั้งสามและ จ. ซึ่งเป็นทายาทด้วยไปโอนให้แก่จำเลยที่ ๑ ซึ่งไม่ใช่ทายาทผู้มีสิทธิได้รับมรดก เป็นการยกย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดกเท่าส่วนที่ดินจะได้หรือมากกว่า จำเลยที่ ๒ จึงถูกกำจัดมิให้รับมรดกเลยตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๐๕ ส่วนจำเลยที่ ๑ ไม่ใช่ทายาท การกระทำของจำเลยที่ ๑ จึงไม่เป็นการยกย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดก

๔๓. คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๘๒๕/๒๕๓๘ แม้ ข. เป็นบุคคลต่างด้าว ได้ที่ดินมาโดยไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายที่ดิน มาตรา ๘๖ แต่การได้ที่ดินมานั้นก็มีใช้ว่าจะไม่มีผลใดๆ เสียเลย เพราะ ข. ยังมีสิทธิได้รับผลตามมาตรา ๙๔ ในอันที่จะจัดการจำหน่ายที่ดินนั้นได้ภายในเวลาที่อธิบดีกำหนดหรืออธิบดีอาจจำหน่ายที่ดินนั้นได้ จึงต้องถือว่าตราบใดที่ ข. หรืออธิบดียังไม่ได้อำนาจที่ดินและสิ่งปลูกสร้าง ที่ดินและสิ่งปลูกสร้างดังกล่าวก็ยังเป็นของ ข. เมื่อ ข. ถึงแก่ความตายที่ดินและสิ่งปลูกสร้างนั้นย่อมเป็นทรัพย์สินมรดกของ ข. โจทก์ในฐานะที่เป็นทายาทโดยธรรมของ ข. จึงมีอำนาจฟ้องขอแบ่งทรัพย์มรดกดังกล่าวจากจำเลยได้

๔๔. คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๔๖/๒๕๔๐ ป. กับบิดามารดาจำเลยได้ทำหนังสือสัญญาให้ผ่านที่ดิน ซึ่งมีข้อความว่าบิดาจำเลยยินยอมให้ทำทางพิพาทในที่ดินโฉนดเลขที่ ๕๖๒๑ เพื่อให้เป็นทางภาระจำยอมแก่

ที่ดินโฉนดเลขที่ ๔๕๘๒ โดยได้รับค่าตอบแทน และตกลงจะไปจดทะเบียนภาระจำยอมให้ข้อความที่ระบุไว้ดังกล่าวแม้จะยังมีได้ไปจดทะเบียนทางพิพาทเป็นภาระจำยอม แต่เมื่อจำเลยได้รับโอนที่ดินโฉนดเลขที่ ๕๖๒๑ มาโดยทางมรดก จำเลยก็ต้องรับภาระผูกพันตามสัญญาดังกล่าวด้วยตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๐๐ แม้โจทก์มิใช่คู่สัญญาตามหนังสือสัญญาให้ผ่านที่ดินเอกสารหมายเลข จ. ๔ และกรณีไม่อาจทราบได้ว่าโจทก์เป็นผู้สืบสิทธิจาก ป. เพราะโจทก์ทั้งสืบแก่เป็นผู้รับโอนที่ดินมาโดยทางนิติกรรม มิใช่รับโอนมาโดยผลของกฎหมายในฐานะทายาทหรือทางมรดกตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๕๕, ๑๖๐๐ ก็ตาม แต่การที่จำเลยเป็นผู้รับมรดกที่ดินโฉนดเลขที่ ๕๖๒๑ โดยโจทก์ใช้ทางพิพาทอยู่ จำเลยย่อมจะทราบดีกว่าบิดามารดาจำเลยมีข้อตกลงหรือสัญญายอมให้บุคคลอื่นผ่านทางพิพาทได้ตามหนังสือสัญญาให้ผ่านที่ดินดังกล่าว ย่อมถือเป็นปริยายว่าจำเลยยอมรับที่จะปฏิบัติตามข้อตกลงดังกล่าวด้วย จำเลยจึงไม่มีสิทธิปิดกั้นทางพิพาทและต้องรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างในทางพิพาทออกไป

๘๔. คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๔๕๕/๒๕๔๐ ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๔๓ ที่กำหนดให้สิทธิที่จะรับมรดกแทนที่กันได้เฉพาะแก่ผู้สืบสันดานโดยตรงนั้น หมายความว่าผู้สืบสันดานโดยสายโลหิตอันแท้จริงเท่านั้น ส่วนบุตรบุญธรรมแม้ ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๒๗ จะให้ถือว่าเป็นผู้สืบสันดานเหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายก็ตาม ก็หมายความว่า บุตรบุญธรรมเป็นทายาทโดยธรรมตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๒๕ (๑) และมีสิทธิได้รับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมเท่านั้น หากมีผลทำให้บุตรบุญธรรมมีสิทธิรับมรดกแทนที่ผู้รับบุตรบุญธรรมด้วยไม่ เพราะไม่ใช่เป็นผู้สืบสันดานโดยตรงตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๔๓ ดังนั้น เมื่อผู้ร้องเป็นบุตรบุญธรรมของ จ. ซึ่งเป็นพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันกับเจ้ามรดก และ จ. ถึงแก่ความตายไปก่อนเจ้ามรดกแล้วเช่นนี้ ผู้ร้องย่อมไม่มีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกแทนที่ จ. ได้ เพราะผู้ร้องไม่ใช่ผู้สืบสันดานโดยตรงของ จ.

๘๕. คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๘๓/๒๕๔๐ การเช่าทรัพย์สินนั้น ปกติฝ่ายผู้ให้เช่าย่อมพึงถึงถึงคุณสมบัติของผู้เช่าว่าจะสมควรได้รับความไว้วางใจในการใช้ทรัพย์สินที่เช่าและในการดูแลทรัพย์สินที่เช่าหรือไม่ ฉะนั้น สิทธิของผู้เช่าจึงมีสภาพเป็นการเฉพาะตัว เมื่อผู้เช่าตาย สัญญาเช่าเป็นอันระงับไป ไม่ตกทอดไปถึงทายาท ที่สัญญาเช่าข้อ ๔ ระบุว่า ในระหว่างสัญญาเช่ายังไม่ครบกำหนดอายุสัญญา ผู้เช่ามีสิทธิที่จะโอนการเช่าให้แก่ผู้อื่นได้แต่ต้องจ่ายค่าตอบแทนเป็นเงินให้แก่ผู้ให้เช่านั้น เป็นข้อตกลงเกี่ยวกับการโอนการเช่าระหว่างที่ผู้ให้เช่าและผู้เช่ายังมีชีวิตอยู่ ซึ่งอาจทำได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๕๔๔ และเป็นเพียงบุคคลสิทธิผูกพันเฉพาะคู่สัญญา หาได้ตกทอดมายังจำเลยแต่อย่างใดไม่

๘๖. คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๓๒๑/๒๕๔๐ ก่อนตายผู้ตายได้ยกที่ดิน ส.ค.๑ ให้แก่บุตรโดยสละการครอบครองที่ดิน ที่ดินนั้นจึงไม่ใช่ทรัพย์สินของผู้ตาย โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องให้ศาลพิพากษาที่ดินเป็นทรัพย์มรดกและให้จดทะเบียนโอนให้โจทก์ในฐานะผู้จัดการมรดก

๘๗. คำพิพากษาฎีกาที่ ๘๔๗๕/๒๕๔๐ สิทธิที่จะได้รับกรรมสิทธิในทรัพย์สินตามสัญญาเช่าซื้อไม่ใช่สิทธิเฉพาะตัว เมื่อผู้เช่าซื้อตาย ทายาทจึงสืบสิทธิของผู้เช่าซื้อได้ และจำเลยในฐานะผู้จัดการมรดกซึ่ง

มีหน้าที่ตามกฎหมายที่จะต้องจัดการแบ่งปันทรัพย์มรดก จึงมีสิทธิจะเข้าสืบสิทธิตามสัญญาเข้าซื้อเพื่อ
ดำเนินการแบ่งปันให้ทายาทต่อไปได้

๘๘. คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๘๑๔/๒๕๔๑.....ในขณะที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ร. มารดาของ
เจ้ามรดกแม้จะมีอายุถึง ๕๕ ปี แต่เมื่อ ร. ยังมีชีวิตอยู่ ร. จึงเป็นทายาทโดยธรรมลำดับที่ ๒ ตาม ป.พ.พ.
มาตรา ๑๖๒๕ วรรคหนึ่ง ส่วนผู้ร้องเป็นพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันกับเจ้ามรดก เป็นทายาทโดยธรรม
ลำดับที่ ๓ อันเป็นลำดับถัดลงมา ผู้ร้องย่อมไม่มีสิทธิในทรัพย์มรดกของผู้ตาย ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๖๐
วรรคหนึ่ง.....

๘๙. คำพิพากษาฎีกาที่ ๖๓๕๔/๒๕๔๑ แม้จำเลยที่ ๒ จะได้ทำสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินพิพาทกับ
พระภิกษุ ส. ไว้แล้วตั้งแต่ปี ๒๕๒๘ และชำระราคาครบถ้วนแล้วก็ตาม แต่พระภิกษุ ส. ยังมีได้จด
ทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินพิพาทแก่จำเลยที่ ๒ จนพระภิกษุ ส. ถึงแก่กรรมภายในปี ๒๕๓๐ เมื่อซื้อ
เจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินพิพาทยังเป็นพระภิกษุ ส. อยู่ ที่ดินพิพาทจึงเป็นทรัพย์สินของพระภิกษุ ส. ที่
ได้มาในระหว่างเวลาที่อยู่ในสมณเพศซึ่ง ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๒๓ ให้ทรัพย์สินดังกล่าวตกเป็นสมบัติของวัดที่
เป็นภูมิลำเนาในขณะที่พระภิกษุนั้นมรณภาพ ดังนั้นเมื่อพระภิกษุ ส. ถึงแก่กรรมภาพ กรรมสิทธิ์ที่ดินพิพาท
จึงตกเป็นสมบัติของวัด และถือว่าเป็นที่ธรณีสงฆ์ของวัด จะโอนได้ก็แต่พระราชบัญญัติฯ และห้ามมิให้
บุคคลโดยอายุความขึ้นต่อสู้ตาม พ.ร.บ. คณะสงฆ์ฯ มาตรา ๓๔ จำเลยที่ ๑ ซึ่งเป็นผู้จัดการมรดกของ
พระภิกษุ ส. หรือวัดจึงไม่มีอำนาจทำนิติกรรมโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินพิพาทให้แก่บุคคลใด ๆ ได้ การที่จำเลยที่
๑ จดทะเบียนโอนขายที่ดินพิพาทแก่จำเลยที่ ๒ จึงเป็นโมฆะตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๐ นิติกรรมดังกล่าวจึง
เสียเปล่ามาแต่แรกโดยศาลไม่จำเป็นต้องเพิกถอน และโจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องขอบังคับให้จำเลยที่ ๑ หรือวัด
จดทะเบียนโอนขายที่ดินพิพาทแก่โจทก์ โดยอ้างว่าโจทก์ได้ทำสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินพิพาทและชำระ
ราคาแก่พระภิกษุ ส. ครบถ้วนแล้วได้ เพราะวัดซึ่งเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์เป็นนิติบุคคลต่างหากจากพระภิกษุ
ส. ผู้เป็นคู่สัญญากับโจทก์

๙๐. คำพิพากษาฎีกาที่ ๗๔๘/๒๕๔๒ เมื่อโจทก์และทายาทอื่นซึ่งมีสิทธิได้รับมรดกได้ตกลง
แบ่งปันมรดก แม้มรดกส่วนที่โจทก์จะได้รับยังไม่เข้าครอบครองในฐานะเจ้าของ แต่โจทก์ได้ให้ผู้อื่น
ครอบครองแทนซึ่งเปรียบเสมือนโจทก์ได้รับส่วนแบ่งและได้ครอบครองที่ดินพิพาทด้วยตัวเองแล้ว การ
แบ่งปันมรดกจึงเสร็จสิ้นแล้ว

โจทก์และ บ. มารดาจำเลยเป็นเจ้าของรวมในที่ดินพิพาท โดย บ. ครอบครองที่ดินพิพาทส่วนของ
โจทก์ไว้แทน การที่จำเลยครอบครองที่ดินพิพาทต่อมาหลังจาก บ. ถึงแก่ความตายจึงเป็นการครอบครอง
แทนโจทก์ด้วย โจทก์จึงยังคงเป็นเจ้าของรวมในที่ดินพิพาทอยู่ครั้งหนึ่ง และมีสิทธิขอแบ่งที่ดินพิพาทตามฟ้อง

๙๑. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๔๕/๒๕๔๒ สัญญาแบ่งมรดกที่ดินพิพาทระหว่างโจทก์และจำเลยทำขึ้น
ก่อนมีโฉนดที่ดิน ที่ดินพิพาทย่อมตกเป็นสิทธิของโจทก์ก่อนมีโฉนดที่ดิน แม้ที่ดินโฉนดที่ดินพิพาทมีข้อความ
ระบุว่าห้ามโอนภายใน ๑๐ ปี ตาม ป. ที่ดิน มาตรา ๕๘ ทวิ ก็ตาม กรณีก็ไม่ต้องห้ามมิให้โจทก์ฟ้องขอให้
จำเลยแบ่งแยกที่ดินเฉพาะส่วนที่ดินพิพาทแก่โจทก์ตาม ป.ที่ดิน มาตรา ๕๘ ทวิ วรรคห้า เพราะไม่ใช่กรณีที่

ผู้ได้มาซึ่งสิทธิในที่ดินโอนที่ดินให้แก่ผู้อื่น แต่เป็นการโอนให้แก่เจ้าของที่ดินซึ่งเป็นผู้มีสิทธิในที่ดินที่แท้จริง

๕๒. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๔๕๒/๒๕๔๒ ที่ดินพิพาทเป็นของโจทก์และ ส. ร่วมกันและเป็นทรัพย์สินมรดกที่ยังมิได้แบ่งกัน เมื่อโจทก์ครอบครองทรัพย์สินมรดกส่วนของตนตลอดมา โจทก์ย่อมมีสิทธิที่จะเรียกร้องให้แบ่งทรัพย์สินมรดกนั้นได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๔๘ วรรคหนึ่ง แม้จะล่วงพ้นอายุความมาตรา ๑๗๕๔ คดีโจทก์ก็ไม่ขาดอายุความ

๕๓. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๗๕๑/๒๕๔๒ ท. เข้าที่ดินพิพาทจาก จ. แม่ จ. ถึงแก่กรรมแล้ว ท. ก็ยังเช่าติดต่อกันเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน ถือได้ว่า ท. ครอบครองที่ดินพิพาทแทนทายาทของ จ. ซึ่งก็คือโจทก์กับจำเลยมิได้ครอบครองแทนเฉพาะจำเลยที่เป็นผู้เก็บค่าเช่าเท่านั้น

การที่จำเลยได้จดทะเบียนรับโอนมรดกที่ดินพิพาทโดยโจทก์ไม่ทราบประกาศกับมิได้คัดค้านนั้น ยังถือไม่ได้ว่ามีการแบ่งมรดกที่ดินพิพาทแล้ว เพราะการปิดประกาศการขอรับมรดกของเจ้าพนักงานที่ดินก็เพื่อให้ผู้ที่มีสิทธิเกี่ยวข้องได้ทราบและมีการกำหนดเวลาไว้เพื่อให้เจ้าพนักงานที่ดินสามารถดำเนินการเกี่ยวกับคำขอรับมรดกได้หากไม่มีผู้คัดค้าน เมื่อถือว่าโจทก์ครอบครองที่ดินพิพาทซึ่งเป็นทรัพย์สินมรดกที่ยังมิได้แบ่งกัน โจทก์ย่อมมีสิทธิเรียกร้องให้แบ่งทรัพย์สินมรดกนั้นได้ แม้ว่าจะล่วงพ้นกำหนดอายุความหนึ่งปี ทั้งนี้ ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๔๘ วรรคหนึ่ง

๕๔. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๘๑๖/๒๕๔๒แม้ก่อนถึงแก่มรณภาพพระภิกษุ ส. ได้ทำสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินพิพาทให้แก่จำเลยร่วม และจำเลยร่วมได้ผ่อนชำระค่าที่ดินครบถ้วนแล้ว แต่เมื่อพระภิกษุ ส. ถึงแก่มรณภาพ ที่ดินพิพาทตกเป็นสมบัติของจำเลยที่ ๑ โดยเป็นที่ธรณีสงฆ์ซึ่งจะโอนกรรมสิทธิ์ได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติ ทั้งนี้ ตาม พ.ร.บ. คณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๓๓ (๒) และมาตรา ๓๔ การที่จำเลยที่ ๒ ในฐานะผู้จัดการมรดกพระภิกษุ ส. จดทะเบียนโอนขายที่ดินพิพาทให้จำเลยร่วม แม้โดยความเห็นชอบของจำเลยที่ ๑ จึงเป็นโมฆะตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๐ หากจำเลยที่ ๒ ได้นำที่ดินพิพาทไปทำสัญญาจะซื้อจะขายให้แก่โจทก์ โจทก์ก็ไม่มีอำนาจฟ้องขอให้บังคับจำเลยทั้งสองจดทะเบียนโอนขายที่ดินพิพาทให้โจทก์

๕๕. คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๓๐๔/๒๕๔๒ ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๒๕ ซึ่งบัญญัติถึงบิดามารดากับบุตรว่าเป็นทายาทซึ่งกันและกันนั้น หมายถึง บิดาและบุตรต่อกันตามกฎหมาย ถ้ามิใช่ก็ไม่ใช่ทายาทและไม่มีสิทธิรับมรดกของบุตร

๕๖. คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๕๕๕/๒๕๔๒ ข้อความในหนังสือสละมรดกที่ ถ. และโจทก์ยอมสละสิทธิในที่ดินพิพาท โดยมีเงื่อนไขว่าต้องสร้างอนุสรณ์สำหรับฝังอัฐิ ส. ในที่ดินพิพาทเนื้อที่ ๒ ไร่ และเจาะจงให้ที่ดินที่เหลืตกแก่ ส. และจำเลยที่ ๑ โดยเฉพาะนั้น ไม่ใช่การสละมรดกตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๑๒ และ ๑๖๑๓ เพราะการสละมรดกจะทำแต่เพียงบางส่วนหรือทำโดยมีเงื่อนไขหรือเจตนาให้มรดกนั้นตกให้แก่ทายาทคนใดคนหนึ่งไม่ได้ แต่หลังจากที่ ส. ตายแล้ว ทายาทของ ส. ได้เจรจาตกลงกันโดยทำบันทึกข้อตกลงว่าที่ดินของ ส. ๒ แปลง ถ. มารดาโจทก์ตกลงเอาไว้เป็นของตนก็เพื่อเป็นหลักฐานว่า ถ. และ

โจทก์สละสิทธิในที่ดินพิพาท จึงมีลักษณะเป็นการแบ่งปันทรัพย์มรดกโดยสัญญาประนีประนอมยอมความตาม ป.พ.พ. มาตรา ๘๕๐ และ ๑๗๕๐ โจทก์จึงฟ้องขอให้แบ่งที่ดินพิพาทให้แก่ตนไม่ได้

๕๗. คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๗๓๘/๒๕๔๒ ผ. เจ้ามรดกได้ทำพินัยกรรมยกที่ดินมรดกให้แก่จำเลยเพียงผู้เดียว โจทก์เป็นทายาทโดยธรรมของ ผ. แต่โจทก์มิได้รับประโยชน์จากพินัยกรรมดังกล่าว จึงเป็นผู้ถูกตัดมิให้รับมรดก โจทก์จึงไม่มีสิทธิฟ้องขอแบ่งที่ดินมรดกของ ผ.

๕๘. คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๗๑๔/๒๕๔๒ ป.พ.พ. มาตรา ๑๔๗๐ ที่กำหนดให้ทรัพย์สินระหว่างสามีภริยาประกอบด้วยสินส่วนตัวและสินสมรสนั้น หมายถึงทรัพย์สินที่สามีภริยามีอยู่ในขณะที่เป็นสามีภริยากัน ณ. ถึงแก่กรรมย่อมทำให้การสมรสระหว่าง ณ. กับโจทก์สิ้นสุดลงตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๐๑ เงินชดเชยเป็นเงินที่เกิดขึ้นเนื่องจากความตายของ ณ. และได้รับมาหลังจาก ณ. ถึงแก่กรรมไปแล้ว จึงไม่เป็นสินสมรสระหว่าง ณ. กับโจทก์ และ ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๐๐ ที่กำหนดให้ทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตาย ตลอดทั้งสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบต่าง ๆ เป็นมรดกของผู้ตายนั้น ทรัพย์สินหรือสิทธิเช่นว่านี้ต้องเป็นของผู้ตายอยู่แล้ว ในขณะที่ผู้ตายถึงแก่กรรม แต่สิทธิที่จะได้รับเงินค่าชดเชยเป็นสิทธิที่เกิดขึ้นเนื่องจากความตายของ ณ. มิใช่เป็นเงินหรือสิทธิเรียกร้องที่ ณ. มีอยู่แล้วในระหว่างมีชีวิตหรือขณะถึงแก่กรรม จึงไม่เป็นทรัพย์มรดกของ ณ.

สิทธิในการรับเงินเพื่อนช่วยเพื่อนเกิดขึ้นเนื่องจากความตายของ ณ. มิใช่เงินหรือสิทธิเรียกร้องที่ ณ. มีอยู่แล้วในระหว่างมีชีวิตหรือขณะถึงแก่กรรม แม้วิธีการที่จะได้รับเงินจำนวนนี้มาจาก ณ. จะต้องเคยชำระเงินในอัตราร่วมกับพนักงานของจำเลยคนอื่น ๆ เพื่อรวบรวมส่งให้แก่ทายาทของพนักงานผู้ถึงแก่กรรมรายก่อน ๆ ก็มีใช่เป็นมรดกของ ณ. โจทก์จึงไม่มีสิทธิมาขอแบ่ง เงินประกันชีวิตที่เกิดจากสัญญาระหว่างผู้ตายกับบุคคลภายนอกและจำเลย เพื่อให้ใช้เงินแก่ผู้รับประโยชน์สืบเนื่องจากความมรณะของผู้ตายอันมีลักษณะเป็นการประกันชีวิต สิทธิตามสัญญาเกิดขึ้นเมื่อผู้ประกันชีวิตถึงแก่กรรม จึงมิใช่มรดกของผู้ตายที่มีอยู่ในขณะถึงแก่กรรมที่โจทก์จะใช้สิทธิแบ่งได้

๕๙. คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๗๕๑/๒๕๔๒ บทบัญญัติตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๔๑ หมายถึงชายผู้เป็นสามีหรือเคยเป็นสามีจะฟ้องคดีไม่รับเด็กเป็นบุตรตามมาตรา ๑๕๓๕ ซึ่งเป็นกรณีที่สันนิษฐานว่า เด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของชายผู้เป็นสามีหรือเคยเป็นสามีตามมาตรา ๑๕๓๖ และ ๑๕๓๗ หรือมาตรา ๑๕๓๘

โจทก์เป็นบุตรของ ร. และ อ. ซึ่งมีตัวตนแน่นอน ส. และ ค. ไม่ใช่บิดาผู้ให้กำเนิดโจทก์โดยแท้จริง การที่ ส. ไปแจ้งการเกิดลงในสูติบัตรของโจทก์ว่าบิดาโจทก์เป็นคนไทย มารดาเป็นคนกัมพูชา เมื่อมีบุตรเกิดมาก็แจ้งเกิดไม่ได้ ส. จึงรับสมอ้างไปแจ้งเกิดแทนโดยระบุว่าเป็นบิดา ดังนี้ เป็นคนละเรื่องกับกรณีแจ้งเกิดของเด็กในทะเบียนคนเกิดเองว่าเป็นบุตรของตนเองตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๔๑ เมื่อโจทก์ไม่ใช่บุตรที่แท้จริงของ ส. จึงไม่ใช่บุตรนอกกฎหมายตามความเป็นจริงที่บิดาได้รับรองแล้ว ทั้งมิใช่ผู้สืบสันดานและไม่ใช่ทายาทโดยธรรมของ ส. ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๒๗ และ ๑๖๒๘ (๑) โจทก์จึงไม่มีสิทธิในทรัพย์มรดกของ ส. ผู้ตายและไม่มีอำนาจฟ้อง

๑๐๐. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๐๗-๑๑๐/๒๕๔๓ พ. ทำสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินพิพาทแก่จำเลย เมื่อ พ. ถึงแก่กรรม ทรัพย์มรดกของ พ. ตกทอดแก่โจทก์ โจทก์จึงต้องรับไปทั้งสิทธิและหน้าที่ของ พ. เมื่อ พ. มีหน้าที่ต้องโอนที่ดินพิพาทให้แก่จำเลย โจทก์จึงมีหน้าที่ต้องดำเนินการตามหน้าที่ของ พ. สืบต่อไป

๑๐๑. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๕๔/๒๕๔๓ การแบ่งปันทรัพย์มรดกนั้นอาจทำได้โดยทายาทต่างเข้าครอบครองทรัพย์สินเป็นส่วนสัดส่วนตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๕๐ วรรคหนึ่ง

ช. และ น. เป็นสามีภริยากันโดยชอบด้วยกฎหมาย มีบุตรด้วยกัน ๖ คน คือ จำเลย ต. ป. ส. และ น. ช. ถึงแก่ความตายก่อน น. โดย ช. มิได้ทำพินัยกรรมไว้ มีทรัพย์มรดกเป็นที่ดินหลายแปลง รวมทั้งที่ดินตามแบบแจ้งการครอบครองที่ดิน (ส.ก. ๑) เลขที่ ๑๒๑ หลังจาก น. ถึงแก่ความตาย ต. จำเลย และ น. ยื่นคำขอรับรองการทำประโยชน์ในที่ดิน ส.ก. ๑ เลขที่ ๑๒๑ ดังกล่าว ทางราชการออก น.ส. ๓ ก. ให้เป็น ๒ ฉบับ มีชื่อ ต. จำเลยและ น. เป็นเจ้าของเนื่องจากที่ดินมีทางสาธารณะตัดผ่าน คือ น.ส. ๓ ก. เลขที่ ๒๔๖ และ เลขที่ ๒๔๗ จากนั้น ต. กับ น. ยกส่วนของตนในที่ดินตาม น.ส. ๓ ก. เลขที่ ๒๔๖ ให้จำเลยทั้งหมด ส่วนจำเลยกับยกส่วนของตนในที่ดินตาม น.ส. ๓ ก. เลขที่ ๒๔๗ ให้ ต. ทั้งหมดเช่นเดียวกัน การที่จำเลย ต. และ น. ขอออก น.ส. ๓ ก. ในที่ดินตาม ส.ก. ๑ เลขที่ ๑๒๑ จนได้ น.ส. ๓ ก. เลขที่ ๒๔๖ และเลขที่ ๒๔๗ ดังกล่าว ถือได้ว่าจำเลย ต. และ น. เข้าครอบครองทรัพย์สินอันเป็นมรดกของ ช. เป็นส่วนสัดส่วนการแบ่งปันทรัพย์มรดกเฉพาะที่ดินแปลงนี้จึงเสร็จสิ้นแล้ว

๑๐๒. คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๕๘๗/๒๕๔๓ ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๒๒ วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่าพระภิกษุ นั้นจะเรียกร้อยเอาทรัพย์มรดกในฐานะที่เป็นทายาทโดยธรรมไม่ได้ เว้นแต่จะได้สิกจากสมณเพศมาเรียกร้อยภายในกำหนดอายุความตามมาตรา ๑๗๕๔ ต้องหมายถึงกรณีเจ้ามรดกตายโดยมิได้ทำพินัยกรรมไว้ และพระภิกษุเป็นทายาทโดยธรรมที่มีสิทธิในการรับมรดกด้วยได้ฟ้องทายาทคนอื่น ๆ ขอแบ่งมรดก

โจทก์ได้รับการยกให้ซึ่งบ้านและที่ดินจาก ล. ในขณะที่ ล. มีชีวิตอยู่ โจทก์จึงเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในบ้านและที่ดินดังกล่าว การฟ้องขับไล่จำเลยออกจากบ้านและที่ดินของโจทก์จึงมิใช่ฟ้องเรียกเอาส่วนแบ่งทรัพย์มรดกในฐานะทายาทโดยชอบธรรม แม้โจทก์เป็นพระภิกษุที่ย่อมมีอำนาจฟ้อง

๑๐๓. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๑๖/๒๕๔๔ จ. ถึงแก่กรรม ที่ดินจึงตกทอดเป็นมรดกแก่ทายาทโดยธรรมรวมทั้ง ส. ซึ่งเป็นพระภิกษุด้วย ที่ดินที่ ส. ได้รับมรดกมาเช่นนี้มิใช่ที่ดินของวัด แม้จะได้มาระหว่างที่อยู่ในสมณเพศ ส. จึงทำสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินส่วนของตนที่ยังมิได้แบ่งแยกที่ดินเดิมให้แก่โจทก์ได้ การที่ ส. ดำเนินการแบ่งแยกโฉนดที่ดินเสร็จในเวลาต่อมาแต่ยังมิได้จดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์แก่โจทก์และถึงแก่กรรมก่อน ที่ดินดังกล่าวย่อมตกเป็นสมบัติของวัดจำเลยโดยผลของกฎหมาย ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๒๓

๑๐๔. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๕๕๘/๒๕๔๔ การสละมรดก หมายถึง การสละส่วนของตนโดยไม่เจาะจงว่ามรดกที่สละนั้นตกให้แก่บุคคลอื่นใด เพราะมิเช่นนั้นแล้วบทบัญญัติ ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๑๕ วรรคสอง จะไม่มีผลบังคับ ดังนั้น หนังสือที่ผู้ร้องและผู้คัดค้านทำขึ้นโดยมีเจตนาจะไม่รับทรัพย์มรดกของผู้ตาย โดยจะยกให้ ต. ผู้เดียวจึงมิใช่เป็นการสละมรดก ผู้ร้องจึงมีสิทธิยื่นคำร้องขอเป็นผู้จัดการมรดกผู้ตายได้

๑๐๕. คำพิพากษาฎีกาที่ ๗๒๐๓/๒๕๔๔ จำเลยที่ ๑ ขออนุญาตโฉนดที่ดินได้ให้ถ้อยคำต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ว่าตนได้รับมรดกที่ดินจากบิดามารดาประมาณ ๑๕ ปี แล้วครอบครองตลอดมา เป็นการยอมรับต่อเจ้าพนักงานที่ดินว่าจำเลยที่ ๑ ได้ที่บ้านโดยรับมรดกจากบิดามารดา เป็นการกระทำโดยเปิดเผยตามระเบียบราชการ ส่วนที่ต่อมาจำเลยที่ ๑ จดทะเบียนโอนให้จำเลยที่ ๒ ที่ ๓ ซึ่งเป็นบุตรของตนที่ได้ปลูกบ้านแยกครอบครัวออกไป ย่อมเป็นเรื่องปกติของผู้เป็นมารดาภรรยาอันเป็นมรดกตกทอดแก่ทายาทรุ่นถัดไปของตนตามประเพณีนิยมทั่วไป เพราะจำเลยที่ ๑ เชื่อว่าเป็นสิทธิของตนที่ได้รับทรัพย์มรดกนี้ ไม่มีพฤติการณ์ใดที่สื่อให้เห็นว่าจำเลยที่ ๑ มีความมุ่งหมายที่จะยกย้ายหรือปิดบังทรัพย์มรดกโดยฉ้อฉลหรือรู้อยู่ว่าตนทำให้เสื่อมประโยชน์ของทายาทอื่น จึงไม่ถูกจำกัดมิให้รับมรดกแต่อย่างใด

๑๐๖. คำพิพากษาฎีกาที่ ๗๔๔๘/๒๕๔๔ หลังจากที่ ศ. เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ศาลชั้นต้นมีคำสั่งตั้ง ศ. เป็นผู้จัดการมรดกของ ศ. ต่อมา ศ. ถึงแก่ความตาย ผู้ร้องยื่นคำร้องว่าการจัดการมรดกยังไม่แล้วเสร็จ ยังมีที่ดินอีกสองแปลงที่ยังไม่แบ่งแก่ทายาท ศาลชั้นต้นได้สวนคำร้องแล้วมีคำสั่งตั้งผู้ร้องเป็นผู้จัดการมรดก ผู้คัดค้านยื่นคำร้องขอให้ถอดถอนผู้ร้องจากการเป็นผู้จัดการมรดกอ้างว่าการจัดการมรดกเสร็จสิ้นแล้ว และผู้ร้องมิได้จัดทำบัญชีทรัพย์มรดกยื่นต่อศาลตามกำหนด ดังนี้ เมื่อปรากฏว่า ในระหว่างที่ ศ. เป็นผู้จัดการมรดกยังมีทรัพย์มรดกที่ยังไม่ได้แบ่งปันคือ ที่ดิน อีก ๒ แปลง และไม่ปรากฏว่า ศ. ได้จัดการโอนที่ดินให้แก่ผู้คัดค้านแล้ว แม้บรรดาทายาทอื่นได้ไปให้ถ้อยคำสละไม่รับมรดกต่อเจ้าพนักงานที่ดินและยินยอมให้ดำเนินการโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินแก่ผู้คัดค้านก็ตาม แต่ก็เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายหลังศาลชั้นต้นมีคำสั่งตั้งผู้ร้องเป็นผู้จัดการมรดกแล้วโดยผู้ร้องมิได้ร่วมตกลงด้วย จึงไม่ผูกพันผู้ร้องตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๕๐ วรรคสอง กรณีจึงต้องถือว่ายังมีทรัพย์มรดกที่ยังแบ่งปันไม่แล้วเสร็จในขณะที่ ศ. ผู้จัดการมรดกยังมีชีวิตอยู่และมีเหตุต้องจัดการทรัพย์มรดกต่อไป

๑๐๗. คำพิพากษาฎีกาที่ ๗๔๔๘/๒๕๔๔ หลังจากเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย จำเลยเท่านั้นที่เข้าครอบครองที่ดินพิพาทอันเป็นทรัพย์มรดกโดยโจทก์มิได้เข้ามาเกี่ยวข้องเลยเกิน ๑๐ ปี จึงต้องห้ามมิให้ฟ้องตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๕๔ ทรัพย์มรดกย่อมตกทอดแก่จำเลยโดยสมบูรณ์ แม้ ช. จะเคยยื่นคำร้องขอเป็นผู้จัดการมรดก แต่ก็เป็นภายหลังจากการที่สิทธิของโจทก์ขาดอายุความ อีกทั้งคำร้องขอเป็นผู้จัดการมรดกของ ช. ก็มีใ้ระบุว่าโจทก์เป็นทายาท จึงถือไม่ได้ว่า ช. และจำเลยครอบครองทรัพย์มรดกของเจ้าของมรดกแทนหรือเพื่อประโยชน์แก่โจทก์ โจทก์จะยกเอาประโยชน์แห่งมาตรา ๑๗๔๘ มาเรียกร้องให้จำเลยแบ่งทรัพย์มรดกให้โจทก์หาได้ไม่

๑๐๘. คำพิพากษาฎีกาที่ ๗๕๖๘/๒๕๔๔ ที่ดินพิพาทเป็นทรัพย์มรดกที่ยังไม่ได้มีการแบ่งปัน การที่จำเลยมีชื่อในโฉนดที่ดินต้องถือว่าได้ถือไว้แทนทายาทอื่นด้วย เมื่อโจทก์เป็นทายาทคนหนึ่งจึงเป็นผู้ครอบครองที่ดินพิพาทอันเป็นทรัพย์มรดกที่ยังไม่ได้แบ่งปันกันให้เสร็จสิ้นไป โจทก์จึงมีสิทธิเรียกร้องให้แบ่งมรดกนี้ได้ แม้ว่าจะล่วงพ้นกำหนดอายุความมรดกตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๕๔ กรณีต้องตามมาตรา ๑๗๔๘ ฟ้องโจทก์จึงไม่ขาดอายุความ

๑๐๘. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๖๖๑/๒๕๔๔ ป. ซึ่งเป็นเจ้ามรดกและ บ. อยู่กินฉันสามีภริยากันโดยเปิดเผยเป็นที่รับรู้ของบุคคลอื่นทั่ว ๆ ไป และมีบุตรด้วยกันก่อนโจทก์แล้วคนหนึ่งซึ่งถึงแก่ความตายไปก่อนแล้ว ป. ถึงแก่ความตายขณะ บ. ตั้งครรภ์โจทก์ พฤติการณ์ของ ป. และ บ. ที่ปฏิบัติต่อกันแสดงให้เห็นได้ชัดเจนว่า ป. ยกย่อง บ. เป็นภริยาและยอมรับว่าเด็กที่เกิดจาก บ. เป็นบุตร บ. ตั้งครรภ์โจทก์ขณะที่ ป. ยังไม่ถึงแก่ความตายและไม่ปรากฏข้อเท็จจริงอื่นให้เห็นว่า ป. ปฏิเสธหรือไม่ยอมรับว่าเด็กในครรภ์ บ. ไม่ใช่บุตรของ ป. จึงต้องถือว่า ป. ได้รับรองว่าโจทก์เป็นบุตรและต้องถือว่า ป. ได้รับรองว่าโจทก์เป็นบุตรตั้งแต่ออยู่ในครรภ์ บ. แล้ว โจทก์จึงอยู่ในฐานะผู้สืบสันดานเหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายของ ป. และเป็นทายาทของ ป. ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๒๗ และมาตรา ๑๖๐๔

เมื่อ ป. ถึงแก่ความตาย ที่ดินพิพาทจึงเป็นมรดกของ ป. ที่จะตกทอดไปยังทายาทของ ป. ตามกฎหมาย บ. อยู่กินฉันสามีภริยากับ ป. โดยมีได้จดทะเบียนสมรสตามกฎหมายจึงไม่มีสิทธิได้รับมรดกของ ป. โจทก์จึงเป็นทายาทของ ป. แต่เพียงผู้เดียว ที่ดินพิพาทจึงตกได้แก่โจทก์ซึ่งยังเป็นเด็กเล็กและอาศัยอยู่กับ บ. มารดา ดังนั้น จึงต้องถือว่า บ. ครอบครองดูแลที่ดินพิพาทแทนโจทก์ซึ่งเป็นผู้เยาว์มาตลอด แม้ต่อมา บ. จะได้ ส. เป็นสามีและรับ ส. เข้ามาอยู่ร่วมกันในที่ดินพิพาทก็ตาม แต่ก็ไม่ได้ปรากฏข้อเท็จจริงว่า บ. และ ส. ครอบครองที่ดินพิพาทโดยเจตนาจะยึดถือครอบครองที่ดินพิพาทแทนโจทก์อีกต่อไป บ. และ ส. จึงไม่เกิดสิทธิครอบครองที่ดินพิพาทและยังต้องถือว่าบุคคลทั้งสองครอบครองที่ดินพิพาทแทนโจทก์มาตลอด เมื่อ บ. โอนการครอบครองที่ดินพิพาทให้จำเลย จำเลยก็ไม่มีสิทธิในที่ดินพิพาทต่อไปกว่า บ. ผู้ครอบครองที่ดินแทนโจทก์ จำเลยจึงเป็นเพียงผู้ครอบครองที่ดินพิพาทแทนโจทก์ตามหลักผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอนเท่านั้น

๑๐๙. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๕๐๔/๒๕๔๔ บันทึกข้อตกลงตามรายงานประจำวันเกี่ยวกับคดีที่ผู้ร้อง ผู้คัดค้าน และ ว. ทำกันต่อหน้าเจ้าหน้าที่ตำรวจมีข้อความชัดเจนว่า ผู้ร้องและ ว. ขอสงวนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์มรดกให้แก่ผู้คัดค้านและยอมให้ผู้คัดค้านเป็นผู้ดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์มรดกแต่เพียงผู้เดียว แต่การเจาะจงให้ทรัพย์มรดกแก่ผู้คัดค้านเช่นนี้ เป็นการยกทรัพย์มรดกส่วนของตนให้แก่ทายาทคนใดคนหนึ่ง ไม่ใช่การสงวนมรดกตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๑๒ อย่างไรก็ดี แม้ข้อตกลงระหว่างผู้ร้องและ ว. ฝ่ายหนึ่งกับผู้คัดค้านอีกฝ่ายหนึ่งดังกล่าวจะไม่ใช่วินัยสงวนมรดกตามกฎหมาย แต่มีลักษณะเป็นสัญญาแบ่งปันทรัพย์มรดก เมื่อทั้งสองฝ่ายลงลายมือชื่อไว้ในหนังสือดังกล่าวแล้วย่อมผูกพันคู่สัญญาตามมาตรา ๑๗๕๐ วรรคสอง ผู้ร้องจึงไม่ใช่ทายาทผู้มีสิทธิรับทรัพย์มรดกหรือมีส่วนได้เสียในทรัพย์มรดก และไม่มีอำนาจยื่นคำร้องขอต่อศาลขอให้ตั้ง ว. เป็นผู้จัดการมรดก

๑๑๐. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๐๕/๒๕๔๕ ท. เป็นหนี้โจทก์อยู่และถึงแก่ความตายลง จำเลยทั้งสามซึ่งเป็นทายาทโดยธรรมของ ท. ยอมรับไปทั้งสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบต่อโจทก์ โจทก์มีสิทธิเรียกร้องบังคับชำระหนี้เอาจากจำเลยทั้งสามในฐานะทายาทโดยธรรมได้เท่าที่ไม่เกินทรัพย์มรดกที่ได้รับตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๐๑ ส่วนการที่จำเลยจะได้รับทรัพย์มรดกของ ท. และ ท. จะมีทรัพย์มรดกหรือไม่ เป็นเรื่องที่ต้องว่ากันในชั้นบังคับคดี

๑๑๒. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๗๒๔/๒๕๔๕ ทายาทที่จะถูกกำจัดมิให้รับมรดกตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๐๕ มุ่งเฉพาะบุคคลที่เป็นทายาทของเจ้ามรดกขณะที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ฉะนั้น เมื่อขณะที่ผู้ตายถึงแก่กรรมมีทายาทโดยชอบธรรมที่มีสิทธิได้รับมรดก คือ พ. ซึ่งเป็นสามีโจทก์ที่ ๑ จำเลย อ. และ ข. มารดาของผู้ตาย แม้ว่าโจทก์ที่ ๑ จะเป็นภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายของ พ. แต่จะมีสิทธิในทรัพย์มรดกของผู้ตายก็เพียงในฐานะผู้สืบสิทธิของ พ. โดยรับมรดกเฉพาะส่วนของ พ. เท่านั้น ถือไม่ได้ว่าโจทก์ที่ ๑ เป็นทายาทอันจัดถูกกำจัดมิให้รับมรดกของผู้ตาย

๑๑๓. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๕๕๒/๒๕๔๕ โจทก์ บ. และทายาทอื่นของ ส. ได้ขายส่วนของตนในที่ดินพิพาทให้แก่จำเลย เป็นการแสดงเจตนาขายสิทธิในทรัพย์มรดกส่วนของทายาทแต่ละคนให้แก่จำเลยซึ่งเป็นทายาทคนหนึ่งของ ส. และมีการโอนทางทะเบียนเป็นชื่อของจำเลยแล้วย่อมมีผลบังคับได้ตามกฎหมาย เนื่องจากทายาทแต่ละคนมีอำนาจขายทรัพย์มรดกส่วนของตนได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๓๖๑ วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา ๑๗๔๕ ทั้งถือได้ว่าโจทก์ที่ ๑ จำเลย บ. และทายาทอื่นตกลงแบ่งทรัพย์สินโดยการขายทรัพย์มรดกแล้วเอาเงินที่ขายได้มาแบ่งปันกันระหว่างทายาทตามมาตรา ๑๗๕๐ วรรคหนึ่ง จึงไม่จำเป็นต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา ๔๕๖ วรรคหนึ่ง

๑๑๔. คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๒๐๑/๒๕๔๕ โจทก์ฟ้องเรียกที่ดินพิพาทอันเป็นทรัพย์มรดกของ ผ. ภายหลังจากถึงแก่ความตายเป็นเวลาถึง ๓๗ ปีเศษ จึงพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่เจ้ามรดกตายหรือนับแต่เมื่อทายาทโดยธรรมได้รู้หรือควรได้รู้ถึงความตายของเจ้ามรดก ซึ่งต้องห้ามไม่ให้ฟ้องคดีมรดกตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๕๔ แต่หากโจทก์ซึ่งเป็นทายาทได้ครอบครองทรัพย์มรดกที่ยังมิได้แบ่งกันก็ย่อมมีสิทธิที่จะเรียกร้องให้แบ่งทรัพย์มรดกนั้นได้ แม้ว่าจะล่วงพ้นกำหนดอายุความตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๔๘ โจทก์จึงต้องนำสืบให้ได้ความโดยแน่ชัดว่าที่ดินพิพาทเป็นทรัพย์มรดกที่ยังมิได้แบ่งกันและทายาทอื่นได้ครอบครองที่ดินพิพาทแทนโจทก์

ทรัพย์มรดกที่ดินของ ผ. เจ้ามรดกได้แบ่งปันให้แก่ ร. บ. และ ส. ทายาทของ ผ. และบุคคลทั้งสามดังกล่าวเข้าครอบครองที่ดินพิพาทเป็นสัดส่วน อันเป็นการแบ่งปันทรัพย์มรดกตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๕๐ วรรคแรก จึงถือว่าการแบ่งปันมรดกเสร็จสิ้นแล้ว และนับแต่นั้นมาย่อมถือว่าบุคคลทั้งสามครอบครองที่ดินพิพาทเพื่อตน มิใช่ครอบครองแทนโจทก์ซึ่งเป็นทายาท ดังนั้น โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องเอาส่วนแบ่งมรดกอีก

๑๑๕. คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๗๗๖/๒๕๔๕ การที่ผู้คัดค้านที่ ๑ ทำบันทึกมีข้อความว่า ได้รับเงินจากผู้ร้องในนามผู้จัดการมรดกแล้วและไม่เรียกร้องใด ๆ อีกนั้น เป็นข้อตกลงระงับข้อพิพาทในทรัพย์มรดกที่จะมีขึ้นในเรื่องการแบ่งปันทรัพย์มรดกของผู้ตายในอนาคตให้หมดไป จึงเป็นการประนีประนอมยอมความตาม ป.พ.พ. มาตรา ๘๕๐ ทั้งยังปรากฏว่าเงินที่ผู้คัดค้านที่ ๑ รับไปนั้น เป็นเงินฉาบปกปิดงเคราะห์ซึ่งมิใช่ทรัพย์มรดกเพราะมิใช่ทรัพย์สินที่ผู้ตายมีอยู่ก่อนหรือขณะถึงแก่ความตาย ดังนั้น การที่ผู้คัดค้านที่ ๑ ทำบันทึกดังกล่าวจึงเป็นการสละมรดกทั้งหมดมิใช่เพียงบางส่วนตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๑๒ ไม่เป็นการฝ่าฝืน

มาตรา ๑๖๑๓ ซึ่งมีผลย้อนหลังไปถึงเวลาที่เจ้ามรดกตายตามมาตรา ๑๖๑๕ ผู้คัดค้านที่ ๑ จึงไม่ใช่ทายาท และผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์มรดก ไม่มีอำนาจมาร้องขอถอนผู้จัดการมรดก

๑๑๖. คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๗๑๒/๒๕๔๕ โจทก์และ ส. ได้ตกลงแบ่งมรดกของเจ้าของมรดกทั้งที่มี หนี้กรรมและไม่มีหนี้กรรมตามสัญญาประนีประนอมยอมความซึ่งระบุโจทก์ยอมเสียสละที่ดิน โฉนด เลขที่ ๒๘๕๓ พร้อมสิ่งปลูกสร้างแก่ ส. จึงต้องด้วยบทบัญญัติแห่ง ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๕๐ วรรคสอง เมื่อ โจทก์และ ส. ลงลายมือชื่อไว้จึงต้องผูกพันตามสัญญาประนีประนอมยอมความ ย่อมถือได้ว่าที่ดินดังกล่าว พร้อมสิ่งปลูกสร้างตามที่โจทก์ฟ้องได้แบ่งปันไปเสร็จแล้ว โจทก์จึงไม่มีส่วนได้เสียในที่ดินพร้อมสิ่งปลูก สร้างอีก ไม่ว่าในฐานะส่วนตัวหรือในฐานะผู้จัดการมรดกที่จะใช้สิทธิขอแบ่งหรือมีอำนาจจัดการอีกต่อไป ไม่ ดังนั้น หากจำเลยซึ่งเป็นผู้เช่าที่ดินโฉนดเลขที่ ๒๘๕๓ ก่อให้เกิดความเสียหายหรือไม่ประการใด ก็เป็น เรื่องของเจ้าของที่ดินจะไปว่ากล่าวแก่จำเลยต่างหาก หากเกี่ยวข้องกับโจทก์ไม่ จึงถือไม่ได้ว่าจำเลยได้โต้แย้ง สิทธิหรือหน้าที่ของโจทก์ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๕๕ โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องจำเลย

๑๑๗. คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๑๓/๒๕๔๖ ตาม ป.พ.พ.มาตรา ๑๕๖๔ บิดามีหน้าที่อุปการะเลี้ยงดูบุตรที่ ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น ส่วนบุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้รับรองแล้วตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๒๓ ให้ถือเป็น ผู้สืบสันดานเหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งมีผลทำให้เป็นผู้มีสิทธิรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม เท่านั้น เมื่อ ข. ผู้ตายไม่มีหน้าที่ตามกฎหมายในการอุปการะเลี้ยงดูเด็กชาย ส. และเด็กชาย ว. บุตรของโจทก์ โจทก์ในฐานะผู้แทนโดยชอบธรรมของเด็กชายทั้งสองจึงไม่มีอำนาจฟ้องเรียกค่าอุปการะจากจำเลยผู้ทำ ละเมิดแก่ผู้ตายได้

๑๑๘. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๘๐/๒๕๔๖ แม้โจทก์จะฟ้องขอให้บังคับจำเลยทั้งสองแบ่งทรัพย์มรดก ให้แก่โจทก์ เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าจำเลยที่ ๑ เป็นทายาทอยู่ในฐานะอันควรได้มรดกเช่นเดียวกับโจทก์ ศาล จึงมีอำนาจแบ่งมรดกให้แก่จำเลยที่ ๑ ด้วย เนื่องจากจำเลยที่ ๑ เป็นคู่ความในคดีตามความหมายแห่ง ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๔๕ วรรคสอง อยู่แล้วโดยไม่ต้องร้องสอดเข้ามาขอส่วนแบ่งในคดี

๑๑๙. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๕๘๔/๒๕๔๖ โจทก์เป็นบุตรของ พ. ซึ่งเป็นพี่สาวของผู้ตาย เมื่อขณะ ผู้ตายถึงแก่ความตายผู้ตายไม่มีคู่สมรสและบุตร ทั้งบิดามารดาก็ถึงแก่ความตายไปก่อนแล้ว มรดกของผู้ตาย จึงตกทอดแก่พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันกับผู้ตาย ซึ่งรวมทั้ง พ. ซึ่งเป็นทายาทโดยธรรมตามประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๒๕ (๓) เมื่อ พ. ถึงแก่ความตายก่อนผู้ตาย โจทก์ซึ่งเป็นบุตรและ ผู้สืบสันดานของ พ. ย่อมมีสิทธิรับมรดกแทนที่ พ. โจทก์ซึ่งเป็นทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกของผู้ตายเฉพาะ ส่วนแบ่งของ พ. ตามมาตรา ๑๖๓๕.....

คำพิพากษาฎีกาที่เกี่ยวกับการจัดการมรดกของผู้จัดการมรดก

๑. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๒๓๖/๒๕๔๑ ผู้ตายทำพินัยกรรมยกที่ดินให้เด็กและตั้งบิดาเด็กเป็นผู้จัดการ มรดก บิดาลงชื่อในโฉนดในฐานะผู้จัดการมรดกแล้วโอนขายที่ดินนั้นให้แก่บุคคลภายนอกซึ่งรับโอนทาง

ทะเบียนไปโดยสุจริต ดังนี้ เด็กย่อมมีความผูกพันต่อบุคคลภายนอกในกิจการทั้งหลายอันผู้จัดการมรดกได้ทำไปในชอบอำนาจในฐานะที่เป็นผู้จัดการมรดก เด็กจะนำมาฟ้องขอให้เพิกถอนการโอนที่ดินไม่ได้

๒. คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๗๒/๒๕๐๑ ผู้จัดการมรดกหรือทายาทของผู้ตายย่อมมีอำนาจฟ้องขอให้บังคับตามสัญญาซื้อขายที่ผู้ตายเป็นคู่สัญญาได้ เพราะสัญญาซื้อขายไม่ใช่เป็นการเฉพาะตัวของผู้ตาย

๓. คำพิพากษาฎีกาที่ ๘๓๐/๒๕๐๑ การที่โจทก์ได้รับแต่งตั้งจากศาลให้เป็นผู้จัดการมรดก มิได้หมายความว่า จัดการมรดกได้เฉพาะตามบัญชีที่ระบุไว้ต่อศาลเท่านั้น โจทก์มีอำนาจจัดการทรัพย์สินอันเป็นมรดกของผู้วายชนม์ทั้งหมด แม้จะไม่ได้ระบุไว้ต่อศาลก็ตาม

๔. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๖๗/๒๕๐๕ เมื่อศาลตั้งผู้จัดการมรดกไว้หลายคน และมีได้กำหนดสิทธิและหน้าที่ของแต่ละคนไว้โดยเฉพาะ การทำหน้าที่ของผู้จัดการมรดกนั้นจะต้องถือเอาเสียงข้างมาก และนับแต่วันที่ศาลตั้งผู้จัดการมรดกแล้ว บรรดาทายาททั้งหลายย่อมหมดสิทธิที่จะเข้าจัดการมรดก แม้จะไม่มีกฎหมายบัญญัติห้ามไว้ชัดแจ้ง ก็ต้องถือดังนี้ เพราะมิฉะนั้นจะเป็นการจัดการมรดกซ้อนอำนาจผู้จัดการมรดกที่ศาลตั้ง

จำเลยเช่าที่ดินมรดกจากผู้จัดการมรดกที่ศาลตั้งคนหนึ่ง โดยผู้จัดการมรดกร่วมคนอื่นมิได้รู้เห็นด้วย ดังนี้ ถือว่าเป็นการเช่าจากบุคคลที่ไม่มีอำนาจให้เช่าได้ตามกฎหมาย จำเลยจึงอ้างสิทธิการเช่านั้นไม่ได้ การที่จำเลยยังคงอยู่ในที่พิพาทต่อไปภายหลังที่โจทก์บอกกล่าวให้รื้อถอน ย่อมเป็นการอยู่โดยละเมิด

๕. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๑/๒๕๐๖ คดีเรื่องแต่งตั้งหรือถอดถอนผู้จัดการมรดก ไม่เป็นคดีที่ทายาทจะรับมรดกความได้ เพราะไม่เป็นมรดก

๖. คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๑๖-๓๒๐/๒๕๐๖ ในกรณีที่มีผู้จัดการมรดกหลายคน ผู้จัดการแต่ละคนจะจัดการไปโดยลำพังไม่ได้ จึงลงชื่อในฎีกาแต่ผู้เดียวไม่ได้ เพราะการดำเนินคดีเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการมรดกและผู้จัดการมรดกเป็นผู้ทำการแทนกองมรดก

๗. คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๔๘/๒๕๐๗ ผู้จัดการมรดกทำสัญญาประนีประนอมยอมความในศาล และศาลได้พิพากษายอม ผลของคำพิพากษาย่อมผูกพันผู้จัดการมรดกในฐานะคู่ความตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๔๕ นับแต่วันพิพากษา จนกว่าคำพิพากษานั้นถูกเปลี่ยนแปลงแก้ไข

ผู้จัดการมรดกคนใหม่ย่อมถูกผูกพันตามสัญญาประนีประนอมยอมความ และคำพิพากษายอมยอมซึ่งผูกพันผู้จัดการมรดกคนก่อนในฐานะเป็นคู่ความต่อไป จะอ้างความไม่รู้เห็นในการทำสัญญาประนีประนอมยอมความขึ้นเป็นเหตุให้พ้นความผูกพันไม่ได้

๘. คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๖๔/๒๕๐๕ ผู้จัดการมรดกมิใช่จัดการทรัพย์สินมรดกเพื่อบุคคลหนึ่งบุคคลใดโดยเฉพาะ ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๑๕ และ ๑๗๒๐ บัญญัติให้ผู้จัดการมีหน้าที่ทำตามคำสั่งแห่งพันธกรรมจัดการมรดกทั่วไปและแบ่งปันทรัพย์สินมรดก ทั้งยังต้องรับผิดชอบต่อทายาทอีกด้วย ผู้จัดการมรดกย่อมเป็นตัวแทนของทายาททั้งปวง ทายาทไม่จำเป็นต้องครอบครองมรดก เพราะผู้จัดการมรดกครอบครองแทนอยู่แล้ว ผู้จัดการมรดกจะอ้างอายุความใด ๆ มาตัดฟ้องมิให้ทายาทฟ้องขอแบ่งมรดกซึ่งตนครอบครองแทนไว้หาได้ไม่

๘. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๘๒/๒๕๑๑ ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๒๖ นั้น การทำการตามหน้าที่ของผู้จัดการมรดกต้องเป็นไปตามเสียงข้างมาก และเสียงข้างมากดังกล่าวนี้มีได้มีกฎหมายบังคับว่าต้องจัดให้มีการประชุมผู้จัดการมรดกเพื่อปรึกษาออกเสียงกันโดยตรง ในกรณีที่ผู้จัดการมรดกเห็นควรดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งในการจัดการมรดก และปรากฏว่าได้แจ้งไปยังผู้จัดการมรดกทุกคนแล้ว มีผู้เห็นด้วยเป็นส่วนใหญ่ ความเห็นส่วนข้างมากนั้นก็ถือได้ว่าเป็นเสียงข้างมาก ตกเป็นหน้าที่ของผู้จัดการมรดกที่จะต้องจัดการไปตามนั้น ผู้จัดการมรดกส่วนข้างมากก็อาจดำเนินการไปในนามของผู้จัดการมรดกทั้งหมดได้ การรวบรวมทรัพย์สินมรดกก็เป็นการจัดการมรดก บุคคลภายนอกหากได้ทราบความเห็นหรือเสียงข้างมากที่ให้เรียกทรัพย์สินมรดกนั้นแล้ว ก็ต้องรับรู้และยินยอมให้ผู้จัดการมรดกส่วนข้างมากเรียกทรัพย์สินมรดกไปจะเกี่ยวให้ผู้จัดการมรดกส่วนข้างมากนำผู้จัดการมรดกส่วนข้างน้อยเข้าร่วมจัดการด้วยหาได้ไม่

๑๐. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๖/๒๕๑๖ การเป็นผู้จัดการมรดกเป็นสิทธิเฉพาะตัวของผู้ที่ได้รับการตั้ง...

๑๑. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๒๒/๒๕๑๘ เมื่อการแบ่งมรดกมิได้กระทำโดยผู้จัดการมรดกและมีได้เป็นไปตามพินัยกรรม แม้เจ้าพนักงานที่ดินจะจดทะเบียนลงชื่อจำเลยมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินมรดกที่ดินพิพาทแล้ว ผู้จัดการมรดกก็ยังฟ้องขอให้เพิกถอนการโอนเสียได้ จำเลยต้องคืนให้ผู้จัดการมรดกเพื่อนำไปจัดการแบ่งมรดกให้เป็นไปตามพินัยกรรม

๑๒. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๓๔๐/๒๕๑๘ ข้อความในพินัยกรรมมีว่า ขอมอบพินัยกรรมให้แก่ ม. และขอตั้งให้ ม. เป็นผู้จัดการมรดกตามพินัยกรรม เป็นการชัดเจนอยู่ในตัวแล้วว่าตั้ง ม. เป็นผู้จัดการมรดกโดยไม่จำกัดว่าเป็นทรัพย์สินมรดกสิ่งใดบ้าง

๑๓. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๗๐๑/๒๕๒๐ ผู้จัดการมรดกมีอำนาจขายฝากทรัพย์สินมรดก เมื่อขายแล้วไม่แบ่งเงินให้ทายาทก็เป็นเรื่องระหว่างผู้จัดการมรดกกับทายาทที่จะว่ากล่าวกันต่างหาก หาทำให้นิติกรรมซื้อขายที่ผู้จัดการมรดกทำไปเป็นโมฆะไม่

การที่เจ้าพนักงานที่ดินรับจดทะเบียนขายฝากให้แก่ผู้จัดการมรดกโดยมิได้สอบสวนว่า ทายาทได้ยินยอมและผู้จัดการมรดกมีเหตุผลในการขายสมควรอย่างไรหรือไม่ นั้น ไม่เป็นการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความประมาทเลินเล่อเพราะไม่มีหน้าที่ต้องปฏิบัติเช่นนั้น

๑๔. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๑๒๗/๒๕๒๔ สิทธิและหน้าที่ของผู้จัดการมรดกนั้น โดยสภาพมิใช่สิทธิและหน้าที่ที่จะพึงมีพึงเป็นได้เฉพาะแก่บุคคลธรรมดา

บุคคลที่ต้องห้ามมิให้เป็นผู้จัดการมรดก ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๑๘ ย่อมนำมาใช้แก่นิติบุคคลได้เท่าที่ไม่ขัดกับสภาพของนิติบุคคล

ไม่มีบทกฎหมายใดห้ามนิติบุคคลมิให้เป็นผู้จัดการมรดก ฉะนั้น ถ้าไม่ขัดกับวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับหรือตราสารจัดตั้งของนิติบุคคลนั้นแล้ว ศาลย่อมตั้งนิติบุคคลเป็นผู้จัดการมรดกได้ตามที่เห็นสมควร ผู้ร้องซึ่งเป็นวัดขอเป็นผู้จัดการมรดกจัดการมรดกซึ่งเป็นสมบัติของวัด วัดจึงเป็นผู้มีส่วนได้เสีย ย่อมกระทำได้โดยเจ้าอาวาสซึ่งเป็นตัวแทนของวัดเป็นผู้แสดงให้ปรากฏตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕ จึงเห็นสมควรตั้งเป็นผู้จัดการมรดกได้

๑๕. คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๑๔๐/๒๕๒๕ ทรพณ์มรดกในส่วนที่มีได้จำหน่ายโดยพินัยกรรม หรือ ส่วนที่พินัยกรรมไม่มีผลบังคับยอมตกได้แก่ทายาทโดยธรรมตามกฎหมายตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๒๐ ทั้ง อำนาจหน้าที่ของผู้จัดการมรดกตาม ม.๑๗๑๕ หาได้จำกัดอยู่เฉพาะทรัพย์ที่กำหนดไว้ในพินัยกรรมไม่ ทรัพย์ที่มีได้ระบุไว้ในพินัยกรรมก็ตกอยู่ในอำนาจหน้าที่ของผู้จัดการมรดกที่จะต้องจัดการแบ่งปันให้แก่ ทายาท ดังนั้น แม้สิทธิเรียกร้องตามหนังสือสัญญาที่ฟ้องจะมีได้ระบุไว้ในพินัยกรรม ก็ตกอยู่ในอำนาจ หน้าที่ของผู้จัดการมรดกที่จะต้องจัดการนำมาแบ่งปันให้แก่ทายาทโดยธรรม.....

๑๖. คำพิพากษาฎีกาที่ ๗๒/๒๕๔๒ ในการจัดตั้งผู้จัดการมรดกนั้น ถ้าไม่มีข้อกำหนด พินัยกรรมก็ให้ศาลตั้งเพื่อประโยชน์แก่กองมรดกตามพฤติการณ์และโดยคำนึงถึงเจตนาของผู้ตาย แม้ปรากฏ ว่าผู้ร้องเคยถูกดำเนินคดีฐานเข้าเมืองโดยไม่ได้รับอนุญาตและมีคำพิพากษาให้ออกนอกราชอาณาจักรมาแล้ว ก็เป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับข้อห้ามมิให้เป็นผู้จัดการมรดก

เมื่อกรณีมีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับทรัพย์มรดกของผู้ตาย การที่จะให้ผู้คัดค้านที่ ๒ จัดการมรดกร่วมกับผู้ ร้องจึงมีข้อแสดงให้เห็นเบื้องต้นว่าไม่อาจที่จะจัดร่วมกันได้ ผู้ร้องเป็นทายาทโดยชอบธรรมประเภทคู่สมรส ซึ่งต้องระงับรักษาประโยชน์ของบุตรผู้เยาว์อีกสามคนที่เป็นทายาทโดยชอบธรรมในลำดับที่ (๑) ส่วนผู้ คัดค้านทั้งสี่เป็นทายาทโดยชอบธรรมในลำดับที่ (๓) ซึ่งไม่มีสิทธิได้รับมรดกของผู้ตาย จึงไม่สมควรที่จะตั้ง ผู้คัดค้านที่ ๒ เป็นผู้จัดการมรดกร่วมกับผู้ร้อง

๑๗. คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๕๑/๒๕๔๒ โจทก์ทั้งสามเป็นผู้จัดการมรดกของ พ. ได้ร่วมกันเป็นโจทก์ ฟ้องขับไล่จำเลยและบริวารให้ออกไปจากตึกแถวพิพาท จนมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้โจทก์ทั้งสามเป็นฝ่าย ชนะคดีและได้มีการบังคับคดีในเวลาต่อมา โดยไม่ปรากฏว่าโจทก์ที่ ๑ และที่ ๒ ไม่สามารถหรือไม่เต็มใจที่ จะจัดการ กรณีเป็นเรื่องมีผู้จัดการมรดกหลายคน โจทก์ทั้งสามแต่ละคนจะจัดการโดยลำพังไม่ได้ การกระทำ ตามหน้าที่ของผู้จัดการมรดกต้องถือเอาเสียงข้างมาก ดังนั้น เมื่อโจทก์ที่ ๑ และที่ ๒ คัดค้านคำร้องของโจทก์ ที่ ๓ ที่ขอให้งดการบังคับคดี กรณีต้องด้วยบทบัญญัติแห่ง ป.พ.พ. ๑๗๒๖ โจทก์ที่ ๓ ไม่อาจกระทำได้โดย ลำพัง

๑๘. คำพิพากษาฎีกาที่ ๘๐๒/๒๕๔๒ เมื่อผู้คัดค้านไม่ส่งมอบหนังสือรับรองการทำประโยชน์ สำหรับที่ดินซึ่งเป็นทรัพย์มรดกให้ผู้ร้องซึ่งเป็นผู้จัดการมรดก ผู้ร้องย่อมไม่สามารถจัดการแบ่งทรัพย์มรดก ให้แก่ทายาทได้ การที่ผู้คัดค้านเป็นผู้ไถ่ถอนจำนองที่ดินจากธนาคารไม่ใช่สาเหตุที่จะอ้างไม่ส่งมอบหนังสือ รับรองการทำประโยชน์ ดังนั้น ที่ผู้ร้องไม่สามารถจัดการแบ่งทรัพย์มรดกให้แก่ทายาท จึงไม่ใช่ความผิดของ ผู้ร้อง

ผู้คัดค้านเป็นบุตรเจ้ามรดก ทั้งผู้ร้องเป็นมารดาผู้คัดค้านและเป็นภริยาเจ้ามรดก ทุกฝ่าย จึงทราบคืออยู่ แล้วว่าทรัพย์มรดกมีอะไรบ้าง การที่ผู้ร้องไม่จัดทำบัญชีทรัพย์มรดกจึงไม่พอฟังว่าผู้ร้องมีเจตนาปิดบังทรัพย์ มรดก ส่วนเรื่องผู้ร้องไม่เรียกประชุมทายาทนั้นก็ปรากฏว่าทายาทบางคนอยู่ต่างประเทศ บางคนอยู่ ต่างจังหวัด จึงเป็นการยากที่จะจัดประชุม ดังนั้น แม้ผู้ร้องไม่จัดทำบัญชีทรัพย์มรดกตามที่ ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๒๘ และ ๑๗๒๙ บัญญัติไว้ก็ตาม แต่ตามมาตรา ๑๗๓๑ ก็ให้อำนาจศาลที่จะให้ดุลพินิจพิจารณาว่ามีเหตุ

สมควรจะถอนผู้จัดการมรดกเพียงใดหรือไม่ ซึ่งตามพฤติการณ์เท่าที่ปรากฏยังไม่มีเหตุผลสมควรที่จะสั่งถอนผู้ร้องจากการเป็นผู้จัดการมรดก

๑๙. คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๒๒๑/๒๕๔๒ ผู้จัดการมีอำนาจทำการแทนทายาทเกี่ยวกับทรัพย์สินมรดกได้ และการฟ้องเพื่อปลดเปลื้องการรบกวนเป็นการอันจำเป็นเพื่อรักษาไว้ซึ่งภาระจำยอมแทนทายาทผู้เป็นเจ้าของสามทรัพย์ ถือได้ว่าเป็นการอันจำเป็นเพื่อจัดการมรดกโดยทั่วไปตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๑๕

๒๐. คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๘๑๑/๒๕๔๒ ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๑๕ บัญญัติให้ผู้จัดการมรดกมีสิทธิและหน้าที่ที่จะทำการอันจำเป็นเพื่อจัดการมรดกโดยทั่วไป และเพื่อแบ่งปันทรัพย์สินมรดกได้ โจทก์เป็นผู้จัดการมรดกของ ส. ผู้ตายย่อมมีอำนาจจัดการเกี่ยวแก่ที่พิพาทซึ่งเป็นผู้จัดการมรดกของ ส. โจทก์จึงมีอำนาจฟ้องขับไล่จำเลยได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากทายาททุกคนก่อน

๒๑. คำพิพากษาฎีกาที่ ๖๘๐๔/๒๕๔๒ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินมรดกนั้นจะต้องเป็นค่าใช้จ่ายที่ได้เสียไปจริงและเป็นค่าใช้จ่ายที่ต้องชำระตามกฎหมาย จึงสามารถนำมาหักเป็นค่าใช้จ่ายจากกองมรดกได้ แม้การจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินอาจจะมิได้เสียเบ็ดเตล็ดและค่าใช้จ่ายอย่างอื่นตามที่จำเลยกล่าวอ้าง แต่เมื่อไม่มีหลักฐานมาแสดงว่าได้เสียไปจริงและเป็นสิ่งที่ต้องชำระตามกฎหมายแล้ว ถึงโจทก์มิได้คัดค้านจำเลยก็ไม่อาจนำค่าใช้จ่ายดังกล่าวมาหักจากกองมรดกได้ สำหรับค่าบำเหน็จผู้จัดการมรดกนั้น ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๒๑ ผู้จัดการมรดกไม่มีสิทธิได้รับบำเหน็จจากกองมรดกเว้นแต่พิพาทหรือทายาทโดยจำนวนข้างมากจะได้กำหนดไว้ เมื่อเจ้ามรดกมิได้ทำพิพาทไว้และทายาทจำนวนข้างมากมิได้ยินยอมให้จำเลยหักค่าใช้จ่าย ผู้จัดการมรดกจึงไม่มีสิทธิหักค่าใช้จ่ายได้ แต่สำหรับค่าจัดการศพซึ่งรวมอยู่ในค่าทำบุญสร้างศาลาการเปรียญนั้น เนื่องจากการจัดการศพเป็นสิ่งที่จำเป็นอันต้องจัดการตามประเพณี ค่าใช้จ่ายส่วนนี้ผู้จัดการมรดกย่อมนำมาหักจากกองมรดกก่อนแบ่งปันแก่ทายาทได้ตามกฎหมาย

การที่ทายาทในสายเดียวกันกับโจทก์จะยอมรับเงินทรัพย์สินมรดกจำนวนเพียงใดก็เป็นเรื่องเฉพาะของทายาทแต่ละคน เมื่อโจทก์ยังมิได้รับทรัพย์สินมรดก สิทธิของโจทก์จะมีเพียงใดย่อมต้องเป็นไปตามกฎหมาย

๒๒. คำพิพากษาฎีกาที่ ๖๕๓๐/๒๕๔๒ ณ. เคยเป็นผู้จัดการมรดกของผู้ตายโดยคำสั่งศาลมาก่อน ต่อมาผู้ร้องซึ่งเป็นบุตรของผู้ตายฟ้องขอให้ศาลเพิกถอน ณ. จากการเป็นผู้จัดการมรดกแล้วถอนฟ้อง โดยตกลงกันให้ ณ. ทำหน้าที่ผู้จัดการมรดกของผู้ตายต่อไป ซึ่ง ณ. ยอมแบ่งเงินจากกองมรดกของผู้ตายจำนวน ๑๘๐,๐๐๐ บาท ให้แก่ผู้ร้องและผู้ร้องไม่พอใจเรียกร้องทรัพย์สินมรดกอื่นใดอีก ข้อตกลงดังกล่าวจึงเข้าลักษณะสัญญาประนีประนอมยอมความอันเป็นการระงับข้อพิพาทซึ่งมีอยู่หรือจะมีขึ้นนั้นให้เสร็จไปด้วยต่างยอมผ่อนผันให้แก่กัน ซึ่งทำให้การเรียกร้องของแต่ละฝ่ายที่ยอมสละนั้นระงับไปตาม ป.พ.พ. มาตรา ๘๕๐ และ ๘๕๒ ผู้ร้องย่อมไม่มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินมรดกของผู้ตายอีก จึงมาร้องต่อศาลขอให้ตั้งผู้จัดการมรดกของผู้ตายไม่ได้ ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๑๓

๒๓. คำพิพากษาฎีกาที่ ๘๐๗๓/๒๕๔๒ ที่ดินตามคำร้องขอไม่ใช่ทรัพย์สินที่เป็นมรดกของผู้ตาย ผู้ร้องจึงไม่อาจกล่าวอ้างว่าเป็นกรณีมีเหตุขัดข้องในการจัดการมรดกของผู้ตายเพื่อขอให้ตั้งผู้ร้องเป็นผู้จัดการ

มรดกรายนี้ได้ ส่วนผู้คัดค้านก็มีได้กล่าวอ้างว่ามีเหตุขัดข้องในการจัดการทรัพย์สินมรดกของผู้ร้องแต่อย่างใด ผู้ร้องและผู้คัดค้านต่างโต้เถียงกันว่าฝ่ายใดมีสิทธิในที่ดินตามคำร้องขอเท่านั้น เมื่อฝ่ายใดเห็นว่าตนถูกอีกฝ่ายโต้แย้งสิทธิในที่ดินดังกล่าวก็ชอบที่จะเสนอคดีของตนเรียกร้องเอาที่ดินจากฝ่ายที่ได้แย้งโดยตรงอย่างคดีมีข้อพิพาท ไม่จำเป็นต้องตั้งผู้จัดการมรดกเพราะไม่เป็นประโยชน์แก่กองมรดกแต่อย่างใด กรณีไม่ต้องด้วย ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๑๓ (๑) (๒) ที่จะใช้สิทธิร้องขอต่อศาลให้ตั้งผู้จัดการมรดกตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๕๕ ได้

๒๔. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๒๑๗/๒๕๔๓ ผู้จัดการมรดกที่ศาลมีคำสั่งตั้งมีอำนาจและหน้าที่ที่จะทำการอันจำเป็นเพื่อให้การเป็นไปตามคำสั่งแจ้งชัดหรือโดยปริยายแห่งพินัยกรรมและเพื่อจัดการมรดกโดยทั่วไปหรือเพื่อแบ่งปันทรัพย์สินมรดก และเป็นหน้าที่ของผู้จัดการมรดกจะต้องจัดการโดยตนเอง จะให้ผู้ใดทำแทนไม่ได้ เว้นแต่กรณีเข้าข้อยกเว้นให้ผู้จัดการมรดกมอบให้ตัวแทนทำการได้ตามอำนาจที่ให้ไว้โดยชัดแจ้ง หรือ โดยปริยายในพินัยกรรม หรือโดยคำสั่งศาล หรือพฤติการณ์เพื่อประโยชน์แก่กองมรดก ผู้จัดการมรดกที่ศาลมีคำสั่งตั้งมิใช่ตัวแทนของทายาท ซึ่งอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้จัดการมรดกต่อทายาทเกิดขึ้นโดยบทบัญญัติของกฎหมาย จึงมีฐานะเป็นผู้แทนตามกฎหมายของทายาทที่จะต้องจัดการมรดกเพื่อประโยชน์แก่กองมรดกและทายาท ทายาทหาอำนาจที่จะสั่งการให้ผู้จัดการมรดกกระทำการใดได้ เพียงแต่ผู้จัดการมรดกจะต้องรับผิดชอบต่อทายาทโดยกฎหมายอนุโลมให้นำบทบัญญัติบางมาตราของลักษณะตัวแทนมาใช้ และทายาทย่อมอยู่ในฐานะเป็นผู้ควบคุมการจัดการมรดกของผู้จัดการมรดกให้อยู่ในขอบอำนาจที่พินัยกรรมและกฎหมายกำหนดไว้ รวมทั้งมีอำนาจที่จะขอให้ศาลสั่งถอนผู้จัดการมรดกที่ละเลยไม่ทำการตามหน้าที่ ส่วน ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๒๕, ๑๗๓๑, ๑๗๒๖, ๑๗๓๒ และ ๑๘๒๗ วรรคสอง เป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้ศาลเป็นผู้ดูแลให้ผู้จัดการมรดกปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เพื่อให้การจัดการมรดกเป็นไปโดยเรียบร้อย ดังนั้น วิธีการจัดการมรดกซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้จัดการมรดกที่จะกระทำการเอง ทายาทและศาลไม่มีอำนาจที่จะบังคับให้ผู้จัดการมรดกปฏิบัติตามมติที่ประชุมทายาทได้

๒๕. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๘๒๔/๒๕๔๓ แม้มรดกจะมีผู้จัดการมรดกแล้ว ทายาทก็ยังมีสิทธิฟ้องให้บุคคลภายนอกชำระหนี้สินของกองมรดกได้

๒๖. คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๒๕๑/๒๕๔๓ การที่ผู้คัดค้านจงใจไม่ปฏิบัติหน้าที่ผู้จัดการมรดกร่วมกับผู้ร้องเพื่อแบ่งปันทรัพย์สินมรดกให้แก่ทายาทเจ้าของมรดกให้เสร็จสิ้นลุล่วงไปตามภาระหน้าที่ของตน ทั้งมีพฤติการณ์โต้แย้งเกี่ยวกับทรัพย์สินของเจ้ามรดกที่ผู้คัดค้านอ้างว่าทรัพย์สินมรดกที่ตนจะต้องจัดการแบ่งปันนั้นเป็นของมรดกตนเองมิใช่ของเจ้าของมรดก นับว่าผู้คัดค้านกระทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อกองมรดก และมีเหตุให้เห็นได้ว่าผู้คัดค้านจะไม่จัดการแบ่งปันทรัพย์สินมรดกให้เป็นไปโดยสุจริต ทั้งผู้คัดค้านต้องโทษจำคุกอยู่ย่อมไม่สามารถทำหน้าที่เป็นผู้จัดการมรดกร่วมกับผู้ร้องได้ จึงไม่สมควรที่จะให้ผู้คัดค้านเป็นผู้จัดการร่วมกับผู้ร้องต่อไป

๒๗. คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๕๒๖/๒๕๔๓ สัญญาที่ผู้ตายต้องไปจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินให้แก่ผู้ร้องหลังจากออกโฉนดที่ดินแล้วเป็นเพียงสัญญาจะซื้อขาย หากที่ดินของผู้ตายต้องห้ามไม่ให้โอนตาม ป. ที่ดินฯ ทำให้ผู้ตายหลุดพ้นจากการชำระหนี้ ผู้ตายก็ยังมีสิทธิได้รับชำระราคาที่ดินตอบแทนไม่ จึง

ต้องคืนเงินราคาที่ดินแก่ผู้ร้อง เมื่อผู้ตายยังไม่ได้คืนเงินยอมถือได้ว่าผู้ร้องเป็นเจ้าของที่ดินผู้มีส่วนได้เสียและมีสิทธิร้องขอให้ตั้งตนผู้จัดการมรดกได้

๒๘. คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๑๔๑/๒๕๔๓ ผู้จัดการมรดกต้องจัดการโดยตนเองตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๒๓ โจทก์ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก จึงไม่อาจจัดการมรดกได้โดยตนเอง ทั้งเหตุที่ต้องโทษจำคุกก็เนื่องมาจากการเบียดบังทรัพย์ของผู้อื่นปันของตนในฐานะผู้มีอำนาจจัดการทรัพย์ ถือได้ว่ามีพฤติการณ์ไม่เหมาะสมที่จะเป็นผู้จัดการมรดก

ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๒๒ ที่ห้ามผู้ที่ศาลตั้งเป็นผู้จัดการมรดกแล้วทำนิติกรรมใด ๆ ซึ่งตนมีส่วนได้เสียเป็นปฏิปักษ์กับกองทรัพย์มรดกที่ตนเองเป็นผู้จัดการ มิใช่หมายความว่ากฎหมายเปิดโอกาสให้ตั้งผู้เป็นปฏิปักษ์ต่อกองมรดกเป็นผู้จัดการมรดกได้

ผู้ร้องสอดที่ ๑ อ้างว่ารู้ถึงทรัพย์มรดกทั้งหมดมากกว่าทายาทคนอื่น ๆ ก็ไม่มีใครเบิกความสนับสนุน และผู้ร้องสอดที่ ๒ คัดค้านการที่ผู้ร้องสอดที่ ๑ ขอเป็นผู้จัดการมรดกนอกจากนี้ผู้ร้องสอดที่ ๑ ถูกดำเนินคดีอาญาเกี่ยวกับเรื่องยกยอกทรัพย์มรดก แม้ศาลพิพากษายกฟ้องก็ตาม แต่ผู้ร้องสอดที่ ๑ ไม่ได้รับความไว้วางใจจากทายาทผู้มีสิทธิรับมรดก เมื่อคำนึงถึงพฤติการณ์ต่าง ๆ ตามปกติและเหตุอันควรในปัจจุบันแล้ว ผู้ร้องสอดที่ ๑ ยังไม่เหมาะสมที่จะเป็นผู้จัดการมรดก

๒๙. คำพิพากษาฎีกาที่ ๖๗๙๗/๒๕๔๓ โจทก์ฟ้องจำเลยทั้งสามโดยอ้างว่าจำเลยที่ ๑ เป็นผู้จัดการมรดกของ ป. ละเลยไม่ปฏิบัติหน้าที่ของผู้จัดการมรดกโดยไม่แบ่งมรดกให้แก่โจทก์ซึ่งเป็นทายาทสำหรับจำเลยที่ ๑ จึงเป็นการฟ้องคดีเกี่ยวกับการจัดการมรดก เมื่อทรัพย์มรดกมีเพียงที่ดินสองแปลง จำเลยที่ ๑ ได้จดทะเบียนโอนที่ดินทั้งสองแปลงให้จำเลยที่ ๒ และจำเลยที่ ๓ ไปแล้ว ถือว่าการจัดการมรดกสิ้นสุดลงในวันดังกล่าว โจทก์มาฟ้องเกินกว่า ๕ ปี คดีย่อมไม่ขาดอายุความ ตาม ป.พ.พ.มาตรา ๑๗๓๓ วรรคสอง

๓๐. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๔๔๓/๒๕๔๔ จำเลยที่ ๑ ซึ่งเป็นผู้จัดการมรดกของ ห. ทำสัญญาจะขายที่ดินพิพาทให้แก่โจทก์ โดยไม่ได้รับความยินยอมจาก ข. ผู้จัดการมรดกอีกคนหนึ่ง จึงไม่ใช่นิติกรรมที่ได้รับความเห็นชอบด้วยเสียงส่วนมาก ไม่ชอบด้วยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๗๒๖ จึงไม่ผูกพันกองมรดกตามมาตรา ๑๗๒๔ การที่ ข. ให้ความยินยอมในภายหลัง ไม่ทำให้นิติกรรมที่ไม่ชอบกลับเป็นนิติกรรมสมบูรณ์ขึ้น โจทก์จึงไม่มีสิทธิร้องขอให้จำเลยที่ ๑ และ ข. ปฏิบัติตามสัญญาจะซื้อขาย เมื่อจำเลยที่ ๒ และที่ ๓ ทำสัญญาซื้อที่ดินพิพาทจากจำเลยที่ ๑ ในภายหลังโดยเสียค่าตอบแทนจะได้จดทะเบียนแล้ว จึงไม่ใช่เป็นการกระทำที่ทาลงโดยรู้ว่าจะเป็นการให้โจทก์ผู้เป็นเจ้าของเสียเปรียบ โจทก์จึงไม่มีสิทธิฟ้องร้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมซื้อขายระหว่างจำเลยที่ ๑ กับจำเลยที่ ๒ และที่ ๓ ตามมาตรา ๒๓๗

๓๑. คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๐๐๔/๒๕๔๔ การที่มีผู้จัดการมรดก แต่ผู้จัดการมรดกไม่ดำเนินการใด ๆ เกี่ยวกับมรดกย่อมไม่ทำให้สิทธิของทายาทในฐานะทายาทผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์มรดกที่จะดำเนินการฟ้องคดีเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกองมรดกเสียไป

การที่มีผู้จัดการมรดกอยู่ไม่ทำให้สิทธิของทายาทที่จะดำเนินการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกองมรดกเสียไป ทายาทผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์มรดกมีสิทธิฟ้องคดีได้ โดยไม่จำเป็นต้องให้ผู้จัดการมรดกเป็นผู้ฟ้องคดีเสมอไป

๓๒. คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๒๕๕-๒๒๕๖/๒๕๔๔ การจัดการมรดกนั้นหาใช่ว่ามุ่งจะรับทรัพย์มรดกโดยถ่ายเดียวหาได้ไม่ หากผู้ตายมีหนี้สินก็มีหน้าที่ต้องรวบรวมทรัพย์มรดกใช้หนี้ด้วย เหลือจากการชำระหนี้เท่าใดจึงเป็นมรดกที่จะนำมาแบ่งกันได้ เหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้ร้องซึ่งเป็นบิดาของผู้ตายกับผู้คัดค้านซึ่งเป็นภริยาของผู้ตายตกลงกันไม่ได้เพราะทางฝ่ายผู้ร้องจะรับเฉพาะทรัพย์สิน ส่วนที่เป็นหนี้สินจะให้ทางฝ่ายผู้คัดค้านเป็นผู้รับไปฝ่ายเดียว ฉะนั้น หากให้ผู้ร้องเป็นผู้จัดการมรดกย่อมมีปัญหาในการจัดการมรดก ประการแรกคือ ผู้ร้องไม่อาจทราบได้ว่าผู้ตายมีทรัพย์สินอะไรและอยู่ที่ใดบ้าง และประการที่สองคือ เจ้าหนี้ก็มุ่งที่จะทวงหนี้ต่อผู้คัดค้านซึ่งเป็นภริยาร่วมรู้เห็นในการสร้างหนี้กันมาในระหว่างสมรส จึงย่อมไม่สะดวกต่อการจัดการทรัพย์มรดก ผู้คัดค้านจึงสมควรที่จะเป็นผู้จัดการมรดกของผู้ตายแต่เพียงผู้เดียว

๓๓. คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๕๗๒/๒๕๔๔ คดีขอถอนผู้จัดการตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๒๗ วรรคหนึ่ง ไม่ใช่คดีเกี่ยวกับการจัดการมรดกที่จะต้องฟ้องภายในห้าปีนับแต่การจัดการมรดกสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๗๓๓ วรรคสอง ซึ่งเป็นเรื่องสิทธิเรียกร้อง คดีจึงไม่มีประเด็นเรื่องอายุความที่ผู้ร้องยกขึ้นคัดค้าน ที่ศาลชั้นต้นยกเรื่องอายุความการจัดการมรดกตามมาตรา ๑๗๓๓ วรรคสอง ขึ้นวินิจฉัยจึงเป็นการไม่ชอบ แต่เมื่อการป็นมรดกเสร็จสิ้นลงแล้ว การใช้สิทธิขอถอนผู้จัดการมรดกย่อมพ้นกำหนดเวลาตามมาตรา ๑๗๒๗ วรรคหนึ่ง ทายาทของเจ้ามรดกจึงไม่มีสิทธิร้องขอถอนผู้จัดการมรดก

๓๔. คำพิพากษาฎีกาที่

๖๓๑๐/๒๕๔๔ ผู้ร้องเป็นทายาทโดยธรรมตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๒๕ (๒) แม้จะปรากฏข้อกล่าวอ้างในทางนำสืบของผู้ร้องว่าทรัพย์สินบางรายการในบัญชีทรัพย์มรดกของผู้ตายเป็นของผู้ร้องซึ่งเพียงแต่ใส่ชื่อผู้ตายถือกรรมสิทธิ์แทน ก็ถือว่าผู้ร้องกระทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อกองมรดกของผู้ตายอันเป็นพฤติการณ์ที่ไม่เหมาะสมหาได้ไม่ เพราะหากความจริงเป็นประการใดก็ย่อมจะก่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้เกี่ยวข้อง อีกทั้งเป็นเรื่องในชั้นจัดการแบ่งปันมรดกซึ่งเป็นอีกขั้นหนึ่ง และสำหรับผู้คัดค้านนั้น เมื่อข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่าแม้ผู้คัดค้านและผู้ตายจดทะเบียนหย่าต่อกัน แต่ภายหลังก็อยู่กินร่วมฉันสามีภริยาจนกระทั่งผู้ตายถึงแก่ความตายทรัพย์สินที่มีอยู่อาจเป็นทรัพย์สินที่ทำมาหาได้ร่วมกันระหว่างผู้คัดค้านกับผู้ตาย จึงชอบที่จะว่ากล่าวกันในชั้นจัดการแบ่งปันมรดก

๓๕. คำพิพากษาฎีกาที่ ๗๔๔๘/๒๕๔๔ หลังจากที ศ. เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ศาลชั้นต้นมีคำสั่งตั้ง ศ. เป็นผู้จัดการมรดกของ ศ. ต่อมา ศ. ถึงแก่ความตาย ผู้ร้องยื่นคำร้องว่าการจัดการมรดกยังไม่แล้วเสร็จ ยังมีที่ดินอีกสองแปลงที่ยังไม่แบ่งปันแก่ทายาท ศาลชั้นต้นได้สวนคำร้องแล้วมีคำสั่งตั้งผู้ร้องเป็นผู้จัดการมรดก ผู้คัดค้านยื่นคำร้องขอให้ถอดถอนผู้ร้องจากการเป็นผู้จัดการมรดกอ้างว่าการจัดการมรดกเสร็จสิ้นแล้ว และผู้ร้องมิได้จัดทำบัญชีทรัพย์มรดกยื่นต่อศาลตามกำหนด ดังนี้ เมื่อปรากฏว่าในระหว่างที่ ศ. เป็นผู้จัดการมรดกยังมีทรัพย์มรดกที่ยังไม่ได้แบ่งปันคือที่ดินอีก ๒ แปลง และไม่ปรากฏว่า ศ. ได้จัดการโอนที่ดินให้แก่ผู้

คัดค้านแล้ว แม้บรรดาทายาทอื่นได้ไปให้ถ้อยคำสละไม่รับมรดกต่อเจ้าพนักงานที่ดินและยินยอมให้ดำเนินการโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินแก่ผู้คัดค้านก็ตาม แต่ก็เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายหลังศาลชั้นต้นมีคำสั่งตั้งผู้ร้องเป็นผู้จัดการมรดกแล้วโดยผู้ร้องมิได้ร่วมตกลงด้วย จึงไม่ผูกพันผู้ร้องตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๕๐ วรรคสอง กรณีจึงต้องถือว่ายังมีทรัพย์มรดกที่ยังแบ่งปันไม่แล้วเสร็จในขณะที่ ส. ผู้จัดการมรดกยังมีชีวิตอยู่และมีเหตุต้องจัดการทรัพย์มรดกต่อไป

แม้ ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๒๘ และมาตรา ๑๗๒๙ จะกำหนดให้ผู้ร้องต้องทำบัญชีทรัพย์มรดกให้เสร็จสิ้นภายในกำหนดเวลาตามที่กฎหมายระบุไว้ และรูปแบบบัญชีจะต้องทำตามแบบในมาตรา ๑๗๒๙ ก็ตาม แต่ขณะผู้ร้องได้รับแต่งตั้งเป็นผู้จัดการมรดกต่อจาก ส. มีทรัพย์มรดกที่ยังไม่ได้จัดการอยู่เพียง ๒ รายการ คือ ที่ดิน ๒ แปลง เท่านั้นและผู้ร้องได้ทำบัญชีไว้แล้ว แม้จะไม่ทำตามรูปแบบที่กฎหมายกำหนดก็ตาม เมื่อทรัพย์มรดกที่ผู้ร้องจะต้องจัดการมีเพียง ๒ รายการ และมีข้อมูลยุ่งยากแก่การจัดการ ดังนั้น การที่ผู้ร้องมิได้จัดทำบัญชีทรัพย์มรดกตามรูปแบบและภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ในมาตรา ๑๗๒๙ กรณีจึงไม่พอถือว่าผู้ร้องมิได้ทำบัญชีทรัพย์สินอันเป็นการเพิกเฉยไม่ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้จัดการมรดกกรณียังไม่เป็นเหตุเพียงพอที่จะถอดถอนผู้ร้องจากการเป็นผู้จัดการมรดก

๓๖. คำพิพากษาฎีกาที่ ๘๒๐๗/๒๕๔๔ ที่ดินประธานบัตรทำเหมืองแร่เป็นทรัพย์มรดก การที่ผู้จัดการมรดกนำมาเป็นทุนจัดตั้งบริษัทจำเลยที่ ๘ แล้วให้ทายาททุกคนเป็นผู้ถือหุ้นตามส่วนสัดที่ทายาทแต่ละคนมีสิทธิได้รับมรดก เป็นการจัดการตามที่จำเป็นเพื่อแบ่งปันทรัพย์มรดกซึ่งอยู่ในขอบอำนาจและหน้าที่ของผู้จัดการตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๑๙ และ ๑๗๓๖ วรรคสอง เนื่องจากไม่สามารถจัดการให้ทายาทเข้าครอบครองที่ดินเป็นส่วนสัดได้เพราะทายาททุกคนจะเอาแต่ที่ดินที่อยู่ติดกับทะเล ดังนั้น แม้ทายาทบางคนยังเป็นผู้เยาว์อยู่ขณะนำที่ดินมรดกมาเป็นทุนของจำเลยที่ ๘ ผู้จัดการมรดก ก็ไม่ต้องขออนุญาตจากศาลตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๗๔ เพราะไม่ใช่เรื่องผู้ใช้อำนาจปกครองทำนิติกรรมแทนผู้เยาว์ แต่เป็นเรื่องผู้จัดการมรดกทำการอันจำเป็นเพื่อจัดการมรดกตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายบัญญัติไว้ เมื่อโจทก์ได้รับหุ้นและผลประโยชน์ตอบแทนจากจำเลยที่ ๘ เรื่อยมาจนกระทั่งโจทก์ขายหุ้นทั้งหมดให้แก่ผู้อื่น แสดงว่าโจทก์และทายาททุกคนให้ความยินยอมในการกระทำความดังกล่าว ถือว่าโจทก์ได้รับแบ่งมรดกตามสิทธิครบถ้วนและผู้จัดการมรดกได้แบ่งปันมรดกเสร็จสมบูรณ์แล้วตั้งแต่จดทะเบียนจัดตั้งจำเลยที่ ๘ โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องเอาส่วนแบ่งอีก

๓๗. คำพิพากษาฎีกาที่ ๘๒๘๖/๒๕๔๔ ครั้งแรกที่ ล. โอนที่ดินมรดกของ ท. มาเป็นของตนในฐานะผู้จัดการมรดกเป็นการครอบครองทรัพย์มรดกแทนทายาทอื่นทุกคน แม้จะมีการโอนที่ดินมรดกดังกล่าวมาเป็นของ ล. ในฐานะส่วนตัวแล้วก็ตาม ก็ยังถือไม่ได้ว่าเปลี่ยนเจตนาการครอบครองที่ดินมรดกแทนทายาททุกคนมาเป็นการครอบครองในฐานะส่วนตัวโดยเป็นเจ้าของแต่เพียงผู้เดียว เพราะ ล. ยังได้บอกกล่าวไปยังทายาททุกคนว่าไม่มีเจตนายึดถือทรัพย์แทนทายาททุกคนต่อไปตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๓๘๑ ทั้งปรากฏว่าก่อนหน้านี้ ล. ได้ถูก ป. ยื่นฟ้องในอีกคดีหนึ่งของศาลชั้นต้นเรื่องขอแบ่งมรดก คดีถึงที่สุดตามคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ว่า ล. ครอบครองทรัพย์มรดกร่วมกับ ส. และ ป. ทายาทผู้ตาย ต้องถือว่าครอบครอง

แทนทายาทของ ส.คำพิพากษาจึงผูกพัน ล. และจำเลยซึ่งเป็นทายาทของ ล. ตาม ป.วิ.พ. มาตรา ๑๔๕ ต้องถือว่า ล. ครอบครองทรัพย์มรดกแทนทายาทอื่นอยู่เช่นเดิม ล. ยังคงมีหน้าที่ต้องจัดแบ่งทรัพย์มรดกให้แก่ทายาททุกคนตามสิทธิของทายาทที่กฎหมายกำหนดไว้ ดังนั้น การจัดการมรดกยังมีได้เสร็จสิ้น จึงจะนำอายุความ ๕ ปี ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๓๓ วรรคสอง มาใช้บังคับไม่ได้

๓๘. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๙/๒๕๔๕ ทรัพย์อันเป็นสินสมรสที่ยังไม่ได้แบ่งนั้น โจทก์ในฐานะผู้จัดการมรดกมีสิทธิติดตามเอาคืนมาเพื่อจัดการแบ่งแก่ทายาทได้แม้เกิน ๑๐ ปีนับแต่ ห. ถึงแก่กรรม คดีหาขาดอายุความตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๔๘ ไม่

๓๙. คำพิพากษาฎีกาที่ ๗๑๑/๒๕๔๕ คดีขอตั้งผู้จัดการมรดกศาลมีอำนาจพิจารณาเกี่ยวกับเอกสารตั้งและถอนผู้จัดการมรดกเท่านั้น แต่ตามคำร้องของผู้ร้องได้ความว่าผู้ร้องในฐานะผู้จัดการมรดกกับทายาทบางคนไม่สามารถตกลงแบ่งที่ดินมรดกได้ ผู้ร้องขอนำที่ดินมรดกออกขายโดยประมูลราคากันเองหรือนำออกขายทอดตลาดนั้น ล้วนเป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดการมรดกทั้งสิ้นซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่โดยตรงของผู้จัดการที่สามารถกระทำได้เองตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๑๕ อยู่แล้ว กรณีที่ไม่ใช่อำนาจของศาลที่จะสั่งให้ผู้จัดการมรดกดำเนินการตามขอ หากผู้ร้องไม่อาจจัดการเช่นนั้นได้เพราะเหตุทายาทบางคนขัดขวาง ก็เป็นเรื่องมีข้อโต้แย้งสิทธิในการจัดการแบ่งทรัพย์มรดกของผู้จัดการมรดกซึ่งผู้ร้องชอบที่จะไปดำเนินการฟ้องร้องเป็นคดีหนึ่ง หาใช่มายื่นคำร้องในคดีที่ตั้งผู้จัดการมรดกไม่

๔๐. คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๕๑๐/๒๕๔๕ ผู้ร้องมิใช่ภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายของผู้ตาย แต่ผู้ตายได้ที่ดินมาหลังจากอยู่กินด้วยกันฉันสามีกับผู้ร้องและไม่ปรากฏว่าเป็นทรัพย์ที่ได้มาโดยการให้โดยเสนหาที่ดินจึงเป็นทรัพย์สินที่ผู้ตายและผู้ร้องเป็นเจ้าของร่วมกัน ถือได้ว่าผู้ร้องเป็นผู้มีส่วนได้เสียตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๑๓ ผู้ร้องจึงมีอำนาจยื่นคำร้องขอเป็นผู้จัดการมรดกผู้ตายได้

๔๑. คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๗๔๒/๒๕๔๕ การเป็นทายาทโดยธรรมในฐานะพี่น้องร่วมบิดาเดียวกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๒๕ (๔) ต้องถือความเป็นพี่น้องร่วมบิดาเดียวกันตามความเป็นจริง เมื่อผู้ร้องเกิดจาก น. มารดา ผู้ตายเกิดจาก ท. มารดา โดยมีบิดาเดียวกัน แม้ผู้ร้องกับผู้ตายเป็นบุตรที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของ ก. ก็ถือได้ว่าผู้ร้องกับผู้ตายเป็นพี่น้องร่วมบิดาเดียวกัน ผู้ร้องจึงอยู่ในฐานะทายาทโดยธรรมตามมาตรา ๑๖๒๕ (๔) เมื่อผู้ตายไม่มีทายาทโดยธรรมในลำดับอื่นที่สูงกว่าผู้ร้อง ผู้ร้องจึงเป็นผู้มีสิทธิในทรัพย์มรดกของผู้ตาย ผู้คัดค้านเข้ารับมรดกแทนที่บิดาซึ่งเป็นลุงผู้ตายและถือว่าเป็นทายาทโดยธรรมที่อยู่ในลำดับถัดลงไปไม่มีสิทธิในทรัพย์มรดกของผู้ตายเลยตามมาตรา ๑๖๓๐ จึงไม่มีส่วนได้เสียที่จะยื่นคำร้องคัดค้านการที่ผู้ร้องขอจัดการทรัพย์มรดกของผู้ตาย

๔๒. คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๐๐๘/๒๕๔๕ เจ้าหนี้กองมรดกที่จะเป็นผู้มีส่วนได้เสียและมีสิทธิร้องต่อศาลขอให้ตั้งผู้จัดการมรดกได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๑๓ นั้น ต้องเป็นกรณีที่กองมรดกไม่มีทายาทหรือผู้จัดการมรดก เพราะหากไม่มีทายาทหรือผู้จัดการมรดกอยู่ตราบใด เจ้าหนี้ก็ไม่มีทางได้รับชำระหนี้เลย แต่เมื่อกองมรดกมีทายาทร้องขอตั้งผู้จัดการมรดกแล้วก็มีตัวทายาทที่จะต้องรับผิดชอบชำระหนี้จากกองมรดกให้แก่เจ้าหนี้ได้ ฉะนั้น เมื่อผู้ร้องซึ่งเป็นภริยาที่ชอบด้วยกฎหมายของผู้ตายได้ยื่นคำร้องขอเป็นผู้จัดการมรดก

ของผู้ตายแล้ว จึงมีผู้รับผิดชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ก่อนการแบ่งปันทรัพย์มรดกให้แก่ทายาท ไม่กระทบถึงส่วนได้เสียของผู้คัดค้านซึ่งเป็นเจ้าหนี้กองมรดกแต่อย่างใด ผู้คัดค้านจึงมิใช่ผู้มีส่วนได้เสีย ไม่มีสิทธิคัดค้านและขอให้ตั้งผู้คัดค้านเป็นผู้จัดการของผู้ตายได้

๔๓. คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๖๔๔/๒๕๔๕ ผู้ตายไม่มีทายาทและไม่มีผู้รับพินัยกรรม หนี้ของผู้ตายย่อมตกทอดแก่แผ่นดินตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๕๓ แผ่นดินหาใช่ทายาทของผู้ตายไม่ ดังนั้น แม้หนี้ของผู้ตายจะตกเป็นของแผ่นดิน แต่หากไม่มีผู้จัดการมรดกอยู่ตราใด ผู้ร้องซึ่งเป็นเจ้าหนี้ของผู้ตายย่อมไม่สามารถบังคับชำระหนี้ของตนได้ จึงต้องถือว่าผู้ร้องเป็นผู้มีส่วนได้เสียและมีสิทธิร้องขอต่อศาลให้ตั้งตนเป็นผู้จัดการมรดกได้ ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๑๓

๔๔. คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๕๖/๒๕๔๖ ผู้ตายได้โอนที่ดินให้บุคคลอื่นไปในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ ส่วนเงินฝากของผู้ตายในธนาคาร ผู้มีอำนาจในการถอนเงินได้ปิดบัญชีไปก่อนที่ผู้ร้องจะยื่นคำร้องขอให้ตั้งผู้จัดการมรดก จึงไม่มีเหตุขัดข้องในการจัดการหรือในการแบ่งปันมรดกของผู้ตาย เพราะไม่มีทรัพย์มรดกของผู้ตายที่จะต้องจัดการ กฎหมายมิได้กำหนดเหตุให้ตั้งผู้จัดการมรดกเพื่อสืบหาทรัพย์มรดกของผู้ตายเพื่อนำมาจัดการแต่อย่างใด กรณีไม่มีเหตุตามกฎหมายที่ผู้ร้องจะร้องขอให้ตั้งผู้จัดการมรดกได้

๔๕. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๕๘๔/๒๕๔๖ โจทก์เป็นบุตรของ พ. ซึ่งเป็นพี่สาวของผู้ตาย เมื่อขณะผู้ตายถึงแก่ความตายไม่มีคู่สมรสและบุตร ทั้งบิดามารดาถึงแก่ความตายไปก่อนแล้ว มรดกของผู้ตายจึงตกทอดแก่พี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกันกับผู้ตาย ซึ่งรวมทั้ง พ. ซึ่งเป็นทายาทโดยธรรมตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๒๕ (๓) เมื่อ พ. ถึงแก่ความตายก่อนผู้ตาย โจทก์ซึ่งเป็นบุตรและผู้สืบสันดานของ พ. ย่อมมีสิทธิรับมรดกแทนที่ พ. โจทก์จึงเป็นทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกของผู้ตายเฉพาะส่วนแบ่งของ พ. ตามมาตรา ๑๖๓๕

โจทก์เป็นทายาทฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมการโอนที่ดินทรัพย์มรดกของผู้ตาย ระหว่างจำเลยที่ ๑ กับจำเลยที่ ๒ และให้จำเลยที่ ๒ คืนเงิน ๔๐,๐๐๐ บาท ซึ่งเป็นทรัพย์มรดกของผู้ตาย สำหรับจำเลยที่ ๑ ซึ่งเป็นผู้จัดการมรดกจะยกอายุความมรดก ๑ ปี ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๗๕๔ ขึ้นต่อสู้โจทก์หาได้ไม่ เพราะกฎหมายได้บัญญัติเรื่องอายุความเกี่ยวกับการจัดการมรดกที่ผู้จัดการมรดกจะต้องรับผิดชอบต่อทายาทไว้โดยเฉพาะแล้วตามมาตรา ๑๗๓๓ วรรคสอง ซึ่งมีกำหนดอายุความ ๕ ปี นับตั้งแต่การจัดการมรดกสิ้นสุดลง ส่วนจำเลยที่ ๒ นั้น เมื่อผู้ตายมิได้ทำพินัยกรรม จำเลยที่ ๒ จึงมิใช่ผู้รับพินัยกรรมอันจะถือว่าเป็นทายาทที่มีสิทธิรับมรดกของผู้ตาย เมื่อโจทก์ฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมการโอนที่ดินและให้คืนเงินสดเพื่อนำมาแบ่งปันแก่ทายาท จึงเป็นการฟ้องเรียกทรัพย์คืนจากจำเลยที่ ๒ ซึ่งไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้ จำเลยที่ ๒ จึงไม่มีสิทธิยกอายุความมรดกตามมาตรา ๑๗๕๔ ขึ้นต่อสู้โจทก์ได้

โจทก์ฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมการโอนที่ดินระหว่างจำเลยที่ ๑ ซึ่งเป็นผู้จัดการมรดกกับจำเลยที่ ๒ ซึ่งเป็นกรณีที่วัตถุแห่งหนี้ให้กระทำการนิติกรรมอย่างหนึ่ง ดังนั้น เมื่อศาลพิพากษาให้เพิกถอนนิติกรรมการจดทะเบียนโอนที่ดิน ศาลย่อมมีอำนาจพิพากษาโดยระบุเงื่อนไขแห่งการบังคับคดีว่า หากจำเลยทั้งสองไม่ปฏิบัติตามให้ถือเอาคำพิพากษาแทนการแสดงเจตนาของจำเลยทั้งสองได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๒๑๓ ดังที่ ป.วิ.พ. มาตรา ๒๗๖ บัญญัติไว้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวกับพินัยกรรม

๑. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๘๖/๒๔๙๕ สามีทำพินัยกรรมยกทรัพย์ให้ผู้อื่น พินัยกรรมสมบูรณ์เฉพาะในส่วนที่สามีมิเท่านั้น ไม่ครอบคลุมไปถึงส่วนของภริยา

๒. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๖๘/๒๔๘๑ พินัยกรรมซึ่งพิมพ์ด้วยเครื่องพิมพ์ธรรมดา แต่ผู้พิมพ์ได้เซ็นชื่อเป็นผู้พิมพ์ไว้ นั้น ไม่ตกเป็นโมฆะ.....

๓. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๑๔๕-๑๑๕๐/๒๔๘๑ พยานผู้ลงลายมือชื่อในพินัยกรรมนั้น ถือด้วยว่าเป็นผู้รับรองลายพิมพ์นิ้วมือของผู้ทำพินัยกรรมด้วย

พินัยกรรมที่ผู้ทำพินัยกรรมลงลายพิมพ์นิ้วมือ แล้วมีพยานลงลายมือชื่อ ๓ คน ดังนี้ ย่อมสมบูรณ์ตามมาตรา ๑๖๕๖ เพราะมาตรา ๕ และมาตรา ๑๖๕๖ ก็ไม่มีข้อความให้เห็นว่าพยานตามมาตราทั้งสองนี้จะเป็นคนเดียวกันไม่ได้ ทั้งไม่มีพยานจะต้องลงชื่อรับรองแยกกันคนละคราวด้วย

หนังสือพินัยกรรมที่พยานลงนามรับรองถูกต้องครบถ้วนแล้ว แม้จะมีพยานอื่นลงนามเพิ่มขึ้นไม่ถูกต้องก็ตาม ก็ไม่ทำให้พินัยกรรมนั้นเสียไป

๔. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๙๘/๒๔๘๓ ผู้เขียนพินัยกรรมเว้นช่องว่างไว้ แล้วกรอกลงภายหลัง แต่เป็นเวลาก่อนผู้ทำพินัยกรรมและพยานลงชื่อนั้น ไม่ต้องมีการลงลายชื่อกำกับตรงที่กรอกลงนั้น.....

๕. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๖๕/๒๔๘๘ หนังสือระบุว่าพินัยกรรมและมีข้อความแสดงว่าผู้ตายตั้งใจยกทรัพย์ให้เมื่อตายแล้ว แม้ไม่ได้ระบุการเผื่อตายไว้โดยตรงก็ถือว่าเป็นพินัยกรรม

หนังสือมีข้อความว่าเป็นพินัยกรรม แต่ระบุว่าได้มอบทรัพย์ให้และได้ลงชื่อผู้มอบผู้รับมอบและพยานกับผู้เขียนด้วยนั้น ก็คงถือว่าสมบูรณ์เป็นพินัยกรรม

๖. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๘๑-๓๘๘/๒๔๘๘ พยานสองคนที่ลงชื่อรับรองลายพิมพ์นิ้วมือผู้ทำพินัยกรรมนั้น ถือว่าเป็นพยานรับรองลายมือชื่อในพินัยกรรมด้วย ไม่จำเป็นต้องมีพยานเพิ่มใหม่อีก ๒ คน เพราะพยานที่รับรองลายนิ้วมือนี้นี้ใช้เป็นพยานรับรองลายมือชื่อในพินัยกรรมไปด้วยได้

๗. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๙๓๐/๒๔๘๕ พยานที่ลงชื่อในพินัยกรรมซึ่งอยู่รู้เห็นในเวลาผู้ทำพินัยกรรมพิมพ์ลายนิ้วมือนั้น ถือว่าเป็นพยานรับรองลายพิมพ์นิ้วมือด้วย

การที่ผู้รับพินัยกรรมลงชื่อเป็นพยานในพินัยกรรมนั้น ไม่ทำให้พินัยกรรมเป็นโมฆะทั้งฉบับคงเป็นโมฆะแต่เฉพาะที่เกี่ยวกับคนนั้นเท่านั้น เพราะ ป.พ.พ. มาตรา ๑๓๐๕ บัญญัติว่า พินัยกรรมหรือข้อกำหนดพินัยกรรมนั้น ถ้าได้ทำขึ้นขัดต่อบทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๖๕๓ เป็นโมฆะนั้น หมายความว่าเฉพาะข้อกำหนดพินัยกรรมซึ่งเกี่ยวกับผู้ลงชื่อเป็นพยานเท่านั้น

๘. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๘๔๗/๒๔๘๐ พินัยกรรมนั้นจะต้องมีข้อความอันเป็นคำสั่งกำหนดการเผื่อตายในเรื่องทรัพย์สินของตน ถ้าเป็นการมอบทรัพย์ให้ตั้งแต่ขณะยังมีชีวิตอยู่ก็ไม่ถือว่าเป็นพินัยกรรม

๙. คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๖/๒๔๕๑ พินัยกรรมระบุยกทรัพย์สิ่งใดให้แก่ผู้ใดแล้ว ถือว่าเป็นผู้รับพินัยกรรมลักษณะเฉพาะผู้รับย่อมต้องรับภาระผูกพันในทรัพย์นั้น เช่นการจำนองด้วย

๑๐. คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๖/๒๔๕๑ ในพินัยกรรมมีข้อความว่า ถ้าตนถึงแก่กรรมก่อนสามีแล้ว ให้แบ่งทรัพย์สินนี้ ฯลฯ เมื่อปรากฏว่าสามีกลับตายก่อนเช่นนี้ ข้อความในพินัยกรรมนั้น ย่อมเป็นอันไร้ผล ผู้ใดจะถือสิทธิตามพินัยกรรมนั้นไม่ได้ เพราะตามพินัยกรรม ผู้ตายมีเจตนาจะให้คำสั่งมีผลต่อเมื่อตนตายก่อนสามี ถ้าหากตายภายหลังสามีแล้ว ย่อมไม่ประสงค์จะให้แบ่งปันทรัพย์สินตามพินัยกรรมนั้น

๑๑. คำพิพากษาฎีกาที่ ๖๓๖/๒๔๕๒ หนังสือระบุว่าทำพินัยกรรมมีพยานและผู้เขียนอย่างแบบพินัยกรรม แต่ข้อความในหนังสือเป็นสัญญา ไม่มีใจความแสดงเจตนากำหนดการเพื่อตาย ดังนี้ ไม่ถือว่าเป็นพินัยกรรม เพราะที่จะเป็นพินัยกรรมต้องเป็นการแสดงเจตนากำหนดการเพื่อตายจะใช้ถ้อยคำว่าอย่างไร แม้จะไม่ใช้ถ้อยคำว่าเป็นพินัยกรรมก็อาจเป็นพินัยกรรมได้ และโดยนัยอย่างเดียวกัน แม้จะใช้คำว่าพินัยกรรม แต่ไม่ใช่กระทำเพื่อกำหนดการเพื่อตายแล้ว ก็หาใช่พินัยกรรมไม่

๑๒. คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๐๕/๒๔๕๒ เจ้ามรดกได้ทำพินัยกรรมยกที่ดินให้แก่ผู้รับพินัยกรรม แต่ก่อนเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ผู้รับพินัยกรรมต่างตกลงแบ่งทรัพย์สินตามพินัยกรรมนั้นกันใหม่ โดยไม่ถือสิทธิที่จะได้ตามพินัยกรรม ดังนี้ สัญญาแบ่งทรัพย์สินย่อมไม่มีผล เพราะพินัยกรรมนั้นเป็นหนังสือยกทรัพย์สินให้ผู้รับพินัยกรรม เมื่อผู้ทำพินัยกรรมตาย โดยปกติผู้ทำพินัยกรรมอาจเพิกถอนเปลี่ยนแปลงได้ ผู้รับพินัยกรรมยังไม่มีสิทธิประการใด จนกระทั่งผู้ทำพินัยกรรมตาย โจทก์ซึ่งเป็นผู้จะได้รับพินัยกรรมจะเอาทรัพย์สินตามพินัยกรรมไปจากพินัยกรรมใด ๆ ย่อมไม่เป็นผล เพราะขัดต่อมาตรา ๑๖๑๕

๑๓. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑/๒๔๕๓ พินัยกรรมที่ไม่ลงวันที่ทำพินัยกรรมเป็นโมฆะ จึงใช้ไม่ได้ตามป.พ.พ. มาตรา ๑๖๕๖

๑๔. คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๘๕/๒๔๕๓ พินัยกรรมที่พยานลงชื่อไม่ถูกต้องเสียคนหนึ่ง แต่ยังมีพยานอีกคนหนึ่งและผู้เขียนซึ่งเป็นพยานด้วยอีกคนหนึ่งรวมเป็น ๒ คน ดังนี้ ก็ถือได้ว่าพินัยกรรมนั้นมีพยานครบถ้วนถูกต้องตามกฎหมายแล้ว

พยาน ๒ คน ลงชื่อเป็นพยานในพินัยกรรมขณะที่ทำพินัยกรรมนั้น ไม่จำเป็นต้องลงชื่อรับรองลายพิมพ์นิ้วมืออีกคนหนึ่ง ก็มีผลเท่ากับรับรองลายพิมพ์นิ้วมือผู้ทำพินัยกรรมไปในตัว

๑๕. คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๘๕/๒๔๕๓ พินัยกรรมที่ระบุในตอนต้นว่ายกทรัพย์สินที่มีอยู่และที่จะเกิดมีมาในภายหน้าให้ผู้รับพินัยกรรมคนเดียวนั้น แต่ในตอนต่อไปมีรายการทรัพย์สินว่า ยกทรัพย์สินสิ่งใดให้บ้าง แต่ทรัพย์สินพิพาทไม่มีระบุไว้ในพินัยกรรม ซึ่งมีเหตุให้เห็นได้ว่า เจ้ามรดกมิได้มีเจตนาจะยกทรัพย์สินที่พิพาทนี้ให้แก่ผู้รับพินัยกรรมด้วย ดังนี้ทรัพย์สินพิพาทจึงเป็นทรัพย์สินมรดกนอกพินัยกรรม

๑๖. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๐๖๔/๒๔๕๓ หนังสือระบุว่าทำพินัยกรรมและมีพยานกับผู้เขียนอย่างแบบพินัยกรรม แต่เมื่ออ่านข้อความตลอดแล้ว เห็นได้ว่า ผู้ยกทรัพย์สินไม่ได้แสดงเจตนาจะยกทรัพย์สินให้เมื่อตาย แต่กลับยกให้ทันทีตั้งแต่วันทำหนังสือขึ้น จึงไม่ใช่พินัยกรรม แต่เป็นลักษณะสัญญาให้

๑๗. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๕๔๘/๒๔๕๓ ความในพินัยกรรมข้อหนึ่งกล่าวว่า ผู้ตายเจตนา ยกทรัพย์สินให้ผู้มีชื่อตั้งแต่วันทำพินัยกรรมฉบับนี้ มีข้อความเริ่มต้นระบุไว้ชัดเจนว่า ขอทำหนังสือพินัยกรรมเป็นคำสั่งเพื่อตายไว้ และตอนท้ายก็ยังกล่าวยืนยันว่า ผู้ตายได้ทำพินัยกรรมไว้ด้วยความเต็มใจและมีสติ มีพยานลงชื่อ

อย่างพินัยกรรมทุกประการ เช่นนี้ย่อมถือว่าเป็นพินัยกรรมที่ผู้ตายมุ่งหมายจะยกทรัพย์ให้เมื่อผู้ตายตายลง หาใช่เป็นหนังสือยกทรัพย์ให้โดยเสน่หาไม

๑๘. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๐๗๗/๒๔๙๔ พินัยกรรมฝ่ายเมืองนั้น แม้จะไม่ถูกต้องตามแบบตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๕๘ ถ้าเป็นการถูกต้องอย่างแบบพินัยกรรมธรรมดาแล้ว ก็ต้องถือว่าพินัยกรรมนั้นสมบูรณ์ตามแบบธรรมดาได้

พินัยกรรมมีรอยขีดฆ่าแล้วมิได้เซ็นชื่อกำกับไว้ ถ้าปรากฏว่าข้อความที่ขีดฆ่านั้นเป็นข้อห้ามหมิ่นเล็กน้อยไม่ใช่ข้อสำคัญ มิได้ทำให้เสียถ้อยกระทงความตรงไหนแต่อย่างใด เพียงเท่านี้หาทำให้พินัยกรรมทั้งฉบับนั้นเสียไปไม่ คงต้องถือว่าพินัยกรรมฉบับนั้นมีผลสมบูรณ์อยู่

๑๙. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๒๖๕/๒๔๙๕ พระภิกษุมรณภาพในขณะที่เป็นพระภิกษุอยู่ โดยมิได้ทำพินัยกรรมยกทรัพย์มรดกให้ใคร มรดกของพระภิกษุนั้นย่อมตกได้แก่วัดที่พระภิกษุนั้นอยู่ แม้ทายาทจะครอบครองที่ดินมรดกของพระภิกษุนั้นเกิน ๑๐ ปี นับแต่วันมรณภาพ ทายาทก็จะเอาที่ดินมรดกนั้นไม่ได้ เพราะที่ดินมรดกนั้นเป็นของวัด จะใช้อายุความ ๑๐ ปี ยันวัดให้เสียสิทธิหาได้ไม่

๒๐. คำพิพากษาฎีกาที่ ๙๘๒/๒๔๙๖ พินัยกรรมทุกฉบับทำเหมือนกันและพร้อมกัน ถือเป็นต้นฉบับทุกฉบับ การเพิกถอนโดยทำลายพินัยกรรมแต่บางฉบับ ไม่บริบูรณ์เป็นการเพิกถอนพินัยกรรม

การขีดฆ่าตกเติมพินัยกรรมโดยไม่มีพยานลงชื่อรับรองลายมือชื่อให้ถูกต้องนั้น จะเสียก็เสียเฉพาะการที่ขีดฆ่าตกเติม ส่วนข้อความที่ยกที่ดินให้ซึ่งไม่มีขีดฆ่าตกเติมยังใช้ได้

๒๑. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๐๕๕/๒๔๙๗ ผู้ทำพินัยกรรมทำพินัยกรรมเองทั้งฉบับ ลงวันเดือนปีและลงลายมือชื่อแล้ว แต่ให้พยานลงชื่อลับหลังผู้ทำพินัยกรรม พินัยกรรมยังคงสมบูรณ์ตามมาตรา ๑๖๕๗ แห่ง ป.พ.พ.

๒๒. คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๖๗/๒๔๙๘ ข้อกำหนดในพินัยกรรมที่ยกทรัพย์ให้ภริยาของผู้ที่ลงชื่อเป็นพยานในพินัยกรรมเป็นโมฆะ เพราะสามีของผู้รับพินัยกรรมลงชื่อเป็นพยานขัดต่อมาตรา ๑๖๕๓ แต่ไม่ใช่เพราะวัตถุประสงค์ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนไม่ ทายาทจึงทำสัญญาประนีประนอมรับรองตามพินัยกรรมนั้นได้โดยสมบูรณ์

๒๓. คำพิพากษาฎีกาที่ ๙๔๔/๒๔๙๘ พินัยกรรมระบุยกที่ดินนั้นให้ผู้รับพินัยกรรม ผู้รับพินัยกรรมหลอกลวงให้ผู้ทำพินัยกรรมโอนขายที่ดินนั้นให้ผู้รับพินัยกรรม ดังนี้ เป็นการฉ้อฉลอันไม่เกี่ยวกับพินัยกรรมไม่เป็นเหตุกำจัดมิให้รับมรดก

๒๔. คำพิพากษาฎีกาที่ ๖๓๖/๒๕๐๐ พินัยกรรมทำขึ้นในคราวเดียวกัน ข้อความอย่างเดียวกันฉบับหนึ่งสมบูรณ์ แม้ฉบับอื่นไม่สมบูรณ์เพราะพยานลงชื่อไม่ครบ ก็เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับพินัยกรรมนั้น โดยเฉพาะไม่ทำให้พินัยกรรมฉบับที่สมบูรณ์เสียไป

๒๕. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๕๔๖/๒๕๐๐ เจ้ามรดกลงชื่อไว้ท้ายพินัยกรรม และมีรายการทรัพย์ต่อท้ายพินัยกรรมอีก แม้เจ้ามรดกมิได้ลงชื่อในรายการทรัพย์นี้ก็ไม่ทำให้พินัยกรรมเสีย เพราะสืบเนื่องเป็นฉบับเดียวกันอยู่แล้ว จึงนับได้ว่าเป็นพินัยกรรมที่สมบูรณ์แบบใช้ได้ตามกฎหมาย

๒๖. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๒๓๓/๒๕๐๕ การกำหนดเพื่อตายนั้น ผู้ทำพินัยกรรมไม่จำเป็นต้องระบุไว้ตามถ้อยคำนั้นๆ โดยเฉพาะเจาะจงเสมอไป ถ้าหากถ้อยคำและความหมายในเอกสารทั้งฉบับรวมกันแสดงให้เห็นชัดว่าเป็นการกำหนดการเพื่อตายแล้ว ก็ย่อมเข้าลักษณะตามบทกฎหมายนี้โดยชอบ เพียงแต่ใช้คำว่าพินัยกรรมอย่างเดียวอาจจะไม่เป็นการเพียงพอในกรณีที่ความอื่น ๆ ในเอกสารนั้นมุ่งแสดงไปในทางอื่นโดยชัดแจ้ง เช่นการยกให้เมื่อยังมีชีวิตอยู่

๒๗. คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๓๖/๒๕๐๖ เอกสารซึ่งมีข้อความว่าเป็นคำสั่งเมื่อตายอันเข้าลักษณะเป็นพินัยกรรม แม้จะไม่มีคำว่าพินัยกรรมก็เป็นพินัยกรรม

การที่ผู้รับทรัพย์ตามพินัยกรรมลงนามเป็นพยานในพินัยกรรมด้วยนั้น มีผลทำให้เป็นผู้รับทรัพย์ตามพินัยกรรมไม่ได้ แต่สภาพแห่งการลงนามเป็นพยานนั้นใช้ได้สำหรับผู้อื่นซึ่งมีสิทธิได้รับมรดกตามพินัยกรรมนั้นด้วย

การลงชื่อเป็นผู้รับมอบ ซึ่งหมายความว่าเป็นผู้รับพินัยกรรม ไม่ถือว่าได้ลงชื่อเป็นพยานหรือผู้เขียนด้วย

๒๘. คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๐๖/๒๕๐๗ พินัยกรรมที่สร้างขึ้นโดยผู้ทำพินัยกรรมป่วยมาก แม้จะพูดไม่ได้ แต่ถ้ายังมีสติสมบูรณ์ดี ใช้กริยาแสดงออกตอนอ่านพินัยกรรมให้ฟัง เมื่อเห็นด้วยหรือตรงกับเจตนาของตนก็พยักหน้าถ้าไม่เห็นด้วยหรือไม่ตรงกับเจตนาที่ส่ายหน้าเช่นนี้ ฟังได้ว่าพินัยกรรมนั้นสร้างขึ้นโดยผู้ตายและเป็นพินัยกรรมถูกต้องตามกฎหมาย ผู้ตายทำพินัยกรรมฉบับหลัง ถ้าไม่ถูกต้องตามแบบที่กฎหมายบัญญัติไว้ จนเป็นโมฆะแล้วย่อมไม่ถือว่าเป็นการเพิกถอนพินัยกรรมฉบับก่อน

พินัยกรรมที่คู่สมรสของผู้รับทรัพย์ตามพินัยกรรมลงชื่อเป็นพยานย่อมเป็นโมฆะเสียไปเฉพาะผู้รับพินัยกรรมผู้นั้นเท่านั้น ส่วนข้อกำหนดในพินัยกรรมที่ให้แก่ผู้รับพินัยกรรมคนอื่น ๆ นั้นยังคงสมบูรณ์อยู่

พินัยกรรมที่ผู้พิมพ์พินัยกรรมไม่ได้ลงชื่อในพินัยกรรม ตามมาตรา ๑๖๘๑ ด้วยนั้น หากเป็นโมฆะไม่เพราะมาตรา ๑๗๐๕ ไม่ได้บัญญัติให้เป็นโมฆะ

๒๙. คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๐๕/๒๕๐๘ บุคคลจะทำพินัยกรรมกำหนดการเพื่อตายได้ก็แต่เฉพาะทรัพย์สินของตนเท่านั้นจะกำหนดเพื่อตายในทรัพย์สินของคนอื่นไม่ได้ หากเป็นทรัพย์สินที่สามมีกรรมสิทธิ์ร่วมกัน สามีหรือภริยาไม่มีอำนาจทำพินัยกรรมยกสินบริภคินให้ผู้อื่นเกินกว่าส่วนของตน

แม้ในพินัยกรรมจะปรากฏข้อความว่า “เพื่อมิให้ยุ่งยากจึงให้นางจ้อยภริยาของข้าพเจ้าเป็นพยานยกให้ด้วย” และภริยาได้พิมพ์ลายมือไว้ในช่องพยานด้วยก็ตาม ก็ไม่ใช่ในฐานะผู้ทำพินัยกรรม หากเป็นเพียงพยานรับรู้ว่าสามีได้ทำพินัยกรรมจริงเท่านั้น แม้จะถือว่าภริยายินยอมให้สามีทำพินัยกรรม พินัยกรรมก็ไม่มีผลผูกพันถึงสินบริภคินส่วนของภริยา

๓๐. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๖๒๔/๒๕๑๑ เจ้ามรดกทำพินัยกรรม ๒ ฉบับ ลงวันเดือนปีเดียวกัน แต่ฉบับที่ยกทรัพย์ให้จำเลยเขียนชื่อผู้รับไว้ครบถ้วนแล้ว ส่วนฉบับที่ยกทรัพย์ให้โจทก์ เว้นชื่อผู้รับพินัยกรรมไว้ เจ้ามรดกเพิ่งกรอกชื่อโจทก์เป็นผู้รับทรัพย์ในภายหลัง ถือว่าพินัยกรรมที่ยกทรัพย์ให้โจทก์เพิ่งทำเสร็จเป็นพินัยกรรมในภายหลัง จึงมีผลเป็นการเพิกถอนพินัยกรรมฉบับของจำเลย และการกรอกชื่อผู้รับพินัยกรรมในช่องที่ว่างมิใช่เป็นการขูดลบตกเติมหรือเปลี่ยนแปลงพินัยกรรม จึงไม่ต้องเซ็นชื่อกำกับไว้

๓๑. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๔๑๕/๒๕๑๒ การแสดงเจตนาที่จะเป็นพินัยกรรมได้ จะต้องมิลักษณะเป็นคำสั่งครั้งสุดท้ายกำหนดการเพื่อตายในเรื่องทรัพย์สินของบุคคลนั้นและในการต่างๆ อันจะให้เกิดเป็นผลบังคับได้ตามกฎหมายที่ตนตาย

๓๒. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๖๘๓/๒๕๑๒ บันทึกรการแบ่งทรัพย์สินที่เจ้ามรดกทำขึ้นมิได้ลงลายมือชื่อหรือลายพิมพ์นิ้วมือของเจ้ามรดก จึงไม่มีผลเป็นพินัยกรรม แม้จะถือว่าเจ้ามรดกแสดงเจตนากำหนดข้อพินัยกรรมด้วยวาจาต่อหน้า ค. และ อ. เพราะเจ้ามรดกไม่สามารถจะทำพินัยกรรมตามแบบอื่นที่กำหนดไว้ได้ แต่ ค. และ อ. ก็มิได้ไปแสดงตนต่อกรรมการอำเภอและแจ้งข้อความที่ผู้ทำพินัยกรรมได้สั่งไว้ตลอดจนวันเดือน ปี สถานที่ที่ทำพินัยกรรม และพฤติการณ์พิเศษ บันทึกรการแบ่งทรัพย์สินย่อมตกเป็นโมฆะไม่มีผลเป็นพินัยกรรม จำเลยซึ่งมิได้เป็นภรรยาเจ้ามรดกโดยชอบด้วยกฎหมายไม่มีสิทธิอ้างเอาประโยชน์จากบันทึกนี้ได้ และไม่มีสิทธิรับมรดก

เจ้ามรดกยังมิได้ยกทรัพย์สินพิพาทให้จำเลย การให้ย่อมยังไม่สมบูรณ์

๓๓. คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๔/๒๕๑๕ เอกสารซึ่งมีหัวข้อข้างบนระบุว่าป็นหนังสือพินัยกรรมแล้วยังมีข้อความว่า “ขอทำพินัยกรรม” ด้วยยอมเข้าใจว่าเจตนาจะยกทรัพย์สินให้เมื่อตายแล้วอันเป็นการกำหนดการเพื่อตายเอกสารนี้จึงเป็นพินัยกรรมตามกฎหมาย หากใช่เป็นการยกทรัพย์สินให้โดยเสน่หาหาไม่ เพราะการยกทรัพย์สินให้เมื่อยังมีชีวิตอยู่ สามัญชนทั่วไปหาใช่คำว่าพินัยกรรมไม่

บุคคลสองคนมีกรรมสิทธิ์ร่วมกันในที่ดิน แสดงว่ามีสิทธิฝ่ายละครึ่ง ต่างฝ่ายมีสิทธิจะเรียกให้แบ่งทรัพย์สินส่วนของตนออกมาได้ ฉะนั้นการที่ผู้มกรรมสิทธิ์ร่วมผู้หนึ่งทำพินัยกรรมยกที่ดินส่วนของตนให้ผู้อื่น จึงมิใช่กรณีที่ทรัพย์สินที่ยกให้โดยพินัยกรรมระบุไว้ไม่ชัดเจนจนไม่อาจจะทราบแน่นอนได้

๓๔. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๔๒๐/๒๕๑๕ เอกสารที่ผู้ตายทำไว้ ไม่มีข้อความตอนใดที่แสดงให้เห็นว่าเป็นพินัยกรรมหรือแสดงเจตนาของผู้ตายในการกำหนดการเพื่อตายในเรื่องทรัพย์สินว่า ให้เกิดผลบังคับเมื่อตนถึงแก่ความตายไปแล้วเลย แม้เอกสารดังกล่าวจะมีข้อความว่า “เวลาทำหนังสือฉบับนี้มีสติสัมปชัญญะดีเป็นปกติ” ก็ดี หรือ “ขอเจตนาครั้งสุดท้าย” ก็ดีก็หาทำให้แปลความได้ว่าผู้ตายมีเจตนาที่จะยกทรัพย์สินของตนให้เมื่อตนถึงแก่ความตายไปแล้วไม่ ข้อความในตอนท้ายของเอกสารที่ว่า “ข้าพเจ้าขอยกให้ (ระบุชื่อผู้รับ) ตั้งบัดนี้เป็นต้นไป” กลับแสดงแจ้งชัดว่าผู้ตายเจตนาที่จะยกทรัพย์สินให้แก่ผู้รับทันทีในระหว่างที่ตนยังมีชีวิต เอกสารดังกล่าวจึงไม่ใช่พินัยกรรม

๓๕. คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๔๑/๒๕๑๖ พินัยกรรมกำหนดให้ยกมรดกส่วนหนึ่งให้แก่หลาน ๆ ของเจ้ามรดก เมื่อเจ้ามรดกไม่มีบุตร มรดกนั้นก็ย่อมตกได้แก่ลูกที่ยังมีชีวิตอยู่ทุกคนของพี่และน้องเจ้ามรดก

พินัยกรรมดังกล่าวได้กำหนดผู้รับมรดกซึ่งอาจทราบตัวได้แน่นอนแล้ว หากเป็นโมฆะไม่

๓๖. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๖๔/๒๕๑๖ การโอนทรัพย์สินอันเป็นวัตถุแห่งข้อกำหนดแห่งนิติกรรมโดยผู้ทำพินัยกรรม ซึ่งจะมีผลให้ข้อกำหนดเป็นอันเพิกถอนไปนั้น ต้องเป็นการโอนโดยสมบูรณ์และมิได้ถูกเพิกถอนในภายหลัง

๓๗. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๘๗๕/๒๕๑๗ ผู้ทำพินัยกรรมลงชื่อต่อหน้าพยานเพียงคนเดียว ส่วนพยานอีกคนหนึ่งมาถึงและลงชื่อเป็นพยานภายหลังที่ผู้ทำพินัยกรรมลงชื่อแล้วประมาณ ๕ นาที แม้ว่าขณะนั้นผู้ทำพินัยกรรมและพยานจะยังอยู่พร้อมหน้ากัน ก็ถือว่าพินัยกรรมนั้นเป็นพินัยกรรมที่ไม่ชอบด้วย ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๕๖ และไม่มีทางที่จะตีความหรือแปลความให้เป็นอย่างอื่นได้ เพราะบทบัญญัติแห่งมาตราดังกล่าวได้บัญญัติไว้ชัดเจน ให้ผู้ทำพินัยกรรมลงชื่อในพินัยกรรมต่อหน้าพยานอย่างน้อยสองคนพร้อมกัน

๓๘. คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๖๕๕/๒๕๑๗ แม้เอกสารได้กล่าวความไว้คล้ายๆ กันจะเป็นการยกที่ดินให้แก่จำเลยตั้งแต่ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ก็ตาม แต่มีถ้อยคำปรากฏอยู่ว่า “ขอทำหนังสือสัญญาพินัยกรรม” ไว้ให้แก่จำเลย และลงท้ายว่า “เมื่อข้าตายไป ขอให้นางน้อย (จำเลย) นำหนังสือฉบับนี้ไปจดทะเบียนรับมรดกให้สมบูรณ์ตามกฎหมาย” ถ้อยคำทั้งหมดแสดงให้เห็นเจตนาของผู้ทำพินัยกรรมอย่างเด่นชัดว่าประสงค์จะยกทรัพย์สินของตนให้ผู้รับพินัยกรรมเมื่อผู้ทำพินัยกรรมตายแล้วถือได้ว่าเป็นพินัยกรรม

๓๙. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๒๖/๒๕๑๘ พินัยกรรมแบบเอกสารฉบับนั้น ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๖๐ หาได้บังคับให้ผู้ทำพินัยกรรมต้องลงวันเดือนปีที่ทำพินัยกรรมในพินัยกรรมไม่ แต่เมื่อได้ปฏิบัติการถูกต้องครบถ้วน ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๖๐ บัญญัติไว้ทุกประการแล้ว ก็เป็นพินัยกรรมที่สมบูรณ์ตามกฎหมายใช้บังคับได้

๔๐. คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๕๓/๒๕๒๑ ข. และ น. เจ้ามรดกร่วมกันทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินมรดกให้แก่มูลนิธิ “ขุนและนางนิกรนารักษ์” (โดยได้รับทรัพย์สินมรดกไว้โดยเฉพาะหลายอย่าง) ทั้งได้ระบุไว้ในพินัยกรรมด้วยว่า “ทรัพย์สินอื่น ๆ ของข้าพเจ้านอกจากที่ระบุไว้ข้างต้น ถ้าผู้ทำพินัยกรรมคนใดคนหนึ่งวายชนม์ลงให้ตกเป็นของผู้ทำพินัยกรรมคนที่ยังมีชีวิตอยู่แต่เพียงผู้เดียว ผู้อื่นจะเกี่ยวข้อมิได้เป็นอันขาด” เช่นนี้เห็นได้ว่าทรัพย์สินอื่นนอกจากที่ระบุยกให้แก่มูลนิธิ ถ้าผู้ทำพินัยกรรมคนใดคนหนึ่งวายชนม์ลง ให้ตกเป็นของผู้ทำพินัยกรรมคนที่ยังมีชีวิตอยู่แต่เพียงผู้เดียว เมื่อ ข. ตายไปก่อน น. ทรัพย์สินที่ไม่ได้ระบุไว้จึงตกได้แก่ น. เมื่อ น. ตายโดยมิได้ทำพินัยกรรมไว้ ก็ตกได้แก่ทายาทโดยธรรมของ น. โจทก์และบุคคลอื่นที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการจัดการทรัพย์สินมรดกของมูลนิธิตามพินัยกรรมจึงไม่ใช่ผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินมรดกของ น. ส่วนที่มีได้ทำพินัยกรรมไว้ และไม่มีสิทธิขอเพิกถอนจำเลยจากการเป็นผู้จัดการดังกล่าวของ น.

๔๑. คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๑๕/๒๕๒๒ จำเลยที่ ๑ นำพินัยกรรมปลอมไปจดทะเบียนรับมรดกที่ดินเฉพาะส่วนของเจ้ามรดกมาเป็นของตนโดยทุจริต จำเลยที่ ๑ ย่อมไม่มีกรรมสิทธิในที่ดินส่วนนั้น และไม่มีสิทธิใด ๆ ที่จะทำนิติกรรมเกี่ยวกับที่ดินนั้นได้ จำเลยที่ ๒ รับซื้อฝากที่ดินดังกล่าวจากจำเลยที่ ๑ แม้จะพ้นกำหนดเวลาไถ่ถอนการขายฝากแล้ว จำเลยที่ ๒ ก็ไม่ได้กรรมสิทธิ์และจะยกเหตุที่กระทำโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทนขึ้นอ้างหาได้ไม่

๔๒. คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๑๖๓/๒๕๒๓ เจ้ามรดกทำพินัยกรรมฉบับแรกระบุให้โจทก์กับพวกเป็นผู้จัดการมรดก ต่อมาได้ทำพินัยกรรมอีกฉบับหนึ่งซึ่งมิได้กล่าวถึงการเป็นผู้จัดการมรดก และมีได้ระบุไว้

ให้ยกเลิกหรือเพิกถอนพินัยกรรมฉบับที่ทำขึ้นก่อนแต่ประการใด ฉะนั้นโจทก์จึงยังมีสิทธิเป็นผู้จัดการมรดกตามพินัยกรรมฉบับแรก

๔๓. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๕๗๘/๒๕๒๔ พยานรับรองลายพิมพ์นิ้วมือของผู้ทำพินัยกรรม หากจำต้องเขียนบอกไว้ว่ารับรองลายพิมพ์นิ้วมือไว้ในพินัยกรรม เพียงแต่มีลายพิมพ์นิ้วมือแล้วมีพยาน ๒ คนที่รู้เห็นการพิมพ์นิ้วมือ ลงลายมือชื่อกำกับไว้เป็นการเพียงพอแล้ว

๔๔. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๘๔๓-๑๘๔๔/๒๕๒๕ ผู้ตายเขียนกรอกข้อความในแบบพิมพ์หนังสือมอบอำนาจของกรมที่ดิน แสดงเจตนากำหนดเพื่อตายในเรื่องทรัพย์สินของตนไว้โดยเจตนา ยกทรัพย์สินของตนให้แก่โรงเรียน วัด มูลนิธิ และบุคคลต่างๆ ตามที่ระบุไว้ เมื่อตนได้ถึงแก่กรรมไปแล้ว โดยให้ผู้ร้องเป็นผู้จัดการให้เป็นไปตามเจตนาของตน เอกสารนี้จึงเป็นพินัยกรรม ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๔๖

แม้แบบพิมพ์หนังสือมอบอำนาจจะมีข้อความบางตอนพิมพ์อยู่แล้ว แต่ถ้าตัดข้อความตามแบบพิมพ์นี้ออกไปคงเหลือแต่เฉพาะข้อความที่ผู้ตายเขียนด้วยมือตนเองก็มีสาระสำคัญครบถ้วนเป็นพินัยกรรมเอกสารเขียนเองทั้งฉบับที่สมบูรณ์ชอบด้วย ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๕๗ หากเป็นโมฆะไม่

๔๕. คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๘๒๔/๒๕๒๕ หนังสือที่ผู้ตายทำขึ้นระบุว่าเป็นพินัยกรรม แต่ข้อความกลับมีเพียงว่า ผู้ตายตกลงยกที่ดินให้เท่านั้น ไม่มีข้อความกำหนดการเพื่อตาย ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๔๖ บัญญัติบังคับไว้ จึงไม่ใช่พินัยกรรม

๔๖. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๗๗/๒๕๒๘ พินัยกรรมทำขึ้นในขณะที่เจ้ามรดกมีสติดี สามารถแสดงเจตนาพินัยกรรมได้ แม้จะเป็นบุคคลผู้เสมือนไร้ความสามารถ ก็เพียงไม่สามารถจัดการงานบางประการของตนเองได้เท่านั้น การทำพินัยกรรมเป็นกิจการเฉพาะตัวที่จะต้องแสดงเจตนาด้วยตนเองและผู้พิทักษ์ก็ได้ให้ความยินยอมแล้ว พินัยกรรมจึงสมบูรณ์ตามกฎหมาย

๔๗. คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๘๘๒/๒๕๒๘ ผู้ตายทำพินัยกรรมยกที่ดินจำนวน ๕ ไร่ ให้แก่จำเลยและจำเลยก็ทราบดีเพราะได้เซ็นชื่อเป็นผู้รับทรัพย์สินในพินัยกรรมด้วย แต่เมื่อโจทก์และจำเลยไปยื่นคำร้องขอรับมรดกที่ดินนั้น ปรากฏว่ามีบันทึกข้อตกลงของทายาทว่า โจทก์และจำเลยมิได้ขอรับมรดกตามพินัยกรรมแต่ขอรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมและมีทายาทของผู้ตายอีก ๒ คน ขอสละมรดก เจ้าพนักงานที่ดินจึงได้จดทะเบียนในหนังสือรับรองการทำประโยชน์ที่ดินพิพาท โดยมีโจทก์และจำเลยเป็นผู้มีสิทธิครอบครองที่ดินพิพาทร่วมกัน ในกรณีเช่นนี้ถือว่าตามคำร้องขอรับมรดกและบันทึกข้อตกลงนั้นเป็นสัญญาประนีประนอมยอมความ ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๘๕๐ โจทก์จำเลยซึ่งขอรับมรดกอย่างทายาทโดยธรรมเพียง ๒ คน ย่อมมีสิทธิครอบครองที่ดินพิพาทคนละครึ่งหนึ่งและต่างก็ครอบครองที่ดินพิพาทร่วมกันและแทนกัน จำเลยจึงต้องแบ่งที่ดินพิพาทให้โจทก์ครึ่งหนึ่ง

๔๘. คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๔๐๔/๒๕๓๓ พยานในพินัยกรรมซึ่งจะเป็นผู้รับทรัพย์สินตามพินัยกรรมนั้นไม่ได้ ตามความหมายแห่ง ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๕๓ วรรคหนึ่ง หมายถึงพยานซึ่งต้องลงลายมือชื่อในแบบพินัยกรรมที่ทำขึ้นนั้น การที่จำเลยซึ่งเป็นผู้รับทรัพย์สินตามพินัยกรรมนั่งอยู่ด้วยในขณะที่ผู้ทำพินัยกรรมทำ

พินัยกรรม แต่มิได้ลงลายมือชื่อเป็นพยานในพินัยกรรม หาเป็นพยานในพินัยกรรมตามบทบัญญัติดังกล่าว ไม่ ดังนี้ พินัยกรรมดังกล่าวจึงไม่ตกเป็นโมฆะ

๔๙. คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๕๕๓/๒๕๓๖ เจ้ามรดกทำพินัยกรรมยกทรัพย์มรดกให้แก่ผู้ร้องเพียงผู้เดียว โดยตั้งผู้ร้องเป็นผู้จัดการมรดก และในพินัยกรรมได้ระบุตัดผู้คัดค้านมิให้รับมรดกไว้ด้วย ถือว่าเจ้ามรดกแสดงเจตนาชัดแจ้งตัดผู้คัดค้านมิให้รับมรดก ผู้คัดค้านจึงไม่ใช่ทายาทหรือผู้มีส่วนได้เสียในกองมรดกที่จะร้องขอเป็นผู้จัดการมรดกได้ แม้ผู้ร้องและผู้คัดค้านจะทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันเพื่อให้ผู้คัดค้านได้รับทรัพย์มรดกของเจ้ามรดกบางส่วนและยอมให้ผู้คัดค้านเป็นผู้จัดการมรดกแทนผู้ร้องก็ตาม ก็หาใช่เป็นการสละมรดกหรือสละพินัยกรรมไม่เพราะการสละมรดกเพียงบางส่วน หรือสละพินัยกรรมเพื่อไม่รับมรดกตามพินัยกรรมเพียงบางส่วนกระทำไม่ได้ เมื่อพินัยกรรมระบุตั้งให้ผู้ร้องเป็นผู้จัดการมรดกไว้โดยเฉพาะแล้ว ก็ไม่ชอบที่จะตั้งผู้คัดค้านเป็นผู้จัดการมรดกอันเป็นการฝ่าฝืนเจตนารมณ์ของเจ้ามรดก

๕๐. คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๐/๒๕๓๙ จำเลยไม่ใช่พยานในการทำพินัยกรรม การที่จำเลยลงชื่อเป็นพยานรับรองลายพิมพ์นิ้วมือผู้ทำพินัยกรรมถือไม่ได้ว่าได้ลงชื่อเป็นพยานรับรองพินัยกรรม ไม่มีผลให้ข้อกำหนดพินัยกรรมยกที่ดินแก่จำเลยเป็นโมฆะ

๕๑. คำพิพากษาฎีกาที่ ๔๘๐๔/๒๕๓๙ ส. เจ้ามรดกได้ทำพินัยกรรมเอกสารฝ่ายเมืองยกที่ดินเฉพาะส่วนของเจ้ามรดกให้แก่โจทก์ ๓๐ ไร่ ให้แก่จำเลย ๑ จำนวน ๙ ไร่ ๑ งาน ๓๔ ตารางวา ระหว่างมีชีวิตอยู่เจ้ามรดกได้จำหน่ายที่ดินแปลงดังกล่าวบางส่วนไป คงเหลือที่ดินเป็นทรัพย์มรดกอยู่ ๘ ไร่ ๑ งาน ๔๐.๕ ตารางวา กรณีเป็นเรื่องที่ทรัพย์สินอันเป็นวัตถุแห่งพินัยกรรมได้โอนไปโดยสมบูรณ์ด้วยความตั้งใจของการทำพินัยกรรม ข้อกำหนดพินัยกรรมอันเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นเป็นอันเพิกถอนไปเฉพาะบางส่วนเท่านั้น ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๕๖ ส่วนพินัยกรรมยังใช้ได้อยู่ไม่ได้สิ้นผลลงทั้งฉบับหรือข้อกำหนดในส่วนหนึ่งของโจทก์ได้ถูกเพิกถอนไปคงมีผลอยู่เฉพาะส่วนของจำเลยที่ ๑ และไม่ใช่พินัยกรรมที่อาจตีความเป็นหลายนัย อันจะต้องถือเอาตามนัยที่จะสำเร็จผลตามความประสงค์ของผู้ทำพินัยกรรมตามมาตรา ๑๖๕๔ โจทก์ยังคงมีสิทธิตามพินัยกรรมตามส่วนของที่ดินที่เหลืออยู่จำนวน ๘ ไร่ ๒ งาน ๔๐.๕ ตารางวา

๕๒. คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๑๒๐/๒๕๓๙ ผู้ตายทำพินัยกรรมยกที่ดินให้แก่ บ. และระบุไว้ในพินัยกรรมว่า บุคคลอื่นใดมิได้ระบุไว้ในพินัยกรรมนี้ ไม่มีสิทธิรับมรดกของข้าฯ มิได้ระบุไว้ให้ชัดเจนว่าตัดผู้คัดค้านมิให้รับมรดกจึงถือมิได้ว่าเป็นการตัดผู้คัดค้านมิให้รับมรดก ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๐๘

๕๓. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๐๘๓/๒๕๔๐ ในการทำพินัยกรรมเกี่ยวกับสินสมรสระหว่างสามีภริยาต้องบังคับตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๔๘๑ ที่ระบุว่า สามีหรือภริยาไม่มีอำนาจทำพินัยกรรมยกสินสมรสที่เกินกว่าส่วนของตนให้แก่บุคคลใดได้ ดังนั้น แม้ข้อเท็จจริงจะฟังได้ว่าโจทก์ตกลงยินยอมให้ ข. สามี ทำพินัยกรรมยกสินสมรสของตนให้บุคคลอื่น ข้อตกลงยินยอมนั้นย่อมฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติดังกล่าว และยังขัดต่อความมุ่งหมายของ ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๔๖ ที่กำหนดให้บุคคลใด ๆ มีสิทธิทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้บุคคลอื่นได้ก็แต่เฉพาะทรัพย์สินที่เป็นของตนเท่านั้น เหตุนี้ข้อตกลงยินยอมดังกล่าวจึงไม่ทำให้พินัยกรรมที่

ข. จัดทำมีผลผูกพันไปถึงที่ดินสินสมรสที่เป็นส่วนของโจทก์ด้วย โจทก์ยอมฟ้องขอให้ศาลพิพากษาแสดงว่า
 พันัยกรรมไม่มีผลผูกพันสินสมรสที่เป็นส่วนของโจทก์ได้

๕๔. คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๔๑๒/๒๕๔๒ นอกจากหัวข้อด้านบนจะระบุว่าพันัยกรรมแล้ว ยังมี
 ข้อความต่อไปว่า “ข้าพเจ้า อ. ขอแสดงเจตนาเพื่อทำพันัยกรรมขึ้นไว้ดังต่อไปนี้ ที่ดินตาม.....ข้าพเจ้าขอ
 ยกให้แก่.....แต่เพียงผู้เดียว” และ “ข้อกำหนดพันัยกรรมนี้เป็นไปตามเจตนาของข้าพเจ้าทุกประการ”
 บุคคลทั่วไปย่อมเข้าใจได้ว่า อ. มีเจตนาจะยกทรัพย์สินสมบัติให้แก่ผู้มีชื่อในพันัยกรรมนั้นเมื่อ อ. ตาย หากไม่มี
 เจตนายกให้ขณะยังมีชีวิตอยู่ไม่ ทั้งตามพจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ให้ความหมายคำว่า
 “พันัยกรรม” ไว้ว่า “เอกสารแสดงเจตนากำหนดการเผื่อตายในเรื่องทรัพย์สินหรือในการต่าง ๆ อันจะเกิด
 เป็นผลบังคับได้ตามกฎหมายเมื่อผู้ทำพันัยกรรมตาย” ถือได้ว่า อ. ได้กำหนดการเผื่อตายในเรื่องทรัพย์สิน
 ของตนไว้แล้ว

บทบัญญัติตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๔๖ มิใช่แบบของพันัยกรรมที่บังคับให้ต้องระบุข้อความ
 กำหนดการเผื่อตายโดยต้องมีคำว่า “เผื่อตาย” ระบุไว้โดยชัดแจ้ง

๕๕. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๐๕๗/๒๕๔๔ การทำพันัยกรรมแบบเอกสารฝ่ายเมืองจะต้องทำตามแบบที่
 กฎหมายกำหนดไว้ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๕๕ ที่บัญญัติว่า “(๑) ผู้ทำพันัยกรรมต้องไปแจ้งข้อความที่ตน
 ประสงค์จะให้ใส่ไว้ในพันัยกรรมของตนแก่กรรมการอำเภอต่อหน้าพยานอย่างน้อยสองคนพร้อมกัน (๒)
 กรรมการอำเภอต้องจดข้อความที่ผู้ทำพันัยกรรมแจ้งให้ทราบนั้นลงไว้และอ่านข้อความนั้นให้ผู้ทำพันัยกรรม
 และพยานฟัง.....” เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่าในการทำพันัยกรรมมีเฉพาะ ส. เข้าไปในบ้านเพื่อทำพันัยกรรม
 ให้กับ บ. ตามที่ได้ยื่นคำร้องไว้ โดยปลัดอำเภออาวุโสรักษาราชการแทนนายอำเภอ กับ ค. นั่งรับประทาน
 อาหารอยู่ที่ร้านอาหารตรงกันข้ามกับปากตรอกทางเข้าบ้าน บ. เมื่อทำพันัยกรรมเสร็จแล้ว ส. จึงนำ
 พันัยกรรมนั้นมาให้ปลัดอำเภออาวุโสรักษาราชการแทนนายอำเภอ และ ค. ลงลายมือชื่อที่ร้านอาหาร แม้ในหน้า
 สุดท้ายของพันัยกรรมจะระบุว่า ปลัดอำเภอรักษาราชการแทนนายอำเภอรับรองว่าเป็นผู้ทำหน้าที่จดข้อความ แต่
 ข้อเท็จจริงกลับปรากฏว่าผู้ทำหน้าที่จดข้อความคือ ส. แม้จะฟังว่าปลัดอำเภอรักษาราชการแทนนายอำเภอสั่ง
 ให้ ส. ช่วยจดข้อความ แต่ขณะจดข้อความนั้นมิได้กระทำต่อหน้าพยานอย่างน้อยสองคนพร้อมกัน
 พันัยกรรมนี้จึงขัดต่อบทบัญญัติมาตรา ๑๖๕๕ และตกเป็นโมฆะตาม มาตรา ๑๗๐๕

๕๖. คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๖๗/๒๕๔๔ จ. ทำพันัยกรรมไว้ที่อำเภอรบว่า ขอมอบที่ดินให้เป็นที่ดิน
 ธารณสมบัติแก่สุหร่าคันทนาขาวเพื่อเก็บเงินซึ่งได้จากค่าเช่าที่ดินใช้เป็นประโยชน์ในทางกุศลของสุหร่าคันทนา
 ขาว จะทำการหักโอนให้เป็นสิทธิโดยสมบูรณ์ได้ต่อเมื่อสุหร่าคันทนาขาวได้จดทะเบียนเป็นมูลนิธิถูกต้อง
 ตามกฎหมายแล้ว เป็นการแสดงถึงเจตนาโดยแน่ชัดของ จ. ที่จะยกที่ดินให้แก่สุหร่าคันทนาขาวเมื่อได้จด
 ทะเบียนเป็นมูลนิธิแล้ว แม้ภายหลังจำเลยมิได้จดทะเบียนเป็นมูลนิธิแต่ก็ได้จดทะเบียนเป็นมัสยิด ซึ่งลักษณะ
 เป็นองค์การสาธารณกุศลตรงตามวัตถุประสงค์ของ จ. ที่ดินจึงตกเป็นของจำเลย โจทก์ซึ่งเป็นผู้จัดการมรดก
 ของ จ. ไม่มีอำนาจนำมาแบ่งปันแก่ทายาทโดยธรรมอีกต่อไป

๕๗. คำพิพากษาฎีกาที่ ๗๕๒๕/๒๕๔๔ พินัยกรรมเอกสารฝ่ายเมืองระบุว่าเจ้ามรดกที่ดินพิพาทให้แก่โจทก์ทั้งสอง แม้จะทำพินัยกรรมเจ้ามรดกมีสิทธิในที่ดินพิพาทตามคำพิพากษาศาลชั้นต้นที่ให้เพิกถอนการให้ที่ดินระหว่างเจ้ามรดกกับจำเลยที่ ๑ ในคดีก่อน และเจ้ามรดกมีสิทธิฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมระหว่างจำเลยที่ ๑ กับจำเลยที่ ๒ สิทธิทั้งสองประการก็เป็นสิทธิเกี่ยวกับที่ดินพิพาท จึงเป็นทรัพย์สินของเจ้ามรดก พินัยกรรมของเจ้ามรดกดังกล่าวเห็นได้ว่า เจ้ามรดกมีเจตนาทำพินัยกรรมให้โจทก์ทั้งสองมีสิทธิตามคำพิพากษาศาลชั้นต้นในคดีก่อน รวมทั้งสิทธิในการขอให้เพิกถอนนิติกรรมอันเป็นสิทธิเกี่ยวกับที่ดินพิพาทด้วย เมื่อที่ดินพิพาทเป็นที่ดินตามที่ระบุไว้ในพินัยกรรม จึงถือไม่ได้ว่าเจ้ามรดกทำพินัยกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินของผู้อื่น พินัยกรรมดังกล่าวจึงสมบูรณ์บังคับได้ตามกฎหมาย สิทธิตามที่กล่าวในที่ดินพิพาทจึงตกเป็นกรรมสิทธิ์ของโจทก์ทั้งสองในฐานะผู้รับพินัยกรรมตามกฎหมาย โจทก์ทั้งสองจึงมีอำนาจฟ้องขอให้เพิกถอนนิติกรรมดังกล่าว

๕๘. คำพิพากษาฎีกาที่ ๘๐๔๕/๒๕๔๔ การทำพินัยกรรมเอกสารฝ่ายเมืองซึ่งตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๖๕๘ (๑) บัญญัติว่า ผู้ทำพินัยกรรมต้องไปแจ้งข้อความที่ตนประสงค์จะใส่ไว้ในพินัยกรรมของตนแก่กรรมการอำเภอต่อหน้าพยานอีกอย่างน้อยสองคนพร้อมกัน แต่ขณะปลัดอำเภอ ค. สอบถามความประสงค์ของผู้ตายในการทำพินัยกรรมนั้น ผู้ตายนอนป่วยอยู่บนรถพยาบาล ไม่สามารถลงจากรถได้และ พ. ซึ่งเป็นผู้พิมพ์ข้อความในพินัยกรรมและลงลายมือชื่อเป็นพยานในพินัยกรรม ไม่ได้เห็นตัวผู้ทำพินัยกรรม ปลัดอำเภอ ค. กับผู้ร้องเป็นคนบอกให้ พ. พิมพ์พินัยกรรม จากนั้นปลัดอำเภอ ค. กับผู้ร้องได้นำพินัยกรรมไปอ่านให้ผู้ทำพินัยกรรมฟังแล้วนำกลับมาให้ พ. ลงลายมือชื่อเป็นพยาน จึงฟังได้ว่าผู้ตายมิได้แจ้งข้อความที่ตนประสงค์จะให้ใส่ไว้ในพินัยกรรมของตนต่อหน้าพยานสองคนพร้อมกัน ซึ่งการอยู่ต่อหน้าพยานนั้นจะต้องอยู่ต่อหน้าโดยพยานได้เห็นได้ยินผู้ทำพินัยกรรมแจ้งข้อความ มิใช่เพียงแต่เห็นมีการทำพินัยกรรมและข้อความในพินัยกรรมเท่านั้น ดังนั้น พินัยกรรมดังกล่าวจึงไม่สมบูรณ์ ไม่มีผลบังคับ

๕๙. คำพิพากษาฎีกาที่ ๖๕๘๑/๒๕๔๕ หนังสือยืนยันรับรองที่ผู้ตายทำขึ้น ไม่มีถ้อยคำที่ระบุเป็นพินัยกรรมและคำสั่งเผื่อตาย ข้อความที่ระบุให้พินัยกรรมฝ่ายเมืองฉบับแรกถือเป็นพินัยกรรมที่ใช้ได้ และข้อความที่ไม่รับรองเอกสารซึ่งผู้ตายลงลายมือชื่อไว้เมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๔๐ และขอยกเลิกเอกสารดังกล่าวเป็นเรื่องการยืนยันและเพิกถอนพินัยกรรมของตนที่ได้ทำไว้เท่านั้น มิใช่มีลักษณะเป็นพินัยกรรมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๖๔๖

ผู้ทำพินัยกรรมจะเพิกถอนพินัยกรรมของตนเสียทั้งหมดหรือแต่บางส่วนในเวลาใดก็ได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๕๑ แต่ในการเพิกถอนพินัยกรรมนั้นกฎหมายกำหนดวิธีการไว้ ๔ กรณี ตามมาตรา ๑๖๕๔ ถึงมาตรา ๑๖๕๗ คือ การทำพินัยกรรมฉบับหลังขึ้นมาเพิกถอนพินัยกรรมฉบับก่อน การทำลายหรือขีดฆ่าพินัยกรรมด้วยความตั้งใจ การโอนหรือทำลายทรัพย์สินอันเป็นวัตถุแห่งข้อกำหนดพินัยกรรมด้วยความสมัครใจและการทำพินัยกรรมฉบับหลังมีข้อความขัดกันกับพินัยกรรมฉบับก่อน กฎหมายมิได้กำหนดวิธีการอื่นใดนอกจากนี้มีผลเป็นการเพิกถอนพินัยกรรมได้ ฉะนั้น การที่ผู้ตายทำหนังสือยืนยันรับรองมีข้อความว่าไม่รับรองเอกสารฉบับลงวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๔๐ ที่มีผู้นำมาให้ลงชื่อ

แม้จะแปลได้ว่า ผู้ตายมีเจตนาเพิกถอนหรือไม่รับรองพันธกรรมลงวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๔๐ ของตนนั้น แต่เมื่อหนังสือยืนยันรับรองดังกล่าวไม่มีลักษณะเป็นพันธกรรมจึงไม่มีผลเป็นการเพิกถอนพันธกรรมได้

๖๐. คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๗๗๖/๒๕๔๕ พันธกรรมที่มีพยานลงลายมือชื่อสองคน แต่มิได้ลงวัน เดือน ปี ที่ทำพันธกรรม ถือว่าเป็นพันธกรรมที่ทำขึ้นโดยขัดต่อประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๕๖ ย่อมเป็นโมฆะ ตามมาตรา ๑๗๐๕

๖๑. คำพิพากษาฎีกาที่ ๓๕๗๕/๒๕๔๕ พันธกรรมซึ่งยกทรัพย์มรดกให้ผู้ร้องมีผู้ลงลายมือชื่อเป็นพยานแต่ผู้ที่ย้ายมิได้ลงลายชื่อในพันธกรรมต่อหน้าพยานอย่างน้อยสองคนพร้อมกัน จึงมิได้ทำตามแบบที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๕๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติไว้ ย่อมเป็นโมฆะตามมาตรา ๑๗๐๕ ทรัพย์มรดกของผู้ตายตกทอดให้แก่ทายาทโดยธรรมของผู้ตายเสมือนหนึ่งมิได้มีการทำพันธกรรมไว้ ผู้ร้องซึ่งเป็นภริยาไม่ชอบด้วยกฎหมายของผู้ตายจึงไม่มีอำนาจร้องขอต่อศาลขอให้ตั้งตนเองเป็นผู้จัดการมรดกของผู้ตายตามพันธกรรม

๖๒. คำพิพากษาฎีกาที่ ๖๔๓๓/๒๕๔๖ ผู้ตายซึ่งเป็นพระภิกษุเขียนพันธกรรมขึ้นเองทั้งฉบับมีการลงวัน เดือน ปี และลายมือชื่อของผู้ตายไว้ครบถ้วนถูกต้องตามที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๗๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติไว้โดยเฉพาะกำหนดในพันธกรรมข้อ ๑ ที่ระบุว่า “ทรัพย์สินเงินทองและข้าวของต่าง ๆ ของข้าพเจ้า ที่อยู่ในห้องของข้าพเจ้านี้มอบให้กับทายาทของข้าพเจ้า ในเมื่อข้าพเจ้าตายไปแล้ว” นั้น ก็มีความหมายชัดแจ้งอยู่ในตัวแล้วว่า ผู้ตายประสงค์จะยกทรัพย์สินเงินทองทั้งหมดซึ่งรวมทั้งเงินในสมุดบัญชีเงินฝากธนาคารที่พบในห้องนอนของผู้ตายให้แก่ทายาทเมื่อผู้ตายมรณภาพ การที่ผู้ตายเขียนข้อความเพิ่มเติมต่อไปว่า “และสมุดเงินฝากในธนาคารต่าง ๆ ด้วย” แม้จะไม่ชอบตามมาตรา ๑๖๕๗ วรรคสอง เพราะผู้ตายมิได้ลงลายมือชื่อกำกับไว้ ก็มีผลเพียงว่าไม่มีการเดิมข้อความดังกล่าวเท่านั้น ส่วนข้อความอื่นยังคงสมบูรณ์ หากมีผลทำให้พันธกรรมที่สมบูรณ์อยู่แล้วต้องตกเป็นโมฆะไม่

คำธรรมเนียม

- การจดทะเบียนโอนมรดก เป็นการจดทะเบียนประเภทมีทุนทรัพย์ เรียกเก็บค่าธรรมเนียมจดทะเบียน ร้อยละ ๒ ของราคาประเมินทุนทรัพย์ ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ ๔๗ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๔๘๗ ข้อ ๒ (๗) (ก) แต่ถ้าวเป็นการโอนมรดกระหว่างผู้บุพการีกับผู้สืบสันดาน หรือระหว่างคู่สมรส เรียกเก็บค่าธรรมเนียมจดทะเบียน ร้อยละ ๐.๕ ของราคาประเมินทุนทรัพย์ ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ ๔๗ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๔๘๗ ข้อ ๒ (๗) (ง)

- การจดทะเบียนโอนมรดกระหว่างผู้รับบุตรบุญธรรมกับบุตรบุญธรรมให้เรียกเก็บค่าธรรมเนียมตามจำนวนทุนทรัพย์ร้อยละ ๒ ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ ๔๗ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๔๘๗ ข้อ ๒ (๗) (ก)

- การจดทะเบียนโอนมรดกระหว่างบิดากับบุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองแล้วโดยพฤตินัยให้เรียกเก็บค่าธรรมเนียมตามจำนวนทุนทรัพย์ร้อยละ ๐.๕ ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ ๔๗ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ.๒๕๔๗ ข้อ ๒ (๗) (ง)
- ผู้รับมรดกหลายคน ทายาทบางคนไม่ได้เป็นบุพการีหรือผู้สืบสันดานของเจ้ามรดก หรือในทางกลับกันเมื่อจดทะเบียนในวาระเดียวกันให้เรียกเก็บค่าธรรมเนียมโดยแยกเก็บตามส่วน
- การจดทะเบียนโอนมรดกบางส่วน ให้เรียกเก็บค่าธรรมเนียมตามที่ผู้ขอได้แสดงการมีส่วนในบันทึกการสอบสวนฯ (ท.ค.๘) โดยคิดค่าเฉลี่ยตามส่วนที่ขอรับ
- การจดทะเบียนผู้จัดการมรดก เปลี่ยนผู้จัดการมรดก โอนเปลี่ยนนามผู้จัดการมรดก และเลิกผู้จัดการมรดก เป็นการจดทะเบียนประเภทไม่มีทุนทรัพย์ เรียกเก็บค่าธรรมเนียมจดทะเบียนแปลงละ ๕๐ บาท
- การจดทะเบียนโอนมรดกและผู้จัดการมรดก เรียกเก็บค่าธรรมเนียมเป็นค่าคำขอแปลงละ ๕ บาท ต่อเรื่อง ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ ๔๗ (พ.ศ. ๒๕๔๑) ออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๕๔๗ ข้อ ๒ (๑๐) (ก)

ภาษีเงินได้หัก ณ ที่จ่าย ภาษีธุรกิจเฉพาะและอากรแสตมป์

การจดทะเบียนโอนมรดกและผู้จัดการมรดก ไม่มีกรณีต้องเรียกเก็บ

- การโอนมรดกให้แก่ทายาทโดยธรรม หรือทายาทตามพินัยกรรม ไม่อยู่ในบังคับต้องเสียอากรแสตมป์ตามลักษณะแห่งตราสาร ๒๘. (๖) แห่งประมวลรัษฎากร

(หนังสือกรมสรรพากร ที่ กค ๐๗๐๖/๐๐๘๓๗ ลงวันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๔๘ เวียนโดยหนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๕๑๕/ว ๐๐๘๔๕ ลงวันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๔๙)

- การนับวันเริ่มปีที่ถือครองเพื่อคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาหัก ณ ที่จ่าย ตามมาตรา ๔๘ (๔) (ก) แห่งประมวลรัษฎากร กรณีบุคคลธรรมดาขายอสังหาริมทรัพย์ที่ได้มาโดยทางมรดก (ทายาทจดทะเบียนรับโอนมรดกแล้วจดทะเบียนขาย) ให้เริ่มนับปีที่ถือครองตั้งแต่วันที่มรดกได้ตกแก่ทายาทตาม ป.พ.พ. มาตรา ๑๕๕๕ ซึ่งได้แก่วันที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตายเช่นเดิม

(หนังสือกรมสรรพากร ที่ กค ๐๗๐๖/๐๗๑๐ ลงวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๔๙ เวียนโดยหนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๕๑๕/ว ๐๘๒๘๖ ลงวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๔๙)

ภาษีธุรกิจเฉพาะ กรณีการโอนอสังหาริมทรัพย์ทางมรดกที่เจ้ามรดกได้มาเกิน ๕ ปี ให้แก่ผู้รับพินัยกรรมซึ่งมิใช่ทายาทโดยธรรม

๑. การโอนอสังหาริมทรัพย์ทางมรดกที่เจ้ามรดกได้มาเกิน ๕ ปี

กรณีผู้จัดการมรดกยื่นคำขอจดทะเบียนโอนมรดกที่ดิน ซึ่งเจ้ามรดกได้ถือครองมาเกิน ๕ ปีแล้วให้แก่ตนเองในฐานะทายาทตามพินัยกรรมโดยผู้รับโอนมรดกซึ่งมิใช่ทายาทโดยธรรมและกรณีผู้จัดการมรดกได้ยื่นคำขอจดทะเบียนโอนมรดกที่ดินตามพินัยกรรมเอกสารฝ่ายเมือง โดยผู้รับโอนมรดกเป็นหลาน

ตาของเจ้ามรดกและมารดาของผู้รับโอนยังมีชีวิตอยู่ หากการโอนที่ดินได้กระทำเมื่อพ้นกำหนดเวลา ๕ ปี แล้ว การโอนกรณีดังกล่าวไม่เข้าลักษณะเป็นการขายอสังหาริมทรัพย์เป็นทางค้ำหรือหากำไรตามมาตรา ๔ (๖) แห่งพระราชกฤษฎีกาฯ (ฉบับที่ ๓๔๒) พ.ศ. ๒๕๔๑ จึงไม่ต้องเสียภาษีธุรกิจเฉพาะ

กรณีทายาทผู้รับพินัยกรรมซึ่งเป็นทายาทโดยธรรม ได้ขายอสังหาริมทรัพย์ที่ได้รับตามพินัยกรรม แม้ว่าจะขายภายใน ๕ ปี นับแต่วันที่เป็นผู้รับพินัยกรรม ถือเป็นการขายอสังหาริมทรัพย์ที่ได้มาโดยทางมรดกไม่ต้องเสียภาษีธุรกิจเฉพาะตามมาตรา ๔ (๖) (ข) แห่งพระราชกฤษฎีกาฯ (ฉบับที่ ๓๔๒) พ.ศ. ๒๕๔๑ เช่นกัน

๒. การนับระยะเวลาได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ และการรับมรดกของทายาทตามพินัยกรรม

(๑) กรณีการโอนกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองทางมรดกให้แก่ทายาทผู้รับพินัยกรรมที่มีใช้ทายาทโดยธรรมซึ่งได้กระทำภายในห้าปีนับแต่วันที่ได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ การนับระยะเวลาการถือครองของผู้โอน ให้นับแต่วันที่ได้มาซึ่งอสังหาริมทรัพย์ถึงวันที่เจ้ามรดกถึงแก่กรรม ส่วนการนับระยะเวลาได้มาของทายาทผู้รับโอน ให้นับแต่วันที่เจ้ามรดกถึงแก่กรรมตาม ป.พ.พ.มาตรา ๑๕๕๕ แม้ว่าจะยังไม่ได้จดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมโอนแก่ซื้อผู้ถือกรรมสิทธิ์ในทะเบียนโฉนดที่ดินก็ตาม

(๒) การโอนที่ดินโดยทางมรดก ซึ่งไม่ต้องเสียภาษีธุรกิจเฉพาะจะต้องเป็นการโอนกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในอสังหาริมทรัพย์ทางมรดกให้แก่ทายาทโดยธรรมหรือผู้รับพินัยกรรมซึ่งเป็นทายาทโดยธรรมเท่านั้น ทั้งนี้ ตามมาตรา ๔ (๖) (จ) แห่งพระราชกฤษฎีกาฯ (ฉบับที่ ๓๔๒) พ.ศ. ๒๕๔๑ แต่หากเป็นการโอนกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในอสังหาริมทรัพย์โดยทางมรดกที่เจ้ามรดกได้กระทำเมื่อพ้นกำหนดเวลา ๕ ปี นับแต่วันที่ได้มา ไม่ว่าผู้รับพินัยกรรมจะเป็นใครก็ไม่ต้องเสียภาษีธุรกิจเฉพาะ

(หนังสือกรมสรรพากร ที่ กค ๐๘๑๑/๔๑๒ ลงวันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๔๑ เวียนโดยหนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๗๑๐/ว ๐๓๔๗๗ ลงวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๔๑)

ระเบียบกรมที่ดิน

ว่าด้วยการจดทะเบียนสิทธิเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ซึ่งได้มาโดยทางมรดก

พ.ศ. ๒๕๔๘

โดยที่เห็นเป็นการสมควรปรับปรุงหลักเกณฑ์และวิธีการในการจดทะเบียนสิทธิเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ซึ่งได้มาโดยทางมรดก ให้สอดคล้องกับหลักการมาตรา ๘๑ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายที่ดิน (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๔๓ และปรับปรุงหลักเกณฑ์และวิธีการของจดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดกในหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินและขอจดทะเบียนสิทธิในที่ดินให้แก่ทายาทตามมาตรา ๘๒ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ไปในคราวเดียวกัน ทั้งนี้ เพื่อให้การปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินไปตามที่กฎหมายกำหนดและเป็นมาตรฐานเดียวกัน กรมที่ดินจึงวางระเบียบไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกรมที่ดิน ว่าด้วยการจดทะเบียนสิทธิเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ซึ่งได้มาโดยทางมรดก พ.ศ.๒๕๔๘”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิก

- (๑) คำสั่งที่ ๑๕/๒๔๖๓ ลงวันที่ ๑ ตุลาคม พระพุทธศักราช ๒๔๖๓
- (๒) คำสั่งที่ ๑๖/๒๔๖๓ ลงวันที่ ๘ ตุลาคม พระพุทธศักราช ๒๔๖๓
- (๓) คำสั่งที่ ๒/๒๔๗๕ ลงวันที่ ๙ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๗๕
- (๔) คำสั่งที่ ๑๐/๒๔๗๙ ลงวันที่ ๒๙ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๗๙
- (๕) คำสั่งที่ ๔/๒๔๘๘ ลงวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๔๘๘
- (๖) หนังสือกรมที่ดิน ที่ ๔๖๓๘/๒๔๙๐ ลงวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๔๙๐
- (๗) คำสั่งที่ ๑/๒๔๙๘ ลงวันที่ ๔ มกราคม ๒๔๙๘
- (๘) หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๖๐๘/ว ๗๖๗๗ ลงวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๑๓
- (๙) หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๖๐๘/ว ๒๒๒๗๕ ลงวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๑๓
- (๑๐) หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๖๐๘/ว ๓๒๕๗๐ ลงวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๓
- (๑๑) หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๖๐๘/ว ๓๒๕๘๑ ลงวันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๑๔
- (๑๒) หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๖๐๘/ว ๙๒๔๑๘ ลงวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๑๕

(๑๓) หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๖๐๘/ว ๙๓๑๗๙ ลงวันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๑๕

(๑๔) ระเบียบกรมที่ดิน ว่าด้วยการจดทะเบียนสิทธิเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ซึ่งได้มาโดย
ทางมรดก พ.ศ. ๒๕๑๖ ลงวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๑๖

(๑๕) หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๖๐๘/ว ๙๓๔๙ ลงวันที่ ๙ เมษายน ๒๕๑๖

(๑๖) หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๖๐๘/ว ๑๙๕๕๖ ลงวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๑๖

(๑๗) หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๖๐๘/ว ๓๑๔๑๑ ลงวันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๑๖

(๑๘) หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๖๐๘/ว ๓๑๕๙๗ ลงวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๑๖

(๑๙) หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๖๐๘/ว ๔๙๘๖ ลงวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๑๗

(๒๐) หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๖๐๘/ว ๗๐๔๗ ลงวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๑๗

(๒๑) หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๖๑๒/ด/ว ๐๒๑๖๖๕ ลงวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๑๘

(๒๒) หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๖๐๖/ว ๒๒๖๖ ลงวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๐

(๒๓) หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๖๑๒/ด/ว ๑๐๕๗/๕ ลงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๒๐

(๒๔) หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๖๑๒/ด/ว ๑๖๓๑๕ ลงวันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๒๑

(๒๕) หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๖๑๒/ด/ว ๑๐๕๑๖ ลงวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๒๒

(๒๖) หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๖๑๒/ด/ว ๑๖๐๖๕ ลงวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๒๒

(๒๗) หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๖๑๒/ด/ว ๔๒๑๐ ลงวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๖

(๒๘) หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๗๐๘/ว ๕๐๘๕ ลงวันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๒๗

(๒๙) หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๗๐๘/ว ๖๕๗๘ ลงวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๒๗

(๓๐) หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๗๐๘/ว ๑๐๗๕๗ ลงวันที่ ๑๘ พฤษภาคม ๒๕๒๗

(๓๑) หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๖๑๐/ว ๓๐๐๓๘ ลงวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๓๘

(๓๒) หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๖๑๐/ว ๒๘๐๐๒ ลงวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๓๙

(๓๓) ระเบียบกรมที่ดิน ว่าด้วยการจดทะเบียนสิทธิเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ซึ่งได้มาโดย
ทางมรดก (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๙ ลงวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๙

(๓๔) หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๗๑๐/ว ๒๔๕๕๔ ลงวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๔๐

(๓๕) หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๗๑๐/ว ๐๙๗๘๔ ลงวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๔๓

(๓๖) หนังสือกรมที่ดิน จำนวนมาก ที่ มท ๐๗๑๐/ว ๑๒๘๑๗ ลงวันที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๔๓

(๓๗) หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๗๒๘/ว ๐๖๕๑๒ ลงวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๔๔

(๓๘) หนังสือกรมที่ดิน ที่ มท ๐๗๒๘/ว ๑๖๑๓๓ ลงวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๔๕

บรรดาระเบียบ ข้อกำหนด หรือคำสั่งอื่นใดที่กำหนดไว้แล้วในระเบียบนี้ หรือซึ่งขัดหรือแย้งกับระเบียบนี้ให้ใช้ระเบียบนี้แทน

ข้อ ๔ ให้ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานการทะเบียนที่ดินเป็นผู้รักษาการตามระเบียบนี้

หมวด ๑

การจดทะเบียนสิทธิเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ซึ่งได้มาโดยทางมรดก ตามมาตรา ๘๑ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

ส่วนที่ ๑

การยื่นคำขอและการสอบสวน

ข้อ ๕ เมื่อมีผู้แสดงความประสงค์ขอให้พนักงานเจ้าหน้าที่จดทะเบียนสิทธิเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ซึ่งได้มาโดยทางมรดก ให้ผู้นั้นยื่นคำขอตามแบบ ท.ด. ๑ สำหรับที่ดินที่มีโฉนดที่ดินหรือมีใบไต่สวน หรือแบบ ท.ด.๑ ก สำหรับที่ดินที่ไม่มีโฉนดที่ดินและอสังหาริมทรัพย์อย่างอื่นพร้อมหลักฐานสำหรับที่ดินหรือหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินและหลักฐานในการได้รับมรดกต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

ข้อ ๖ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจชื่อเจ้ามรดกในหลักฐานสำหรับที่ดินหรือหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินและหลักฐานในการได้รับมรดก เมื่อเห็นว่าถูกต้องแล้วให้สอบสวนพยานหลักฐานโดยบันทึกลงในคำขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมและการสอบสวนสิทธิในที่ดิน (ท.ด.๑ หรือ ท.ด.๑ ก) และแบบบันทึกการสอบสวนขอจดทะเบียนโอนมรดก (ท.ด.๘) ดังนี้

(๑) ที่ดินแปลงใดมีชื่อเจ้ามรดกคนเดียวและมีทายาทซึ่งมีสิทธิรับมรดกคนเดียว เช่น ที่ดิน มีชื่อ ก. เป็นเจ้าของ ก. ตาย มีบุตรคนเดียว คือ จ.

(๒) ที่ดินแปลงใดมีชื่อเจ้ามรดกคนเดียวและมีทายาทซึ่งมีสิทธิรับมรดกหลายคน เช่น ที่ดินมีชื่อ ก. เป็นเจ้าของ ก. ตาย มีบุตรหลายคน คือ จ. ฉ. ช. กับ ญ. ภรรยา

(๓) ที่ดินแปลงใดมีชื่อเจ้ามรดกหลายคนแต่มีทายาทซึ่งมีสิทธิรับมรดกคนเดียว เช่น ที่ดินมีชื่อ ก. สามี ข. ภรรยาเป็นเจ้าของ ก. ข. ตาย มีบุตรคนเดียว คือ จ.

(๔) ที่ดินแปลงใดมีชื่อเจ้ามรดกหลายคนและมีทายาทซึ่งมีสิทธิรับมรดกหลายคน ซึ่งทายาทหลายคนนั้นต่างก็เป็นผู้มีสิทธิรับมรดกของเจ้ามรดกร่วมกัน เช่น ที่ดินมีชื่อ ก. สามี ข. ภรรยา ก. ข. ตาย มีบุตรหลายคน คือ จ. ฉ. ช.

(๕) ที่ดินแปลงใดมีชื่อเจ้ามรดกหลายคน ทายาทของเจ้ามรดกแต่ละคนประสงค์จะขอจดทะเบียนมรดกเฉพาะส่วนของเจ้ามรดกแต่ละคน ไม่ว่าจะขอจดทะเบียนมรดกเฉพาะส่วนทั้งหมดหรือเฉพาะส่วนเพียงบางส่วนก็ตาม เช่น ที่ดินมีชื่อ ก. และ ต. เป็นเจ้าของ ก. และ ต. ตาย จ. ขอรับมรดกของ ก. ส่วน ฉ. ขอรับมรดกของ ต. หรือ ก. เป็นเจ้าของที่ดินร่วมกับ ต. และ ฉ. ขอรับมรดกเฉพาะส่วนของ ต. เพียงบางส่วน โดยทายาทอื่นที่มีสิทธิได้รับมรดกยังมีได้ขอจดทะเบียนรับมรดก

ในกรณีตาม (๑) (๒) (๓) (๔) ให้ใช้คำขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมฯ (ท.ด.๑ หรือ ท.ด.๑ ก) และบันทึกการสอบสวนฯ (ท.ด.๘) อย่างละ ๑ ฉบับ ส่วนในกรณีตาม (๕) ให้ใช้รายละเอียดอย่างละ ๑ ฉบับ

ข้อ ๗ การเขียนชื่อประเภทการจดทะเบียน ให้เขียนดังนี้

(๑) ในกรณีที่มีผู้มาขอจดทะเบียนมรดกทั้งแปลง เช่น ที่ดินแปลงหนึ่งมีชื่อ ก. เป็นเจ้าของ ก. ตาย จ. ฉ. บุตร ญ. ภรรยา ขอจดทะเบียนมรดกที่ดินแปลงนั้นทั้งแปลง ให้เขียนชื่อประเภทว่า “โอนมรดก”

(๒) ในกรณีที่มีผู้มาขอจดทะเบียนมรดกเพียงบางส่วนตามสิทธิของตน เช่น ก. เป็นเจ้าของ ก. ตาย จ. หรือ ฉ. หรือ ญ. มาขอจดทะเบียนมรดกเพียงบางส่วนตามสิทธิของตน โดยคงส่วนของทายาทอื่นไว้ในนามของเจ้ามรดกต่อไปทำนองเดียวกับเรื่องจดทะเบียนกรรมสิทธิ์รวม ให้เขียนชื่อประเภทว่า “โอนมรดกบางส่วน”

(๓) ในกรณีที่มีผู้มาขอจดทะเบียนมรดกเฉพาะส่วนของเจ้ามรดกคนใดคนหนึ่งทั้งหมด เช่น ที่ดินมีชื่อ ก. ข. ค. เป็นเจ้าของ ก. ตาย จ. ฉ. เป็นทายาทมาขอจดทะเบียนมรดกเฉพาะส่วนของ ก. ทั้งหมด ให้เขียนชื่อประเภทว่า “โอนมรดกเฉพาะส่วน”

(๔) ในกรณีที่มีผู้มาขอจดทะเบียนมรดกเฉพาะส่วนของเจ้ามรดกคนใดคนหนึ่งเพียงบางส่วนตามสิทธิของตน เช่น ที่ดินมีชื่อ ก. ข. ค. เป็นเจ้าของ ก. ตาย จ. หรือ ฉ. คนใดคนหนึ่งมาขอจดทะเบียนมรดกเฉพาะส่วนของ ก. เพียงบางส่วนตามสิทธิของตน โดยทายาทอื่นยังมิได้มาขอจดทะเบียนมรดกด้วย ให้เขียนชื่อประเภทว่า “โอนมรดกเฉพาะส่วนเพียงบางส่วน” ทำนองเดียวกับเรื่องจดทะเบียนกรรมสิทธิ์รวมเฉพาะส่วน

(๕) การขอจดทะเบียนมรดกในกรณีอื่นนอกจากที่กล่าวข้างต้น ให้เขียนชื่อประเภทการจดทะเบียนให้ตรงตามรูปเรื่อง เช่น “โอนมรดกสิทธิการไถ่” “โอนมรดกผู้รับจำนอง” “โอนมรดกสิทธิเหนือพื้นดิน” เป็นต้น

ในกรณีที่ขอจดทะเบียนเฉพาะส่วนหรือบางส่วน ก็ให้นำวิธีเขียนชื่อประเภทตาม (๒) (๓) หรือ (๔) แล้วแต่กรณีมาใช้โดยอนุโลม

ข้อ ๘ การเขียนคำขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมฯ (ท.ด.๑ หรือ ท.ด.๑ ก) นั้น ให้ปฏิบัติดังนี้ ในช่องประเภท ให้เขียนชื่อประเภทที่ขอจดทะเบียนตามข้อ ๗ แล้วแต่กรณี การเขียนชื่อ

เจ้าของที่ดินในข้อ ๒ ของคำขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมฯ (ท.ด.๑ หรือ ท.ด.๑ ก) ถ้าที่ดินที่ขอจดทะเบียนมีชื่อเจ้าของที่ดินหลายคน ให้เขียนเฉพาะชื่อและหมายเลขลำดับเจ้าของที่ดินที่เป็นเจ้ามรดก พร้อมทั้งให้เขียนว่า “ผู้ตาย” ไว้ท้ายชื่อเจ้ามรดกด้วย (ตามตัวอย่างหมายเลข ๑)

การเขียนชื่อผู้ขอในข้อ ๓ ของคำขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมฯ (ท.ด.๑ หรือ ท.ด.๑ ก) ให้ปฏิบัติดังนี้

(๑) ในกรณีที่มีผู้มาขอจดทะเบียนมรดกทั้งแปลง หรือมรดกเฉพาะส่วน โดยมีชื่อผู้ขอรับมรดกหลายคนให้เขียนหมายเลขลำดับกำกับไว้หน้าชื่อทุกชื่อด้วย ส่วนชื่อเจ้ามรดกไม่ต้องยกมาอีก

(๒) ในกรณีที่มีผู้มาขอจดทะเบียนมรดกเพียงบางส่วน หรือมรดกเฉพาะส่วนเพียงบางส่วน การเขียนชื่อผู้ขอให้ยกชื่อเจ้ามรดกลงมาไว้ต่อไปอีก เนื่องจากมีส่วนของเจ้ามรดกยังคงเหลืออยู่โดยให้ดำเนินการทำนองเดียวกับเรื่องขอจดทะเบียนกรรมสิทธิ์รวมหรือกรรมสิทธิ์รวมเฉพาะส่วนจนกว่าจะมีทายาทมาขอจดทะเบียนมรดกส่วนที่เหลือไปจนหมด จึงไม่ต้องยกชื่อเจ้ามรดกลงมาไว้

ข้อ ๙ กรณีที่การจดทะเบียนโอนมรดกนั้น เป็นการขอจดทะเบียนมรดกในประเภทโอนมรดกเฉพาะส่วน ให้หมายเหตุไว้ ณ ริมด้านซ้ายของคำขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมฯ (ท.ด.๑ หรือ ท.ด.๑ ก) และในสารบัญญัตินี้ของหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินทั้งฉบับสำนักงานที่ดิน และฉบับเจ้าของที่ดินให้ตรงกันว่า ผู้ขอจดทะเบียนมรดกเฉพาะส่วนของเจ้าของที่ดินคนใด และส่วนของเจ้าของที่ดินคนใดที่ยังคงเดิมอยู่อีก เช่น ที่ดินมีชื่อ ก. ข. ค. เป็นเจ้าของ ก. ตาย มีบุตร ๓ คน คือ จ. ฉ. ช. ถ้า จ. ฉ. ช. ขอจดทะเบียนมรดกเฉพาะส่วนของ ก. ไปทั้งหมด ให้หมายเหตุว่า “จ. ฉ. ช. รับมรดกเฉพาะส่วนของ ก. เท่านั้น ส่วนของ ข. และ ค. คงอยู่ตามเดิม”

ในกรณีที่ทายาทคนใดคนหนึ่งขอจดทะเบียนมรดกเฉพาะส่วนของ ก. ไปทั้งหมด โดยแสดงหลักฐานการยินยอมเป็นหนังสือของทายาทอื่นซึ่งได้ระบุไว้ในบัญชีเครือญาติ ให้หมายเหตุว่า “จ. หรือ ฉ. หรือ ช. (แล้วแต่กรณี) รับมรดกเฉพาะส่วนของ ก. เท่านั้น ส่วนของ ข. และ ค. คงอยู่ตามเดิม” (ตามตัวอย่างหมายเลข ๒)

กรณีที่การจดทะเบียนมรดกนั้น เป็นการจดทะเบียนมรดกในประเภทโอนมรดกบางส่วน หรือโอนมรดกเฉพาะส่วนเพียงบางส่วน ให้หมายเหตุการจดทะเบียนมรดกดังกล่าวว่า เป็นการจดทะเบียนมรดกบางส่วน หรือมรดกเฉพาะส่วนเพียงบางส่วน ตามที่ผู้ขอแสดงหลักฐานการมีสิทธิได้รับตามกฎหมาย เช่น ที่ดินทั้งแปลงมีชื่อ ก. เป็นเจ้าของ ก. ตาย มีบุตร ๓ คน คือ จ. ฉ. ช. ถ้า จ. หรือ ฉ. หรือ ช. คนใดคนหนึ่งขอรับมรดกบางส่วนตามที่ตนมีสิทธิได้รับตามกฎหมาย ให้หมายเหตุว่า “จ. หรือ ฉ. หรือ ช. (แล้วแต่กรณี) รับมรดกบางส่วนของ ก.” (ตามตัวอย่างหมายเลข ๓)

กรณีที่เจ้ามรดกเป็นเจ้าของที่ดินร่วมกับบุคคลอื่น ให้ระบุให้ชัดแจ้งว่า ผู้ขอ ขอจดทะเบียนมรดกบางส่วนของผู้ที่ดินคนเดียว และส่วนของผู้ที่ดินร่วมคนอื่นยังคงเดิมอยู่ เช่น ตามตัวอย่างหมายเลข ๓ ถ้า ก. เป็นเจ้าของที่ดินร่วมกับ ข. ค. ดังนี้ให้หมายเหตุว่า “ จ. หรือ ฉ. หรือ ช. (แล้วแต่กรณี) รับมรดกเฉพาะส่วนของ ก. เพียงบางส่วนเท่านั้น ส่วนของ ข. และ ค. คงอยู่ตามเดิม” (ตามตัวอย่างหมายเลข ๔)

เมื่อหมายเหตุดังกล่าวข้างต้นแล้วให้พนักงานเจ้าหน้าที่ลงลายมือชื่อกำกับไว้

ข้อ ๑๐ การสอบสวนผู้ขอและจัดบันทึกลงในแบบบันทึกการสอบสวนฯ (ท.ด.๘) ให้สอบสวนและจัดบันทึกให้ได้ความครบถ้วนตามแบบพิมพ์ โดยในข้อ ๒ ของบันทึกการสอบสวนฯ (ท.ด.๘) ถ้าหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินตกอยู่กับบุคคลอื่นและผู้ขอไม่สามารถนำมายื่นได้ ให้สอบสวนและบันทึกโดยละเอียดว่า หนังสือแสดงสิทธิในที่ดินตกอยู่กับบุคคลใด มีภูมิลำเนาอยู่ ณ ที่ใด ผู้ขอจะนำมาเองหรือจะให้พนักงานเจ้าหน้าที่เรียกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินนั้น ส่วนข้อ ๓ ของบันทึกการสอบสวนฯ (ท.ด.๘) ให้สอบสวนและบันทึกเกี่ยวกับสิทธิและเหตุผลในการขอจดทะเบียนมรดก เช่น ผู้ขอเป็นบุตรเจ้ามรดก และเมื่อเจ้ามรดกยังมีชีวิตอยู่มิได้ทำพินัยกรรมยกให้ผู้ใด หรือผู้ขอเป็นผู้รับพินัยกรรมของเจ้ามรดกตามพินัยกรรมฉบับลงวันที่.....เป็นต้น นอกจากนั้น ถ้ามีเหตุผลอื่นใดเกี่ยวกับเรื่องขอจดทะเบียนมรดกอีกก็ให้จัดบันทึกไว้

การสอบสวนสิทธิในการขอจดทะเบียนมรดกนั้น ต้องสอบสวนให้ปรากฏว่า ผู้ขอจะขอรับมรดกในฐานะที่เป็นทายาทโดยธรรม หรือในฐานะเป็นผู้รับพินัยกรรม ถ้าเป็นการขอรับมรดกในฐานะเป็นผู้รับพินัยกรรมให้เรียกต้นฉบับพินัยกรรมมาตรวจดู แล้วให้ผู้ขอส่งสำเนาหรือภาพถ่ายพินัยกรรมซึ่งผู้ขอรับรอง และให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบกับต้นฉบับพินัยกรรม แล้วลงชื่อรับรองการตรวจกับต้นฉบับเป็นหลักฐานในสำเนาหรือภาพถ่ายพินัยกรรมนั้นเก็บรวมเรื่องไว้ ส่วนต้นฉบับคืนให้ผู้ขอโดยให้ลงนามรับไปเป็นหลักฐาน

การตรวจแบบพินัยกรรมให้พนักงานเจ้าหน้าที่พิจารณาเฉพาะรูปแบบของพินัยกรรมว่าถูกต้องตามแบบที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์กำหนดไว้แล้วหรือไม่ และหากการสอบสวนเชื่อได้ว่าพินัยกรรมดังกล่าวเป็นพินัยกรรมของเจ้ามรดก ให้ดำเนินการต่อไปได้

ในกรณีที่ผู้ขอไม่สามารถนำต้นฉบับพินัยกรรมมาประกอบการยื่นคำขอได้เนื่องจากสูญหาย หรือถูกทำลาย ผู้ขอสามารถนำสำเนาพินัยกรรมที่เคยนำไปแสดงต่อหน่วยงานราชการ เช่น ศาล หรือสำนักงานที่ดินอื่น และพนักงานเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานนั้นได้รับรองสำเนาถูกต้องมาใช้เป็นหลักฐานแทนต้นฉบับพินัยกรรมก็ได้

เมื่อจบบันทึกการสอบสวนเสร็จแล้ว และผู้ขอรับรองว่าถูกต้องจึงให้ผู้ลงชื่อไว้ในช่องผู้ให้
ถ้อยคำท้ายแบบบันทึกการสอบสวน

แบบบันทึกการสอบสวนฯ (ท.ด.๘) ให้ใช้ตามตัวอย่างท้ายระเบียบนี้ (ตามตัวอย่างหมายเลข ๕)

ข้อ ๑๑ การสอบสวนและจัดบัญชีเครื่องมือของเจ้ามรดกไว้ด้านหลังบันทึกการสอบสวนฯ
(ท.ด.๘) นั้น ให้ผู้ขอแสดงชื่อทายาทที่มีสิทธิรับมรดกตามลำดับและชั้นของทายาทตามกฎหมาย เช่น
ชื่อบิดามารดา ชื่อผู้สืบสันดาน หรือผู้รับมรดกแทนที่ และชื่อคู่สมรส เมื่อได้เขียนชื่อทายาทของเจ้ามรดก
ดังกล่าวแล้ว ให้ชื่อเจ้ามรดกให้เขียนว่า “เจ้ามรดกตายเมื่อ.....” ให้เขียนคำว่า “ผู้ขอ” ไว้ใต้ชื่อผู้ขอ
ในกรณีผู้ขอขอให้ลงชื่อทายาทอื่นที่มีสิทธิได้รับมรดกเป็นผู้รับมรดกร่วมกับผู้ขอด้วยให้เขียนคำว่า “ผู้ขอ
ขอให้ลงชื่อ” ไว้ใต้ชื่อทายาทนั้น ๆ และถ้าทายาทคนใดเป็นผู้เยาว์ หรือเป็นคนไร้ความสามารถ หรือ
ตาย ให้เขียนอายุ ผู้เยาว์หรือการเป็นคนไร้ความสามารถหรือตาย และวัน เดือน ปี ที่ตายไว้ใต้ชื่อ
ทายาทนั้น ๆ ด้วย

ในกรณีที่ผู้ขอไม่ทราบเครื่องมือของเจ้ามรดกโดยครบถ้วน ก็ให้แสดงบัญชีเครื่องมือเท่าที่
ทราบ และให้บันทึกเหตุผลที่ไม่ทราบไว้โดยชัดแจ้ง เช่น มีบิดาอยู่ต่างประเทศ อาจมีภรรยาและบุตรที่
ต่างประเทศอีกหรือไม่ ผู้ขอไม่ทราบ

เมื่อได้ทำบัญชีเครื่องมือเสร็จแล้ว ให้ผู้ขอลงลายมือชื่อหรือพิมพ์ลายนิ้วมือรับรองบัญชีเครื่องมือ
ญาติที่ให้ไว้ แล้วให้พนักงานเจ้าหน้าที่ลงลายมือชื่อกำกับไว้ (ตามตัวอย่างหมายเลข ๖) และในกรณี
พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องส่งประกาศให้แก่ทายาท ให้จัดทำบัญชีรายชื่อและที่อยู่ของทายาทซึ่งผู้ขอแสดง
ประกอบการขอรับมรดกไว้ด้วย (ตามตัวอย่างหมายเลข ๗)

ในกรณีที่ผู้ขอเป็นผู้รับพินัยกรรม ผู้ขอไม่จำเป็นต้องแจ้งบัญชีเครื่องมือ และพนักงาน
เจ้าหน้าที่ไม่ต้องส่งประกาศมรดกแจ้งให้ทายาทอื่นทราบ

ข้อ ๑๒ กรณีผู้ขอ นำทายาทที่แสดงไว้ในบัญชีเครื่องมือทุกคนมาให้ถ้อยคำยินยอมหรือนำ
หลักฐานการไม่รับมรดกของทายาทดังกล่าวมาแสดงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายหลังที่ครบกำหนดเวลาที่
ประกาศแล้ว เช่นนี้ พนักงานเจ้าหน้าที่ไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ เนื่องจากคำขอถูกยกไปโดยอำนาจ
ของกฎหมายนับแต่ครบกำหนดเวลาที่ประกาศแล้ว ทั้งนี้ตามที่กฎกระทรวงว่าด้วยการโอนมรดกตาม
มาตรา ๘๑ แห่งประมวลกฎหมายที่ดินกำหนดไว้ แต่หากผู้ขอ ยังประสงค์จะยื่นขอรับมรดกต่อไปอีกให้
พนักงานเจ้าหน้าที่แนะนำให้ผู้ขอ ยื่นคำขอใหม่ โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่ต้องส่งยกเลิกคำขอเดิม แต่ให้
หมายเหตุถึงการที่คำขอถูกยกเลิกไว้ในคำขอว่า “คำขอนี้ถูกยกเลิกเนื่องจากผู้ขอไม่สามารถนำ
ทายาทที่แสดงไว้ในบัญชีเครื่องมือทุกคนมาให้ถ้อยคำยินยอมหรือไม่สามารถนำหลักฐานการไม่รับมรดก

ของทนายทนายดังกล่าวนั้นมาแสดงภายในกำหนดเวลาที่ประกาศ” แล้วให้พนักงานเจ้าหน้าที่ลงนามพร้อมวัน เดือน ปีกำกับไว้

ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ชี้แจงให้ผู้ขอทราบถึงเหตุที่คำขออาจจะถูกยกเลิกในกรณีตามวรรคหนึ่งไว้เป็นลายลักษณ์อักษรในเวลาที่ยื่นคำขอด้วยทุกราย

ข้อ ๑๓ ในกรณีที่เจ้ามรดกถึงแก่กรรมเมื่ออายุมากแล้ว และผู้ขอรับมรดกแจ้งว่าไม่อาจนำหลักฐานการตายของบิดามารดาเจ้ามรดก ซึ่งมีอายุมาก เช่น อายุร่วมร้อยปีและถึงแก่กรรมไปแล้วมาแสดงได้ ก็ให้พนักงานเจ้าหน้าที่บันทึกถ้อยคำผู้ขอไว้เป็นหลักฐานว่า หากปรากฏในภายหลังว่าถ้อยคำที่ให้ไว้เป็นเท็จเพราะปิดบังทายาท การจดทะเบียนโอนมรดกดังกล่าวอาจถูกเพิกถอนหรือแก้ไขได้ตามมาตรา ๖๑ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน และผู้ขอจะต้องมีความผิดอาญาฐานแจ้งความเท็จต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามประมวลกฎหมายอาญา ตลอดจนต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายใด ๆ ที่เกิดจากการปิดบังทายาทนั้นด้วย แล้วจึงดำเนินการให้ผู้ขอต่อไปโดยไม่ต้องให้ผู้ขอไปขอหนังสือรับรองการตายของบุคคลดังกล่าวมาแสดงอีก

ข้อ ๑๔ กรณีคู่สมรสของเจ้ามรดกมาขอรับโอนมรดกโดยไม่มีทะเบียนสมรสมาแสดงให้พนักงานเจ้าหน้าที่สอบสวน หากปรากฏว่าเป็นการสมรสก่อนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ ๕ ใช้บังคับ คือก่อนวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๓๔ โดยมีได้มีการจดทะเบียนสมรสกันไว้ ถือว่าเป็นคู่สมรสโดยชอบด้วยกฎหมาย

ข้อ ๑๕ ถ้าผู้ขอไม่สามารถนำหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินมายื่นพร้อมกับคำขอได้ ทั้งไม่ทราบเครื่องหมายที่ดินแปลงที่จะขอจดทะเบียนมรดก ก็ให้ผู้ยื่นคำขอขอตรวจหลักฐานที่ดินนั้นเสียก่อน

ในกรณีที่ทราบเครื่องหมายที่ดินที่จะขอรับมรดก เมื่อได้ตรวจสอบกับหลักฐานที่ดินแปลงนั้นได้ก็ให้ดำเนินการไปได้

ในกรณีที่นำหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินมายื่นไม่ได้เพราะเป็นอันตรายหรือสูญหาย ให้ผู้ขอขอออกใบแทนด้วย แล้วจึงดำเนินเรื่องประกาศขอจดทะเบียนมรดกและประกาศขอออกใบแทนไปพร้อมกัน แต่ให้แยกเรื่องประกาศแต่ละเรื่องต่างหากจากกัน

ส่วนที่ ๒

การเรียกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินจากผู้ยึดถือและการเก็บรักษาไว้ระหว่างรอการจดทะเบียน

ข้อ ๑๖ เมื่อผู้ขอจดทะเบียนมรดกแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ว่า หนังสือแสดงสิทธิในที่ดินตกอยู่กับผู้อื่น ไม่สามารถนำมาขอจดทะเบียนได้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่รับคำขอไว้และตรวจสอบ

หลักฐานหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินฉบับสำนักงานที่ดิน เมื่อเห็นว่าถูกต้องแล้วก็ให้ดำเนินการประกาศมรดกไปก่อน โดยบันทึกถ้อยคำผู้ขอให้จัดการนำหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินนั้นมายื่นในวันจดทะเบียน แต่ถ้าในวันจดทะเบียนยังไม่สามารถนำมาได้อีก จึงให้พนักงานเจ้าหน้าที่เรียกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินจากผู้ยึดถือมาดำเนินการต่อไป

ข้อ ๑๗ การเรียกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เรียกต่อเมื่อเรื่องที่ยื่นจดทะเบียนนั้นพร้อมที่จะทำการจดทะเบียนได้ โดยให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีหนังสือส่งทางไปรษณีย์ตอบรับถึงผู้ยึดถือหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินให้นำหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินมามอบต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ณ ที่ทำการของพนักงานเจ้าหน้าที่ในวันที่กำหนด แต่อย่างช้าไม่เกินสิบห้าวัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือเรียก

เมื่อครบกำหนดตามที่เรียกให้ส่งหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน และมีหลักฐานการได้รับหนังสือของผู้ยึดถือแล้ว แต่ผู้ยึดถือไม่ส่งหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินให้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่และไม่แจ้งเหตุขัดข้องให้ทราบภายในกำหนด ก็ให้พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งความต่อพนักงานสอบสวนเพื่อดำเนินคดีฐานขัดคำสั่งเจ้าพนักงานต่อไป

ข้อ ๑๘ ในกรณีที่ผู้ขอจดทะเบียนมรดกและผู้ยึดถือนำหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินมาพร้อมกันในวันจดทะเบียน เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่จดทะเบียนเสร็จแล้ว ให้คืนหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินแก่ผู้ให้นำมามอบรับไปในวันจดทะเบียนนั้น

ในกรณีที่มีเหตุขัดข้องไม่อาจจดทะเบียนได้ในวันที่ผู้ยึดถือนำหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินมามอบต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่กำหนดวันจดทะเบียนให้ใหม่อีกครั้งหนึ่งไม่เกินสิบห้าวัน และแจ้งเหตุขัดข้องในการที่จดทะเบียนไม่ได้ และสั่งให้ผู้ยึดถือหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินนำหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินมามอบให้พนักงานเจ้าหน้าที่ในวันจดทะเบียนใหม่นั้นด้วย โดยบันทึกให้ผู้ยึดถือหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินรับทราบไว้เป็นหลักฐาน

เมื่อถึงวันกำหนดนัดใหม่ หากผู้ยึดถือหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินไม่นำหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินมามอบและไม่แจ้งเหตุขัดข้องให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการตามข้อ ๑๗

ในกรณีที่ผู้ยึดถือหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินนำหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินมายื่นต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามความในวรรคสอง แต่มีเหตุขัดข้องยังไม่อาจจดทะเบียนได้ เมื่อผู้ยึดถือหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินประสงค์จะมอบหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินไว้กับพนักงานเจ้าหน้าที่ ก็ให้พนักงานเจ้าหน้าที่บันทึกถ้อยคำผู้ยึดถือรวมเรื่องไว้ แล้วเก็บรักษาหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินไว้ในที่ปลอดภัย โดยออกไปรับ (ท.ด.๕๓) ให้ผู้ที่นำหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินมามอบยึดถือไว้เป็นหลักฐาน เมื่อได้จดทะเบียนมรดกเสร็จแล้ว ให้แจ้งผู้ยึดถือนำไปรับ (ท.ด.๕๓) มารับหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินคืนไปโดยเร็ว ในระหว่างที่หนังสือ

แสดงสิทธิในที่ดินอยู่ในความครอบครองของพนักงานเจ้าหน้าที่ ห้ามมิให้จดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมประเภทอื่นอีก เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากผู้ถือหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินนั้น

การออกใบรับหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน (ท.ด.๕๓) ให้ทำ ๒ ฉบับ มอบให้ผู้นำหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินมาแสดง ๑ ฉบับ และเก็บไว้เป็นหลักฐานของสำนักงานที่ดิน ๑ ฉบับ ถ้าใบรับที่มอบให้ผู้นำหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินมาแสดงสูญหาย ให้พนักงานเจ้าหน้าที่สอบสวนบันทึกถ้อยคำผู้มาขอรับหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินคืน รวมเรื่องไว้

ข้อ ๑๙ เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ทำการสอบสวนรับคำขอจดทะเบียนมรดกเรียบร้อยแล้ว ให้ผู้ขอถือใบเสร็จรับเงินไว้เป็นหลักฐานเพื่อนำมาติดต่อกับพนักงานเจ้าหน้าที่ และในกรณีที่ผู้ขอเป็นผู้นำหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินมายื่นด้วยตนเอง เมื่อทำคำขอและสอบสวนเสร็จแล้วให้บันทึกผู้ขอว่าได้รับหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินคืนจากพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว และจะนำหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินมาในวันจดทะเบียนอีกครั้งหนึ่ง

ส่วนที่ ๓

การลงบัญชีรับทำการและบัญชีแยกประเภทคุมเรื่องมรดก

ข้อ ๒๐ ให้นำเรื่องราวขอจดทะเบียนมรดก ลงบัญชีรับทำการประจำวัน (บ.ท.ด.๒) บัญชีสถิติงานและเงินค่าธรรมเนียม (บ.ท.ด.๒๑) และบัญชีแยกประเภทคุมเรื่อง (บ.ท.ด.๒๗) การลงบัญชีฯ (บ.ท.ด.๒๗) ให้ใช้สมุดบัญชีเป็นอำเภอ ๆ ละหนึ่งเล่ม การลงบัญชีให้ลงเรียงตามลำดับเรื่องที่มา ขอให้จดทะเบียนมรดกเป็นปี ๆ (ปีงบประมาณ) เมื่อสิ้นปีแล้วจึงให้ตั้งต้นเลขที่ใหม่ บัญชีหน้าหนึ่ง ๆ ให้เว้นช่องบรรทัดไว้โดยกำหนดให้ลงหน้าละ ๕ รายการ

สำนักงานที่ดินที่มีระบบคอมพิวเตอร์เพื่อการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมแล้วและสามารถพิมพ์รายงานตามแบบบัญชีดังกล่าวตามวรรคหนึ่งได้ ให้ใช้รายงานที่พิมพ์จากระบบคอมพิวเตอร์แทนสมุดบัญชีตามวรรคหนึ่งได้

ส่วนที่ ๔

การประกาศ

ข้อ ๒๑ การเขียนหรือพิมพ์ประกาศ ให้ปฏิบัติดังนี้

(๑) ชื่อประกาศ.....ให้กรอกชื่อสำนักงานที่ดินจังหวัด หรือสำนักงานที่ดินสาขา
อย่างใดอย่างหนึ่งแล้วแต่กรณี

(๒) เรื่องมีผู้ขอ.....ให้กรอกชื่อประเภทที่ขอให้จดทะเบียนและชื่อเจ้ามรดก เช่น “.....จดทะเบียนมรดกที่ดินของนาย ก. ผู้ตาย” หรือ “..... จดทะเบียนมรดกที่ดินเฉพาะส่วนเพียงบางส่วนของนาย ก. ผู้ตาย” เป็นต้น

(๓) ข้อความที่จะกรอกต่อไป ในแบบพิมพ์ประกาศให้กรอก ดังนี้

- ด้วย.....ให้กรอกชื่อผู้ขอ ถ้าผู้ขอมีหลายคนให้กรอกเฉพาะชื่อผู้ขอคนแรก นอกนั้นไม่ต้องระบุชื่อ ให้ใช้คำว่า “กับพวก” แทน

- ได้ยื่นเรื่องราวขอ.....ให้กรอกตาม (๒)

- หนังสือสำคัญ.....เลขที่.....หน้าสำรวจ.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....ให้กรอกรายละเอียดตามเครื่องหมายที่ดินที่ปรากฏในหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินนั้น

- โดยอ้างว่า.....ให้กรอกเหตุที่ผู้ขอยกขึ้นอ้างขอจดทะเบียน เช่น ผู้ขอเป็นบุตรเจ้ามรดก หรือมรดกรายนี้ เจ้ามรดกได้ทำพินัยกรรมยกให้แก่ผู้ขอ เป็นต้น ถ้าผู้ขอขอให้ลงชื่อทายาทอื่นรับมรดกร่วมด้วย ก็ให้ระบุชื่อทายาทอื่นนั้นพร้อมทั้งเหตุผลที่ขอให้ลงชื่อไว้ด้วย (ตามตัวอย่างหมายเลข ๘)

- ภายใน.....วัน ให้กรอกจำนวนวันที่กฎหมายกำหนดในเรื่องมรดกมีกำหนดสามสิบวัน ก็เขียน “สามสิบ”

- ประกาศ ณ วันที่.....ให้กรอกวันเดือนปีที่ทำการประกาศนั้น

- ตำแหน่ง ให้ขีดฆ่าคำว่า “ตำแหน่ง” ออก แล้วเขียนคำว่า “พนักงานเจ้าหน้าที่” แทน

ข้อ ๒๒ ประกาศให้ปิดไว้ที่สำนักงานที่ดิน เขตหรือที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอ สำนักงานเทศบาล ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล ที่ทำการแขวงหรือที่ทำการกำนันท้องที่ซึ่งที่ดินตั้งอยู่ และบริเวณที่ดินนั้นแห่งละ ๑ ฉบับ เก็บรวมเรื่องไว้ ๑ ฉบับ

ข้อ ๒๓ การปิดประกาศนั้น ให้ปิดไว้ในที่เปิดเผยมีกำหนดสามสิบวัน ดังนี้

(๑) การปิดประกาศที่สำนักงานที่ดิน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มอบหมายให้เจ้าหน้าที่ของสำนักงานคนใดคนหนึ่งเป็นผู้ปิด โดยต้องปิดไว้ในที่สำหรับปิดประกาศ เมื่อผู้ปิดได้จัดการปิดและรายงานการปิดประกาศแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เก็บหลักฐานหรือรายงานการปิดประกาศรวมเรื่องไว้

(๒) การปิดประกาศ ณ เขตหรือที่ว่าการอำเภอหรือกิ่งอำเภอ สำนักงานเทศบาล ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล ที่ทำการแขวงหรือที่ทำการกำนัน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทำหนังสือนำส่งประกาศโดยใช้แบบพิมพ์ (ท.ด.๔) เมื่อผู้ปิดประกาศได้รายงานการปิดประกาศมาแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เก็บรายงานการปิดประกาศรวมเรื่องไว้

(๓) การปิดประกาศในบริเวณที่ดิน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งประกาศให้กำนันท้องที่ซึ่งที่ดินตั้งอยู่เป็นผู้ปิดในที่เห็นได้ง่าย เมื่อผู้ปิดได้รายงานการปิดประกาศมาแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เก็บรายงานการปิดประกาศรวมเรื่องไว้

ข้อ ๒๔ การนับวันปิดประกาศว่าจะครบกำหนดตามมาตรา ๘๑ แห่งประมวลกฎหมายที่ดินเมื่อใด ให้เริ่มนับ ๑ ตั้งแต่วันรุ่งขึ้นของวันปิดประกาศฉบับหลังสุดเป็นต้นไป

ข้อ ๒๕ การทำหนังสือส่งประกาศให้กับบุคคลที่ผู้ขอแจ้งว่าเป็นทายาททุกคนทราบเท่าที่สามารถจะทำได้นั้น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทำหนังสือส่งประกาศให้กับทายาทผู้มีสิทธิควรได้รับมรดกตามที่ปรากฏในบัญชีเครือญาติเท่านั้น ในการนี้ให้พนักงานเจ้าหน้าที่สอบถามผู้ขอพร้อมทั้งบันทึกไว้เป็นหลักฐานว่า ผู้ขอจะเป็นผู้นำหนังสือและประกาศไปส่งเองหรือจะขอให้พนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้ส่งให้ ถ้าผู้ขอจะเป็นผู้นำส่งเองก็ให้ผู้ขอลงนามรับหนังสือและประกาศไป และเมื่อผู้ขอได้นำส่งให้ทายาทอื่นแล้วให้นำใบรับของทายาทนั้น ๆ มามอบต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนการจดทะเบียน ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นผู้ส่ง ให้จัดการส่งทางไปรษณีย์ตอบรับ

ส่วนที่ ๕

การรับคำขอโต้แย้งและการเปรียบเทียบมรดก

ข้อ ๒๖ ผู้มีสิทธิโต้แย้งการขอรับมรดกจะต้องเป็นทายาทซึ่งมีสิทธิได้รับมรดก คือ ทายาทโดยธรรมหรือผู้รับพินัยกรรม ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น

ข้อ ๒๗ ในระหว่างประกาศถ้ามีผู้โต้แย้งให้ดำเนินการดังนี้

(๑) ให้พนักงานเจ้าหน้าที่สอบสวนถึงสิทธิการรับมรดกของผู้โต้แย้ง โดยต้องสอบสวนทำนองเดียวกับการสอบสวนผู้ขอจดทะเบียนรับโอนมรดก กล่าวคือ ต้องสอบสวนให้ ปรากฏว่า ผู้โต้แย้งเป็นทายาทโดยธรรมหรือเป็นผู้รับพินัยกรรม และให้ผู้โต้แย้งตรวจดูบัญชีเครือญาติของเจ้ามรดกที่ผู้ขอแสดงไว้ ถ้าบัญชีเครือญาตินั้นไม่ถูกต้องครบถ้วน ก็ให้ผู้โต้แย้งแสดงบัญชีเครือญาติของเจ้ามรดกประกอบคำขอโต้แย้งด้วย หากผู้โต้แย้งรับว่าบัญชีเครือญาติที่ผู้ขอแสดงไว้นั้นถูกต้อง ก็ให้ผู้โต้แย้งรับรองความถูกต้องของบัญชีเครือญาตินั้นไว้ในคำขอโต้แย้งเป็นหลักฐานด้วย คำขอโต้แย้งให้ใช้แบบพิมพ์คำขอ (ท.ด.๙)

(๒) เมื่อรับคำขอโต้แย้งแล้วให้ลงบัญชีรับทำการ (บ.ท.ด.๒) บัญชีสถิติงานและเงินค่าธรรมเนียม (บ.ท.ด.๒๑) และให้หมายเหตุการโต้แย้งในบัญชีแยกประเภทคดีเรื่อง (บ.ท.ด.๒๗) ในรายที่ขอจดทะเบียนมรดกในช่องหมายเหตุว่า ผู้ใดเป็นผู้โต้แย้ง ส่วนคำขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมฯ

(ท.ค.๑ หรือ ท.ค.๑ ก) ให้บันทึกไว้ตอนบนด้านขวาว่า “มีการโต้แย้ง” และในบันทึกการสอบสวนฯ (ท.ค.๔) ก็ให้เขียนข้อความอย่างเดียวกัน ณ ที่เดียวกันด้วย สำหรับด้านหลังบันทึกการสอบสวนฯ (ท.ค.๔) ให้หมายเหตุให้เห็นได้ชัดเจนต่อท้ายบัญชีเครือข่ายที่ผู้ขอแสดงไว้เห็นว่า ผู้ใดโต้แย้งการจดทะเบียนมรดกของผู้ใด เมื่อวันเดือนปีใด แล้วให้พนักงานเจ้าหน้าที่ลงนามกำกับไว้

(๓) เมื่อครบกำหนดประกาศแล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งกำหนดวัน เวลา และสถานที่ที่จะสอบสวนเปรียบเทียบเป็นหนังสือให้ผู้ขอและผู้โต้แย้งทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน และให้พนักงานเจ้าหน้าที่จัดส่งหนังสือโดยทางไปรษณีย์ตอบรับ หรือมอบหมายให้ผู้ใดที่ควรเชื่อถือได้เป็นผู้นำส่งโดยให้มีหลักฐานการรับหนังสือของผู้ขอและผู้โต้แย้งรวมเรื่องไว้

ข้อ ๒๘ การเปรียบเทียบให้ดำเนินการดังนี้

(๑) กรณีที่ผู้ขอและผู้โต้แย้งได้มาพร้อมกันตามกำหนดนัดของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามความในข้อ ๒๗ แล้ว ให้พนักงานเจ้าหน้าที่แจ้งคำขอและคำโต้แย้งให้ทั้งสองฝ่ายทราบ แล้วชี้แจงถึงสิทธิของผู้ขอและผู้โต้แย้งอันจะมีตามกฎหมาย โดยพิจารณาจากหลักฐานที่ปรากฏแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ ถ้าตกลงกันได้ ให้บันทึกข้อตกลงนั้นไว้ในแบบบันทึกถ้อยคำ (ท.ค.๑๖) โดยให้ทั้งสองฝ่ายลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐาน ถ้าข้อตกลงนั้นขัดต่อกฎหมายก็ให้ดำเนินการไปตามข้อตกลงนั้น

ถ้าคู่กรณีไม่อาจตกลงกันได้ก็ให้พนักงานเจ้าหน้าที่สอบสวนคู่กรณี พยานบุคคลหรือเอกสารที่เกี่ยวข้องได้ตามที่เห็นสมควรเพื่อประกอบการพิจารณา แล้วให้พนักงานเจ้าหน้าที่พิจารณาสั่งการไปตามพยานหลักฐาน ข้อเท็จจริงและหลักกฎหมาย โดยให้สั่งไว้ด้วยว่า ถ้าฝ่ายใดไม่พอใจคำสั่งฝ่ายนั้นต้องไปฟ้องร้องต่อศาลภายในกำหนดหกสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้ง และต้องนำหลักฐานการยื่นฟ้องพร้อมสำเนาคำฟ้องเกี่ยวกับสิทธิในการได้รับมรดกมาแสดงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ภายในเวลาดังกล่าวด้วย หากไม่ดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนด พนักงานเจ้าหน้าที่จะได้ดำเนินการไปตามที่สั่งการไว้ แล้วให้คู่กรณีลงลายมือชื่อและวัน เดือน ปี ที่รับทราบคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ไว้เป็นหลักฐาน

(๒) กรณีที่ผู้ขอหรือผู้โต้แย้งมาพบพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกำหนดนัดแต่เพียงฝ่ายเดียว ย่อมถือว่าคู่กรณีไม่อาจตกลงกันได้ พนักงานเจ้าหน้าที่จึงชอบที่จะดำเนินการเปรียบเทียบสั่งการโดยถือเอาหลักฐานที่มีอยู่เป็นหลักในการพิจารณาได้ตามที่เห็นสมควร เสร็จแล้วแจ้งให้ผู้ขอหรือผู้โต้แย้งที่มาพบพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกำหนดนัดทราบเช่นเดียวกับ (๑) ส่วนผู้ขอหรือผู้โต้แย้งที่ไม่มาพบพนักงานเจ้าหน้าที่ให้ส่งหนังสือแจ้งไปให้ทราบในทำนองเดียวกัน

(๓) เมื่อฝ่ายที่ไปฟ้องได้นำหลักฐานการยื่นฟ้องพร้อมสำเนาคำฟ้องเกี่ยวกับสิทธิในการได้รับมรดกต่อศาลมาแสดงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ภายในกำหนดหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง ก็ให้

ระงับการจดทะเบียนไว้ ถ้าไม่นำหลักฐานที่ฟ้องร้องภายในกำหนดดังกล่าวมาแสดง ก็ให้ดำเนินเรื่องตามที่ได้สั่งการไว้ต่อไปได้

(๔) ในกรณีที่คู่กรณีได้ทราบคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่แล้วแต่ไม่ยอมลงลายมือชื่อรับทราบ ก็ให้พนักงานเจ้าหน้าที่บันทึกการที่ผู้ขอหรือผู้โต้แย้งไม่ยอมลงลายมือชื่อไว้เป็นหลักฐานพร้อมด้วยพยานผู้เห็น

(๕) สำหรับกรณีที่ทั้งผู้ขอและผู้โต้แย้งไม่มาพบพนักงานเจ้าหน้าที่ตามกำหนดนัด ให้ทำหนังสือนัดคู่กรณีมาทำการสอบสวนเปรียบเทียบอีกครั้งหนึ่ง โดยให้แจ้งกำหนดวัน เวลา และสถานที่ ที่จะสอบสวนเปรียบเทียบให้ผู้ขอและผู้โต้แย้งทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน และให้ระบุไปด้วยว่า ถ้าผู้ขอและผู้โต้แย้งไม่มาพบพนักงานเจ้าหน้าที่เพื่อสอบสวนเปรียบเทียบตามกำหนดและมีได้แจ้งข้อขัดข้องให้ทราบ พนักงานเจ้าหน้าที่จะได้สั่งยกเลิกเรื่องขอจดทะเบียนมรดกนั้นเสีย เมื่อถึงกำหนดนัดแล้ว คู่กรณีไม่มาตามกำหนดและมีได้แจ้งข้อขัดข้องให้ทราบ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่สั่งยกเลิกเรื่องขอจดทะเบียนมรดก โดยหมายเหตุในคำขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมฯ (ท.ด.๑ หรือ ท.ด.๑ ก) ในบัญชีแยกประเภทคุมเรื่อง (บ.ท.ด.๒๗) ว่า “ยกเลิกเรื่องเพราะผู้ขอและผู้โต้แย้งไม่มาติดต่อ” แล้วให้พนักงานเจ้าหน้าที่ลงนามพร้อมวัน เดือน ปี กำกับไว้ เสร็จแล้วเก็บเรื่องเข้าสารบบที่ดินแปลงนั้น พร้อมทั้งแจ้งสิทธิตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองให้ผู้ขอทราบ

(๖) การส่งหนังสือแจ้งผู้ที่ไม่มาพบพนักงานเจ้าหน้าที่ตาม (๒) และนัดคู่กรณีตาม (๕) ให้ส่งทางไปรษณีย์ตอบรับ กรณีผู้ขอหรือผู้โต้แย้งหลายคนให้ส่งหนังสือแจ้งและนัดไปถึงทุกคน

ข้อ ๒๙ ในการสอบสวนหรือบันทึกถ้อยคำเกี่ยวกับเรื่องมรดก ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ลงลายมือชื่อและวัน เดือน ปี ไว้ในบันทึกนั้นด้วย

ข้อ ๓๐ ในกรณีที่ทายาทได้ยื่นฟ้องต่อศาลตามข้อ ๒๘ หรือทายาทอื่นซึ่งมีสิทธิได้รับมรดกได้ฟ้องคดีเกี่ยวกับสิทธิในการรับมรดกต่อศาลก่อนที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้จดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมการได้มาโดยทางมรดก เมื่อผู้นั้นนำหลักฐานการยื่นฟ้อง พร้อมสำเนาคำฟ้องมาแสดงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ลงบัญชีอาัยต์ และหมายเหตุทุกถ้อยคำไว้ในหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินฉบับสำนักงานที่ดินและสารบบที่ดินเป็นการชั่วคราวว่า “ที่ดินแปลงนี้ได้มีการฟ้องคดีเกี่ยวกับสิทธิในการได้รับมรดกต่อศาลตามคำฟ้องศาล.....คดีหมายเลขคำที่.....ลงวันที่.....ให้ระงับการจดทะเบียนไว้ จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุด” และเมื่อศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดประการใด ก็ให้ดำเนินการไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น

ข้อ ๓๑ หากมีผู้ขอโต้แย้งภายหลังวันครบกำหนดประกาศ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ชี้แจงให้ผู้โต้แย้งทราบว่า ไม่อาจรับคำโต้แย้งไว้ดำเนินการให้ได้เนื่องจากประกาศครบกำหนดตามกฎหมายแล้ว

ส่วนที่ ๖

การจดทะเบียนมรดก

ข้อ ๓๒ ก่อนจดทะเบียนมรดกให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจเรื่องโดยละเอียด เมื่อเห็นว่าไม่มีข้อขัดข้องประการใด ให้บันทึกเสนอเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขา หรือนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือผู้รักษาราชการแทน หรือผู้รักษาการในตำแหน่ง หรือผู้ปฏิบัติราชการแทนแล้วแต่กรณี เป็นผู้พิจารณาสั่งให้จดทะเบียน เมื่อได้มีการสั่งการแล้ว จึงให้ดำเนินการต่อไป

เมื่อได้จดทะเบียนแล้วให้บันทึกไว้ด้านหลังบันทึกการสอบสวนฯ (ท.ด.๘) ว่า “ได้จดทะเบียนมรดกลงชื่อ (ชื่อผู้ขอ, ชื่อที่ผู้ขอให้ลงชื่อ หรือผู้โต้แย้งแล้วแต่กรณี) ไปแล้วแต่วันที่.....เดือน..... พ.ศ.” และให้พนักงานเจ้าหน้าที่ลงชื่อไว้เป็นหลักฐานพร้อมทั้งให้ผู้ขอรับมรดกลงชื่อรับทราบการจดทะเบียนด้วย

กรณีโอนมรดกให้แก่ทายาทตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาล ให้พนักงานเจ้าหน้าที่จดทะเบียนได้โดยไม่ต้องบันทึกเสนอให้สั่งโอนมรดกแต่อย่างใด

ข้อ ๓๓ กรณีผู้เยาว์ขอรับมรดกโดยที่ทรัพย์มรดกมีการจดทะเบียนจำนองไว้และในสัญญาจำนองมีข้อความว่า “ถ้าในการบังคับจำนองตามสัญญานี้เงินยังขาดจำนวนที่ค้างชำระอยู่อีกเท่าใด ผู้จำนองยอมรับใช้จำนวนเงินที่ขาดนั้นจนครบ” กรณีดังกล่าวไม่เป็นการรับมรดกโดยมีเงื่อนไขหรือภาวะติดพันตามมาตรา ๑๕๗๔ (๙) หรือตามมาตรา ๑๖๑๑ (๒) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถรับจดทะเบียนได้

ข้อ ๓๔ กรณีบุตรนอกกฎหมายที่บิดารับรองแล้วมาขอรับมรดก ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบและสอบสวนให้ได้ข้อเท็จจริงว่า เป็นผู้สืบสันดานของเจ้ามรดกจริง โดยให้พิจารณาจากหลักฐาน เช่น การยอมให้ใช้ชื่อสกุล การแจ้งเป็นบิดาตามสุติบัตร การให้การอุปการะเลี้ยงดู เป็นต้น เมื่อสามารถรับฟังได้ว่าเป็นบุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้รับรองแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถรับจดทะเบียนได้

ข้อ ๓๕ กรณีพระภิกษุมาขอรับมรดกหรือคัดค้านเพื่อขอรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม กรณีดังกล่าวไม่เป็นการต้องห้ามตามมาตรา ๑๖๒๒ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถรับคำขอไว้ดำเนินการตามกฎหมายได้

ข้อ ๓๖ การจดทะเบียนโอนมรดกเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์อย่างอื่น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่เรียกเอกสารหลักฐาน เช่น ใบขออนุญาตปลูกสร้าง หรือหลักฐานอื่นที่แสดงว่าอสังหาริมทรัพย์นั้น

เป็นของเจ้ามรดกจริง เพื่อประกอบการพิจารณาในการจดทะเบียนมรดกด้วย เมื่อสอบสวนพยานหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าอสังหาริมทรัพย์อย่างอื่นดังกล่าวเป็นของเจ้ามรดกจริง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการให้ตามที่ผู้ขอแสดงหลักฐานการมีสิทธิตามกฎหมายต่อไป

การจดทะเบียนโอนมรดกอสังหาริมทรัพย์อย่างอื่นเพียงอย่างเดียว ซึ่งไม่มีหลักฐานการจดทะเบียนให้ผู้ขอยึดถือไว้เป็นหลักฐาน ถ้าผู้ขอต้องการหลักฐานก็ให้ผู้ขอยื่นคำขอคัดสำเนารายการจดทะเบียนมรดกในทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ (ท.อ.๑๓) แล้วให้พนักงานเจ้าหน้าที่คัดหรือถ่ายสำเนาเอกสารและรับรองสำเนาให้โดยเรียกเก็บค่าธรรมเนียมตามกฎหมาย

ส่วนที่ ๗

การแจ้งเตือนผู้ขอมาจดทะเบียนและการยกเลิกคำขอ

ข้อ ๓๗ เรื่องมรดกที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้ดำเนินการเสร็จแล้ว แต่ยังรอผู้ขอมาจดทะเบียนนั้น ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทำหนังสือเตือนไปโดยกำหนดเวลาให้มาจดทะเบียนภายในเวลาสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือเตือน และให้ระบุไปด้วยว่าถ้าผู้ขอมีสิทธิรับมรดกไม่มาจดทะเบียนตามกำหนด และมีได้แจ้งข้อขัดข้องให้ทราบ พนักงานเจ้าหน้าที่จะได้สั่งยกเลิกเรื่องขอจดทะเบียนมรดกนั้นเสีย การส่งหนังสือแจ้งให้ส่งทางไปรษณีย์ตอบรับ

เมื่อผู้ขอไม่มาจัดการตามกำหนดและมีได้แจ้งข้อขัดข้องให้ทราบ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่สั่งยกเลิกเรื่องและให้หมายเหตุในคำขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมฯ (ท.ด.๑ หรือ ท.ด.๑ ก) และในบัญชีแยกประเภทคุมเรื่อง (บ.ท.ด.๒๗) ว่า “ยกเลิกเรื่องเพราะผู้ขอไม่มาติดต่อ” แล้วให้พนักงานเจ้าหน้าที่ลงนามพร้อมด้วยวัน เดือน ปี กำกับไว้ และเก็บเรื่องเข้าสารบบที่ดินแปลงนั้น การสั่งยกเลิกเรื่องขอจดทะเบียนมรดก การทำคำสั่งและการแจ้งคำสั่งให้ถือปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง

หมวด ๒

การขอจดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดกในหนังสือแสดงสิทธิและจดทะเบียนสิทธิในที่ดิน ให้แก่ทายาทตามมาตรา ๘๒ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน

ส่วนที่ ๑

การยื่นคำขอ การสอบสวนและการจดทะเบียน

ข้อ ๓๘ เมื่อมีผู้แสดงความประสงค์ขอจดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดกในหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน ให้ยื่นคำขอพร้อมด้วยหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินและหลักฐานการเป็นผู้จัดการมรดกต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ โดยการยื่นคำขอและสอบสวนที่เกี่ยวข้องกับผู้จัดการมรดกให้ใช้แบบคำขอและบันทึกการสอบสวน ดังนี้

(๑) กรณีขอลงชื่อผู้จัดการมรดกในหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินตามมาตรา ๘๒ วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ให้ผู้ขอยื่นคำขอตามแบบ ท.ด.๑ หรือ ท.ด.๑ ก แล้วแต่กรณี และให้พนักงานเจ้าหน้าที่สอบสวนพยานหลักฐานโดยบันทึกลงในแบบบันทึกการสอบสวนขอจดทะเบียนโอนมรดก (ท.ด.๘) โดยอนุโลม

(๒) กรณีผู้จัดการมรดกซึ่งได้มีชื่อในหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินแล้ว ขอโอนมรดกให้แก่ทายาทตามมาตรา ๘๒ วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ให้ผู้ขอยื่นคำขอตามแบบ ท.ด.๙ และให้จัดทำคำขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมฯ (ท.ด.๑ หรือ ท.ด.๑ ก) เป็นรายงานการเปลี่ยนแปลงทางทะเบียน สำหรับกรณีต้องแสดงบัญชีเครือญาติก็ให้จัดทำบัญชีเครือญาติไว้หลังคำขอ ท.ด.๙ ด้วย

(๓) กรณีที่ได้จดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดกในหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินแล้วแต่ผู้ขอประสงค์จะจดทะเบียนประเภทเปลี่ยนผู้จัดการมรดก หรือโอนเปลี่ยนนามผู้จัดการมรดก หรือเลิกผู้จัดการมรดก ให้ผู้ขอยื่นคำขอตามแบบ ท.ด.๙ และให้จัดทำคำขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมฯ (ท.ด.๑ หรือ ท.ด.๑ ก) เป็นรายงานการเปลี่ยนแปลงทางทะเบียน

ข้อ ๓๙ การจดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดกในหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินตามมาตรา ๘๒ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ไม่ว่าจะเป็นผู้จัดการมรดกตามพินัยกรรมหรือโดยคำสั่งศาลใช้ประเภทการจดทะเบียนเช่นเดียวกัน ดังนี้

(๑) ในกรณีที่มีผู้มาขอจดทะเบียนลงชื่อเป็นผู้จัดการมรดกทั้งแปลง เช่น โฉนดที่ดินที่มีชื่อ ก. เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ ก. ถึงแก่กรรม มี ข. เป็นผู้จัดการมรดกของ ก. เมื่อ ข. ขอจดทะเบียนลงชื่อเป็นผู้จัดการมรดกของนาย ก. ให้เขียนชื่อประเภทว่า “ผู้จัดการมรดก”

(๒) ในกรณีที่มีผู้มาขอจดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดกเฉพาะส่วนของบางคน เช่น โฉนดที่ดินที่มีชื่อ ก. และ ข. เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ ก. ถึงแก่กรรม มี ค. เป็นผู้จัดการมรดกของ ก. โดย ค. ขอจดทะเบียนลงชื่อเป็นผู้จัดการมรดกเฉพาะส่วนของ ก. ไม่เกี่ยวกับส่วนของ ข. ให้เขียนชื่อประเภทว่า “ผู้จัดการมรดกเฉพาะส่วน”

(๓) ในกรณีที่หนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน มีการจดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดกอยู่ก่อนแล้ว ต่อมาศาลสั่งถอนการเป็นผู้จัดการมรดกแล้วตั้งผู้อื่นเป็นผู้จัดการมรดกแทน ผู้ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้จัดการมรดกคนใหม่มาขอจดทะเบียนลงชื่อเป็นผู้จัดการมรดก ให้เขียนชื่อประเภทว่า “เปลี่ยนผู้จัดการมรดก”

(๔) ในกรณีที่หนังสือแสดงสิทธิในที่ดินมีการจดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดกอยู่ก่อนแล้ว ต่อมาผู้จัดการมรดกถึงแก่กรรม ศาลได้ตั้งผู้จัดการมรดกขึ้นใหม่ ผู้ได้รับตั้งเป็นผู้จัดการมรดกคนใหม่มาขอจดทะเบียนลงชื่อเป็นผู้จัดการมรดก ให้เขียนชื่อประเภทว่า “โอนเปลี่ยนนามผู้จัดการมรดก”

(๕) ในกรณีที่หนังสือแสดงสิทธิในที่ดินมีการจดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดกไว้ ต่อมาผู้จัดการมรดกถึงแก่กรรมหมดทุกคน ทายาทไม่ประสงค์ให้ตั้งผู้จัดการมรดกขึ้นใหม่อีก แต่ต้องการจะขอจดทะเบียนโอนมรดกไปตามมาตรา ๘๑ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ทายาทที่มาขอรับมรดกจะขอจดทะเบียนเลิกผู้จัดการมรดก ให้ใช้ชื่อประเภทว่า “เลิกผู้จัดการมรดก”

การเขียนคำขอ ท.ด.๑ หรือ ท.ด.๑ ก แบบบันทึกการสอบสวนฯ (ท.ด.๘) คำขอ ท.ด. ๙ และสารบัญญัติทะเบียนให้ปฏิบัติ ตามตัวอย่างท้ายระเบียบนี้ (ตามตัวอย่างหมายเลข ๙)

กรณีที่ได้มีการจดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดก เปลี่ยนผู้จัดการมรดก โอนเปลี่ยนนามผู้จัดการมรดก เลิกผู้จัดการมรดกแล้ว ให้บันทึกไว้ด้านหลังบันทึกการสอบสวนฯ (ท.ด.๘) หรือคำขอ ท.ด.๙ แล้วแต่กรณีว่า “ได้จดทะเบียน (ลงชื่อผู้จัดการมรดก เปลี่ยนผู้จัดการมรดก โอนเปลี่ยนนามผู้จัดการมรดก เลิกผู้จัดการมรดก แล้วแต่กรณี) ไปแล้วแต่วันที่.....เดือน.....พ.ศ.” และให้พนักงานเจ้าหน้าที่ลงชื่อไว้เป็นหลักฐาน พร้อมทั้งให้ผู้ขอลงชื่อรับทราบการจดทะเบียนด้วย

ข้อ ๔๐ กรณีหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินได้มีการจดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดกไว้แล้ว ต่อมาผู้จัดการมรดกประสงค์จะจดทะเบียนโอนมรดกให้แก่ทายาท ให้ใช้ชื่อประเภทเช่นเดียวกับข้อ ๗ การเขียน ท.ด.๑ หรือ ท.ด.๑ ก , ท.ด. ๙ และสารบัญญัติทะเบียนให้ปฏิบัติ ตามตัวอย่างท้ายระเบียบนี้ (ตามตัวอย่างหมายเลข ๑๐)

กรณีที่ได้จดทะเบียนโอนมรดกแล้ว ให้บันทึกไว้ด้านหลังคำขอ (ท.ด.๙) ว่า “ ได้จดทะเบียนมรดกลงชื่อ (ชื่อผู้ขอ) ไปแล้วแต่วันที่.....เดือน.....พ.ศ.” และให้พนักงานเจ้าหน้าที่ลงชื่อไว้เป็นหลักฐาน พร้อมทั้งให้ผู้ขอลงชื่อรับทราบการจดทะเบียนด้วย

ข้อ ๔๑ กรณีที่ศาลมีคำสั่งหรือคำพิพากษาแต่งตั้งให้เป็นผู้จัดการมรดก แม้คำสั่งของศาลนั้นยังไม่ถึงที่สุด ผู้จัดการมรดกก็มีอำนาจเข้าไปจัดการมรดกได้ตามอำนาจหน้าที่ พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถรับจดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดกในหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินได้ โดยไม่ต้องให้ผู้ขอ นำหลักฐานที่รับรองว่าคดีถึงที่สุดมาแสดงต่อพนักงานเจ้าหน้าที่แต่อย่างใด

ข้อ ๔๒ กรณีที่ผู้จดทะเบียนสิทธิซึ่งได้มาโดยทางมรดกโดยไม่มีการแต่งตั้งผู้จัดการมรดก และพนักงานเจ้าหน้าที่พิจารณาเห็นว่าการดำเนินการอาจมีปัญหายุ่งยาก พนักงานเจ้าหน้าที่ควรชี้แจงหลักเกณฑ์ วิธีการ และความแตกต่างของการขอโอนมรดกตามนัยมาตรา ๘๑ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน และกรณีที่ผู้จัดการมรดกขอจดทะเบียนโอนมรดกให้แก่ทายาท โดยมีชื่อผู้จัดการมรดกในหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินแล้วตามนัยมาตรา ๘๒ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน หากผู้ขอไม่ประสงค์จะแต่งตั้งผู้จัดการมรดก ให้พนักงานเจ้าหน้าที่รับดำเนินการโอนมรดกให้ตามนัยมาตรา ๘๑ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน โดยไม่ต้องให้ผู้ขอไปตั้งผู้จัดการมรดก

ส่วนที่ ๒

การลงบัญชีรับทำการและการจดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดกในหนังสือแสดงสิทธิในที่ดิน

ข้อ ๔๓ กรณีขอจดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดกตามคำสั่งศาล เปลี่ยนผู้จัดการมรดก โอนเปลี่ยนนามผู้จัดการมรดก เลิกผู้จัดการมรดก เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่สอบสวนและตรวจสอบหลักฐานแล้วให้พนักงานเจ้าหน้าที่ลงบัญชีรับทำการ (บ.ท.ด.๒) และดำเนินการจดทะเบียนให้ตามคำขอ

ข้อ ๔๔ ถ้าเป็นผู้จัดการมรดกในกรณีอื่นซึ่งมิใช่กรณีผู้จัดการมรดกตามคำสั่งศาล ให้พนักงานเจ้าหน้าที่สอบสวนและตรวจสอบหลักฐาน โดยให้ทำการสอบสวน การลงบัญชีรับทำการ และบัญชีแยกประเภทคัมเรื่อง การประกาศ การทำหนังสือส่งประกาศในหมวด ๑ มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ในกรณีที่ไม่มีผู้โต้แย้ง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่จดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดกในหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินนั้นได้ แต่ถ้ามีผู้โต้แย้งก็ให้รอเรื่องไว้และให้คู่กรณีไปฟ้องร้องต่อศาล เมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดประการใดแล้ว ให้ดำเนินการไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาลนั้น

ส่วนที่ ๓

การจัดการทรัพย์สินมรดกของผู้จัดการมรดก

ข้อ ๔๕ ในกรณีที่ทายาทได้ยื่นคำขอโอนมรดกตามมาตรา ๘๑ แห่งประมวลกฎหมายที่ดินไว้แล้ว และเรื่องอยู่ระหว่างดำเนินการตามขั้นตอน เช่น การประกาศ การคัดค้าน การสอบสวน เปรียบเทียบและสั่งการไปแล้ว ก่อนจดทะเบียนโอนมรดกหากปรากฏแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ว่า มรดกดังกล่าว ศาลได้มีคำสั่งตั้งผู้จัดการมรดกไว้แล้ว การจัดการมรดกต่อไปย่อมเป็นอำนาจหน้าที่ของ

ผู้จัดการมรดกตามมาตรา ๑๗๑๙ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทายาททั้งหลายย่อมหมดสิทธิที่จะเข้าจัดการมรดก ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ยกเลิกคำขอ โดยให้หมายเหตุในบันทึกการสอบสวน ฯ (ท.ด.๘) ว่า “คำขอโอนมรดกรายนี้ได้ถูกยกเลิกเนื่องจากศาลได้มีคำสั่งตั้งผู้จัดการมรดกแล้ว” และแจ้งสิทธิตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองให้ผู้ขอทราบ

ข้อ ๔๖ ผู้จัดการมรดกที่ได้รับแต่งตั้งจากศาล ย่อมมีอำนาจจัดการทรัพย์สินอันเป็นมรดกของเจ้ามรดกทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินตามบัญชีที่ระบุไว้ต่อศาลหรือทรัพย์สินอื่น เว้นแต่ทรัพย์สินมรดกนั้นเจ้ามรดกจะได้ตั้งผู้จัดการมรดกไว้เป็นการเฉพาะ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่สอบสวนให้ได้ข้อยุติเกี่ยวกับทรัพย์สินมรดก ที่ขอจดทะเบียนนั้นก่อนแล้วจึงดำเนินการต่อไปตามกฎหมาย

ข้อ ๔๗ กรณีตามพินัยกรรมของเจ้ามรดกตั้งบุคคลหลายคนเป็นผู้จัดการมรดกโดยมีข้อกำหนดพินัยกรรมว่า ในการจัดการมรดกนั้นให้ผู้จัดการมรดกจัดการร่วมกัน แม้ต่อมาจะได้มีคำสั่งศาลตั้งบุคคลดังกล่าวเป็นผู้จัดการมรดกตามพินัยกรรมหรือไม่ก็ตาม อำนาจในการจัดการมรดกของผู้จัดการมรดกต้องเป็นไปตามพินัยกรรม คือต้องจัดการร่วมกัน ถ้าผู้จัดการมรดกคนหนึ่งคนใดถึงแก่กรรมไปก่อนที่การจัดการมรดกจะแล้วเสร็จ ผู้จัดการมรดกที่เหลืออยู่ย่อมไม่มีอำนาจจัดการมรดกต่อไป ห้ามมิให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการตามคำขอของผู้จัดการมรดกที่เหลืออยู่จนกว่าจะมีการแก้ไขเรื่องอำนาจให้เป็นไปตามกฎหมายก่อน

ข้อ ๔๘ ในการดำเนินการจดทะเบียนใด ๆ เกี่ยวกับที่ดินที่มีผู้จัดการมรดกหลายคน ผู้จัดการมรดกทุกคนต้องมาร่วมดำเนินการด้วยกัน เว้นแต่จะมีข้อกำหนดพินัยกรรมเป็นอย่างอื่น กรณีที่ผู้จัดการมรดกบางคนไม่เห็นด้วย แต่ผู้จัดการมรดกที่มาขอดำเนินการเป็นผู้จัดการมรดกส่วนข้างมากก็ดำเนินการในนามของผู้จัดการมรดกทั้งหมดได้

การทำหน้าที่ของผู้จัดการมรดกนั้นต้องถือเอาเสียงข้างมาก หากมีรายงานการประชุมผู้จัดการมรดก หรือปรากฏหลักฐานว่าได้มีการแจ้งไปยังผู้จัดการมรดกทุกคนได้ทราบแล้ว มีผู้เห็นด้วยเป็นส่วนใหญ่ ความเห็นส่วนข้างมากถือเป็นเสียงข้างมากแล้ว แต่ถ้าไม่ปรากฏหลักฐานว่ามีการแจ้งให้ผู้จัดการมรดกทุกคนได้ทราบถึงการจัดการมรดกก็ยังถือไม่ได้ว่าเป็นการจัดการมรดกตามเสียงข้างมาก ก่อนดำเนินการตามคำขอให้พนักงานเจ้าหน้าที่สอบสวนให้ได้ความชัดเจนก่อนดำเนินการต่อไปตามกฎหมาย

ข้อ ๔๙ การจัดแบ่งมรดกโดยพินัยกรรมลักษณะทั่วไป ผู้จัดการมรดกย่อมมีสิทธิที่จะใช้ดุลยพินิจว่าจะจัดแบ่งทรัพย์สินมรดกให้ทายาทได้รับส่วนแบ่งเท่า ๆ กัน อย่างไร เช่น กรณีพินัยกรรมมิได้กำหนดเจาะจงให้บุคคลใดได้รับทรัพย์สินเฉพาะอย่างหรือให้ได้รับทรัพย์สินทั้งหมดร่วมกันอย่างเช่นเป็นเจ้าของรวม แต่กำหนดไว้เพียงลอย ๆ ว่าให้ทรัพย์สินทั้งหมดตกเป็นของใครบ้างเท่านั้น เป็นพินัยกรรม

ลักษณะทั่วไปตามมาตรา ๑๖๕๑ (๑) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่จำเป็นว่าจะต้องโอนทรัพย์สินหรือที่ดินแต่ละแปลงให้แก่ทายาทตามพินัยกรรมทุกคนรับร่วมกัน กรณีเช่นนี้พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถดำเนินการให้ผู้ขอได้ เนื่องจากพนักงานเจ้าหน้าที่ไม่มีหน้าที่เข้าไปตรวจสอบการจัดการมรดกของผู้จัดการมรดกกว่าจัดแบ่งอย่างไร

ข้อ ๕๐ กรณีที่ได้จดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดกในหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินแล้ว ต่อมาผู้จัดการมรดกคนเดียวหรือหลายคนแล้วแต่กรณีตายหมดทุกคนและทายาทโดยธรรมหรือทายาทตามพินัยกรรมไม่ประสงค์จะตั้งผู้จัดการมรดกขึ้นใหม่อีก แต่ประสงค์จะขอจดทะเบียนโอนมรดกโดยไม่มีผู้จัดการมรดกตามมาตรา ๘๑ แห่งประมวลกฎหมายที่ดิน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการรับจดทะเบียนในประเภท “เลิกผู้จัดการมรดก” ไปพร้อมกับการจดทะเบียนโอนมรดก โดยการจดทะเบียนประเภท “เลิกผู้จัดการมรดก” ให้พนักงานเจ้าหน้าที่จดทะเบียนได้โดยไม่ต้องรอผลการประกาศโอนมรดกก่อนแต่อย่างใด

ข้อ ๕๑ พนักงานเจ้าหน้าที่ไม่อาจดำเนินการรับจดทะเบียนตามคำขอของผู้จัดการมรดกได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) ผู้จัดการมรดกจะทำนิติกรรมใด ๆ ซึ่งตนมีส่วนได้เสียเป็นปฏิปักษ์ต่อกองมรดก เว้นแต่พินัยกรรมจะได้อนุญาตไว้หรือได้รับอนุญาตจากศาล หรือเป็นการโอนมรดกให้แก่ตนเองในฐานะทายาทโดยธรรมหรือทายาทตามพินัยกรรม

(๒) ผู้จัดการมรดกขายที่ดินกองมรดกให้แก่ผู้จัดการมรดกร่วมโดยพินัยกรรมมิได้อนุญาตและมีได้รับอนุญาตจากศาล ซึ่งเป็นปฏิปักษ์ต่อกองมรดก

(๓) ผู้จัดการมรดกดำเนินการไม่เป็นไปตามเจตนาของเจ้ามรดกผู้ทำพินัยกรรม เช่นกรณีที่เจ้ามรดกระบุในพินัยกรรมว่าให้นำทรัพย์มรดกไปจัดตั้งมูลนิธิ แต่ผู้จัดการมรดกประสงค์จะขายทรัพย์มรดกเพื่อนำเงินไปจัดตั้งมูลนิธิแทน เช่นนี้พนักงานเจ้าหน้าที่ไม่อาจรับจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมซึ่งไม่ตรงตามเจตนาของเจ้ามรดก

(๔) กรณีที่ศาลตั้งบุคคลหลายคนเป็นผู้จัดการมรดกร่วมกัน แสดงว่าศาลไม่มีความประสงค์จะให้ผู้จัดการมรดกแต่ลำพังผู้เดียว ดังนั้น หากผู้จัดการมรดกร่วมคนใดคนหนึ่งไม่เต็มใจจะจัดการมรดกหรือตาย ผู้จัดการมรดกที่เหลือไม่มีอำนาจจะจัดการมรดกตามลำพังได้ หากผู้จัดการมรดกที่เหลือจะจัดการมรดกต่อไป จะต้องยื่นคำร้องขอต่อศาลให้ศาลมีคำสั่งอนุญาตจึงจะจัดการมรดกต่อไปได้

(๕) กรณีที่ผู้จัดการมรดกขายที่ดินกองมรดกซึ่งมีทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกตามพินัยกรรมมีเพียงคนเดียว ผู้จัดการมรดกจะอ้างความจำเป็นเพื่อแบ่งปันให้แก่ทายาทโดยไม่โอนมรดกให้แก่ทายาทก่อนไม่ได้ ทั้งนี้ไม่ว่าทายาทผู้นั้นจะยินยอมให้ขายได้หรือไม่ก็ตาม

ข้อ ๕๒ พนักงานเจ้าหน้าที่สามารถรับดำเนินการจดทะเบียนตามคำขอของผู้จัดการมรดกได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) ผู้จัดการมรดกที่ไม่มีพินัยกรรม จะจัดแบ่งทรัพย์สินมรดกให้แก่ทายาทโดยผู้จัดการมรดกนั้น จะมีส่วนได้รับมรดกในฐานะเป็นทายาทโดยธรรมด้วยหรือไม่ก็ตาม ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อกองมรดกและไม่ถือว่าเป็นการประนีประนอมยอมความกับทายาท ดังนั้น แม้จะมีผู้เยาว์เป็นทายาทอยู่ด้วยผู้จัดการมรดกจะขอโอนมรดกลงชื่อทายาทผู้มีสิทธิเพียงคนเดียวคนหนึ่งนั้น ย่อมรับดำเนินการได้

(๒) ผู้จัดการมรดกขอจดทะเบียนขายทรัพย์สินมรดกตามพินัยกรรมเพื่อนำเงินไปแบ่งปันให้แก่ทายาทนั้น จะต้องเป็นกรณีที่ทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกตามพินัยกรรมมีหลายคน โดยไม่จำเป็นต้องให้ทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกมาให้ถ้อยคำยินยอมต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้ ไม่ว่าทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกตามพินัยกรรมนั้นจะเป็นผู้เยาว์หรือไม่ก็ตาม

(๓) ผู้จัดการมรดกขอจดทะเบียนขายทรัพย์สินมรดกเพื่อนำเงินไปชำระหนี้ของมรดก ไม่ว่าผู้มีสิทธิรับมรดกตามพินัยกรรมจะมีเพียงคนเดียวหรือหลายคนก็ตาม ผู้จัดการมรดกย่อมมีอำนาจที่จะขายเพื่อนำเงินไปชำระหนี้ของมรดกได้

หมวด ๓

การเรียกเก็บค่าธรรมเนียม

ข้อ ๕๓ การจดทะเบียนโอนมรดกเป็นการจดทะเบียนประเภทมีทุนทรัพย์ให้เรียกเก็บค่าธรรมเนียมตามจำนวนราคาประเมินทุนทรัพย์ ส่วนการจดทะเบียนลงชื่อผู้จัดการมรดก เปลี่ยนผู้จัดการมรดก โอนเปลี่ยนนามผู้จัดการมรดก เลิกผู้จัดการมรดก เป็นการจดทะเบียนประเภทไม่มีทุนทรัพย์ให้เรียกเก็บค่าธรรมเนียมประเภทไม่มีทุนทรัพย์ ทั้งนี้ ตามกฎกระทรวง ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๔๙๗

ข้อ ๕๔ การจดทะเบียนโอนมรดกบางส่วน ให้เรียกเก็บค่าธรรมเนียมตามที่ผู้ขอได้แสดงการมีสิทธิในบันทึกการสอบสวนฯ (ท.ด.๘) โดยคิดเฉลี่ยตามส่วนที่ขอรับมรดก

ประกาศ ณ วันที่ ๙ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๘

(ลงชื่อ) บัญญัติ จันทน์เสนะ

(นายบัญญัติ จันทน์เสนะ)

อธิบดีกรมที่ดิน

(ท.ค.๑)

- ☐ ที่บ้าน
☐ ที่สวน/ไร่
☐ ที่นา
☐ ที่.....
☐ นอกเขต
☐ ในเขต

คำขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม
 และการสอบสวนสิทธิในที่ดิน ประเภท..... โอนมรดก

ตำแหน่งที่ดิน

ระหว่าง..... ตำบล.....
 เลขที่ดิน..... อำเภอ.....
 หน้าสำรวจ..... จังหวัด.....

โฉนดที่ดิน

เลขที่..... เล่ม..... หน้า.....
 จำนวนที่ดิน..... ไร่..... งาน..... ตารางวา

๑. ข้าพเจ้าผู้มีนามต่อไปนี้ มีความประสงค์ขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ที่กล่าวข้างบนนี้ และได้ปฏิบัติตามแล้ว ขอให้ปล่อยคำด้วยความสัตย์จริง ถ้าข้าพเจ้าให้ถ้อยคำไม่เป็นความจริงให้ใช้ถ้อยคำนี้ยืนยันข้าพเจ้าในทางคดีอาญาได้

๒. ข้าพเจ้า..... นาย ก. (ผู้ตาย)..... เลขประจำตัวประชาชน..... ผู้..... ถือกรรมสิทธิ์.....

อายุ..... ปี สัญชาติ..... บิดา/มารดาชื่อ.....

☐ โสด ☐ หม้าย ☐ คู่สมรสชื่อ..... สัญชาติ.....

อยู่ที่บ้าน/หมู่บ้าน..... เลขที่..... ตรอก/ซอย..... ถนน..... หมู่ที่.....

ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต..... จังหวัด..... หมายเลขโทรศัพท์.....

๓. ข้าพเจ้า..... นาย ข..... เลขประจำตัวประชาชน..... ผู้..... รับมรดก.....

อายุ..... ปี สัญชาติ..... บิดา/มารดาชื่อ.....

☐ โสด ☐ หม้าย ☐ คู่สมรสชื่อ..... สัญชาติ.....

อยู่ที่บ้าน/หมู่บ้าน..... เลขที่..... ตรอก/ซอย..... ถนน..... หมู่ที่.....

ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต..... จังหวัด..... หมายเลขโทรศัพท์.....

๔. ข้าพเจ้าขอแสดงราคาทรัพย์สินที่ขอทำนิติกรรมนี้เป็นเงิน..... บาท..... สตางค์

๕. ข้าพเจ้าขอรับรองว่า

(๑) ข้าพเจ้าไม่ได้รับโอนแทนหรือเพื่อประโยชน์แก่บุคคลต่างตัว

(๒) ราคาทรัพย์สินที่แสดงไว้ใน ๔. เป็นราคาที่แท้จริง

(๓)

(๔)

(๕)

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.

ลงชื่อ..... ผู้ขอ

ลงชื่อ..... ผู้ขอ

ลงชื่อ..... ผู้สอบสวน

(.....)

สำหรับพนักงานเจ้าหน้าที่

๑) ราคาประเมินทุนทรัพย์..... บาท..... สตางค์

๒) โฉนดที่ดินใหม่ระหว่าง..... เลขที่ดิน..... หน้าสำรวจ.....

โฉนดที่ดินเลขที่..... เล่ม..... หน้า.....

จำนวนที่ดิน..... ไร่..... งาน..... ตารางวา

คงเหลือ..... ไร่..... งาน..... ตารางวา

๓) ได้จดทะเบียนแล้วแต่วันที่..... เดือน..... พ.ศ.

ลงชื่อ.....

(.....)

เจ้าพนักงานที่ดิน

คำขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม
และการสอบสวนสิทธิในที่ดิน ประเภท โอนมรดกเฉพาะส่วน

- ☐ ที่บ้าน
☐ ที่สวน/ไร่
☐ ที่นา
☐ ที่.....
☐ นอกเขต
☐ ในเขต

ตำแหน่งที่ดิน

ระหว่าง.....ตำบล.....
เลขที่ดิน.....อำเภอ.....
หน้าสำรวจ.....จังหวัด.....

โฉนดที่ดิน

เลขที่.....เล่ม.....หน้า.....
จำนวนที่ดิน.....ไร่.....งาน.....ตารางวา

๑. ข้าพเจ้าผู้มีนามต่อไปนี้ มีความประสงค์ขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ที่กล่าวข้างบนนี้ และได้ปฏิบัติตามแล้ว ขอให้ปล่อยคำด้วยความสัตย์จริง ถ้าข้าพเจ้าให้ปล่อยคำไม่เป็นความจริงให้ใช้ถ้อยคำนี้ยืนยันข้าพเจ้าในทางคดีอาญาได้

๒. ข้าพเจ้า.....๑. นาย ก. (ผู้ตาย).....เลขประจำตัวประชาชน.....ผู้ ถือกรรมสิทธิ์

อายุ.....ปี สัญชาติ.....บิดา/มารดาชื่อ.....

☐ โสด☐ หม้าย☐ คู่สมรสชื่อ.....

อยู่ที่บ้าน/หมู่บ้าน.....เลขที่.....ตรอก/ซอย.....ถนน.....หมู่ที่.....

ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....หมายเลขโทรศัพท์.....

๓. ข้าพเจ้า.....๑. นาย จ.เลขประจำตัวประชาชน.....ผู้ รับมรดก

อายุ.....ปี สัญชาติ.....บิดา/มารดาชื่อ.....

☐ โสด☐ หม้าย☐ คู่สมรสชื่อ.....

.....สัญชาติ.....

อยู่ที่บ้าน/หมู่บ้าน.....เลขที่.....ตรอก/ซอย.....ถนน.....หมู่ที่.....

ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....หมายเลขโทรศัพท์.....

๔. ข้าพเจ้าขอแสดงราคาทรัพย์สินที่ขอทำนิติกรรมนี้เป็นเงิน.....บาท.....สตางค์

๕. ข้าพเจ้าขอรับรองว่า

(๑) ข้าพเจ้าไม่ได้รับโอนแทนหรือเพื่อประโยชน์แก่บุคคลต่างด้าว

(๒) ราคาทรัพย์สินที่แสดงไว้ใน ๔. เป็นราคาที่แท้จริง

(๓)

(๔)

(๕)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลงชื่อ.....ผู้ขอ

ลงชื่อ.....ผู้ขอ

ลงชื่อ.....ผู้สอบสวน

(.....)

สำหรับพนักงานเจ้าหน้าที่

๑) ราคาประเมินทุนทรัพย์.....บาท.....สตางค์

๒) โฉนดที่ดินใหม่ระหว่าง.....เลขที่ดิน.....หน้าสำรวจ.....

โฉนดที่ดินเลขที่.....เล่ม.....หน้า.....

จำนวนที่ดิน.....ไร่.....งาน.....ตารางวา

คงเหลือ.....ไร่.....งาน.....ตารางวา

๓) ได้จดทะเบียนแล้วแต่วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลงชื่อ.....

(.....)

เจ้าพนักงานที่ดิน

คำขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม
และการสอบสวนสิทธิในที่ดิน ประเภท โอนมรดกบางส่วน

- ☐ ที่บ้าน
☐ ที่สวน/ไร่
☐ ที่นา
☐ ที่.....
☐ นอกเขต
☐ ในเขต

ตำแหน่งที่ดิน

ระหว่าง.....ตำบล.....
 เลขที่ดิน.....อำเภอ.....
 หน้าสำรวจ.....จังหวัด.....

โฉนดที่ดิน

เลขที่.....เล่ม.....หน้า.....
 จำนวนที่ดิน.....ไร่.....งาน.....ตารางวา

๑. ข้าพเจ้าผู้มีนามต่อไปนี้ มีความประสงค์ขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ที่กล่าวข้างบนนี้ และได้ปฏิญาณตนแล้ว ขอให้ถือคำด้วยความสัตย์จริง ถ้าข้าพเจ้าให้ถ้อยคำไม่เป็นความจริงให้ใช้ถ้อยคำนี้ยืนยันข้าพเจ้าในทางคดีอาญาได้

๒. ข้าพเจ้า.....นาย ก. (ผู้ตาย).....เลขประจำตัวประชาชน.....ผู้ ถือกรรมสิทธิ์.....

อายุ.....ปี สัญชาติ.....บิดา/มารดาชื่อ.....

☐ โสด ☐ หม้าย ☐ คู่สมรสชื่อ.....

อยู่ที่บ้าน/หมู่บ้าน.....เลขที่.....ตรอก/ซอย.....ถนน.....หมู่ที่.....

ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....หมายเลขโทรศัพท์.....

๓. ข้าพเจ้า.....๑. นาย จ.เลขประจำตัวประชาชน.....ผู้ รับมรดก.....

.....๒. นาย ก.

อายุ.....ปี สัญชาติ.....บิดา/มารดาชื่อ.....

☐ โสด ☐ หม้าย ☐ คู่สมรสชื่อ.....สัญชาติ.....

อยู่ที่บ้าน/หมู่บ้าน.....เลขที่.....ตรอก/ซอย.....ถนน.....หมู่ที่.....

ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....หมายเลขโทรศัพท์.....

๔. ข้าพเจ้าขอแสดงราคาทรัพย์สินที่ขอทำนิติกรรมนี้เป็นเงิน.....บาท.....สตางค์

๕. ข้าพเจ้าขอรับรองว่า

(๑) ข้าพเจ้าไม่ได้รับโอนแทนหรือเพื่อประโยชน์แก่บุคคลต่างด้าว

(๒) ราคาทรัพย์สินที่แสดงไว้ใน ๔. เป็นราคาที่แท้จริง

(๓)

(๔)

(๕)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ลงชื่อ.....ผู้ขอ

ลงชื่อ.....ผู้ขอ

ลงชื่อ.....ผู้สอบสวน

(.....)

สำหรับพนักงานเจ้าหน้าที่

๑) ราคาประเมินทุนทรัพย์.....บาท.....สตางค์

๒) โฉนดที่ดินใหม่ระหว่าง.....เลขที่ดิน.....หน้าสำรวจ.....

โฉนดที่ดินเลขที่.....เล่ม.....หน้า.....

จำนวนที่ดิน.....ไร่.....งาน.....ตารางวา

คงเหลือ.....ไร่.....งาน.....ตารางวา

๓) ได้จดทะเบียนแล้วแต่วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ลงชื่อ.....

(.....)

เจ้าพนักงานที่ดิน

นาย จ. รับมรดกบางส่วนของนาย ก.

เจ้าพนักงานที่ดิน

(ท.ค.๑)

- ☐ ที่บ้าน
☐ ที่สวน/ไร่
☐ ที่นา
☐ ที่.....
☐ นอกเขต
☐ ในเขต

คำขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม
และการสอบสวนสิทธิในที่ดิน ประเภท โอนมรดกเฉพาะส่วนเพียงบางส่วน

ตำแหน่งที่ดิน

ระวาง.....ตำบล.....
 เลขที่ดิน.....อำเภอ.....
 หน้าสำรวจ.....จังหวัด.....

โฉนดที่ดิน

เลขที่.....เล่ม.....หน้า.....
 จำนวนที่ดิน.....ไร่.....งาน.....ตารางวา

๑. ข้าพเจ้าผู้มีนามต่อไปนี้ มีความประสงค์ขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ที่กล่าวข้างบนนี้ และได้ปฏิญาณตนแล้ว ขอให้ถ้อยคำด้วยความสัตย์จริง ถ้าข้าพเจ้าให้ถ้อยคำไม่เป็นความจริงให้ใช้ถ้อยคำนี้ยืนยันข้าพเจ้าในทางคดีอาญาได้

๒. ข้าพเจ้า.....๑. นาย ก. (ผู้ตาย).....เลขประจำตัวประชาชน.....ผู้.....ถือกรรมสิทธิ์

อายุ.....ปี สัญชาติ.....บิดา/มารดาชื่อ.....
☐ โสด ☐ หม้าย ☐ คู่สมรสชื่อ.....
 อยู่ที่บ้าน/หมู่บ้าน.....เลขที่.....ตรอก/ซอย.....ถนน.....หมู่ที่.....
 ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....หมายเลขโทรศัพท์.....

๓. ข้าพเจ้า.....๑. นาย จ.....เลขประจำตัวประชาชน.....ผู้.....รับมรดก

๒. นาย ก.....
 อายุ.....ปี สัญชาติ.....บิดา/มารดาชื่อ.....
☐ โสด ☐ หม้าย ☐ คู่สมรสชื่อ.....สัญชาติ.....
 อยู่ที่บ้าน/หมู่บ้าน.....เลขที่.....ตรอก/ซอย.....ถนน.....หมู่ที่.....
 ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....หมายเลขโทรศัพท์.....

๔. ข้าพเจ้าขอแสดงราคาทรัพย์สินที่ขอทำนิติกรรมนี้เป็นเงิน.....บาท.....สตางค์

๕. ข้าพเจ้าขอรับรองว่า

(๑) ข้าพเจ้าไม่ได้รับโอนแทนหรือเพื่อประโยชน์แก่บุคคลต่างด้าว

(๒) ราคาทรัพย์สินที่แสดงไว้ใน ๔. เป็นราคาที่แท้จริง

(๓)

(๔)

(๕)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลงชื่อ.....ผู้ขอ

ลงชื่อ.....ผู้ขอ

ลงชื่อ.....ผู้สอบสวน

(.....)

สำหรับพนักงานเจ้าหน้าที่

๑) ราคาประเมินทุนทรัพย์.....บาท.....สตางค์

๒) โฉนดที่ดินใหม่ระวาง.....เลขที่ดิน.....หน้าสำรวจ.....

โฉนดที่ดินเลขที่.....เล่ม.....หน้า.....

จำนวนที่ดิน.....ไร่.....งาน.....ตารางวา

คงเหลือ.....ไร่.....งาน.....ตารางวา

๓) ได้จดทะเบียนแล้วแต่วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลงชื่อ.....

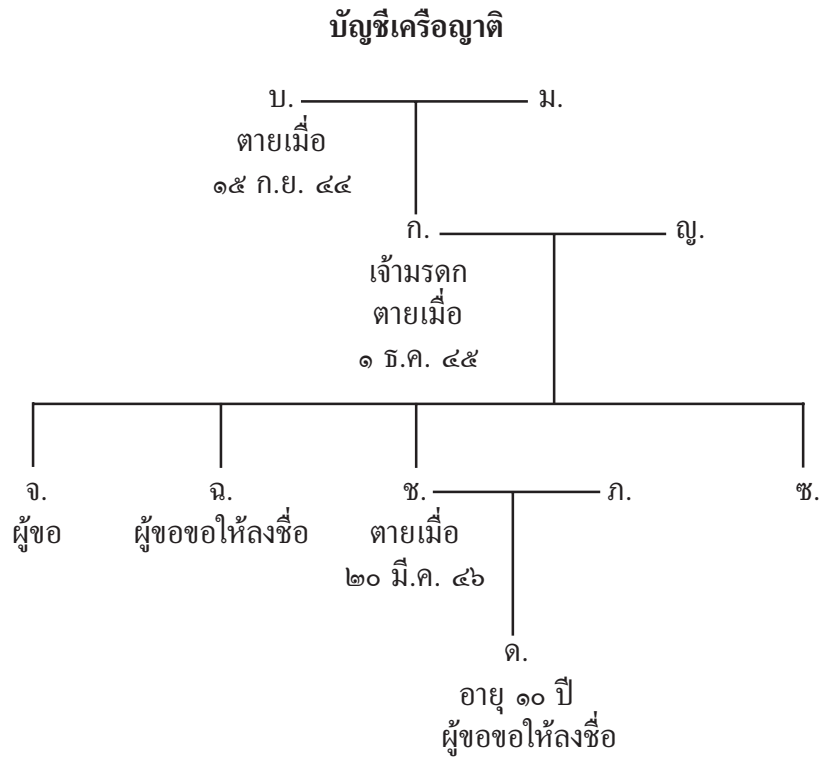
(.....)

เจ้าพนักงานที่ดิน

นาย จ. รับมรดกเฉพาะส่วนของนาย ก. เพียงบางส่วนเท่านั้น ส่วนของนาย ข. และนาย ค. คงอยู่ตามเดิม

เจ้าพนักงานที่ดิน

ตัวอย่างหมายเลข ๖ (หลัง ท.ค.๘) ตามระเบียบฯ ข้อ ๑๑

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า บัญชีเครือญาตินี้ถูกต้องครบถ้วนแล้ว ส่วนภูมิลำเนาของทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกตามที่กล่าวข้างต้น ปรากฏตามบัญชีแนบท้ายบันทึกนี้

(ลงชื่อ)..... นาย จ. ผู้ให้ถ้อยคำ

(ลงชื่อ)..... พนักงานเจ้าหน้าที่

มรดกรายนี้ ม. ช. ญ. ได้แจ้งการรับมรดกของ จ. เมื่อ ๑๕ ม.ค. ๔๗

มีคำอธิบายต่อเนื่อง

คำอธิบายตามตัวอย่างหมายเลข ๖

๑. ที่ดินแปลงนี้มีชื่อ ก. ถือกรรมสิทธิ์ร่วมกับ ต.

๒. ตามตัวอย่างกรณีนี้ ก. เจ้ามรดก มี จ. ฉ. ช. และ ซ. เป็นผู้สืบสันดาน เฉพาะ ซ. ตายแล้ว แต่มี ด. และ ภ. เป็นผู้รับมรดกตกทอด กับมี ม. มารดา และ ญ. คู่สมรส ทายาทดังกล่าวนี้มีสิทธิรับมรดกทุกคน จ. ผู้ขอ ได้ขอให้ลงชื่อ ฉ. และ ต. รับมรดกร่วมด้วย ส่วน ม. ช. และ ญ. นั้น จ. มิได้ขอให้ลงชื่อรับมรดกร่วมด้วย จึงโต้แย้ง สำหรับ ภ. ได้ให้ถ้อยคำยินยอมไม่รับมรดกของ ก. ไว้ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่แล้ว

๓. ในการสอบสวนบัญชีเครือญาติให้สอบสวนแสดงไว้แต่เพียงทายาทของเจ้ามรดกซึ่งมีสิทธิได้รับมรดกชั้นที่สนิทกับเจ้ามรดกหรือรับมรดกแทนที่หรือตกทอดเท่านั้น ส่วนทายาทลำดับหลังซึ่งถูกตัดโดยทายาทลำดับต้น ไม่ต้องแสดงไว้.

ตัวอย่างหมายเลข ๗ ตามระเบียบฯ ข้อ ๑๑

บัญชีรายชื่อและที่อยู่ของทายาทซึ่งผู้ขอแสดงประกอบการขอรับมรดก

เลขที่	ชื่อทายาท	ที่อยู่					จังหวัด	หมายเหตุ
		เลขที่	หมู่ที่	ถนน	ตำบล	อำเภอ		
๑.	ม.	๙	—	จรัสสินทวงศ์	บางเสาธง	บางกอกน้อย	กรุงเทพ- มหานคร	
๒.	ญ.	๑๐	๕	—	คงพระราม	เมือง	ปราจีนบุรี	
๓.	ภ.	๑	—	ราชินี			กรุงเทพ- มหานคร	
๔.	ด.	”	”	”	”	”	”	
๕.	น.	๑๙	”	สุทธิสาร	สามเสนใน	พญาไท	”	
(ลงชื่อ).....ทายาทผู้ขอ								

ตัวอย่างหมายเลข ๘ ตามระเบียบฯ ข้อ ๒๑

(ท.ค.๒๕)

ประกาศ สำนักงานที่ดินจังหวัด.....

เรื่อง จดทะเบียนมรดกเฉพาะส่วนเพียงบางส่วนของนาย ก. ผู้ตาย

ด้วย.....นาย จ.....ได้ยื่นเรื่องราวขอ.....จดทะเบียนมรดกเฉพาะส่วน
 ของนาย ก. ผู้ตาย.....หนังสือสำคัญ.....เลขที่.....หน้าสำรวจ.....
 หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

มีอาณาเขตดังนี้ คือ :-

ทิศเหนือ	จด.....	-	ยาวประมาณ.....	-
ทิศใต้	จด.....	-	ยาวประมาณ.....	-
ทิศตะวันออก	จด.....	-	ยาวประมาณ.....	-
ทิศตะวันตก	จด.....	-	ยาวประมาณ.....	-

เนื้อที่ประมาณ.....ไร่.....งาน.....ตารางวา
 โดยอ้างว่า.....ผู้ขอเป็นบุตรเจ้ามรดก และขอให้ลงชื่อ จ. ซึ่งเป็นบุตรเจ้ามรดก กับ ด. หลานของเจ้ามรดก รับมรดกร่วมด้วย
 มรดกรายนี้นายเจ้ามรดกมิได้ทำพินัยกรรมยกให้แก่ผู้ใด

จึงขอประกาศให้ทราบทั่วกัน ถ้าผู้ใดจะคัดค้านประการใด ให้ยื่นคำคัดค้านต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ภายใน สามสิบ วัน
 นับแต่วันประกาศนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ลงชื่อ.....

ตำแหน่ง.....พนักงานเจ้าหน้าที่

ประทับตราประจำตำแหน่ง

(ท.ค.๑)

- ☐ ที่บ้าน
☐ ที่สวน/ไร่
☐ ที่นา
☐ ที่.....
☐ นอกเขต
☐ ในเขต

คำขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม และการสอบสวนสิทธิในที่ดิน ประเภท.....ผู้จัดการมรดก

ตำแหน่งที่ดิน

(ตามคำสั่งศาล.....คดีแดงที่.....ลงวันที่.....)

ระหว่าง.....ตำบล.....

เลขที่ดิน.....อำเภอ.....

หน้าสำรวจ.....จังหวัด.....

โฉนดที่ดิน

เลขที่.....เล่ม.....หน้า.....

จำนวนที่ดิน.....ไร่.....งาน.....ตารางวา

๑. ข้าพเจ้าผู้มีนามต่อไปนี้ มีความประสงค์ขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ที่กล่าวข้างบนนี้ และได้ปฏิญาณตนแล้ว ขอให้ถ้อยคำด้วยความสัตย์จริง ถ้าข้าพเจ้าให้ถ้อยคำไม่เป็นความจริงให้ใช้ถ้อยคำนี้ยืนยันข้าพเจ้าในทางคดีอาญาได้

๒. ข้าพเจ้า นาย ก. (ผู้ตาย) เลขประจำตัวประชาชน ผู้ถือกรรมสิทธิ์

อายุ.....ปี สัญชาติ.....บิดา/มารดาชื่อ.....

☐ โสด ☐ หม้าย ☐ คู่สมรสชื่อ.....

อยู่ที่บ้าน/หมู่บ้าน.....เลขที่.....ตรอก/ซอย.....ถนน.....หมู่ที่.....

ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....หมายเลขโทรศัพท์.....

๓. ข้าพเจ้า นาย ข. (ผู้จัดการมรดกนาย ก.) เลขประจำตัวประชาชน ผู้ขอ

อายุ.....ปี สัญชาติ.....บิดา/มารดาชื่อ.....

☐ โสด ☐ หม้าย ☐ คู่สมรสชื่อ.....สัญชาติ.....

อยู่ที่บ้าน/หมู่บ้าน.....เลขที่.....ตรอก/ซอย.....ถนน.....หมู่ที่.....

ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....หมายเลขโทรศัพท์.....

๔. ข้าพเจ้าขอแสดงราคาทรัพย์สินที่ขอทำนิติกรรมนี้เป็นเงิน.....บาท.....สตางค์

๕. ข้าพเจ้าขอรับรองว่า

(๑) ข้าพเจ้าไม่ได้รับโอนแทนหรือเพื่อประโยชน์แก่บุคคลต่างด้าว

(๒) ราคาทรัพย์สินที่แสดงไว้ใน ๔. เป็นราคาที่แท้จริง

(๓) นาย ก. ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่.....และศาล.....ได้มีคำสั่งคดีแดงที่.....

ลงวันที่.....แต่งตั้งให้นาย ข. เป็นผู้จัดการมรดก

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลงชื่อ.....ผู้ขอ

ลงชื่อ นาย ข. ผู้ขอ

ลงชื่อ.....ผู้สอบสวน

(.....)

สำหรับพนักงานเจ้าหน้าที่

๑) ราคาประเมินทุนทรัพย์.....บาท.....สตางค์

๒) โฉนดที่ดินใหม่ระหว่าง.....เลขที่ดิน.....หน้าสำรวจ.....

โฉนดที่ดินเลขที่.....เล่ม.....หน้า.....

จำนวนที่ดิน.....ไร่.....งาน.....ตารางวา

คงเหลือ.....ไร่.....งาน.....ตารางวา

๓) ได้จดทะเบียนแล้วแต่วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลงชื่อ.....

(.....)

เจ้าพนักงานที่ดิน

แบบบันทึกการสอบสวนของจดทะเบียนโอนมรดก

ประเภท.....ผู้จัดการมรดก (ตามคำสั่งศาล.....คดีแดงที่.....ลงวันที่.....)

ที่ดิน

ระวาง.....ตำบล.....

เลขที่ดิน.....หน้าสำรวจ.....อำเภอ.....

โฉนด } เลขที่.....จังหวัด.....

น.ส.๓ }

ใบได้สวน }

วันที่.....เดือน.....พุทธศักราช.....

ข้าพเจ้า { นาย ข. (ผู้จัดการมรดกนาย ก.) } เลขประจำตัวประชาชน { } อายุ { ๓๕ } ปี

สัญชาติ.....บิดา/มารดาชื่อ.....

อยู่ที่บ้าน/หมู่บ้าน.....เลขที่.....ตรอก/ซอย.....ถนน.....หมู่ที่.....

ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....หมายเลขโทรศัพท์.....

ขอให้ถ้อยคำต่อ.....ดังต่อไปนี้

ทั้งสองฝ่ายได้ตกลงสัญญากันดังต่อไปนี้

ข้อ ๑. ด้วย.....นาย ก.....สัญญา

ซึ่งเป็น.....ที่ดินแปลงหมายเลขข้างต้นนี้ ได้.....

เมื่อ.....ตามหลักฐาน.....ใบมรดกเลขที่.....ซึ่งได้ยื่นมาพร้อมนี้แล้ว

ข้อ ๒. หนังสือแสดงสิทธิในที่ดินแปลงนี้ เวลานี้ตกอยู่กับ.....ข้าพเจ้าเป็นผู้จัดการมรดกตามคำสั่งศาล.....

ลงวันที่.....ซึ่งได้นำมายื่นพร้อมคำขอนี้ด้วยแล้ว

ข้อ ๓. ข้าพเจ้าขอให้ดำเนินการจดทะเบียนมรดกลงชื่อ.....ข้าพเจ้าเป็นผู้จัดการมรดกตามคำสั่งศาล.....

ต่อไปด้วย

โดยเหตุผลดังนี้คือ.....ศาล.....ได้มีคำสั่งคดีหมายเลขแดงที่.....ลงวันที่.....

ข้อ ๔. มรดกรายนี้.....พินัยกรรม

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าถ้อยคำนี้เป็นความจริงทุกประการ.

(ลงชื่อ).....

(ลงชื่อ).....นาย ข.....

(ลงชื่อ).....

ผู้ให้ถ้อยคำ

(ลงชื่อ).....ผู้สอบสวน/บันทึก

ต่อหน้า.....พนักงานเจ้าหน้าที่

(ท.ค.๑)

- ☐ ที่บ้าน
☐ ที่สวน/ไร่
☐ ที่นา
☐ ที่.....
☐ นอกเขต
☐ ในเขต

คำขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม
และการสอบสวนสิทธิในที่ดิน ประเภท...

ตำแหน่งที่ดิน

(ตามคำสั่งศาล.....คดีแดงที่.....ลงวันที่.....)

ระหว่าง.....ตำบล.....

เลขที่ดิน.....อำเภอ.....

หน้าสำรวจ.....จังหวัด.....

โฉนดที่ดิน

เลขที่.....เล่ม.....หน้า.....

จำนวนที่ดิน.....ไร่.....งาน.....ตารางวา

๑. ข้าพเจ้าผู้นามต่อไปนี้ มีความประสงค์ของคณะเป็นสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ที่กล่าวข้างบนนี้ และได้ปฏิญาณตนแล้ว ขอให้ยอคำด้วยความสัตย์จริง ถ้าข้าพเจ้าให้ยอคำไม่เป็นความจริงให้ใช้ถ้อยคำนี้ขึ้นข้าพเจ้าในทางคดีอาญาได้

[illegible]

อายุ.....ปี สัญชาติ.....บิดา/มารดาชื่อ.....

☐ โสด ☐ หม้าย ☐ คู่สมรสชื่อ.....

อยู่ที่บ้าน/หมู่บ้าน.....เลขที่.....ตรอก/ซอย.....ถนน.....หมู่ที่.....

ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....หมายเลขโทรศัพท์.....

๓. ข้าพเจ้า นาย ง. ผู้จัดการมรดกนาย ก. เลขประจำตัวประชาชน ผู้ถือกรรมสิทธิ์

อายุ.....ปี สัญชาติ.....บิดา/มารดาชื่อ.....

☐ โสด ☐ หม้าย ☐ คู่สมรสชื่อ..... สัญชาติ.....

อยู่ที่บ้าน/หมู่บ้าน.....เลขที่.....ตรอก/ซอย.....ถนน.....หมู่ที่.....

ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....หมายเลขโทรศัพท์.....

๔. ข้าพเจ้าขอแสดงราคาทรัพย์สินที่ขอทำนิติกรรมนี้เป็นเงิน.....บาท.....สตางค์

๕. ข้าพเจ้าขอรับรองว่า

(๑) ข้าพเจ้าไม่ได้รับโอนแทนหรือเพื่อประโยชน์แก่บุคคลต่างด้าว

(๒) ราคาทรัพย์ที่แสดงไว้ใน ๔. เป็นราคาที่แท้จริง

(๓) ศาล.....มีคำสั่งแต่งตั้งนาย ง. เป็นผู้จัดการมรดกนาย ก. แทนนาย ข. ผู้จัดการมรดกเดิม

(27) _____

(28) _____

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

.....

ลงชื่อ..... นาย ง.ผู้ขอ

ลงชื่อ.....ผู้สอบสวน

()

สำหรับพนักงานเจ้าหน้าที่

๑) ราคาประเมินทุนทรัพย์.....บาท.....สตางค์

๒) โฉนดที่ดินใหม่ระหว่าง.....เลขที่ดิน.....หน้าสำรวจ.....

โฉนดที่ดินเลขที่.....เล่ม.....หน้า.....

จำนวนที่ดิน.....ไร่.....งาน.....ตารางวา

คงเหลือ ไร่ งาน ตารางวา

๓) ได้จดทะเบียนแล้วแต่วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลงชื่อ.....

เจ้าพนักงานที่ดิน

ตัวอย่างหมายเลข ๙ ตามระเบียบฯ ข้อ ๓๙

(ท.ด.๕)

คำขอ เปลี่ยนผู้จัดการมรดก (ตามคำสั่งศาล.....คดีแดงที่.....ลงวันที่.....)

ฉบับที่.....

ที่ดิน

ระหว่าง.....ตำบล.....

เลขที่.....หน้าสำรวจ.....อำเภอ.....

ใบอนุญาตเลขที่.....จังหวัด.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ข้าพเจ้า นาย ง. ผู้จัดการมรดกนาย ก. เลขประจำตัวประชาชน

อายุ.....ปี เชื้อชาติ..... สัญชาติ..... บิดา/มารดาชื่อ.....

.....

อยู่ที่บ้าน/หมู่บ้าน.....เลขที่.....ตรอก/ซอย.....ถนน.....หมู่ที่.....

ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....หมายเลขโทรศัพท์.....

ขอยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด.....ด้วยความสัตย์จริงว่า :-

ข้อ ๑. ด้วย ที่ดินแปลงเครื่องหมายข้างบนนี้ มีชื่อนาย ข. เป็นผู้จัดการมรดก บัดนี้ นาย ข. ผู้จัดการมรดกนาย ก. ได้ขออนุญาตเป็นผู้จัดการมรดกและศาลได้มีคำสั่งแต่งตั้งให้ข้าพเจ้าเป็นผู้จัดการมรดกนาย ก. ขึ้นใหม่ ปรากฏตามคำสั่งศาล.....

.....คดีแดงที่.....ลงวันที่.....ซึ่งข้าพเจ้าได้ยื่นมาพร้อมคำขอนี้แล้ว

ข้อ ๒. จะนั้นขอให้เจ้าพนักงานที่ดิน.....แจ้งจัดการจดทะเบียนเปลี่ยนผู้จัดการมรดก ลงนามข้าพเจ้าเป็นผู้จัดการมรดกทด

รายงานต่อไปด้วย ขาพเจายอมเสียค่าธรรมเนียมเหตตามระเบียบ

.....

นาย ง. ผู้ขอ

.....พยาน

.....พยาน

วิธีการบันทึกสารบัญชีจดทะเบียนตามตัวอย่างหมายเลข ๙

สารบัญชีจดทะเบียน

จดทะเบียน วัน เดือน ปี	ประเภทการ จดทะเบียน	ผู้ให้สัญญา	ผู้รับสัญญา	เนื้อที่ดิน ตามสัญญา			เนื้อที่ดิน คงเหลือ		ระวาง เลขที่ดิน โฉนดที่ดินใหม่	เจ้าพนักงานที่ดิน ลงลายมือชื่อ ประทับตรา
				ไร่	งาน	ตาราง วา	ไร่	งาน	ตาราง วา	
วันที่..... เดือน..... พ.ศ.	เปลี่ยน ผู้จัดการมรดก (ตามคำสั่งศาล..... คดีแดงที่..... ลงวันที่.....)	นาย ข. ผู้จัดการมรดก นาย ก.	นาย ง. ผู้จัดการมรดก นาย ก.	๑	-	-	-	-	-	(ลงชื่อ).....

ตัวอย่างหมายเลข ๙ ตามระเบียบฯ ข้อ ๓๙

(ท.ด.๕)

คำขอ โอนเปลี่ยนนามผู้จัดการมรดก (ตามคำสั่งศาล.....คดีแดงที่.....ลงวันที่.....)

ฉบับที่.....

ที่ดิน

ระหว่าง.....ตำบล.....

เลขที่.....หน้าสำรวจ.....อำเภอ.....

ใบอนุญาตเลขที่.....จังหวัด.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ข้าพเจ้า นาย ง. ผู้จัดการมรดกนาย ก. เลขประจำตัวประชาชน

อายุ.....ปี เชื้อชาติ..... สัญชาติ..... บิดา/มารดาชื่อ.....

อยู่ที่บ้าน/หมู่บ้าน.....เลขที่.....ตรอก/ซอย.....ถนน.....หมู่ที่.....

ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....หมายเลขโทรศัพท์.....

ขอยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด.....ด้วยความสัตย์จริงว่า :-

ข้อ ๑. ด้วย ที่ดินแปลงเครื่องหมายข้างบนนี้ มีชื่อ นาย ข. เป็นผู้จัดการมรดกของนาย ก. บัดนี้ นาย ข. ผู้จัดการมรดกของนาย ก. ได้ถึงแก่กรรม และศาลได้แต่งตั้งให้ข้าพเจ้าเป็นผู้จัดการมรดกของนาย ก. ตามคำสั่งศาล.....
คดีแดงที่..... ลงวันที่..... ซึ่งข้าพเจ้าได้ยื่นมาพร้อมกับคำขอนี้ด้วยแล้ว

ข้อ ๒. ฉะนั้นขอให้เจ้าพนักงานที่ดิน ได้จัดการโอนเปลี่ยนนามให้ข้าพเจ้าเป็นผู้จัดการมรดกของนาย ก. ต่อไปด้วย
ข้าพเจ้ายอมเสียค่าธรรมเนียมให้ตามระเบียบ

นาย ง. ผู้ขอ
.....พยาน
.....พยาน

(ท.ค.๑)

- ☐ ที่บ้าน
☐ ที่สวน/ไร่
☐ ที่นา
☐ ที่.....
☐ นอกเขต
☐ ในเขต

คำขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม

และการสอบสวนสิทธิในที่ดิน ประเภท.....เล็กผู้จัดการมรดก.....

ตำแหน่งที่ดิน

ระวาง.....ตำบล.....

เลขที่ดิน.....อำเภอ.....

หน้าสำรวจ.....จังหวัด.....

โฉนดที่ดิน

เลขที่.....เล่ม.....หน้า.....

จำนวนที่ดิน.....ไร่.....งาน.....ตารางวา

๑. ข้าพเจ้าผู้มีนามต่อไปนี้ มีความประสงค์ขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ที่กล่าวข้างบนนี้ และได้ปฏิญาณตนแล้ว ขอให้ย้อยคำด้วยความสัตย์จริง ถ้าข้าพเจ้าให้ย้อยคำไม่เป็นความจริงให้ชั้ยย้อยคำนี้ขึ้นข้าพเจ้าในทางคดีอาญาได้

๒. ข้าพเจ้า นาย ข. ผู้จัดการมรดกนาย ก. เลขประจำตัวประชาชน ผู้ถือกรรมสิทธิ์

อายุ.....ปี สัญชาติ.....บิดา/มารดาชื่อ.....

☐ โสต ☐ หูม้าย ☐ คัสมรชชื้อ.....

อยู่ที่บ้าน/หมู่บ้าน.....เลขที่.....ตรอก/ซอย.....ถนน.....หมู่ที่.....

ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....หมายเลขโทรศัพท์.....

๓. ข้าพเจ้า นาย ก. เลขประจำตัวประชาชน ผู้ถือกรรมสิทธิ์

อายุ.....ปี สัญชาติ.....บิดา/มารดาชื่อ.....

☐ โสต ☐ หูม้าย ☐ ค่สมรตชื่อ.....สัณฑาติ.....

อยู่ที่บ้าน/หมู่บ้าน.....เลขที่.....ตรอก/ซอย.....ถนน.....หมู่ที่.....

ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....หมายเลขโทรศัพท์.....

๕. ข้าพเจ้าขอแสดงราคาทรัพย์สินที่ขอทำนิติกรรมนี้เป็นเงิน.....บาท.....สตางค์

๕. ข้าพเจ้าขอรับรองว่า

- (๑) ข้าพเจ้าไม่ได้รับโอนแทนหรือเพื่อประโยชน์แก่บุคคลต่างตัว
- (๒) ราคาทรัพย์ที่แสดงไว้ใน ๔. เป็นราคาที่แท้จริง
- (๓) นาย ข. ผู้จัดการมรดกนาย ก. ได้ถึงแก่กรรมแล้วเมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.
- (๔) ผู้ขอเป็นทายาทโดยธรรม/ผู้รับพินัยกรรมของเจ้ามรดก ไม่มีการตั้งผู้จัดการมรดกใหม่จึงขอถอนชื่อ
ผู้จัดการมรดก

วันที่ เดือน พ.ศ.

ลงชื่อ.....ผู้ทำ

ลงชื่อ นาย ค. ผู้ทำ

ลงชื่อ.....ผู้สอบสวน

()

สำหรับพนักงานเจ้าหน้าที่

๑) ราคาประเมินทุนทรัพย์.....บาท.....สตางค์

๒) โฉนดที่ดินใหม่ระหว่าง.....เลขที่ดิน.....หน้าสำรวจ.....

โฉนดที่ดินเลขที่.....เล่ม.....หน้า.....

จำนวนที่ดิน.....ไร่.....งาน.....ตารางวา

คงเหลือ ไร่ งาน ตารางวา

๓) ได้จดทะเบียนแล้วแต่วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ลงชื่อ.....

()

เจ้าพนักงานที่ดิน

คำขอ เลิกผู้จัดการมรดก.....

ฉบับที่.....

ที่ดิน

ระวาง.....ตำบล.....

เลขที่.....หน้าสำรวจ.....อำเภอ.....

โฉนดหมายเลขที่.....จังหวัด.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ข้าพเจ้า.....นาย ค.....
เลขประจำตัวประชาชน.....

อายุ.....ปี เชื้อชาติ.....สัญชาติ.....บิดา/มารดาชื่อ.....

อยู่ที่บ้าน/หมู่บ้าน.....เลขที่.....ตรอก/ซอย.....ถนน.....หมู่ที่.....

ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....หมายเลขโทรศัพท์.....

ขอยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด.....ด้วยความสัตย์จริงว่า :-

ข้อ ๑. ด้วย.....ที่ดินแปลงเครื่องหมายข้างบนนี้ เดิมมีชื่อ นาย ก. เป็นผู้ถือกรรมสิทธิ์ เมื่อ นาย ก. ถึงแก่กรรม นาย ข. ได้ขอจดทะเบียนลงชื่อเป็นผู้จัดการมรดกนาย ก. ตามคำสั่งศาล.....(หรือพินัยกรรม.....) ไว้แล้ว เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ข้อ ๒. นาย ข. ผู้จัดการมรดกนาย ก. ได้ถึงแก่กรรมแล้ว เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.ตามหลักฐาน.....(เช่น สำเนาโฉนดที่ดิน) ที่แนบมาประกอบการพิจารณาพร้อมคำขอนี้

ข้อ ๓. ข้าพเจ้าเป็นทายาทโดยธรรม/ผู้รับพินัยกรรมของ นาย ก. เจ้ามรดก ไม่มีความประสงค์จะตั้งผู้จัดการมรดกแทนนาย ข. ผู้ตายจึงประสงค์จะขอถอนชื่อนาย ข. ผู้จัดการมรดกออกจากโฉนดที่ดินแปลงดังกล่าว

ข้อ ๔. ฉะนั้นขอให้เจ้าพนักงานที่ดิน.....จดทะเบียนเลิกผู้จัดการมรดกให้ปรากฏในโฉนดที่ดินต่อไปด้วย ข้าพเจ้ายอมเสียค่าธรรมเนียมให้ตามระเบียบ

.....นาย ค.....ผู้ขอ

.....พยาน

.....พยาน

วิธีการบันทึกสารบัญชีจดทะเบียนตามตัวอย่างหมายเลข ๙

สารบัญชีจดทะเบียน

จดทะเบียน วัน เดือน ปี	ประเภทการ จดทะเบียน	ผู้ให้สัญญา	ผู้รับสัญญา	เนื้อหาที่ ตามสัญญา			เนื้อหาที่ คงเหลือ		รางวัล เลขที่ดิน โฉนดที่ดินใหม่	เจ้าพนักงานที่ดิน ลงลายมือชื่อ ประทับตรา
				ไว้	งาน	ตาราง วา	ไว้	งาน	ตาราง วา	
วันที่..... เดือน..... พ.ศ.	เลิกผู้จัดการมรดก	นาย ข. ผู้จัดการมรดก นาย ก.	นาย ก.	๑	-	-	-	-	-	(ลงชื่อ).....

(ท.ค.๑)

- ☐ ที่บ้าน
☐ ที่สวน/ไร่
☐ ที่นา
☐ ที่.....
☐ นอกเขต
☐ ในเขต

คำขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรม
และการสอบสวนสิทธิในที่ดิน ประเภท..... โอนมรดก

ตำแหน่งที่ดิน

ระวาง..... ตำบล.....
 เลขที่ดิน..... อำเภอ.....
 หน้าสำรวจ..... จังหวัด.....

โฉนดที่ดิน

เลขที่..... เล่ม..... หน้า.....
 จำนวนที่ดิน..... ไร่..... งาน..... ตารางวา

๑. ข้าพเจ้าผู้มีนามต่อไปนี้ มีความประสงค์ขอจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ที่กล่าวข้างบนนี้ และได้ปฏิบัติตามแล้ว ขอให้ถ้อยคำด้วยความสัตย์จริง ถ้าข้าพเจ้าให้ถ้อยคำไม่เป็นความจริงให้ใช้ถ้อยคำนี้ยืนยันข้าพเจ้าในทางคดีอาญาได้

๒. ข้าพเจ้า นาย ข. ผู้จัดการมรดกนาย ก. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ เลขประจำตัวประชาชน ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ผู้ถือกรรมสิทธิ์

อายุ..... ปี สัญชาติ..... บิดา/มารดาชื่อ.....
☐ โสด ☐ หม้าย ☐ คู่สมรสชื่อ.....
 อยู่ที่บ้าน/หมู่บ้าน..... เลขที่..... ตรอก/ซอย..... ถนน..... หมู่ที่.....
 ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต..... จังหวัด..... หมายเลขโทรศัพท์.....

๓. ข้าพเจ้า นาย ค. ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ เลขประจำตัวประชาชน ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ผู้ถือกรรมสิทธิ์

อายุ..... ปี สัญชาติ..... บิดา/มารดาชื่อ.....
☐ โสด ☐ หม้าย ☐ คู่สมรสชื่อ..... สัญชาติ.....
 อยู่ที่บ้าน/หมู่บ้าน..... เลขที่..... ตรอก/ซอย..... ถนน..... หมู่ที่.....
 ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต..... จังหวัด..... หมายเลขโทรศัพท์.....

๔. ข้าพเจ้าขอแสดงราคาทรัพย์สินที่ขอทำนิติกรรมนี้เป็นเงิน..... บาท..... สตางค์

๕. ข้าพเจ้าขอรับรองว่า

(๑) ข้าพเจ้าไม่ได้รับโอนแทนหรือเพื่อประโยชน์แก่บุคคลต่างตัว

(๒) ราคาทรัพย์สินที่แสดงไว้ใน ๔. เป็นราคาที่แท้จริง

(๓) นาย ข. เป็นผู้จัดการมรดกของนาย ก. ขอโอนมรดกให้แก่ นาย ค. ผู้เป็นทายาทตามพินัยกรรมของนาย ก.
 เจ้ามรดก.....

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....
 ลงชื่อ..... นาย ข. ผู้ขอ
 ลงชื่อ..... นาย ค. ผู้ขอ
 ลงชื่อ..... ผู้สอบสวน
 (.....)

สำหรับพนักงานเจ้าหน้าที่

๑) ราคาประเมินทุนทรัพย์..... บาท..... สตางค์
 ๒) โฉนดที่ดินใหม่ระวาง..... เลขที่ดิน..... หน้าสำรวจ.....
 โฉนดที่ดินเลขที่..... เล่ม..... หน้า.....
 จำนวนที่ดิน..... ไร่..... งาน..... ตารางวา
 คงเหลือ..... ไร่..... งาน..... ตารางวา
 ๓) ได้จดทะเบียนแล้วแต่วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

ลงชื่อ.....
 (.....)

เจ้าพนักงานที่ดิน

คำขอ โอนมรดก.....

ฉบับที่.....

ที่ดิน

ระวาง.....ตำบล.....

เลขที่.....หน้าสำรวจ.....อำเภอ.....

โฉนดหมายเลขที่.....จังหวัด.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ข้าพเจ้า นาย ข. ผู้จัดการมรดก นาย ก. เลขประจำตัวประชาชน นาย ค. ผู้รับมรดก

อายุ.....ปี เชื้อชาติ.....สัญชาติ.....บิดา/มารดาชื่อ.....

อยู่ที่บ้าน/หมู่บ้าน.....เลขที่.....ตรอก/ซอย.....ถนน.....หมู่ที่.....

ตำบล/แขวง.....อำเภอ/เขต.....จังหวัด.....หมายเลขโทรศัพท์.....

ขอยื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด.....ด้วยความสัตย์จริงว่า :-

ข้อ ๑. ด้วยที่ดินแปลงเครื่องหมายข้างบนนี้ มีชื่อข้าพเจ้าเป็นผู้จัดการมรดกของนาย ก. บัดนี้ ข้าพเจ้ามีความประสงค์
จะโอนมรดกที่ดินรายนี้ให้แก่ นาย ค. ผู้เป็นทายาทของเจ้ามรดก ตามพินัยกรรมของเจ้ามรดกต่อไป

ข้อ ๒. ข้าพเจ้านาย ค. ขอให้ถ้อยคำว่า ข้าพเจ้าเป็นบุตรของนาย ก. นาย ก. เจ้ามรดกได้ทำพินัยกรรมยกกรรมสิทธิ์
ที่ดินแปลงนี้ให้แก่ข้าพเจ้า ปรากฏตามพินัยกรรมลงวันที่.....บัดนี้ นาย ข. ผู้จัดการมรดกจะโอนมรดกให้แก่ข้าพเจ้า
ข้าพเจ้าไม่มีข้อขัดข้องแต่อย่างใด

ข้อ ๓. ฉะนั้นขอให้เจ้าพนักงานที่ดิน ได้จัดการโอนมรดกที่ดินรายนี้ให้แก่ นาย ค. ผู้เป็นทายาทของเจ้ามรดกต่อไปด้วย
ข้าพเจ้ายอมเสียค่าธรรมเนียมให้ตามระเบียบ

นาย ข. นาย ค.

.....ผู้ขอ

.....พยาน

.....พยาน

ระเบียบกรมที่ดิน

ว่าด้วยการจดทะเบียนสิทธิเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ซึ่งได้มาโดยทางมรดก (ฉบับที่ ๒)

พ.ศ. ๒๕๔๕

โดยที่ตามระเบียบกรมที่ดิน ว่าด้วยการจดทะเบียนสิทธิเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ซึ่งได้มาโดยทางมรดก พ.ศ. ๒๕๔๘ ข้อ ๓๒ วรรคหนึ่ง กำหนดแนวทางในการจดทะเบียนสิทธิเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ซึ่งได้มาโดยทางมรดกไว้ว่า ก่อนจดทะเบียนโอนมรดกให้พนักงานเจ้าหน้าที่บันทึกเสนอเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขา หรือนายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือผู้รักษาราชการแทน หรือผู้รักษาการในตำแหน่ง หรือผู้ปฏิบัติราชการแทนแล้วแต่กรณี เป็นผู้พิจารณาสั่งให้จดทะเบียน เมื่อได้มีการสั่งการแล้วจึงให้ดำเนินการต่อไปได้ นั้น ปรากฏว่าในทางปฏิบัติการสั่งจดทะเบียนโอนมรดกดังกล่าว ส่งผลทำให้การปฏิบัติงานไม่คล่องตัวเท่าที่ควร ฉะนั้น เพื่อให้การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจดทะเบียนสิทธิเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ซึ่งได้มาโดยทางมรดกมีความคล่องตัว รวดเร็ว และเกิดประสิทธิภาพในการให้บริการ กรมที่ดินจึงเห็นสมควรแก้ไขระเบียบข้อดังกล่าว และวางระเบียบใหม่ไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า ” ระเบียบกรมที่ดิน ว่าด้วยการจดทะเบียนสิทธิเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ซึ่งได้มาโดยทางมรดก (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕ ”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกความในข้อ ๓๒ วรรคหนึ่ง แห่งระเบียบกรมที่ดิน ว่าด้วยการจดทะเบียนสิทธิเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ซึ่งได้มาโดยทางมรดก พ.ศ. ๒๕๔๘ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ ข้อ ๓๒ ก่อนจดทะเบียนมรดกให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจเรื่องโดยละเอียด เมื่อเห็นว่าไม่มีข้อขัดข้องประการใด ให้บันทึกเสนอพนักงานเจ้าหน้าที่ดังต่อไปนี้เป็นผู้พิจารณาสั่งให้จดทะเบียน

(๑) กรณีสำนักงานที่ดินจังหวัดและสำนักงานที่ดินจังหวัดสาขา ให้บันทึกเสนอเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดหรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขา หากเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดหรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขาไม่อยู่หรืออยู่แต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้หัวหน้าฝ่ายทะเบียน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ฝ่ายทะเบียนซึ่งได้รับมอบหมายจากเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัด หรือเจ้าพนักงานที่ดินจังหวัดสาขา เป็นผู้พิจารณาสั่งให้จดทะเบียนแล้วแต่กรณี

(๒) กรณีสำนักงานที่ดินจังหวัดหรือสำนักงานที่ดินสาขาส่วนแยก ให้บันทึกเสนอเจ้าพนักงานที่ดินหัวหน้าส่วนแยก หากเจ้าพนักงานที่ดินหัวหน้าส่วนแยกไม่อยู่หรืออยู่แต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ด้านทะเบียนซึ่งได้รับมอบหมายจากเจ้าพนักงานที่ดินหัวหน้าส่วนแยก เป็นผู้พิจารณาสั่งให้จดทะเบียน

(๓) กรณีสำนักงานที่ดินอำเภอและสำนักงานที่ดินกิ่งอำเภอ ให้บันทึกเสนอนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ เป็นผู้พิจารณาสั่งให้จดทะเบียนแล้วแต่กรณี ”

ประกาศ ณ วันที่ ๑๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๕

(ลงชื่อ) ว่าที่ ร.ต. ชันรัชชัย วิจักขณะ

(ชันรัชชัย วิจักขณะ)

รองอธิบดี รักษาราชการแทน

อธิบดีกรมที่ดิน